







Landwahr - New books  
of the low countries, 192

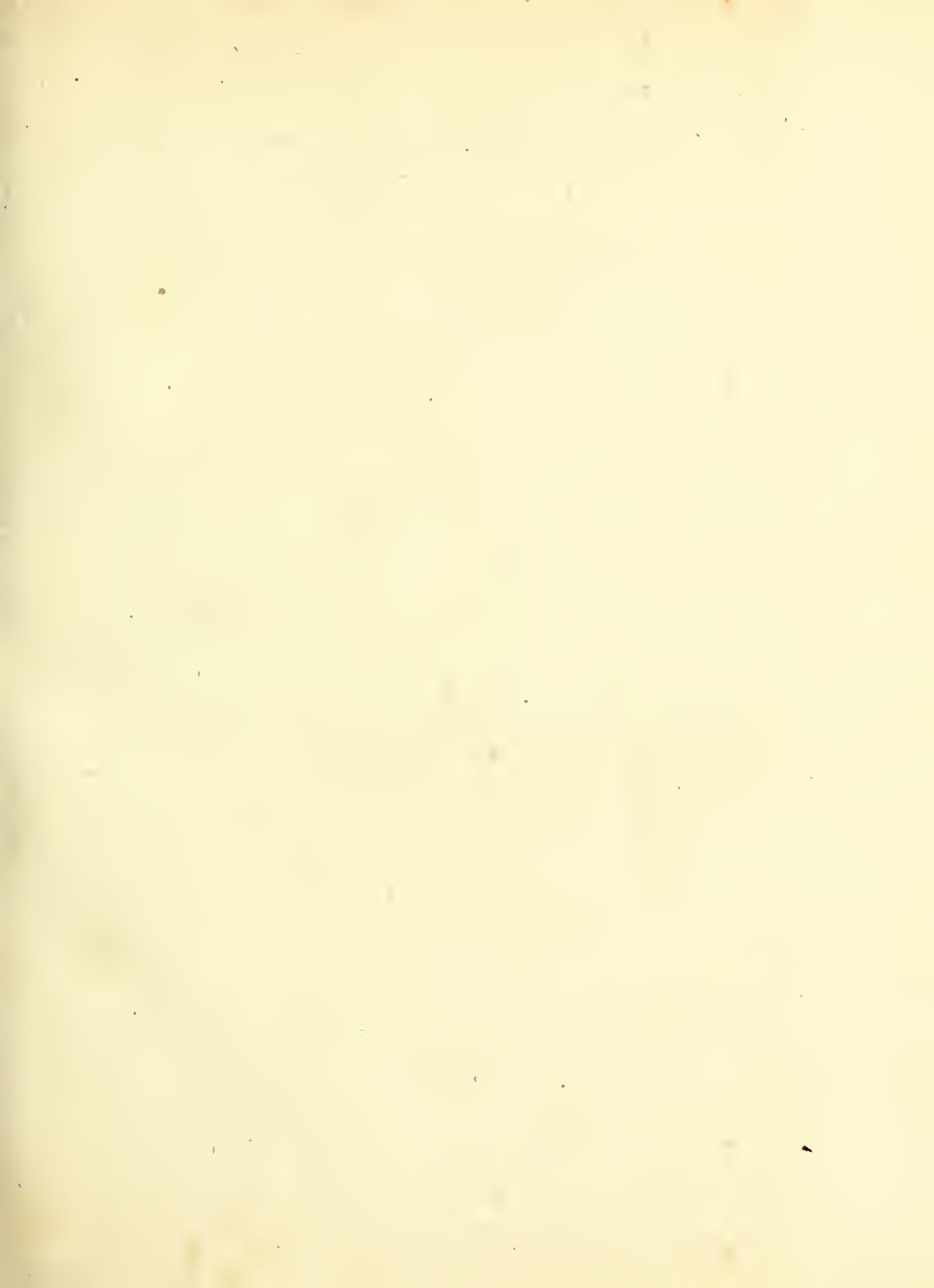
Pr. 2, p. 300

De Vries, 84.

11/11/41

0







Digitized by the Internet Archive  
in 2013

<http://archive.org/details/proteusofteminne01cats>

PROTEVS  
OFTE  
MINNE-  
BEELDEN  
*VERANDERT*  
IN  
SINNE-  
BEELDEN  
DOOR  
*J. CATZ.*

1870

1870

1870

1870





PROTEUS  
of te  
Minne-beelden  
Verandert  
IN  
Sinne-beelden  
Tot Rotterdam  
By Pieter van Waasberge  
boeckvercooper An. 1627  
Met Privilegie voor is. Laren





# Aen den Verstandighen Leser

Op de

## TITEL-PRENT.

RBR  
D-6  
C367PP

**S**iet hier het woeste Bosch, en alle tamme dieren,  
Siet hier de gansche lucht een naecten Ionghen vieren,  
Siet hier de Valle-wissh en al het gladde vee  
Te midden inden brant te midden inde zee.  
Siet hier de menschen selfs wyt alle verre landen,  
Wyt Noorden, daer het vriesht, en wyt de dorre Stranden,  
Siet hier den swarten Moor, den geylen Indiaen,  
Een yeder bid om strijt een blinden lecker aen.  
Siet alderhande volck, siet vrouwen, knechten, heeren,  
Siet boer en edelman haer malle tochten eeren:  
En of al dees of geen wat plomper gaet te werck,  
Sy hebben allegaer het eyghen oogb-gemerck;  
Sy dienen al geliick sy dienen haere lusten,  
Het sy in onsen ringh, of in de verre kusten,  
Het vier het dertel vier is over al gemeen,  
De dieren met den mensch die woelen onder een.  
Ach! soo ons dom verstant niet hoogher wort gedrevert  
Wyt leyden al te mael een onvernustich leven,  
Wyt gaen een blinden wegh naer ons het vlees gebied,  
En van de waere lust, en weet de Ziele niet.  
Op op ghy Menschen-kint, klimt tot dewijse Reden  
Op op ghy Christen-mensch klimt tot de reyne Seden:  
Want die niet op en stijght wyt krachte vanden Geest,  
Leest niet als voor het vlees geliick een ander beest.

# INHOVT VAND E PRIVILEGIE.



E Staten Generael der vereenichde Nederlanden hebbē geconsenteert ende geoſtroyeert, consenteren ende oſtroyeren midtſ-deſen Ian Pieterſz vander Venne Letter ende Konſt-drucker woonende tot Middel-burch, ende Adriaen Pieterſz vander Venne Schilder ende Teyckenaer woonende inden Haghe Ghebroeders, dat ſyluyden voor den tijdt van vijfthien Iaeren naeft comende alleene inde vereenichde Provincien ſullen doen drucken ende uyt geven de Emblemata ende by-wercken vande Heer Jacob Cats. Verbiedende allen ende een yghelicken Inghesetenen van deſe landen het voorſz werc binnen den voorſz tijt van vijftien Iaeren directelic ofte indirectelic, int geheel ofte deel, int groot ofte cleyne, in eenigerley tael te doen nae drucken vercoopen en uyt geven ofte elders nae gedrukt inde vereenigde Provincien te brengen, vercoopen ofte uyt te geven; ſonder conſent vande voorſz Ian ende Adriaen Pieterſz vande Venne; by verbeutte vande ſelve naegemaecte exemplaren, ende daer en boven vande ſomme van ſes hondert gulden ſoo menichmael als bevonden ſal worden deſen contrarie gedaen te ſijn, *ſo wel by den vercooper als by dē Drucker te verbeuten*: t'appliceren den derdendeel daer vā tot behouff vande Officier die de calagne doen ſal, het tweede derdendeel tot behouff vande armen. ende het reſterende derdendeel tot behouff vande voorſz Ian en Adriaen Pieterſz vade Venne. Gedaen ter vergaderinge vande hoochgemelte Heeren Staten Generael in s'Graven-Haghe den xxij. Marty 1625. was geparapheert,

ANTHONIS DE RODA *ut.*

Noch laeger ſtont.

Ter ordonnantie vande ſelve

J. VAN GOCH.

VVy ondergeſchreven hebben over gedraghen ende getransporteert dragē over en transporteren by deſen aen St. Pieter van VVaef-berge het Oſtroy vande Hog. Mog. Heeren Staten Generael in date den xxij. Marty. 1625 voor ſoo veel aengaeden Druck vande Emblemata vande Heer Cats, mette by-wercken vandien. Actum den 26 July 1626.

VWas onderteeckent

ADR: V: VENNE.

Catarina van Gein Wed. ende Boelhouſter  
van Ian Pieterſz vander Venne.

## Eerentfeste Achtbare wijze Voorfienige feer discrete

Heeren, Mijne Heeren Schoutet Burgermeesteren Sche-  
pencn Raden ende Regeerders der wijt vermaerde  
Coop-Stadt tot

R O T T E R D A M.



L hoewel dat de loffelijcke ende Heerlijcke Confte der Poëfie, heden ten daghe van vele Rijmers feer fchandelijcken mis bruyct wort door het makē ende wtgeven van ydele, wereltsche, vleesche-lijcke ende oncuyfche gedichten, waer door dat de menfché tot de fonde gekit-  
telt, eū in alle vuile ontuchtige gedachtē gevoet eū gestyft worden, waer door dat ooc den toorn Godts tegen desen Landen ende de Ingefetene van dien ontfteken vvort, naer het getuycheniffe des Apostels Pauli Ephes. 5. cap *En laet u lieden van niemant verleyden met ydele woorden, want om dese dingenwille koompt den toorn Gods over de ongehoorfame kinderen:* Soo is het nochtans datter ooc andere gevonden vvorden, die als Christelijcke Poëten, dage-lijcx in het licht geven sodanige Poëmata ende Gedichten die daer dienen tot nootsakelijcke ftichtinge, en die selfs voor een God falige ziele aengenaem fijn om te hooren. Onder de vvelcke dat geensins de minfte en is *de Achtbare, Hoochgeleerde ende Godvruchtige Heere Jacob Cats*, dit niet alleen is een fin-rijc, fuyver ende volmaect Poët in onfe Nederduytsche tale, maer daer beneven ooc ftichtelic, als *die niet anders en bedenēt nochte en spreekt dan tgene dat warachtich is, dat eerlijc is, dat gerechtich is, dat reyn is, dat liefelijc is, ende dat wel luyt.* Phili. 4. cap. Gelijk dat claerlijc blijcken



can vvt dit fyn boec gheintituleert *Proteus ofte Minne-beelden ver-*  
*andert in Sinne-beelden*; tot vvelckers loff ende prys vvy niet en  
vvillen seggen, *Nam vino vendibili non opus est suspensa hedera*,  
dat is, goede vvaer die priift haer selven, alleen soo eygene ic het  
seluige uvve Achtb. Voor. gants onderdanichlijcken toe, op dat  
het onder de vleugelē van uvve Acht. Voor. patrocinie te veyli-  
ger soude mogen rusten, biddende dat het uvve Ach. Voor. (ooc  
om des Autheurs vville) met een gunstige ooge gelieven te ont-  
fangen.

De Almachtige God Acht. Vo. Heeren vville uvve Acht. Vo.  
regeringe ende perfoonē met tijdelijcke ende gheestelijcke se-  
geningen overgieten Amen. Desen 2. Marty, 1627.

*Vwe Achtb. Voor. onderdanige dienaer,*

JAN SVVELINCK.



# A E N S P R A E C K E

*Tot den leser,*

Op de gheleghentheyte vande veranderinge in desen  
nieuwen druck,

**D**E Sinne-beelden, gunstige leser, die wy voor desen onse lants-lieden hadden toe-geeygent, comen van nieuws wederom aen den dagh, Maer, so wel ten aensiene vande gedichten als vande gestalte selfs, vry al wat verandert. Wat de gedichten aengaet, nademael de selve zijn gevveest onse eerstelingen inde Nederlantsche tale, ende mitsdien vry vvat rau uyt de penne gevallen, ghelijckmen gemeenlijck siet dat meest in alle dingen het eerste een roer-om vvil vvesen, soo hebben my de selve al over lange gantsch tegen de borst gevveest, devvyle ick die bevont in het lesen niet ongelijck te zijn de raders vande karren, die over een deel on-effene straet-steenen vvorden voort-geruict, moетende mitsdien somvvylen veerdig toeschieten, somvvylen, na een harden schock, onbevvegelyck blyven staen. Derhalven hebbe ick goet gevonden by gheleghentheydt van desen nieuven druck den leser die moeyelickheyt quijt te maken, ende de Nederlantsche gedichten soo te versmeden, dat die sonder horten op eenen eenparigen voet gelesen mochten vvordē. Wat de gedaente van tyverc belangt, vvy meynen verstaen te hebben dat by sommige lesers

(?)

eenige



eenige van dese boucken gevonden worden, die, even soo verre als het eerste deel sich verstrekt, opte snede al vry wat afgesleten ende ontverwet zijn, maer inde vordere deelen noch versch ende nieu; het welcke wel mochte een teycken wesen dat het eerste deel rakende de jonckheyt ende hare saken, met neerstigheyt mochte doorlesen zijn, maer dat middeler tijt de vordere stuc- ken onghemoeyt ende in haer wesen zijn gebleven; het vvelck wy vwillen opnemen mogelijck daerom geschiet te vvesen, vermits het den haestigen leser te moeyelijc is gevveest de gedich- ten op yeder beelt slaende inde volgende deelen na te gaen foc- ken, ofte om dat misschien de selve hem soo smakelijc niet en mogen zijn gevveest als het eerste; ofte om andere redenen den leser bekent, hoe het zy, vvy hebben geraden gevonden onsen *Proteus* ooc die veranderinge aen te doen, dat vvy in desen druc de driederhande uytlegginghe te samen by een beelt achter den anderen hebbben gevoug, op dat by dien middel de drievoudi- ge veranderinge den haestigen leser dadelijc ter handt mochte vvesen, sonder met nasoucken synen tijt te verslijten; gelijc vvy ons dan gerne in alle bochten verstellen om eenen yegelijcken (so veel doenlijc is na ons gering vermogē) te gemoete te gaen en vernoegen te geve, tot syner beter onderrichtinge; Ende de- sen evenvel onvermindert hebben vvy goet gevondē de oude voor-reden in hare vveerde te laten, ende hier benevens te doen vougē, op dat yemant over ons eerste oog-merck een naerder onderrichtinge begeerende, de selve aldaer soude moghen vin- den; ofte, soo misschien eenig drucker het voorschreven vverc eens vveder tot sijn eerste gedaente soude vwillen brengen dat hy sulcx dan tot sijn vvel-gefallen soude connen doen. Tot be- sluyt so is ons gediensig versouc aen den goet- gunstigen leser, dien

dien misschien t'eeniger tijt dit bouck in handen soude mogen vallen, ten eynde hy gelieve de moeyte te nemen, en sich niet te laten verveelen onse drierley veranderinge op haer ordre na te lesen, soo vermits sulcx hem dienstig can wesen om eygentlijk ons vvit in dit vverc te mogen begrijpen, als om alle schielicke na-gedachten (die misschien uyt het lesen van het eerste deel in hem souden mogen ontstaen zijn) te versetten ende af te vveren. Over maeltijdt piach vvel yemant na het eten van eenige groene fruyten een dronc goeden ouden vvijs te nemen om de mage tegens sodanige rauvvicheden te verstercken, ende meerder cracht, om die vvel te verdouvvven, aen te brengen. Doet hier het selve, goedertieren leser, ende gebruyct de leste deelen van onse verdraeyinge even soo gelijk de paerden hare leste deelen, dat is, hare steerten doen, te vveten, om de mugghen, vliegghen, ende andere stekende gedierten die hun hier en daer op het lijf sitten en prickelen, vande huyl te jagghen, ende alsoo in ruste te mogen blyven. Meer en vvilden vvy u voor desen tijt niet segghen, leser, latende de reste tot u eyghen bedenckinge, ende ons vorder ghedragghende tot de eerste ende oude voor-reden, die hier naer is volghende.

(?) 2

Voor-



# Voor-reden ende verklaringhe over het oogherck des schrijvers, in dit werck.



Ndien ghy in jock, niet al spel en soeckt, leser, maer gesint zijt hier wat te vinden, datter niet en schijnt te wesen; so staet stille: want eer ghy voortgaet, wouden wy u geerne over het opschrift van dit boeckken ende ons wit dat wy daer in voor hebben, een weynich berichts doen 't is billick dat een yeder zy tolck ende vertaelder sijnder woorden. De Griecken als mede de Latynen, de Griecken hier in volghende, hebben dese maniere van schryven *Emblemata* genaemt: den oorspronck van welck woort ick niet voor en hebbe hier na te spooren. Maer so my yemant vraeght wat *Emblemata* inder daer zijn: dien sal ick antwoorden, dattet zijn stomme beelden, ende nochtans sprekende: geringe saecken, ende niet te min van gewichte: belachelijcke dingen, ende nochtans niet sonder wijsheyt: In dewelcke men de goede zeden als met vinghers wysen, ende met handen tasten kan, in dewelcke (segg' ick) men gemeenlijck altijt meer leest, alffer staet: ende noch meer denckt, als men siet: geen onbequaem middel (naer ons gevoelen) om alle leerfame verstanten, met een sekere vermakelijckheyt, in te leyden, ende als uyt te locken tot veelderley goede bedenckingen, yder na sijn gelegenthey; hebbende in sich een verholen kracht van behendighe bestraffinge der innerlicker ghebreken van yeder mensche, dwinghende dickwils (al-hoe-wel sonder schamperheyt, ende alleenlijck in't gemeen daer henen geset) by gelegenthey van de voorgestelde beelden ende de korte uytlegginge daer by gevoecht, den genen, die sich by gevolge van dien op sijn zeer voelt geraeckt te zijn, al stil swygende, en in sijn eenicheydt, schaemroot te werden; siende sijn innerlijcke feylen, uytterlijcken voorgestelt, ende hem selven, of ten deele ofte in't geheel levendich afgemaect. Om welke redenen wille wy niet ongevoegelijck en hebben geacht, naer te volgen het gevoelen der gener, die *Emblemata*, in onse tale *Sinne-beelden* meynen genoemt te moeten werden: ofte, om dat men door het uytterlijcke beelt eenen innerlijcken sin te kennen is gevende, ende dat mit dien, niet so seer het beeldt, als den sin, uyt het beelt ontsaende, bedenckelijck is; ofte, om dat dese maniere van schryven, boven andere, sonderlinge de sinnen der menschen is afbeeldende, ende voor oogen stellende; werdende daerom, als by uytmentheydt, *Sinne-beelden*, ofte der sinnen afbeeldinge genaemt.

Dan



Dan yemant sal misschien sick verwonderen , ja onbetamelijck oordeelen (ende dat niet sonder redenen ) dat wy de mallicheden der jonckheydt gevoegt hebben , niet alleenlijck met de leere der zeden , maer oock selfs met hooger ende stichtelijcker bedenckingen . En sonderlinge dat wy de sotheden der jeugt de eerste plaetse in dit werck hebben vergunt . Dese tegenworpinge sal oorfaecke geven het wit ende oogherck , dat wy ons in dese oeffeninge hebben voorgestelt , den gunstigen leser cortelijck te ontdecken . Derhalven willen wy wel rondelijck bekennen dat 'teerste deel van dit boecxken meest is geweest het uytworpel van onse blinde jonckheydt , dewelcke , door de gewoonelijcke genegentheden van die jaren , mitsgaders door eenige lust tot de dicht konste gedreven zijnde , hadde nu ende dan soo eenige minnelijcke *Sinne-beelden* , dat is , geckelijcke invallen , daer henen gestelt ; welcke ten dien tyde by ons (als in andere faecken als doen besich zijnde) aen d'een zijde geleydt , ende nu wederom , in 't doorsien van eenighe oude papieren , ons in de handt ghevallen wesende , hebben , door oversien van de selve , als in een spiegel ontdeekt , hoedanich den vorigen stant onser onbesuyfelder jonckheydt is geweest , ende , by gelegentheydt van die bedenckinge , gemerckt de groote vriendelijckheydt des goeden Gods t'onswaerts , onse herten in dier voegen geopent hebbende , dat wy de ydelheydt der dommer jeught nu niet alleenlick als met handen tasten , maer oock metten gemoede verfoeyen kunnen .

Desen onvermindert (midts wy nu vande becommeringe onses vorighen staets , door Gods sonderlinge goedertierenheydt ontlast waren ) hebben ten selven tyde in ons gevoelt , ick en weet niet wat vernieuwinge vande vermaeckelijckheydt die wy wel certijds tot de dicht conste in ons hadden gespeurt ; waer door wy allenckens verloect , ende als soetelijck verleydt wesende , zijn verweect geworden , om naer gelijkmaticheyt onser jegenwoordige gelegentheyds , de ydele *Minne-beelden* onser jonckheydt tot *Sinne-beelden* van stichtelicker bedenckingen , t'onser oeffeninge te gebruycken . om alsoo door dese maniere van schryven , als een beworp ende afbeeldinghe vanden wonderbaren ende veranderlijcken loop des menschelicken levens in dit werck te vertoonen , ende alsoo mijn selven ende andere aen te wysen hoemen uyt een domme jeucht , tot een gesette manheydt ; ende van daer tot een stichtelicke ouderdom , behoort te klimmen ; om alsoo , by middel van een pryselicke veranderinge , sijn vorige genegentheden t'elcken in beter als te verstenen ; mitsgaders (gelijcmen te voren dapper ende vierich is geweest tot de hittige begeerlicheden ende harts-tochten der wulpscher jonckheydt ) de scherphheydt ende hevichheydt der selver te verkeeren t'elcken tot een beter eynde , niet rustende

tot datmen ghevoelt, by verghelijkinghe van sijn voorgaender maniere van leven, datmen op gelijke hoochte van stichtelijcke gefetheyt is geklommen. gelijkmen te voren inde ydelheyt der jonckheyt is geweest: wettende alsoo onse swarden (om soo te spreken) int landt der Philistinen (*1. Samuel 13. 20.*) halende sterckte selfs by onse vyanden, ende opweckende de kracht der volgende deuchden, door vergelijkinge vande hevicheyt onser voorgaende ghebreken: en door dien middel eyntelijck, gelijk wy eertijts als dien sknechten der lichtveerdicheyt genegen zijn geweest tot ydelheyt, onse leden te begeeven tot dien sknechten der sedicheyt, tot oprechticheyt, ende alsoo niet meer *naer menschelijcke begeerlijckheden, maer naer Gods wille den tyt die noch over is te leven* (*1. Pet 4. 2*) Dan alsoo de jeugt onser eeuwen wel meest (God betert) so verre is vervallen, dat alleen een stichtelijck opschrift van eenich boeck ghenoechsaem is om 'selve hun uyt de hant te slaē, ende als een tegenheyt ende afkeer daer van te doen hebben, sonder dat de selve schijnt de moeyte te willen nemen om het vorder inhouden van 't selve t'onder soecken, als in hun teere ooren niet anders konnende verdragen als soo eenich soet-galmende geluyt van (ick en weet wat) lief kooftende klinck-dichten: Soo hebben wy, de meepsheyt van dese te gemoete gaende, het opschrift ende stant van dit boeckken na der selver gelegentheyt soo wat gevoecht, ende ten dien eynde op 't eerste blat van 't selve gedaen stellen een afbeeldinge van een naect kint, de werelt dragende, met een pijl en boog inde hant, ende voorts in alles so agericht, dat uyt des selfs gestaltenisse eertijts de blinde oudtheyt, ende ten huydigen daghe de malle jonckheydt het selve voor der minnen Godt soude begroeten; daer by voegende de rechte hovelingen tot sodanigen hof dienende, te weten alderley slach van jonge lieden, al by paren daer ontrent swevende, als manschap ende trouwe haren overheer aanbiedende: latende mede de selve gedaente in eenige van de eerste sinne-beelden haer vertoonen, om alsoo den ingauck ende stant deses boecx so voor te stellen, als of achter den selven niet anders als een prieel der minnen en ware schuygende. Even-wel nochtans, om tot ons voornemen te geraecken, so haest onse lesers d'eerste plaetse van dit boeckken zijn voor-by geleden, hebben wy, al 'tghene dat te voren meest al niet anders en schein te zijn als soo wat schielijcke invallen van belachelijcke minne-beelden, by nieuwe beduydinge (behoudende even-wel, om redenen voren verhaelt, de selve beelden; verandert tot tweederley sinne beelden; treckende yedere der selver in het tweede deel tot een borgerlijcke berichtinge, ende stracx daer na in het derde deel tot een stichtelijcke bedenkinge, om also (het eene een aenleydinge zijnde tot het andere; aenden desen, terwylē hy meent dat



dat alles is van een ende de selve stoffe, aenden genen, terwijl hy begeerich is te sien hoe dit ofte dat op eenen nieuwen ende beteren fin wert geduydet) de gemoederen van sodanige meepsche lefers, die geen vaste spijs en konnen verdraghen, met een gheoorloft, ja vriendelijck, bedroch eyntelijck wech te leyden, ende te vervoeren daer de selve ten eersten ingange, noyt en hadden gemeynt te komen. Niet anders dan gelijkmen de kinders, tot haer eyghen voordeel, somtijts bedriecht, wannermen de selve het bitter, doch gesondt, worm-kruyt met suycker, ofte andere soetheydt bedeckt, onghevoelijck ende ongemerckt in't lijf krijgt. V Vant nadien 'tmeerendeel van dese teere lefers immers soo alwaerdig is, als de walgende siecken, dewelcke men de geneefdrancken niet anders als onder 'tdecksel van yet wes dat sy geerne erē of drincken en kan ingeven; soo diende (naer ons gevoelen) dese etter. buyl niet dan met een vliem (om so te spreken) gesneden te zijn, op dat de selve niet eer den steeck van de genees-meester, als het bedorven bloedi daer uyt vloeyende, midtsgaders haer eygen vuylicheyt mochten gewaer werden.

Ey lieve, 'tgaeter huydens daegs soo, de werelt wil bedrogen zijn: Godt gave dat de saecken alijt soo mochten uytvallen dat de genen die bedrogen wert, meer voordeels uyt het bedroch, als de bedrieger selfs, quame te trecken; gelijk wy hier verhopē ende vastelijck (door Gods genade) vertrouwen te sullen gheschieden.

*Middeler tijt so geven wy dese onse meyninge, en hoedanig de stoffe van dit werck zy, in het opschrift van het eerste deel, en des aert van elck stuc, in het opschrift van yder int bysonder, den verstandigen leser genoeghsaem te kennē, niet alleenlyc door 'tveranderen vande sinne-beelden ende vande gestaltenisse des ghenes die in yder opschrift de werelt draegt. (die int eerste deel is de kinderlijcke minne-God, in't tweede de rechtmaticheyt, ende in het derde de Godsdiensticheyt) maer sonderlinghe door twee sienebeelden in de onderste hoecken van yder opschrift gedaē stellē, alles op dat wy met het selve, daer mede wy de zengt meynē te treckē tot het lesen van die boeckken, alle andere van rijper bedenckinge niet en souden schijnen voorby te willen wijzen, en daer van te verwreemde. Wy hebben dan tot dien eynde int beginsel van het eerste deel doe af beelde een toegebondē apotekers pot, dewelcke, alhoewel van buytē niet anders en schijnt te vertoonē als so wat bewselingē van bloemkens, sottkens en diergelijcke wifewafen, tot vermaec alleen vanden voor. by-gaenden man (soo 'tschijnt) daer hen en gestelt: evenwel nochtans geopent en naerder ingesien wesende, wert bevondē van binnē ver vult te zijn met goede en heylsame genees kruyden. aen de overzide hebbē wy doen af beelden een wijfel, en so wat pepers, die daer in wert gestooten, welken peper alhoewel van buytē geheel swart, mismaect, en vol rimpels wesende, niet seer ongheleyck en is onse wicken, en mitsdien het slechste van alle grāē-vruchte, evenwel nochtans gestootē zijnde, ver vult de omstanders*

weet een aenghename reucke. Willende met sulcx, als voorseydt is te kennen gheven, dat al-hoe-wel 'tjegenwoordich boecxke ten eersten aenwange sodanich sich laet aensien, als ofte 'tselved niet anders en ware behelsende als enckele drift, ydelen schuym, en, ick en weet niet wat, gront. sop door de hitte der derteler jonckheyt uytghewasemt, dat evenwel 'tselve (d'uytwendige schorste mat afgedaë en alles in naerder acht by den billicken leser ghenomen wesende) zijnen schijn gantsch ongelijck, ende met eene van goede bednckinge niet geheel ontbloot, bevonden en sal worden. Waer toe oock dient het Latijnsche opschrift op 'teerste blat deses boecx gestelt, te weten, SILENVS ALCIBIADIS, ghelijck de gene die dese maniere van spreken verstaen, redene daer van connen gheven. In de twee onderste hoecker van het opschrift des tweeden deels, sal de leser vinden eerst eens ambacht-mans water-pas; ende ten tweeden, een sonne, ghelijckelijck ende de rijpende wijn-druyven soeticheyt, ende den bedorven wijn (beyde door de sonderlinghe werckinge haerder stralen) suericheydt aenbrengende: Door het water-pas ende des selfs beweginghe, haer voegende naer den grondt daer het selve opghestelt is, den gemeenen loop des burgerlijcken leuens, onder een goede ende rechtmatighe overheydt, sich wel ende burgerlijck hebbende: met eerlijcke luyden ommegaende, eerlijck wandelende, ende in teghendeel van beyde recht anders sich aenstellende: ende door de twederley crachten der stralen der sonnen, de eygen aert der rechtmatichheit (beloonende de goede, ende straffende de quade) willende af-beelden, wesende de eygen stoffe in dat deel te verhandelen. Int beginsel van het derde ende laetste deel hebben wy, tot inleidinge ende openinghe van 'tselve, doen stellen eerst den Elephant aen de opgaende sonne met ghebogen knien eere bewesende, ende in dat groote licht des selfs grootere schepper, als met verflaghenheit ende ootmoet, aenbiddende, (het welck dat beest nytter aert na 't seggen van geloof weerdighe schrijvers, gewoon is te doen) hebbende ghemeynt daer mede aen te wijfen de vernederinghe die den mensche, hoe groot hy oock zy, schuldich is aen de uytnemende voortreffelijckheit van de onbegrijpelycke Godheyt. Ten tweeden hebben wy ter selver plaetse aen de over-zyden doen af-malen des kuypers vier-yser, belettende dat het vier daer in vervatet niet daer henen lancx der aerden soude legghen muffen, maer met een clare ende helle wlamme opwaerts soude stijghen, tot dienste van zijnen werck meester; daer mede voor hebbende aen te wijfen onsen Christelijcken plicht in dit leven, ende met eene te verhoonen dat de Godsdienstichheit de eenige middel zy om het Goddelijck vier onser Zielen uyt den leegen stof deser aertscher dinghen ten hemelwaerts op te drijven, ten dienste van dien grooten werck-meester die dit alderwonderlijckste vat (waer van hemel, aerde, ende zee als duyghen zijn) soo meesterlijcken tsamen heeft ghevoecht, ende in een-verknocht (hem zy lof van eeuwichheit tot eeuwichheit) begrijpende, inde voorseyde drie onderscheyde stucken een afbeeldinge (als gheseydt is) van den

Des menschen leven meynen wy bequamelijck af-ghedeylt te connen werden in drie deelen; inde jonckheyt, die wy toe vougen het eerste Bouck: Inde Manheyt, die wy aenwijfen



aenwijzen in het tweede stuck; In den Ouderdom, dien wy toepassen het derde deel. Den mensche selfs aenmercken wy driesins; Eerstelijck, voor soo veel de selven is een redelijck dier, in sich hebbende een aengheboren gheneghenthey, tot verbreydinge ende wyssettinge synes aeris, ghestadelijck hellende tot de ghevenschte verteeninghe mette ghene sonder dewelcke de heymenisse der voorteeelinghe niet en wert wytgevoert: welcke gheneghenthey de oude onder den heydenen (gewoon zijnde de menschelijcke haristochsen te vergoden) Cupido hebben geheeten, ende tot een God verheven: wiens beelt wy om redenen hier voren verhaelt) als de werelt dragende, hier voren hebben doen stellen; en met desen mensche zijn wy besigh in 't eerste stuck. Ten tweeden, sien wy den mensche aen voor soo veel hy een ghesellich dier is, ende in 't burgherlijck leven onderlinghe met andere menschen in heusheydt ende vriendelijckhey omme gaet, na 'recht aller volcken. Ende desen mensche roeren wy aen int tweede boeck. Ten derden, beschouwen wy den mensche voor so veel hy door een sonderlinge genade Gods afgesondert van den gemeenen hoop ende loop des werelts, in Iesu Christo door de werckinghe des heyligen Geests, by middel des geloofs voor een kind Gods is aenghenomen: van den welcken wy spreken int derde deel. Ende also een yder van ons dese drievoudighe genegentheden in sich bespeurt, so pongen wy dit jeghenwoordich boeck daer toe te doen strecken dat wy in den natuerlijcken mensche matelijck, in den burgherlijcken mensche rechtveerdelijck, in den Christelijcken mensche Godsalichlijck metten Apostel mochten leven. Welcke drie veranderende genegentheden wy den leser willen by dit boeck voorstellen, hebben daerom 'iselve mede den naem van PROTEVS ghegheven, den waerom weten alle de ghene die so wat inde ghedichte der oude ghelesen hebben.

Ondertusschen en can ick niet voor goet aennemē, dat sommige dese oeffeninge, als nieuwe vondē, ende als geen exempel hebbende in de heylige schrift, poogen te verwerpē: want de sulcke antwoorde ick cortelijck, dat dese maniere van schryven, beyde out ende schriftmatich is. V Vil yemant tot bevestinge van sulcx, in Godes woort, sien een uytnemende ende in alle sijn leden gantsch volmaeckt sinne-beelt, aerdichlijck, na alle de reghels van de cunste afgericht, ende dat niet ergens bezydens weeghs in eenige geringe sake daer heen gestelt, maer regel-recht van God selfs, in der alderweerdichste stoffe des nieuwē testaments, afgedaelt, ende als van den hemel neder ghelaten? die slae zijn oogen met aendacht op het linnen laken in sich behelsende alle viervoetige wilde, kruypende dieren, ende gevogelte des hemels, Petro. by een sonderlinge openbaringe uyt den hemel vertoont, met 'byvoegsel van de stemme, *Slachtet ende etet*, af-beeldende de groote heymenisse van de roepinghe der Heydenen: ende neme met eene de moeyte hier in te ondersoecken de vijf eyghenschappen, die *Paulus Iovius* ende andere in een volmaeckt sinne-beelt zijn vereyschende, hy sal alle de

selve soo volcomelijck daer in ontdekken als in eenich sinne-beeldt dat by yemant vande alder-ervarenste in dese oeffeninge, oyt is voorgestelt geweest: Ende in gevalle yemandt meer plaetsen inde H: Schrift begeerich is te sien, sinne-beelden behelsende ofie de sinne-beelden seer na by comende, die mercke aen *1. Pet. 3, 22. Ies. 1, 3. Ierem 8, 7.* ende verscheyden andere, al van *bonden, seughen, ezels, ossen, oyevaers, kranen, swaluwen, torielduyven,* ende diergelijke onredelijcke dieren leerstukken werden ontleent, ende den menschen toeghepast, wefende 'tselve een rechte eygenschap van sinne-beelden, gelijk yder een, die maniere van oefeninge eenichsins verstaende, kennelijck is. Ende indien men de saecke wat naerder wil insien, wat zijn doch alle de schaduwen des loofschen Godtsdienst anders geweest als enckele sinne-beelden, dewyle de selve zijn gheweest voorbeelden Christi, ofte des selfs rijcx? de gesichten der Propheten, sonderlinge van Ezechiel ende Daniel, het hooge-liedt Salomonis, de openbaringhe Iohannis, en watter inden woorde Godes meer is van sodanige stoffe, heeft niet in allen deelen veel eyghenschappen den sinne-beelden seer nae by comende? Eyntlijck, gunstige leser, bidden wy u, niet te willen misduyden, dat wy de selve beelden ende ghelijckenisse beyde ende tot menschelijcke invallen, ende tot Goddelijcke bedenckingen 'tgeheele werck door onverscheydelijck hebben gebruyct, en dat oock somwylen met strydige veranderinge, 'twelck mischien yemant mochte oordeelen heet ende cout uyt eenen mont gheblasen te zijn: want boven 'tgene wy hier voren, als int voorby gaen, hier toe geseyt hebben, is aen te mercken, dat wy dese spelende vryheydt in 't schrijven, niet bestaen en hebben, sonder klare ende nytgedruckte voorschriften derhalven inde heylige schrift ons naergelaten, inde welcke niet selden een ende de selve sake, nu ten goeden, ende dan ten quaden, in gelijckenisse wert getogen, ende dat met niet minder verscheyden heyt, ja strijt, van verdraeyinge als wy e-gens in dit werck hebben gebruyct. V Wat isser doch regel-rechter tegens den anderen gekant als Christus ende de duyvel? de behoeder, en den verderver? ende nochtans werden beyde de selve, onder de ghelijckenisse van een leeu, inden woorde Godts duydelijck voorgestelt, (*Open. 5. 5. 1. Petr. 5. 09.*) wat isser vyandelijker teghens den anderen strijdende, als de sonde en de genees-dranck teghens de selve namenlijck de leere des *Evangeliums?* ende nochtans worden beyde de selve onder de gedaente des suer-deels ons voorgedragen, (*Math. 13 33. 1. Cor. 5. 7.*) Sien wy niet onder de gelijckenisse eens diefs beyde, ende den ontrouwen, ende verkeerdelijck insluypenden harder, ende den rechtveerdigen rechter Christus selfs, inde schrift afgebeeld? (*Open. 16. 14. Mat. 24. 44.*) Sien wy niet onder de gedaente van de slange inde bybelsche sriften, den duyvel, en des selfs doodelijck



hijk vergif, ende met eene den genen die de slange den kop vertreden heeft, voorgestelt? (*Genes. 3. 1. Open. 20. 2.*) Yemant segge my nu ofmen oock breeder soude connen gaen weyen, ofte mettē verstande vryelijcker door gelijkenissen connen uyt springen, als inde voren-verhaelde, en andere plaetsen, die inde H. Schrift te vinden zijn, is gedaen. Al het welcke nochtans, over mits de verscheyden eygenschappen alle schepselen ingeboren, niet alleenlijk sonder aenftoot van yemant, maer selfs met vermakelijckheydt des geeftes, by alle billicke verstanden can ende behoort te werden aengenomen. Middeler tijt ist te verwonderen, door wat verdorvenheyt onses aerts, ofte listicheyt des duyvels, het bykomt, dat de mensche altijd veel meer oore ende harte leent, ende open heeft tot, ick en weet niet wat, geex-maren ende kackerlacken, als tot eenige slichtelijke betrachtinge. Men ondervint, God beten, by dagelijcksche ervarentheyt dat onse gemoederē in't verhandelen vande alderweerdigste saken geheel slap ende slaperig, ja dom ende onverstandig zijn. Ende, in tegendeel van diē, op het gewag vā aertsche, geringe, ende geensins aensienlijke dingē, dapper ende wacker inde weere zijn: dese, gelijc alle andere onse gebreckelijckheden, de Heerē, onse Saligmaker Christus, grondelijc wel kennende, t'elcken by-naest als hy yet sonder incox t'onser salicheyt dienende wil voorstellē, en vangt sijn redē niet aen met eenige hooge ofte hemelsche maniere van sprekē; maer gebruyct veeltijts als tot een inleydinge sijner leeringe, eenige gelijkenissen van gemeene ende slechte dingē ontleent: ende sijn toehoorderē by dien middel tot aendacht verweckt hebbende, klimt daer na van het cleyne mostaert zaet, tot den grooten Hemel, ende van een belachelick kinder-spel, niet alleenlijk tot mannelijcke, maer Goddelijckē beschouwinge, (*Matth. 11. 16. Luc 7. 32.*) Nu wel aen dan (om niemant met al te langhen voor-reden te verveelen) ghy dese ofte die wulpsche jongelinc, die de ydele wafemen uwer jeugt met den stadigen deckmantel van liefde weet te bekleeden, ende, met al te vermerelickē maniere van spreken, uwe eygen kisten, u, ende andere tot Goden opgerecht hebt, soo wanneer ghy in't eerste deel van dit boeckē mischien vinden sult uwe maniere van spreken hier ende daer soo wat ingevolght te zijn. Ey lieve, en misduydet onse meyninghe niet. sulcx dient alleenlijk tot weder-inroepinghe van uwe verdwaelde sinnē: dewyle wy niet voor en hebben als eensdeels ons selven te ocsfenē inde veranderinge, daer wy u hier voren af seyden, andersdeels om andere, die t'begheeren mochten onser ghedachten wat mede te deylen, mischien of daer door aen yemant, door d'inbeeldinge der jonckheydt noch wanlustich zijnde, de smake mochte werden verweckt tot het nutten van beter ende gesonder spysē, die den selven, te vooren door verkeerde lusten vervoert zijnde, niet en woude ghenaken; t'welck wy verhopē sullen geschieden, soo ghy aen den

buyte-kant van desen onsen toegesloten apotekers pot niet en blijft hanghen, maer den selven openende, de geneeskruyden daer in verborgen uwe bedeckte gebreken gaet toe-eygenen. Of wy tot beyde de voorseyde eynden geraken sul- len en weten wy niet; dit weten wy, dat door Gods genade by gelegentheydt van dese oeffeninge in ons onstaen is een vast voornemen, om met alle moge- lijcke neersticheyt, dagelijcx so lancx so meer, te trachren tot veranderinge ende vernieuwinge onses gemoets ende levens in Iesu Christo, den goeden God die sulcx weet ende werckt, die onse ende eens yders harte ende nieren doorsiet en- de kent, vordere in ons het goede werck by hem daer in begonnen: den selven goedertieren God ende Vader geven wy ons ende al het onse over, aennemende also een stil ende gerust ghemoet, ende den selven voor besluyt, van harten biddende te willen geven dat dese onse oeffeninge voort en voort mach uytval- len tot sijns heyligen naems ere, beteringe des schrijvers, ende stichtinghe des lesers. Leest dan wie ghy zijt *aendachtelijck*, verstaet *ghesondelijck*, oordeelt *besisselijck*, en vaert wel.

I. CATS.

*Misce stultitiam consilij breven.*



# AD LECTOREM,

De fine hujus opusculi.

## P R Æ F A T I O.



*I*n lusu non merè ludicra, & à puero, què exhibemus, non nimis puerilia exspectas; at quippiam hìc reperire, quod vix aliquis ibidem quaesiverit, tibi est animus, mi lector, siste te paulisper in hoc vestibulo: antequam enim ulterius progrediaris, habeo quod de titulo hujus libelli, deq; instituti nostri ratione pau-

cis te pramoneam. Interpretè unumquemque adhibendum esse ei quod dixit, scripsitve, equum judicant, qui equi. Græci primo, deinde latini, græcos imitati, genus hoc scriptionis Emblemata indigitârunt; cujus ego verbi originem alijs indagandam ut relinquam, nominisq; anxiam disquisitionē ut omittam, atque ex re ea describam, pronuntio Emblemata, scitè exhibitâ, mutas imagines esse, quæ tamen loquantur: levia videri, quæ tamè pondus habeant: ridicula apparere, cum non sint insipida: deniq; plus aliquid plerūq; in his legi, quam sit scriptū; plus cogitari, quam sit lectū. At mirabitur fortassis nonnemo imò, ut præter decorū, stomachabitur nos lubricæ istius ætatis, nescio quas, ineptias nō tantū solide morali sapientiæ, verū etiam sacris meditationibus conjunxisse, resque adeo diversas, & ut primâ fronte videtur, cōtrarias in unum quasi fasciculū colligasse. Cui obiectioni ut satisfaciam, pauca de consilio huc in re meo, & de scopo opusculi huius venia, bone lector, tecum differendi mihi sit. Primo quidem primam emblemata istorum partē è turbido juvenutis nostra estu emanasse ingenue fateor: Illa enim cum, agnato isti ætati affectu, ac poëticas sirenes & illecebras illarum subinde abriperetur, emblemata aliquot amatoria, id est, ineptias juveniles, subinde chartis illeverat: quæ, cū alijs ejus generis exercitationibus, superveniētes aliæ occupationes tum temporis è manibus ut deponerem, adegerunt: eadē illa cum mihi nuper, veteres quasdam chartas evolvēti, in manus incidissent (ac id quidem cum iam singulari Dei

14  
opt. max. beneficio a prioris vita molestiis paulum respirare cepissem) Vide-  
bar, ea relegendi, me ipsum qualis fueram, id est, adolescentulum juvenilibus  
affectibus sursum, deorsum miserè agitatum satis graphice ibi depictum vi-  
dere. Sensi nihilominus interea igniculos, nescio quos, amœniorum istorum stu-  
diorum in me, velut resuscitari, atq; ut poëta, . . . Agnovi veteris vesti-  
gia flammæ. Quo pristini affectus dulci lanocinio mihi ipsi paulatim ereptus  
cum forem, cepi in animum inducere ut, exercendi hunc ipsum atque instruendi  
gratiâ, juvenilia illa & amatoria emblemata poetico lusu pro re natâ varia-  
rem, & in robustioris ætatis meditationes magis viriles tam morales, quam  
sacras, transfunderem: Videbar enim isto modo ludendo non vanam humanæ  
vitæ imaginem me & mihi ipsi, & aliis, exhibiturum esse; si præsertim hominem,  
triplici libello, triplici modo oculis exponerem; ut naturalem, ut civilem, ut chri-  
stianum. Operi itaq; accingimur, & juventutem nostram, mi lector, id est homi-  
nis istius naturalis genuinam effigiem in propagationem sui propendentem  
(quod natura proprium esse quis ignorat?) atq; ita coloribus suis depictâ, pri-  
mo libello damus. Cur enim talem me fuisse diffitear? ille vitia sua fateri me-  
tuat, qui etiâ nunc in illis versatur: somnium, ait ille, narrare vigilatis est.  
Hominis civilis, id est socialis, in mutuo hominum consortio viventis, secundo  
exhibemus. Hominis christiani, id est, verâ fide imbuti, lineas aliquot tertio  
demum libello ducimus. Et hæc quidem retentis utrobique iisdem iconibus; cum ob  
alia, tum ob hoc, ut homini (tametsi corporis externam formam retineat) interiores  
animi facultates mutandas esse, mihi aliisque persuadeam; doceamq; quo pacto  
è turbida & fluctuanti illa juventute, ad sedatam virilis ætatis robur, & inde  
in gravem & exemplo reliquis ætatibus futuram senectutem, laudabili volubi-  
litate, nobis sit transeundum, & identidem ad meliora ac altiora sit enitendum,  
eoumq; dum solida ac genuina gravitas eundem locum in animis nostris obtinue-  
rit, quem ibidem inanis levitas vanitasq; juveniliû animorum (comparatione  
prioris & presentis vitæ inter sese instituta) antea obtinuisse cõscia mens uni-  
cuique dicabit; atque ita tandem vitæ uniuscujusque nostrum ratio, non am-  
plius corruptis humanis affectibus, sed divina voluntati in toto mancipetur.



Cum verò juventutis nostræ pars non minima eò prolapsa sit, ut vel honestior aliquis & ad gravitatem compositus libri titulus eundem legenti fere so-  
leat e manibus excutere, atque adeò ab ulteriori lectione, tanquam præjudicio  
gravatum lectorem, deterrere, nec enim, ut videtur; tenera plurimorum au-  
res aliud præterquam molliusculos lascivientium poetarum & versiculos fer-  
re possunt) e re visum nobis titulum & externam libelli faciem captui isto-  
rum dare: eamque ob rem curavimus frontem ipsam & imagines aliquot effi-  
gie poetici Cupidinis aliisque amatoris ineptis obduci, ut ne quis delicatulus,  
in hæc sorte incidens, aliud hic præterquam melimela, merasque Veneris  
& Adonidis delicias latere suscipietur, atque istâ ratione ad ulteriorem ope-  
ris lectionem, tanquam ad escam palato suo congruentem, nepos qui vis invi-  
tari possit. Fraudem itaque facio, mi lector, sed, ut spero, omnibus innoxiam:  
nam & blandis nutricibus alumnos suos tali ferè modo, & cum bono ipso-  
rum, fallere satis solenne est, cum nimirum deliciis puerilibus dissimulatas  
amari medicaminis succos ipsis propinant, & ut ille,

..... Prius oras pocula circum  
Contingunt dulci mellis flavoque liquore.

Sicut & chyrurgum novaculam spongiâ rectam mamilla regie virginis (dum ulcus  
lenire & purgare se simulat) feliciter impegisse memoria proditum est. Quod genus frau-  
dis non licitum modo, sed & amicum esse quis non fateatur? Iterum dum in hoc essent  
totus ut adolescentulos amicâ fronte, id est, ameno & juvenilibus oculis blandienti titulo  
allicerem; verebar: ne graviores severiorisque supercilii viros, tam ridiculo & futili in  
ipso limine proposito spectaculo, ab opere hoc arcerem, atque ita, contrarium dum vitarem,  
in contrarium impingerem: opera pretium visum fuit ei malo tacito, & non omnibus  
aquè exposito, remedio occurrere. Librum hunc eam ob rem obscurâ, & non ubique obviâ;  
inscriptione Silenum Alcibiadis indigitavi: quid autem ea totumque deinceps velit  
opusculum, duorum emblematum ad titulum appositione, lectori non nimis rudi satis indi-  
cavi. Quæ hic sigillatim explicare, quid opus? hoc volo, libellum hunc, tametsi eundem de  
summa (quod ajunt) cute ridiculum quis, & præter juveniles nugæ in se nihil habentem,  
facile damnet: multò tamen alium esse propius intuenti, quam summo habitu in oculos in-  
tuenti, quam summo habitu in oculos incurrat; licet enim prior libellus, quem liberior no-  
stra juventus effudit, amatoria tantum tractet, amatorie tamen, id est, stolidæ & insulsæ  
multa ibi non tractari, sed inspersam ferè ubique moralis doctrinæ saltem æquus lector  
animad-

animadvertet: præsertim vero si doctorum istos flores, quos ornandi & nos explicandæ gratiâ adjecimus, subinde consulere non gravetur. Invenies alibi jocos, & fateor, sed ut impossibile absque coloribus pingere, ita juvenutis mores describere, aut hominem naturalem dare, sine istis: nec, aliter agendo, ageremus, id quod agimus. Evocabunt isti torpentes animos è marcore, ut speramus, viamque sternent ad meliora, eoque ducent mentem juvenilem, idque sensim, quò per sese timuisset ascendere. Res ipsa loquitur, homines, ut plurimum, cum res tractantur arduæ, graves, imò & sacra, jacere animis ac dormire; ad res verò ludicras, pueriles ineptias, tricas, apinas, vigilare, torporem excutere, aures animumque arrigere. Vidit hoc, qui nihil non videt, unigenitus Dei filius, Salvator Christus, non latuit sanctos, non fugit doctos: qui omnes, quoties ad populum dicendum, quotiesque auditores ad attentionem excitandi vel revocandi, artem arte tegentes, a rebus levibus & plebeis ferè suas isagogas mutuare in more habent. Nonne Christum a lusu puerili, a grano sinapis, & similibus ordiri quidem, at gravi demum & divino epilogo perorare in historiâ Evangelicâ sæpe videmus? Similia Paulum & alios viros sanctos factitasse, ethnicorum nempe poëtarum versiculos sanctissimis divini verbi mysteriis inseruisse, auditorum gratiâ, quis ignorat? Inter doctorum exempla lepidum illud Demosthenis, cui cum Athenis, causam capitalem defendenti, auditores parum attentè obstreperent, paulisper jam nunc, inquit, mihi aures præbete, rem novam & auditu jucundam in medium prolaturus sum. Ad quæ verba cum ilicò altum silentium summaque auditorum attentio exstitisset: Juvenis quisspiam inquit, asinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus, in itinere verò cum vehementi ardore solis infestaretur, nec umbraculi copia uspiam esset, tandem bestiam radiis solaribus opponens sub asino, ut æstum effugeret, resedit: ibi agaso obiestari, factum controversere, bestiam depellere, asinum ut iter, non ut umbram faceret locatum dicere. Alter ex adverso, ius asino utendi fruendi pro arbitrio toto locationis tempore sese habere: quid multa? de verbis ad verbera, & demùm in litem res deducta est. His dictis, omnibus summâ animorum attentione exitum rei expectantibus, discessum, quantum quidem videbatur, parabat; renitentibus contra Atheniensibus, &, ut reliquam fabula partem adderet, flagitantibus; ibi ille, itanè inquit, narratio de asini umbrâ vobis cordi, seria audire operæ pretium non videtur? Iam desinam, si prius idem aut simile in aurem insufurravero iis qui, ubi oculo alacri & exporrectâ fronte, primam hujus opusculi partem evoluerint, in ulterioribus, tanquam apes amisso aculeo, torpere incipient. Tu, si me audias, Lector, & te ames, canonem hunc animo inclusum ut geras sit cura, Non esse separandam caudam à capite c. Majores de Baptis. Vale.



## A E N D E

## Zeeusche Ionck - vrouwen :

## GHESCHREVEN

*Gheduerende den voorleden stil-stant ware  
VVapenen.*

**G**Hy zeeus en soet geslacht ; ghy Venus lantsgenooten,  
(Want Venus is wel eer oock uyter zee gesprooten)  
Ghy die met Venus hebt het eygen vaderlant,  
Het eygen geestich oogh, en minnelick verstant,  
Ionck-vrouwen, aerdich volck, die met verholen crachten  
Een onbekenden brant ontsteect in ons gedachten,  
Die, met u soet gelaet, en lodderlick gesicht,  
Een droeve ziel geneest, een treurich hart verlicht;  
Aen u comt dit geschenck, een beelt der ganscher eerden,  
Dat Venus sone bout, en Venus hout in weerden ;  
Aen u comt dit geschenck, de gansche werelt-kloot,  
Die al haer voetsel raept alleen vvt uwen schoot ;  
Aen u comt dit geschenck ; in u leyt doch verborgen  
Een ander vaderlant, dat eenmael schier of morgen  
Sal toonen sijnen glans hier in het aertsche dal  
Als ons het duyfter graf gevangen houden sal.  
Dit kint, dit wonder kint, comt naer u toe gestreken,  
Want 'theeft u (soo het schijnt) wat sonderlinx te spreken ;  
Het comt u seggen aen, in ronde zeeusche tael,  
Al vvatter omme gaet in Venus gulden sael.

(?) (?) (;)

Het

Het heeft, door slim bedrogh, my desen bouck ontdragen,  
 Want tis van overlanch vol alderhande lagen.  
 Tis jonck, maer efter fel; het spot met onse smart,  
 Ach! die nu steelt mijn bouck ont stal wel eer mijn hart.  
 Laest, als de gulde son was inde zee gedoken;  
 Soo quam het dertel wicht my in een droom bestoken,  
 My docht wel, aen sijn oogh en aen sijn stueren mont,  
 Dat hem het grilligh hooft niet al te wel en stont.  
 Waer (sprack hy) sijt ghy nu waer sijt ghy trage Zeeuven?  
 Hier voormaels vvaert ghy klouck en onversaechde leeuven,  
 Doenghy eens voor het lant ginght setten lijf en goet,  
 En deed' het Zeeusche diep vermeerden door het bloet;  
 Doen vvas u Jonckheyt rap, doen haelden uvve gasten  
 De vlaggen vanden spriet, de vvimpels vande masten,  
 Doen vvoondet ghy in zee, en, meer als sy ghestoort,  
 Hebt menigh hondert man gesslingert over boort.  
 Maer nevens u maetroos en menigh duyfent helden,  
 Was hier noch ander volck dat vroomheyt conde melden,  
 Dat nieuve deuntjens songh, den vyant als te spijt;  
 Tis vvaer, het gingh vvat rauvv, maer soo vvas doen de tijt.  
 Siet! alffer oorlogh vvas, doen vontmen hier Poëten,  
 En, nu hier Vrede vvoont, soo is de kunst vergeten;  
 De vverelt is verkeert: daer Mars vervveet een liet,  
 Vermagh de foete min, vermagh daer Venus niet?  
 Hoe! is het geestigh volck uyt Zeelandt vvegh getogen?  
 Of sal de bloet-hont Mars yet boven ons vermoghen?  
 Neen, ronde Zeeuven, neen; al heeft de krijgh u lant  
 In vryen staet gebracht het is door ons gemant.

Waer

Waer Venus nedervalt can Mars daer staende blijven?

Kan Mars daer immermeer een vrome daet bedrijven?

Voor my, ick segghe neen. Geen lant en can bestaen,  
Indien men Venus rijck vvil onder laten gaen.

Siet! Mars leyt nu in slaep, maer coomt hy eens t'ontvvaken

Wat sal het korfel hoofd doch inde vverelt maecken

So ic mijn boogh ontspan? gevvist is maer vvint,

So Mars door mijn beleyt geen nieuve stof en vint.

De trommel plagh de Jeught tot oorlogh op te vvecken,

Laet nu een soet gedicht de teere sinnen trecken

Tot Venus soeten krijgh, daer noyt het vinnich loot,

Daer noyt de felle spies een vryer heeft gedoot.

Het lantis uytgheput door al te lange krijgen,

Laet nu een soeter lucht op dese custen sijgen,

Laet nu eens vvederom te rechte zijn ghebracht

Dat Mars eens nedersloegh, door zijn vervvoede macht.

Gaet let eens met verstant op onse nae-gebueren,

En vvat een grooten volc is binnen hare mueren,

Besiet vvat Hollant doet, en hoe het queeken can;

En hoe het neeringh trect, en menigh duysent man:

Besiet hoe dat het vvast door al sijn gantsche leden,

En hoe hot over al vergroot sijn rijcke steden,

Besiet eens boven al vvat gronden dat het leyt,

Waer door het alle daegh vvort verder uytgebreyt.

De vonden altemael die hier toe mogen strecken.

En vvil ic voor het volc niet al te verr' ontdecken;

Een moet ic evenwel hier brengen aenden dagh

Om dat het dese kust te nutte comen magh,

(:) (:) (:) 2

In



In Hollant is een volck dat met een aerdich jocken,  
 Dat met een soet gedicht een yder vveet te locken,  
 Tot ick en vveet niet vvat, tot onbekende min,  
 Die sluypt dan in het brein, en neemt de geesten in.  
 Daer singt *Heyns*, onse vrient, al vvat de soete Griecten  
 Gedreven door de cracht van mijn gefvvinde vviecken  
 Oyt schreven voor de Jeucht; en dringt de *Vryers* aen  
 Meer als oyt eenigh geeft te Romen heeft gedaen,  
 Daer is een geestigh *Hoofst*, dat met sijn harders-klachten  
 Doet yder, die het hoort, nae soet geselschap trachten;  
 Hier by comt *Bredero*, die joct in boersche tael,  
 En trect tot mijnen dienst de Nymphen al te mael.  
 Noch zijnder over al veel soete toouer-pennen  
 Die tot de sachte min de rauvve jeught gevvennen;  
 Siet daer een goeden vont, vvaer door het vader-lant  
 Geduerich vvort gebout, en op een nieu gemant.  
 Maer segt eens, Zeeuvven, segt, vvat is hier oyt geschreven  
 Dat ymant tot de min een spore mochte geven?  
 Ic vveet doch evenvel dat hier geen kunst ontbreect,  
 Maer tis verholen vier dat onder d'assen steect.  
 Ic vveet dat Zeelant is een vvinckel van verstanden,  
 Maer vvat daer ymant dicht dat houtmen inde banden;  
 De nacht bedect het vverc, en niemant mach het sien;  
 Maer hiet ic *Venus* kint ten sal niet meer geschien.  
 Ic vveet dat onder u zijn veelderhande saecken  
 Die ooc een stege maegt vvel gaende souden maecken,  
 Ey laet dan u gefangh eens comen aenden dach:  
 Maer vvaerom bid ic doch, daer ic gebieden mach?



Langt hier wat dienstich is voor onse jonge dieren;  
 Dit sprack hy, en met een soo greep hy mijn papieren;  
 Hy bontse mette pees van zijnen boogh te hoop;  
 En seyde; Vaert nu wel, en steldet op den loop;  
 Wat wasser om te doen? eylaes ic moestet lijden,  
 Jc dacht in mijn gemoet ic wil den lekker mijden;  
 Ic vreesde sijn gevveer, dat, schoon al isset cleyn,  
 My dicmael heeft geraect tot aen het innigh breyn.  
 Daer streec de jongen heen, met al mijn oude stucken,  
 En ginch het meerendeel in haesten laten drucken;  
 Hy vougder platen by, en ooc sijn eygen beelt,  
 Waer door hy menichmael de jonge sinnen steelt.  
 Doch, naer ic vvas bedaert, en hy nu wegh gevlogen,  
 Doen riep ic over luyt, de lekker is bedrogen,  
 Want of hy schoon al greep vvt zijn geheele macht  
 Ten salder vry niet sijn gelijc hy heeft gedacht;  
 Want mits hy besigh was om diep genough te tasten,  
 Soo nam hy dingen met die hem toch niet en pasten,  
 Hy meynde gans het bouck vvas voetsel aende min,  
 Maer neen, vriendinnen, neen; daer schuylt vvat anders in.  
 Men vinter niet alleen de malle jeught beschreven,  
 Daer is ooc nutte leer, tot al het vorder leven;  
 Want naer het apen-spel van Venus dertel vvicht,  
 Soo gaet het tvveede deel tot aen den zeden-plicht;  
 Het derde leit den gront om hooger op te rijfen,  
 En gaet de reine siel tot haren Schepper vvijfen,  
 Verfoeit de losse vvaen, en, door een stil gesucht,  
 Klimt vvt dit nietich stoff tot boven inde lucht.

Ghy fiet dan hier een vverck, dat dryder hande dingen  
 Komt toonen aen het volck, en in de werelt bringen,  
 Ghy fiet een selfsaem boeck dat eerst den vryer speelt  
 Maer dat haest rijper wort, en beter vruchten teelt.  
 Daer is een seecker tijt voor alle jonge lieden  
 Om aen een lieve maeght haer gunst te mogen bieden;  
 Daer is een seecker tijt wanneer men koten magh,  
 Maer 'tis oock eenmael tijt te laten dat bejagh.  
 Al staer daer Venus soon hier op het boeck gesneden,  
 Van yder een gestreelt, van yder aengebeden,  
 Soo ghy het evenwel in alle deelen leeft,  
 Ghy sulter stoffe sien die Venus brant geneest;  
 Ghy sulter stoffe sien ten goede vande zeden,  
 Ghy sulter stoffe sien tot voetsel van gebeden?  
 Het dertel kint bewoont alleen maer d'eerste sael,  
 Ghy dan of leestet niet, of leestet al te mael.

DANIE-

# DANIELIS HEINSII

IN

*Emblemata Clariss. Consultissimique*

VIRI

D. JACOBI CATZII JC<sup>ti</sup>.

EPIGRAMMATION.

**V**idit & ingentem mirata est Itala tellus  
 Alciatum, tanti mente superba viri:  
 Seu tonat, & leges facundo edisserit ore,  
 Seu Themidis dignum numine condit opus.  
 Hunc quoque ludentem, sed seria, vidit, & illi  
 De lusu palmam, sed sapiente, dedit.  
 Alciati curas & seria vicerat antè  
 Catzius, ad lusus nunc & amœna venit.  
 Hic quoque, sed triplici palmam sermone meretur,  
 Ut ter sit victor, qui semel ante fuit.

Ad



Ad Amplissimum Consultissimumque Virum  
D. Iacobum Carzium J. C. tum. Cognatum suum, & Po-  
pularem super Emblematis ab ipso editis.

**Q**uis novus in nostras oras transmissus Apollo  
Ambrosium canit ore melos? quæ Belgica Suada  
Detinet attonitas divino carmine mentes

Vel brutas tractura feras? non suavius olim  
Orpheus in sylvis, nec in æquore lusst Arion.

Quid mihi, quid Grajos Pallas Tritonia Vates  
Objicis, aut Latios extollis Roma Poetas?

Non cedit tibi Belga catus, nec littore Deli  
Sit licet; Ægæo nec natus in æquore, nusquam  
Catzius antiquo concedit præmia sæclo.

Discite nostrates quantum quoque nostra leporis  
Lingua ferat, quos illa favos, quod fundere nectar  
Possit, & ut facili flectat modulamina metro.

Blandum Naso canit, blando fluit ore Catulli  
Musa salax, miscet varijs prudentia flaccus  
Verba jocos, vitiumque vaser perstringit amici.

Bucolicis insignis oves, oviumque magistros  
Theiocritus dum pascit agris lepidissima fundit  
Carmina, & omnigenæ genium depingit amice.

Omnibus infidi passim cantatur amoris  
Ingenium crudele, procax, furiale, bilingue,  
Lege, modo, ratione carens, tacitoque meatu  
Illiniens Paphio fallax sua toxica fuco.

Vos ego Pierides testor quod Graciatota,  
 Et Latium, totusque Helicon confederit uno  
 Pectore, & hac nostrâ Paphiæ ludibria gentis  
 Incipiat jam voce loqui, dum stringit in arctum  
 Catzius obscuro testos Emblemate sensus  
 Scaldi Pater, nostras qui præter laberis ovas,  
 Illius, atque meæ prima incunabula vitæ,  
 Phœnici gratare tuo, tantoque superbus  
 Plaude viro, celebremque tui cane ruris alumnum,  
 Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,  
 Castius, & melius docto Nasone recenset.

Mattiaci miramur opus, miramur acumen,  
 Et linguæ nostratis opes, Veneresque Pelasgas,  
 Et latias, & quodcunque utrobique lepôrum est  
 Posse suo nostros resonare idiomate Belgas.

Illa Dionæa mollissima corcula sectæ  
 Carmina docta stupent, nequeunt se explere legendo  
 Insidias quas nectit amor pharetratus amor:  
 Hic etiam quod discat habet prudentia solers,  
 Et civis præcepta capit, sic molle Diones  
 Excipit officium rigidi censura Catonis:

Moxque alias iterum in formas mens virvida Catzi  
 Versa sacros aperit sensus; tabulisque sub iisdem  
 Casta Venus, divina fides, prudentia prostant.  
 Scilicet in triplices (hæc vitæ tempora nostra)  
 Ætates partitur opus: Pars prima juventæ  
 Gaudia, & imbelles arguè taxat amores:  
 Altera sapit, monitisque virum civilibus implet

(: ) (: ) (: ) (: )

Virgineos

*Virgineos defueta jocos: Pars tertia canos,  
 Grandæcumque senem studijs cælestibus ornat.  
 Hæc canit, hæc docto ore sonat, neque lingua Poëtæ  
 Sufficit una, triplex sua format acumina sermo,  
 Et Belga, & Gallus loquitur, mediusque superbit  
 Romani decor eloquiij. Bene præmia Vati  
 Sunt data, & emeritâ circumdata tempora fronde.  
 Nos quoque virtutum, Catzi, levis umbra tuarum,  
 Ire tuas etiam in laudes, & dicere grates  
 Cogimur, & facili tibi vota rependere versu.  
 Donec amor geminos in mundo nectet amantes,  
 Donec amor morum, vitæque adolebit honestæ,  
 Donec amor pietatis erit venerabilis orbi,  
 Atque hominum variâ referentur imagine casus,  
 Vives & vivent istis tua carmina sacris,*

Adrianus Hofferus.





*Ad Clarissimum Virum*

**D. I A C O B V M C A T S I V M**

Poetam insignem.

**I**ngenij dotes raras mirabitur illi      **C**  
**A**rdua mens tanti, queis nobis docta camen. **A**  
**C**urabit studio vigilantem emblemata rara u **T**  
**O**mnis sic superet, Musarum gratia vel quei **S**  
**B**landa faceret: merito tollunt ad sidera docti **I**  
**V**ndiq; : perge tuo tot vates vincere versu **V**  
**S**olus eos inter Phœbus velut ipse sedebit **S**

Anagramma

**V I S V C A T O S C I B A S .**

*Epigramm.*

**S**unt multa multorum virum  
**S**doctorum in orbe Emblemata  
 Insignia, & clarissima:  
 Sed unus hic in omnibus  
 Præclarus eminet viris  
 Vt Phœbus inter ceteras  
 Musas & ingeni-cata  
 Emblemata indicant tui.

Quibus **C I B A S V I S V C A T O S**

**O** dulcis ille gustus omnibus

Videntibus, legentibus

**V I S V C I B A S C A T O S**, quibus

Tam grata præbes fercula

Macte ergo **V I S V** qui **C I B A S**

**C A T O S C I B A S V I S V**, & datur

**I A C O B V S** en his **C A T S I V S**.

*Ioannes Arcerius.*

(:) (:) (:) (:) 2

*Ad*

*Ad Amplissimum Ornatissimumque*

VIRUM

IACOBVM CATZIVM I. C<sup>tm</sup>.

Hominem triplici Emblemate graphice  
experimentem.

**A**mphitryoniades cluet inclytus, unam animam quod  
Exuerit triplici corpore Geryonis:

Te quantò major, CATSI cate, adorea lustrat,

Qui triplici corpus unum animas animà?

Scilicet hoc potior Genij vis enthea nervis,

Hâc maectus veterum roborâ summa prais.

Artubus utque alij & nervis præconia captant,

Sic graphicis surgant artibus illa tibi.

AD EVNDEM

**Q**ui ludens, tetricas ut demat pectore curas;  
(Quas consultor ei curia quasque parit)  
Erudit, & triplici conformat pectora gnome;  
Quæ genus omne hominum promouisse valet.  
Seria quanta dabit, quantâ dabit indole digna,  
Si vacuus nervos tenderit ingenij!

L. M. P.

J. Lyraus.

AV

AV TRES-DIGNE  
 d'Honneurs & Bon-heurs, le Tresdocte  
 SIGNEVR  
 IAQVES CATS, I. C.

Sonnet Encomiaftique

Sur les EMBLEMES tripliques.

**M** On Dieu m'ayant osté mon loisy de jadis  
 (Quand je rendois Angloiz du BARTAS & sa race)  
 J'avoiz ja diét adieu aux dames de Pernasse;  
 Pour mieux m'accommoder a ceux a qui je suis.  
 Mais, non-obstant ce vœu, me retenir ne puis  
 De maintefoiz mirer, & admirer la grace.  
 Des chantres grave-gayz, dont la voix haute-basse  
 Tire de Terre au Ciel les bien-nayz beaux Esprits.  
 Tel, tel es tu, mon doux-docte-divin de CATS,  
 Qui, en fin medicin, sucrant, dorant tes doses,  
 Fais avaller aux tiens saines & saintes choses,  
 Dont, sans cest art, grand part taster ne voudroit pas,  
 Pourtant, si bien meslant avec le doux l'utile,  
 Triple Laurier j'appends a ton tri-lingue stile.

Iofuah Sylvester.



Aen den Hoochgeleerden

D. I A C O B C A T S,

Op het Boeck van sijn Konst-rijcke

SINNE-BEELDEN.

*Van de welke sijn gunst mijn een vereert heeft.*

**B**En ick O C A T S! de eerst, die ghy dit Boeck vereert?  
 Soo sal ick zijn de eerst, die daer nyt wert gheleert  
 Te sien de feylen die ick in mijn groene jaren  
 Bedreven heb, die zot, doch nimmergeyl en waren  
 En styghen hooger op, verjaghen wulpsé Min,  
 En halen in zijn plaets d'eerwaerde Reden in:  
 Die sal den nevel, door haer glans, wel doen verdwijnen  
 Van jonge domme leucht. Dan sal ick niet het schijnen  
 Van vele dingen, (daer het meer deel van de Lien  
 Haer aen vergapen) maer het ware Zijn, eens sien  
 Dan sal noch Hoop, noch Vrees, 't gemoet niet meer ontstellen,  
 Begeert' van Rijckdom, Staet, noch Eersucht, my niet quellen.  
 Ist niet belachens weert, dat d'arme Mensch soo wroet,  
 En slobt, en slooft, en sweet, om onnut overvloet?  
 Ist niet beschreyens weert, dat menich wel sou wagen  
 Goet, bloet, la Ziel, om een dienstbare kroon te dragen?  
 Dits Redens eerste les: en als ick die wel ken;  
 Soo false voorts-gaen, en mijn leeren wie ick ben.  
 Meesterse, doet u best! Maeckt (bid ick) my af keerich  
 Van Ondeucht en tot Deucht, heel neerstich en begeerich  
 Maeckt dat ick niet miin selfs, en al de VVerelt spor,  
 En stell, voortaan alleen miin hart, en hoop op God.

*Anna Roemers*

G H E

32

# GHEDICHT

Ter eeren van den hooch geleerden  
**D. IACOB CATS,**  
 op sijne Konst-rijcke  
**SINNE-BEELDEN.**

**D**E Minn' end' haer natuer, haer eyghen schap end' krachten ;  
 Des Borghers schult end' plicht, end' seden rijck betrachten ;  
 't Vermaken van de Ziel, de w'ghen naer om Hoogh ;  
 Stelt ons dit kunst-rijck Boeck in Dicht end' Prent voor d' oogh.  
 Dies ghy ô jeughdich Volck, in't minnen onerwaren ;  
 Verraden van u oogh', bedroghen van u jaren,  
 Wien, door een domme kracht, Natuer ghevoelen doet,  
 Veranderingh' van sinn' verwisselingh' van bloet ;  
 End' ghy ghefester Volck, die met verstant end' reden,  
 Naer wijsheits Even-naer, dijn paden wilt betreden,  
 Dien tot behout end' heyl, de Borgherlycke wet,  
 Als recht-snoer van u doen end' laten is gheset ;  
 Ghy oock ô heyligh Volck, ghenomen uyt veel wolcken,  
 Die steeds, met hert end' sin, gaet dringhen door de wolcken,  
 Tot in den Hemel toe, die 't werelts Doen veracht.  
 Om dat u ziel, hier naer, een beter Goet verwacht ;  
 Komt hier, komt alle dry, en brengh't yet's tot vereeringh',  
 Van hem, die Dicht end' Prent, een yder stelt tot leeringh'  
 Koomt hant aen hant, end' eer hem als u leven gheeft  
 Die, tot vermaeck end' leer, dit Boeck gheschreven heeft.

Ter eeren van den selven.

**D**ie tot vermaeck end' leer, Dry dinghen heeft beschreven,  
 De Minn', de Borgher plicht, end' 't Gheestelicke Leven ;  
 Wie weacht hem niet, niet my Dry dinghen tot sijn loon ?  
 De Min-vrucht, Borgher eer, end' Gheestelicke kroon.

IAC. LVYT. I. C.

KLINCK.

## KLINCK-DICHT,

Op de drie-sinnighe  
SINNE-BEELDEN

Vanden Hooghgeleerden ende Achtbaren  
HEERE

D. I A C O B C A T S.

**H**Oe in des weerełts loop den mensch sick heeft te draghen,  
 VVijft ons dit aerdich werck met Dicht en Beelden aen,  
 En hoemen van't begin ten eynde toe moet gaen,  
 Om God, en oock den mensch in alles te behaghen.  
 Eerst, hoe een jonck ghesel met konste sal bejaghen  
 Sijn Lief, sijn tweede ziel, sijn vreught, sijns harten lust,  
 En, om sijn hevich vyer met eer te sien geblust,  
 Hochy't met heus bescheyt een aerdich dier sal vraghen.  
 Maer wonder boven al!) een en het selve beelt,  
 Een en de selve stof (merckt hoe de Geest hier speelt)  
 Leert ons een Borgher-plicht, en oock Godsalich leven.  
 VVel aen dan! hier is spijs waer med' kan zijn ghevoet  
 De *Min*, het *Burger-recht*, en 't *Christelijck ghemoet*;  
 Dies wy, *ô groot verstant*; dry-dobbel lof u geven.

*S. de Swaef.*

GHE-



## GHEDICHT

Ter eeren den hoochgeleerden

D. I A C O B C A T S.

Op zijn konst-rijcke

S I N N E - B E E L D E N

**G**Helijck den Medecyn aerdsinnich doet bereyden  
 Syn bitter-heelsaem kruyt, met een verfoeten schyn,  
 Om, dooreen vroed bedrogh, den siecken aen te leyden  
 Tot den bequamen wegh, als die onwillich zijn:  
 Soo gaet den wysen C A T S ons onghetemde jaren  
 Aen-voeren tot de tucht, door't lock-aes van de Min,  
 En brengt de wyse deught, die qualijck was te paren  
 Met de bloet-rijcke jeught, vermomt en sluypend' in;  
 En leert, met aerlich dicht, hoe met verloop van tyden  
 De Minn' tot Eeren-sucht, de Eer tot Gods-dienst klimt;  
 En hoe de Desticheyt en Geylheytt' samen stryden,  
 Hoe dat den laetsten stant, den eersten over glimpt,  
 Ten was gheen dertel vier, 'twelck hem heeft aenghedreven  
 Te beelden in t'begin vrou Venus, of haer kint,  
 Maer door een hoogher Vier gheprickelt, heeft beschreven  
 Hoe dat de liefde Gods de vvereltsch' overvint,  
 Als hy in dicht, en prent, seer konst-rijck vveet te malen  
 En drucken onsen aert en onse seden af  
 Wel driemael dobbel eer moet hy te recht behalen,  
 Die *Zeelant*, op een dagh, een kleyne *Wcerelt* gaf.

L. Peutemans.

(:) (:) (:) (:) (:)

OP

OP DE DRIE BOECKEN  
der  
SINNE-DICHTEN ende BEELDEN  
vanden hooghgeleerden Heere  
IACOB CATS, I. C.

**V**ilt ghy een Venus sien, een Venus die van boven  
By d' Oude wert gheseyt, te zyn ghekomen af,  
Vrania ghenaeemt, een die eerst wetten gaf,  
Entoomen in de Min, van yder een te loven;  
Wilt ghy sien Venus Kint, maer 't beste van de twee  
Die Venus heeft ghebaert, dat wacker, eerbaer, Maetje,  
Dat met een soet ghelaet en met een aerdich praetje  
Wel beylt (dat heeft het noch behouden van der zee)  
Maer 't beylt in eerbaerheyt: den and'ren is een lecker  
Die niet en weet dan quaet, en rechte guytery,  
Hy tacketeylt te veel, by jockt en scherft te vry,  
Is yemant wat besmeurt, hy maect hem driemael gecker.  
Dees' is van ander stof. Of wildy gaen wat voort,  
En mercken hoe bequaem de Leer van goede zeden  
U hier wert voorgestelt, met beelden en met reden,  
Neemt in de hant dit werck, ghy vinstet alsoo 't hoort.  
Terwijl den arghen Mensch met al sijn kromme spronghen,  
Der Volcken ampt en plicht verdonckert en verblauwt,  
En 't rechte zeden-snoer aen hondert stucken knauwt,  
En heeft van't Burghes-recht al vry wat afghedronghen;  
Soo gaet u desen Boeck seer heerlijk stellen veur,  
Hoe wy met eeren by den and'ren sullen leven,  
Hoe veel men aen de Eer of Baet-sucht moeten gheven;  
Hoe wy in vreught ghestelt zyn sullen en ghetreur.  
Terwijl en 't dollen Volck 't rijck Lucifers weer bouwen,

En willen weten meer, als die haer't weten gheeft,  
 En willen sien, dat God voor ons verborghen heeft,  
 En nemen in veel meer als 't hart hun kan verdouwen.  
 Siet hier dit kloeck verstant, dat ruckt met sijn ghedicht  
 Ons harten op en leert al stichtelijcker saken;  
 En gaet ons in den geest, met troost en heyl vermaken,  
 En doet ons heffen 't hoofd nae 't alder hooghste licht.  
 Men heeft tot beden toe ghekneutert en ghekeven,  
 Off Zeelant oock wel sou wytbrengghen een Poët,  
 En tot op desen dagh niet veel men noch en weet,  
 Die in de Poësy den gheest om hoogh doen sweven,  
 Maer nu is ons ghebreck ghebetert met ghewin:  
 Een isser ons als drie, driebobbel is ons eere,  
 Ghy vint in sijn Ghedicht, Vreught, Deught, en heylsaem leere,  
 Heyl in de ziel, en Deught in 't le-ven, Ureught in Min.

I. Hobius.

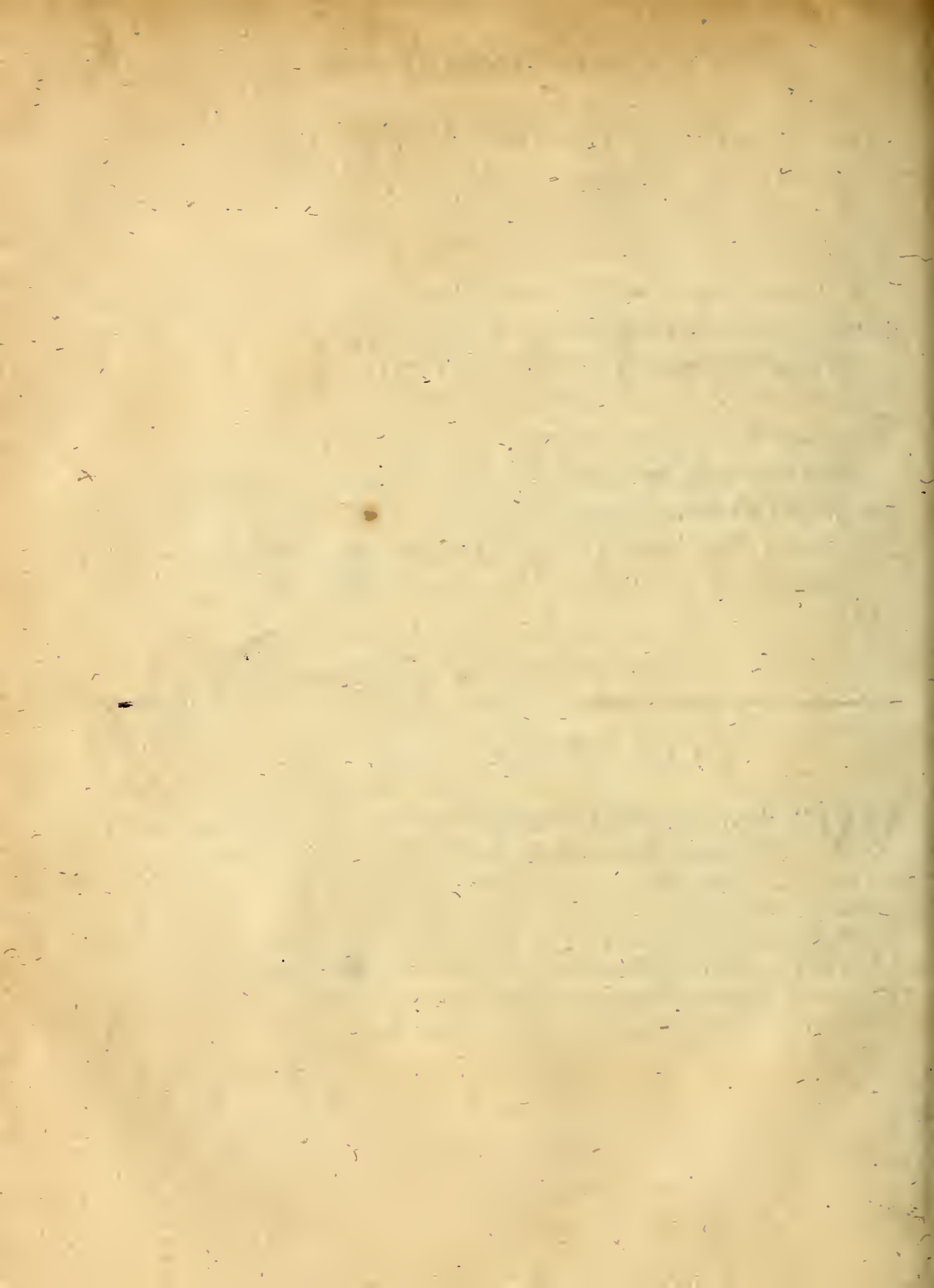
---

## TOT DEN LESER.

**V**Vilt ghy op eenen dagh doorsien ons gantsche leven,  
**V**Vilt ghy, met een gesicht, des werelts loop verstaen,  
**V**Vilt ghy, een langhe tijt, in t korte sien beschreven,  
**V**Vilt ghy, met eenen stap, het aertrijck omme-gaen,  
**V**Vilt ghy met kleyn beslagh, veel dingen ondersoecken,  
**V**Vilt ghy, der menschen aert, haest kennen in't gemeen:  
**V**Vat heeft ghy les of school, of veelderhande boecken?  
 Leest maer dit eenigh werck, hier isst al by een.

I. F.





SINNE  
ENDE  
MINNE  
BEELDEN.  
VAN  
*J. CATZ.*

# QVOD PERDIDIT, OPTAT.

## I.



**O**rtus cuncta suos repetunt, matremq; requirunt;  
Gruter. in Sentent. Ethico-polit.

*Amantis anima in corpore haud vivit suo,  
Nam simul esse cupit, quod simul ante fuit.*

Virgil.

*. . . . Est mollis flamma medullas  
Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.*



**V**Raeght yemant hoe het komt dat alle jonghe sinnen  
Haer snellen uyster aert, haer stellen om te minnen,  
Die kapp' een ael in tweeën, en staen een weynigh stil,  
En sie hoe yder stuck sich weder voeghen wil.  
God heeft eens vanden man een ribbe wegh genomen,  
En daer is voor den man een vrouwe van ghekomen:  
Siet hier uyt rijst de min, en al haer soet bedrijf,  
Het lijf wil naer het deel, het deel wil naer het lijf.

---

Quod perdidit, optat.

**F***Oemineum socio sumpsit de corpore corpus  
Qui mare, qui verbo condidit astra, Deus:  
Inde furor iuveni, teneris calor inde puellis,  
Inde thori socium foemina virque petit.  
Quid mirum, Iuvenes? in pristina fata reverti,  
Atque iterum fieri quod fuit, optat amans.  
Anguillam si sortè feces, saltè illa per herbas,  
Et satagit jungi, quo fuit antè, loco.*

---

*La part veut son entier.*

**V**Eus tu sçavoir, Amy, pourquoy la douce rage  
Nous pousse par amour au port de mariage?  
Escoute la raison, l'amant qui est blessé  
Se veut unir au corps, dont il est desmembré.

**A**L kapt een staele-bijl den palingh inde leden,  
 Al is hem schoon de kop ten vollen afghesneden,  
 Noch springht hy om end om, hy wispelt op den block,  
 En, schoon de dood ghenaeckt, het schijnt hem enkel jock.  
 Daer zijnder in het landt die, in haer oude daghen,  
 Noch dertel willen zijn, en malle liefde draghen;  
 Maer al haer sot ghelaet en is maer enkel waen,  
 Want naer een korten tyd het mallen heeft ghedaen.

---

Incassum furit.

**V***El caput anguille strictus licet auferat ensis,  
 Illa tamen lacero corpore pulsat humum,  
 Illa tamen caudâ non desinit usque moveri,  
 Illa, licet vitâ deficiente, salit.  
 Hæc tibi vva senis fit luxuriantis imago,  
 Cui furit in tremulo corpore dirus amor:  
 Ach! miser est, quicumque senex juvenilia tractat,  
 Et moriens, mortis se tamen esse negat.*

---

*La fin de vie ne veut folle.*

**L**'Anguille fait des sauts, bien que la pauvre beste  
 Au corps soit mutilée, & n'aye point de teste.  
 O Sot va t'en mourir, ne faicte plus l'amant;  
 C'est chose sans raison un vieillart follastrant.

Sunt certa rerum tempora,  
Sunt & animorum motibus  
Vicesque crebrae sub polo,  
Quis stant caduntque singula.

**N**on indecorum modo, sed & perniciosum seni lascivire, praesertim in amoribus. Indecorum; nihil enim tam ridiculum quam si homo tremulus, canus, edentulus vel (ut ille) passà rugosior Vvâ, juvenum more amatorem agat. Perniciosum; usus enim & rationes Physica clamant hominem senem, juvenculam in amoribus habentem, calido & humido privari, aded ut brevi totâ istâ militiâ sine gloriâ defunctus, hoc Epitaphium mortuus viatori exhibeat;

Occidit amando  
Exceptit tepido quæ mea membra sinu.  
quanto melius Abrahams uxor; Postquam vetula facta sum, inquit, num mihi voluptas? Quin tu potius quisquis es, mi Senex,

Pueris hæc sacra relinque,  
& cum Sophocle mihi effare; Bona verba, ô Viri, liber iam factus sum, & ab inclementibus istis ac furiosis dominis atatis beneficio aufugi; vel cum Sapiente Habrao,

Quin ipsa fert dies modum  
Amplexibus, & ut naufeet  
Quis expetita ad oscula.

**A**lle dingen en voeghen niet tot aller tijde, 'Tis niet alleen onbetamelijck, maer oock schadelijck voor een bedaecht man, sich over te gheven aen de ontijdighe mallicheden van Vrouwen liefde. Onbetamelick; want niet so geckelick als dat yemaut de Kerck-hof bloemen al reede in menichte op het hoofd dragende, noch met dwaelheden der Ionckheyt besigh is. Schadelijck, want beyde reden ende ervarentheyt leeren ons, dat soo yemant met een bevende hant een eerst-ontloykende Roofjen derf af plucken, dat hy de luchs daer van niet en sal konnen verdraghen, maer veel eer den kuch daer van op de borst krijghende, wort int ghetal van Venus Martelaren overgheschreven, ende verdient, so doende, dit oft dierghelijcke Graf schrift,

Die my omvingh in haren schoos  
Die heeft nyt liefde my ghedoot.

Hoe veel beter seyde Sara; Sal ick met veel lust omgaen nu ick out ben?

Wel aen dan, goet out Man, wie ghy wesen moeght, set jonghe lieden dien handel over, ende seght met Salomon; Inden arm nemen heefs zijnen tijd, en verre daer van zijn, des ghelijcx.

Quand on est jeune, on aime en fol:  
Quand on est vieil, qui aime est fol.

Corn. Gallus.

Turpe seni vultus nitidi; vestesq; decora  
Atque etiam est ipsum crimen amare senem:  
Crimen amare jocos, crimen convivia, cantus,  
O miseri! quorum gaudia crimen habent.



Lijt, sonder spijt.

**K** Apt vry een Ael in tweeën, hy sal noch eſter ſpringhen,  
 Hy ſal met alle macht de leden omme wringhen,  
 Hy trotſt, oock even dan, hy tert den harden noot,  
 Hy leeft, ghelijck het ſchijnt, te ſpijte vande door.  
 Ghy, als een hoogher macht wort teghen u ghedreven,  
 Soo lijtet met ghedult, waer toe het teghen-ſtreven?  
 Sijght neder in het ſtof, en toont een buychſaem hert,  
 Want die onwilligh lijt, die lijt te meerder ſmert.

Nil juvat obniti?

**A** *nguillam ſi mucro ſecet, ſi dividat enſis,  
 Illa repercuffam corpore plangit humum,  
 Illa furit moriens, ſeſeque in pulvere verſat,  
 Et tacite non vult ſuccubuiſſe neci.  
 Quid juvat obniti, cum te fors dura fatigat,  
 Vel rumpit properam de Tribus una colum?  
 Electe caput, tacitoque latus perſitte dolori,  
 Non totus miſer eſt, qui miſer eſſe poteſt.*

*As torment neceſſaire,  
 Rien, que ſouffrir & taire.*

**N**E prens avec regret les maux de ceſte vie,  
 Car regrimber ne ſert, quand nous le ciel châſtie,  
 Abbaïſſe toy pluſtot, avec un humble cœur,  
 Qui ſouffie par deſpit augmente ſon malheur.

NIL

**I**Nter signa hominis verè renovati prae-  
cipuo loco numerandus animus humi-  
lis, ac patiens calamitatum & injuria-  
rum, nec enim pertinax ac refractarius  
quispiam Christo sese cogitationes subdi-  
dissè pro explorato unquam habere potest.  
At quorsum, precor, hinc pervicacia? af-  
flictionibus sinè Deus vel exercet, vel  
probat, vel corrigit, vel honore afficit  
suos, utpotè in hoc similes eos faciens ipse  
Filio. Clementissimus enim Parens ex  
altà providentiâ speculâ quid unicuique  
nostrum conveniat planè ac plenè cognos-  
cit, & quod convenire novit, accommo-  
dat. miserabile verò remedium est, obni-  
tendi studium, & plorandi lassitudo; cum  
melius Dei timor hisce medeatur: Is enim  
ad divinam voluntatem & paternam  
affectionem, tanquam ad sacram ancho-  
ram, confugiens, non patientiam solùm,  
sed & gaudium, imò & gratiarum actio-  
nem, ex ipsis afflictionibus producit; non  
secus ac medicus ex viperis Theriacam;  
adèò ut, tanquam triumphans, pleno ore  
tandem exclamet, *Via crucis, via lucis.*

**T**is een vande bysonderste ken-teyckenen  
eens vernieuwden ghemoets, datmen in  
sigh ghevoele een nedighe verdraechsaem-  
heyt in alderley besoeckinghe, ons regel rechte  
van God toegheschickt, ofte door middel van  
de menschen aenghedaen, ghelijck in het te-  
gendeel van dien een morrende ende teghen-  
litrende onverduldicheydt niet anders en  
kan verstaen worden uyt te wijfen als een soo-  
danigh herte dat noch sijn ghedachten niet en  
heeft ghevanghen ghegeven onder de ghe-  
hoorsaemheyt Christi.

Maer, ô lieve, waer toe hier een stetge on-  
verdraechsaemheyt? nae dien de goede God  
de sijne plagh uytverkoren te maecten inden  
Oven der ellende? gewisselijck de vermoeyt-  
heyt van jammeren is een gantsch ellendigh  
behelp-middel voor de ghene die lijden moe-  
ten; daer de ware vrees Gods geeft uytkomste  
in alderley benauthedè; want yemant, door de  
selve, sijne toevlucht nemende tot Godes va-  
derlijke sorghe over de sijne, weet niet alleen  
recht ghed'le, maer oock blyschap en danck-  
fegginghe daer uyt te trecken, seggende ghe-  
stadelijck in zijn herte tot sijne vertroostin-  
ghe.

*Hoe swaerder lot,  
Hoe naerder Gods.*

Chrysofostomus.

*Generosi est animi, cum undique provoceris ac pungaris, equo animo acerbi-  
tes omnes ferre.*

*Nobile vincendi genus est patientia, vincit  
Qui patitur; si vis vincere, disce pati.*



QVA NON NOCET:  
II.



PLAVTVS.

*Amor & melle, & felle est facundissimus.*  
Eurip. *Amores nimij*  
*Cum accesserint, non bonam famam,*  
*Neque virtutem attulere*  
*Hominibus: si temperata accesserit*  
*Venus, non alia Dea*  
*Adeo gratiosa.*

DE BAYF.

Cupidon pour dieu adoré,  
Tire d'un petit arc doré  
Deux traits de differente sorte;  
L'un d'eux rend l'amour honoré,  
Et l'autre trouble & malheur porte.



**H**Et brant-hout en de Min zijn twee verscheydé faecken ;  
Maer op gelijcken voet van yeder aen te raecken ;  
Want of men naer het Vyer, of nae de Minne spoet ,  
Daer is een seker konst hoe datmen grypen moet ,  
Taft daer het leyt en gloeyt, ghy sult het laeten vallen ;  
Taft daer het niet en brant, soo issen om te mallen ,  
De liefde, soete leught, is, ick en weet niet wat ,  
Sy dient, of dient u niet, nae datse wort ghevat.

---

*Quâ non nocet, arripe.*

**P***Ars sudis igne calet, pars altera nescia flamma est :  
Hec impune manu tangitur, illa nocet.  
Dextra voluptates Veneris serit, altera curas :  
Hinc iuvat, aligeri fax nocet inde Dei.  
Elige, quisquis amas, sed, quæ iuvat, elige partem :  
Ipse Cupido facem, quâ caret igne, tenet.  
Tristia Democriti falso delude cachinno,  
Lude, jocus Venus est; nil nisi ludus, Amor.*

---

*En bien prenant, n'auras tourment.*

**Q**Vi bien prend le tison le porte sans domage,  
En bien hantant l'amour, ne sentiras sa rage:  
Pour voir des tes desseins heureusement le bout,  
Manic bien ton cas : le manier est tout.

**B**

*Slaet*

*Slaet de handt, daer't niet en brandt.*

**T**Is twee-sins aen te doen al watje kont bedencken;  
 Grijpt hier, tis sonder noot; grijpt daer, het sal u krencken:  
 Wie isfet die terstont de vinghers niet en schroeyt  
 Indien hy vat het hout juyft daer het leyt en gloeyt?  
 In vreught is dickmael pijn, in plaghen, volle zeghen;  
 Ten is niet in de saeck, maer aen den man ghelegghen.  
 Wel, draeght dan met ghedult al wat den hemel doet,  
 Sijt willigh, datje zijt, en datje wesen moet.

*Omnia in meliorem partem.*

**H***inc rubet igne sudes, nullis crepat inde favillis;*  
*Hinc poterit tangi, sauciat inde manum.*  
*Res humana bifrons: tu, qua juvat, arripe quidquid*  
*Te super aetherea de regione fluit.*  
*Damna suum lucrum, sua gaudia luctus habebit,*  
*Excipis incumbens, si sapienter, onus.*  
*Morosum nec leta juvant, &, rideat orbis,*  
*Quod gemat ille tamen, quodque queratur, habet.*

*Tout au meilleur bout.*

**C**omme un bruslant tison, ainsi la vie humaine,  
 Bien prise & mise avant, est manié sans peine.  
 De joye, & de bon-heur, n'aura jamais defaut,  
 Qui bon & mœur advis oppose a tout assaut.

OMNIA

**A**ppositè ad rem, de quâ hic agimus, dixisse mihi visus est Epictetus, unquamque rem habere ansam suam, eâq. apprehendendam esse ei, qui feliciter hac uti velit; scire enim quorsum quaque res spectet, & quis ejus sit usus, non minima pars est civilis Prudentia. Apis ex Thymo, herbâ amarissimâ, suavissimum mel extrahit; Hirudo contra ex sano corpore vitiosum sanguinem. Sapiunt, meâ quidem sententiâ, non qui ex latis tristia, sed qui ex tristibus lata norunt elicere. Echini semper spinis involuti sunt; quid mirum? cum eas ex sese gignant. Magna pars hominum misera est, non aliâ de causâ, quam quia querulus ipsis est animus. Melius Casar, qui in terram prolapsus etiam casum suum benignè interpretatus est, Teneo, inquit, te Terra mater; quòdque morosior aliquis mali prasagij loco habuisset, ille in victorie bonum omen, non minus lepide, quam animosè, convertit. Et Zeno omnibus rebus naufragio amissis, iubet me Fortuna, inquit, expeditus philosophari.

**A**lle dingen, seydt Epictetus, hebben hare handt-have, ende diese wel handelen wil, dientse daer by te grijpen. 't Recht ghebruyck der dingen wel te verstaen, is eene van de nutste wetenschappen des burgherlijcken levens. De Bye treft soeten honich uyt bitteren Thym, de Yle ofte Bloetsuyger bedorven bloedt uyt een gefont lichaem. Wyse luyden suygen soet uyt bitter, dwase bitter uyt soet: den eenen is goets moets, selfs midden in swaricheden, den anderen klaecht en knaecht hem selven, oock dan alt hem wel gaet, soeckende altijt eê knoop in de biese, eñ (soomen seyrt) een manneken in de mane. Een Egel draecht het lijf vol stekels; ist wonder? hy brengtse selver voort. Veel wender ghequelt, alleenlijck daerom, om datse een quellijcken gheest hebben. 'rIs moeyelijck mer yemant om te gaen, die alle swaricheden inkropt en ter hertè neemt, alle vermaeckelijcke dinghen daerenteghen onghveoelijcken laet voorby gaen. Wech Egels, wech Ezels, Hoe veel beter dede Cæsar, als hy ter aerden neder ghesloot zijnde, selfs sijnen val sich ten goeden naduyde, Ick houde u vast, ô aerde onser aller moeder, seyde hy, treckende tot een voorteycken van toekomende overwinninghe, dat een swaerhoofd ontwijffelijck alseen voorbode van ongheluck soude hebben genomen. Ende Zeno door schipbreucke alle zijn goer verloren hebbende, my wert nu, seyde hy, gelegenheyt ghegheven om sonder beslommeringe en bekommeringhe naer wijsheyt te trachten. Merckt hoe een pack wel ghevar, ende ghewillichlijck ghedraghen lichter werdt,

OVID.

Leve fit, quod bene fertur onus.

Senec. de Tranq.

**A**sfuescendum est conditioni suae, & quidquid habet circa se commodi, apprehendendum: invenies in quovis vite genere oblectamenta, & remissiones, & voluptates. Nihil tam acerbum est in

quo non equis animus solatium inveniat.

Besold. Axiomat. Philosophico-theol.

**C**ur quidam sunt divites, cur alij mendicij, ambo probi? quia nihil refert utrumvis sies, si utroque sciveris uti.



*Siet ick legghe u voor een vvegh ten leven,  
ende een wech ten doodem.*

**H**Et brant-hout daer het gloeyt en machmen niet genaken,  
Maer daer geen voncken zijn daer isfet aen te raken,  
Gheen mensch en grijpe toe alleen op lossen waen,  
Want die het qualijck vat die isfer qualijck aen.  
De zeghen met den vloeck, de dood, en oock het leven  
Die zijn u, vveerde ziel, van Gode voorgeschreven,  
Wel neemt dan, lieve, neemt het goede by der hant,  
En vlucht nae Zoar toe ter wijlen Sodom brant.

*Quâ non urit.*

**P***Ars Sudis igne caret, rapidis calet altera flammis,  
Hinc nocet, illesam calfacit inde manum.  
Ecce! bonum Deus, Ecce! malum mortalibus offert,  
Quisquis es, en tibi mors, en tibi vita patet.  
Optio tota tua est, licet hinc, licet inde capeffas;  
Elige, sive iuvet vivere, sive mori:  
Quid tibi cum Sodomâ? nihil hic nisi sulphur & ignis,  
Quin potius placidum, Loth duce, Zoar adi.*

*ECCLESIASTIQ. 15. 16.*

*La vie & la mort, le bien & le mal sont en  
la presence des hommes.*

**T**A Vie est un Tison, d'icy le pourras prendre,  
Sans te brusler; de lá, feras reduit en cendre,  
Prens le costé, ou Dieu est gracieux & doux,  
Ne touche pas l'endroit, ou brusle son courroux.

**I**N peccatoris conversione tria requiri  
*satis decisum est, Verbum nimirum,  
 Spiritum Dei; & Voluntatem hominis.  
 Nec enim ut passiva tantum voluntas  
 humana consideranda est, sed actionis  
 non nihil eidem, in prima animi muta-  
 tione, adscribendum esse credimus. Quo-  
 ties enim aliquis convertitur, Deus opus  
 illud non in invitum, sed in volentem  
 exercet: Atque eo ipso quidem momen-  
 to, quo fit conversio, Dei gratia median-  
 te, conversionem suam vult, is qui con-  
 vertitur. Hinc recte August. Serm. 15.  
 de Verb. Apost: Qui te creavit sine te,  
 inquit, salvare te non vult, sine te.  
 Et rursus; Voluntatem nostram, ut  
 bonū aliquod opus bene faciamus,  
 requiri certū est, atqui etiam ex no-  
 bis, nostra potentia, non habemus;  
 voluntatem quippe in nobis opera-  
 tur Deus. Ecce enim! eo ipso tempore,  
 quo gratiam Deus largitur, hoc ipsum  
 quoque nobis confert, posse velle, & actu  
 velle recipere.*

**I**N de bekeeringe des sondaers drie dingē  
 van noode te zijn, te weten, het Woordt,  
 Godes gheest, ende den Wille des menschen,  
 wert by God-salige mannen in deser voegen,  
 toegeltaen: te weten, Dat des menschen wille  
 niet slechtelijck als lijdende, maer oock als  
 eenighe werckinghe in haer hebbende, in de  
 eerste veranderinghe des gheemoets, haer ver-  
 toont. Want so wanneer de mensche bekeert  
 wert, Godt de Heere en werckt op den selven  
 niet tegens danck vanden selven, ende als on-  
 willich, maer met sijn danck, ende als gewil-  
 lich: in voegen dat, dien selven oogenblick dat  
 de bekeeringe aengaet, den genen, die bekeert  
 wert, by middel van Godes genade, sijn bekee-  
 ringhe selfs oock wil. En hierom seyt Augusti-  
 nus seer wel. Ser. 1; de verb. Apost. De ghenē  
 die u gheschapen heeft sonder u, en wil u niet  
 salich maken sonder u: ende wederom, Onse  
 wille van noode te wesen om een goet werck  
 te doen, is gants vast en seker. Maer dese selve  
 wille en hebben wy nochtans door eyghen  
 macht niet, noch uyt ons selven: maer de Hee-  
 re werckt dit selve willen. Want siet! ter selver  
 stondt dat God ons sijne ghenade schenckt, so  
 geeft hy ons met eene dat wy connen willen,  
 en dat wy het willen metter daet connen aen-  
 nemen.

*Wy Zijn te vooren dood en stil,  
 Godt geeft ons troeren en den wil.*

DEVT. 30. 19.

**T**Esse in voco hodie cælum & terram  
 quod proposuerim vobis vitam &  
 mortem, benedictionem & maledictionem  
 Elige ergo vitam, ut & tu vivas &  
 semen tuum.

PROVERB. 14. 16.

**L**E Sage craint, & se retire du mal:  
 mais le fol s'escarmouche, & se tient  
 seur.





TERENT.

**C**redis hac dormienti tibi confecturos Deos,  
Et illam sine tuâ operâ in cubiculum iri deductum domum?

OVID. DE ART. LIB. I.

**A**h nimia est propria juveni fiducia forma,  
Expectet si quis, dum prior illa roget.

ERAS.

Non prevocare, matrona est.



**G**Hy wenst een echte Wijs, ghy wenst te moghen trouwen,  
Ghy wenst (gelijc het schijnt) u huys te mogen bouwen,  
Ghy wenst en anders niet. Maer lieve, segh een reys  
Wie trouwter in den droom of in een dom ghepeys?  
Het vryen eyft versoeck. Gheen Echo salder quelen  
Dan als haer yemant verght, en dat met luyder kelen;  
Wel tijdt dan aen het werck: want siet! een rechte Maeght  
En komt niet onghenoot, en gheeft niet ongevraeght.

---

Nil, nisi mota, dabit.

**D***Ulcis amica placet, placet uxor, & oscula castæ  
Conjugis, & multâ prole beata domus:  
Cura sed ulterior tibi nulla, quid? anne moraris  
Dum ruat in gremium sponte puella tuum?  
Nil agis: intenso demum clamore movetur,  
Suæta viatoris quæ modo voce loqui.  
Nil dare, sponte suâ, didicit resonabilis Echo,  
Nec dare, sponte suâ, bella puella solet.*

---

*Iamais Amie sans fatigue, qui la veut, qu'il la brigue.*

**T**V dis, l'amour me plaist, & ne fais autre chose:  
Robin, en rien faisant jamais on cueille rose,  
Ny dame en ville orras, ny Echo dans les bois;  
Sy tu ne fais ovir ta preallable vois.

Die vraeght leert klappen.

**D**E Lucht die teghenspreect, de stemme sonder leven  
 Is niet ghewoon van selfs een woort van haer tegheven,  
 Maer komter oyt een mensch die maer het minste vraeght.  
 Soo vintmen dat het bosch van haer gheruchte waeght.  
 Wie oyt tot sprecken verght de tonghen der klappeyen,  
 Die opent haer den mont, om breed te moghen weyen,  
 Wie met een slim beleyt ghestole dinghen heelt,  
 Gheeft oorsaeck, dat een dief aen alle kanten steelt.

Vbi percunctator, ibi & garrulus.

**M***Uta sub obscuris habitaret Vallibus Echo,  
 Nisi foret alterius garrulitate loquax:  
 Illa filet, quoties presso filet ore viator;  
 Discit & à populo prætereunte loqui.  
 Ora loquax premeret, nisi percunctator adesset;  
 Hoc duce tentat opus livida lingua suum.  
 Probra creat qui multa rogat, qui commodat aurem:  
 Turpia, si nescis, furta receptor alit.*

Dus demandant le mesdisant.

**O**N n'oit jamais au bois d'Echo la resonance,  
 Si nul ne luy parler premierement commence.  
 Quant nul chez nous ne faict en demandant le sot,  
 La bouche du jaseur ne parle pas un mot.

**D**icendi modus non penes loquentem sed penes audientem est, inquit Sto-  
baeus. Rem tetigit; Detractatio enim  
ut percunctando excitatur; sic auscul-  
tando nutritur; nec unquam, loquax  
illa Dea è latibulis suis prodit, nisi evo-  
cata: ut verò aliquis interrogando au-  
nesq, faciles præbendo linguacibus istis  
garruendi ansam dedit, protinus in va-  
rios molestæ garrulitatis modulos late  
diffunduntur, adeò ut, si uspiam, certè  
in istis locum habeat illud Pœtæ, Exci-  
tat auditor studium. Si contrà pru-  
dentior animosiorve aliquis sive seria in-  
crepatione, sive vultu ad gravitatem  
composito sese fabula inserat, statim ser-  
monem abruptum ejusque autorem pisce  
mutiorem conspicias; non secus ac si ho-  
stilis facies occurrat & omnia tur-  
bet. Maledicis ergo si frantum injicere  
vis, animi aversionem vultu exprime,  
& rem perfeceris: nunquam autem ca-  
lumniatores deerunt, dum, cui persua-  
deatur, existit, ait Ioseph.

**H**Et veel of luttel spreken van ye-  
mant, haught meer aen de toe-  
hoorders als aen de spreker selfs; wât  
spreeck-lust en wert nergens door  
meer gaende gemaect, als met veel  
te vragen, en vlytich toe te luyfteren.  
Selden komter een klappeye ter ba-  
ne, soo sy by niemant ghevraecht en  
wert: maer soo haest als dit lang-ge-  
tongde ghedicte door vraghen tot  
spreken een open krijght, stracx, als  
uygelaten zijnde, verspreyt het sich  
wijt en breet daer henen gelijk een  
overloopende reviere door het  
vlacke velt. Komter daerentegen ye-  
mant ten nagang, die met een streng  
ghesichte dese mondspeelster onder  
d'ooghen siende een snau toebijt, sy  
sal terstont swygen als een pissbed-  
de, ende stom staen, als een visch. Iffer  
dan yemandt die een breedtweyende  
tonghe wil inbinden? dat hy de te-  
genheydt, die hy van haer flabberen  
inwendich heeft, uytwendelijken  
metten ghebare uytdrucke, en 'tsal-  
der mede ghedaen wesen.

CHRYSOST.

**M**alitia non docetur sermonibus, sed  
excitatur.

SENEC. HIPPOL.

**A**lium silere cum voles, prius file.

C

LVC,



*Bidt en u sal ghegeven worden, soeckt en ghy sult vinden,  
klopt en u sal opghedaen werden.*

**V**le oyt een wederklanck wil in die lucht verwecken  
Die moet een helle stem tot inden hemel strecken,  
Want die niet uyt en brenghet als woorden sonder kracht,  
En hoort geen tegen-spraeck, hoe lang hy antwoord wacht.  
Hy dient zijn herten gront met yver uyt te spreken,  
Die met een drouve galm wil inden hemel breken,  
Alleen die krachtigh bid, en tot den Heere sucht,  
Verweckt een wederklanck tot boven in de lucht.

## PSALM 33.

Clamaverunt iusti & Dominus exaudivit eos.

**I***ntensis opus est clamoribus, ut sonet Echo;  
Dum strepis exiguo murmure, Nympha silet:  
Nympha tacet tacitis, sed surgat ad aethera clamor,  
Mox responsa tibi, vel geminata, dabit.  
Vota quid effundis summis innata labellis?  
At tepidas caeli non patet aula preces:  
Tende latus clamore, Deus responsa remittet,  
Hic pia mens? hic vox fervida, pondus habent.*

## IAQV. 3. 16.

*La priere du juste faite avec vehemence, est  
de grand efficace.*

**Q**Vi d'une basse voix Echo la nymphe appelle,  
(Qu'attend il dans les bois?) n'aura response d'elle;  
Celuy aupres de qui le zele n'a nul lieu,  
N'est entendu du ciel, n'est exaucé de Dieu.

**V**ocem (quam alij aliter describunt) ego, ut admirandum divina potentia ipus, Deo Opt. Max. imprimis dandam dedicandam, censeo. Tametsi enim, sob mensis ad Deum ascensu, pios non rite Deum alloqui satis compertum sit, majori tamen energia animus fervens, ope vocis, sese exserit, ac in calum, ut ita loquar, impetum facit; quam si tacita solum cogitatione Deo preces offerat. Quidni enim orationem & rationem (qua utraque immensa Dei bonitas cateris animantibus prestantiores nos reddidit) gratum Deo sacrificium offeramus? praesertim vero cum nostra ipsius vox, auribus hausta, animum magis moveat, & (si languor forte aut diversio) ad Deum veluti reducat. Triagitur ad preces rite offerendas, merito requirimus, animum preparatum, nec aliud agentem; corpus submissum, & ad humilitatem compositum; & fructum labiorum, id est, vocem imo cordis penetranti emissam. Quae si conjungamus, exaudiet procul dubio nos munificus ille Parens, si non ad voluntatem, saltem ad salutem.

**D**E stemme (die den eenen aldus, en den anderen also beschrijft) oordeelen wy, als een bysonder werck Godes, sonderlinghe aenden selven toe-gheeygent te moeten werden. Want al ist soo dat veel god-salige alleenlijck door het opheven des ghemoets, gewoon zijn tot God te bidden: evenwel nochtans salmen een vyerich gemoet, door hulpe vande stemme met meerder kracht voelen uytbersten, en met grooter ghewelt teghens den hemel als een uytval doen, dan of yemant alleenlijck door den ghedachte zijn ghebeden Gode opdronge. En waerom doch en souden wy niet met alle de werckuyghen so des lichaems, als des ghemoets, den Schepper van beyde, ten besten wy kunnen vereeren? waerom en souden wy niet beyde die dinghen, waer door wy van Gode zijn verheven boven andere ghedienten, hem eerbiedelijcken opdzighen, te weten woorden en ghedachten? waerom en sullen wy niet den gheheelen mensche Gode opofferen? sonderlinghe na dien ons eyghen stemme, terwylen wy bidden, van ons ghehoort zijnde, daer toe dienstich is, om ons sinnen meer op te wecken, en t'elcken als die schijnen te willen gaen dwalen, wederom als tot God te brenghen. Wy houden daeromme datter drie dingen noodich zijn, om wel te bidden, te weten eerst, een wel bereyt gemoet, ledich van alle andere bekommringhe: ten tweeden, een lichaem ganfsch en al gestelt tot nedericheyt: ende ten derden de vrucht onser lippen, dat is, een stemme uyt het binnenste onser herten krachtelijck uytghedreven. Welcke drie dinghen indien wy in ons gebet te samen voeghen, soo en isser gheen twijffel aen te slaen, of God wil ons ghewisselijck verhooren, indien niet nac onsen wille; immers t'onfen besten.

PSAL. 144.

**P**rope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate.

- BERNARD.

**Q**uando fidelis, & humilis, & fervens oratio fuerit, calum, haud dubio, penetrabit, unde certum est quod vacua redire non possit.



AMOR, FORMÆ CONDIMENTVM.  
IV.



ARISTOT. I. ETHIC.

*unicuique delectabile est, quod amat.*

PLUTARCH. IN LIB. DE AUDITIO.

**A** Mator albos Deorum filios appellat, nigris virilium nomen tribuens. Amor enim, hederæ instar, valet se quâvis arreptâ ansâ applicare.

HORAT. **T** Vrpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa  
*Delectant, veluti Balbinum polypus Agna,*



**O** foete rasery! hoe kant de Minne voeghen?  
De Sim scheidt inden aep een wonder groot vernoeghen;  
Al waer oyt Venus kint zijn gulde pijlen schiet,  
Daer woont de schoonheyt selfs, hoewel die niemant fiet.  
Al zijnder in het lief, al zijnder hondert vlekken,  
Men vint terstont een kleet om alle vuyl te decken:  
Den stouten noemmen vry, die droncken is, verheucht:  
De liefde weet de feyl te trecken tot de deught.

---

Nunquam deformis amica est.

**D** *Ulcis amor furor est. Stupet ebria simia prolem,  
Nilque suis catulis pulchrius esse putat.  
Nescit amans vitium (nimis id licet exstet) amica,  
Quasque alius dotes non videt, ipse notat:  
Fucus amor uehemens, omnique potentior herba est;  
Hoc duce facunda garrula nomen habet.  
Quisquis amat, mentes agitante Cupidinis æstro,  
Omne bono vitium proximior tegit.*

---

*Jamais laides Amours, ny belle prison.*

**Q** Ve tu es doux Amour! par ta plaisante rage  
Estime son petit le plus beau du bocage  
Le Singe craque-noix: nul vice ne luy chaut,  
Car du manteau d'Amour il couvre le defaut.

*Ulen, broen Ulen.*

**E** En aep die broet een aep, van ulen komen ulen,  
 Wat brenghet een esel voort als ombelompe guyen?  
 Noyt vontmen soet ghewas ontrent een wilden tronck,  
 En, naer het oude singht, soo pijpt het kleyne jonck.  
 Ghy, wilje zijn berecht wat u sal wedervaren  
 Vant meysjen datje vryt? let wie haer ouders waren:  
 Siet! dit is s'weereelts loop, al s'latet somtijts mis,  
 De dochter wort een wijf als nu de moeder is.

*Qualis mater, talis filia.*

**E** *X asinis asinus, bubo bubone creatur;*  
*Et similes catulos simia mater habet:*  
*Non leporem catulus generat, non falco columbam:*  
*Arboris indomitæ fructus acerbus erit.*  
*Nosse cupis qualis tibi virgo futura sit uxor?*  
*Matris ad ingenium respice, certus eris.*  
*Dis similem licet arte sui se monstret amanti,*  
*Is vitium tandem nata parentis abit.*

*Tel grain, tel pain.**De mere piteuse fille teigneuse.*

**L** A mere, & ses defauts, quant je te fais paroistre,  
 La fille, & ses humeurs de la tu peus cognoistre:  
 Il n'est pas vray tousiours, mais ordinairement  
 Les meurs & les humeurs du pere suit l'enfant.

QUALIS

QUALIS MATER TALIS FILIA.

**N**on corpus, non formam, non morbos tantum, sed & vitia pleraque, veluti hereditaria, à parentibus nos habere, & rerum naturalium scriptores, & usus docet.

Redit ad autores genus.  
Stirpemque invisam degener sanguis refert.

Inquit Tragicus: & contra, par est meliores esse eos, qui ex melioribus, ait Philosophus. Cum verò nullius adeò interfit in indolem alterius inquirere, atque illius qui individuum vitæ societatem cogitare capit, non vana cura est quibus moribus parentes ejus sint, cui animum adjecit, indagare. Formam tantum aut lineamenta corporis, nescio quæ, aliquis ut scopum hic respiciat? nugæ. Ista privata voluptati tantum serviunt. At matrimonium non nobis solum, sed agnatis, sed posteritati, sed reipublica contrahendum est. Si ergo non degenerem mundi incolam, nec inficiendum sæculo nomen, ut ille ait, aliquando vixisse te posteritati testatum velis, nequaquam affinitatem contrahas neque intra domum recipias, ut Eurip. ait, male mulieris pullum; sed audi Poëtas uno ore sibi acclamantes.

**M**En erft van zijn ouders niet alleenlijck goet en bloedt, maer menichmael oock der selver uytelijke sieckten ende innerlijcke ghebreken. VVant gelijc den Poët seyt,

*De tacken aerden nae de stam,*

*Van 'iquade noyt yet goedts en quam.*

Middelertijt en isser geen mensche so veel gelegen aen yemants aert en imborst recht te kennen, als de gene die vā sinne zijn sick tē houwelijc te begeben, dewelcke voor al wel hebbē te letten op de ouders vande gene die sy lieden meynē by der hant te nemen. Een proper neusjen, een kleen mondetjen, een gau oogje, een besneden tronitjē, en diergelijcke visevasen sick als een wit in desen voor te stellen, is enckeke dwaefhey, na dien alle sodanige dingen u eygen selfs en niemant anders zijn rakende, daer nochtans eē rechtschapen houwelijck niet alleenlick en behoort te sien op den genen. die dat aengaet, maer sonderlinge mede op't gheslachte, op de nakomelingen, op het gemene beste, de welcke (alst wel soude gaen) yder haer bescheyden deel behooren te hebben.

VIRG. Sic canibus cātulos similes, sic matribus hædos.

IUVEN. SI damnosa senem iuvat alea, ludit & heres  
SAT. 4. Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo, &c.  
Sic natura jubet.

EX EURIP. NE unquam affinitatem contrahas, neque intra domum accipias, mala mulieris pullum: imitantur enim mulierum opprobria. Hoc ergo considerate mihi, o proci, bonâ filiam ex matre ut ducatis.

I. PETR.



*Liefde bedeckt veel sonden.*

**A**L fiet de Simm' haer maet, of haer wanschappen jongen,  
 En hoe zijn platte neus in bochten is ghedronghen,  
 Sy toontse niettemin een vriendelick ghelaet,  
 En bant uyt haer ghemoet de galle vanden haet.  
 Siet wat de liefde werckt! de liefde deekt ghebreken,  
 De liefde voet den pays, en haet het leppigh spreken,  
 De liefd' is die het huys met alle zeghen vult  
 Al waer de liefde woont daer manghet noyt ghedult.

*Delicta operit charitas.*

**G***Audia pertentant tacitum tibi, Simia, pectus,  
 Dum gremio catuli membra pudenda foves;  
 Arcet ab amplexu non te sine crinibus albus,  
 Non simæ ante oculos crimina naris habes.  
 Displiceat multis, placet hac mihi Simia parte,  
 Ah! niger est, si quis pandere crimen amat.  
 Livida lingua sile; vitium tegit ille sodalis,  
 Imbuit athereus, si cui pectus, Amor.*

PROVERB. 17. 9.

*Qui cele le mesfaict, cerche amitiè.*

**L**E Singe son petit, combien que laid, ne laisse,  
 Mais, sans s'en offenser, l'embrasse & le careffe.  
 Si de Chrestien le nom ne veux porter en vain,  
 Couvrir tousiours te faut les fautes du prochain.

DELICTA

**P**Enè è *Christiana charitatis pena du-  
ctum mihi videtur dictum istud Sene-  
ca; Secretè amicos admone, lauda pa-  
lâm. Plerosq; tamen homines in contra-  
rium affici videmus, & ex animo dolo-  
mus. Laudant secretè, damnant palâm;  
vix enim duos tresve homines simul col-  
loquentes audias, quin statim recensendis  
aliorum vitijs operam locasse dixeris, ita  
strenuè, in calumnia campum hunc Mar-  
tium, ut ita dicam, descendunt. Rationem  
acutè tangit D. Hieronymus, Malorum,  
inquit, solatium est, bonos carpere;  
dum peccantium multitudinem putant  
culpam minui peccatorum. Agedum  
quisquis es, qui maledicenti hoc studium  
tibi insitum sensis, interroga conscientiam  
tuam, quid te moveat, verissimam viri  
pœnitentiam (nec dubito) invenies. Ve-  
tus malum est; malus bonum malum esse  
vult, ut sit sui similis. Nolite judicare, in-  
quit benevolus Servator, & non judica-  
mini. Tribus modis pravum hoc judi-  
cium instituitur, cum bonum alicujus fa-  
ctum in malam partem trahimus; cum  
malum in pejus, cum dubium in deterius.  
Abfuge! & Sapientem audi, in Prov. 4.  
24. Plura vetat carta angustia.*

**S**O ghy een vrient berispen wilt, doet sulcx  
hymelijck: sooghy een vrient prijsen wilt,  
doet sulcx int openbaer, seyter een heyden,  
ende sulcx komt de Christelijcke sachtmoedic-  
heyt al seer na by: dan het meerendeel doet  
schier regelrecht het teghendeel. Prijsen sy  
yemand, sy doen het in bysonder: laken sy  
yemand, sy doen't ten aenhooren schier van  
een yeder. Men hoort nauwelijck twee ofte  
dry menschen te samen spreken, of het schijnt  
datse haer selven tot het ophalen van eens an-  
ders ghebreken als verhuert hebben, met soo  
vollen mond spreken sy daer van: De redene  
van dit heeft den Oudtvader Hieronymus seer  
wel bemerckt. 'tIs, seyt hy, den boosen een  
vermaeck den goeden een kladden na te wer-  
pen, en (somen seyt) met haer slippen in d'af-  
schen te sitten, meynende dat, om de menichte  
der ghenen die misdoen, hun misdaet kleynder  
is. 'tGaeter veeltijts so, de gene die quaet zijn,  
wenschen dat de goede quaedt mochten wer-  
den, om datse haers ghelijck souden veel vin-  
den. De koeye, alsse vuyl is slaet geerne haren  
steert rontfom, om de andere te maken, dat sy  
is. Dese ghenegentheyt spruyt uyt een quade  
wortel, en dient mitsdien wel uytgeroeyt te  
worden, ende in plaetse van de selve de liefde  
des naesten gheplant. Oordeelt niet, op dat  
ghy niet gheoordeelt en wert, seyt onsen sacht-  
moedigen Salichmaker. Dit verboden oordeel  
wert dryfins gevelt, als men't goede ten qua-  
den duyt, als men 'rquade tot slimmer treckt,  
als men twijfelachtighe ten erchsten uytleydt.  
Hebby een Christelijck ghemoeft, wacht van so  
te oordeelen, en liever laet in alle ghelegent-  
heyt, na den raed Salomons, den lastermonde  
verre van u zijn. Prov. 4. 24.

## I. CORINT. 13. 5.

*Charitas non præsunit malum.*

## TRIVER. SERM. 2. IN ESAIAM.

**S**I matres erga fetus tanta caritate af-  
ficiuntur, multo magis oportet nos erga

*proximam simili caritate affectos esse;  
nam spiritus nexus calidiores vehemen-  
tioresque sunt, quam natura.*

## PROVERB. 17. 9.

*Qui cele le mesfait cerche amitié.*

D

QVOD





PROVERB. 5. 20. *Quare secederis, fili mi, ab extraneâ.*

HESIOD. Τὴν δὲ καλίστη γαμῶν ἢ τις εἶδεν ἐγγυῖα ναίει.

Πάντα μὲν ἀμφὶ ἰδῶνα.

*Hanc autem maxime duc in uxorem, quæ prope te habitat:  
Omnia valdè circumspectans.*

PETRA. DE REMED. VTRIVS. FORT. LIB. I.

*Multos amantes credulitas sua circumvenit, libenter enim credunt quod optant.*

Kenz



*Kent, eer ghy mint.*

**P**An sach het eerste vyer juyft doen het was gheschapen,  
 Hy sprack, wat moyer dingh ! en, sonder lang te gapen.  
 Greep hy het inden arm ; ey fiet ! daer is de quant,  
 Aen hayr en baert versenght, en in het vleys ghebrant.  
 Komt u wat selsaems voor, al schijnt moye saecken,  
 En gheeft u niet terstont om die te willen raecken,  
 Te vatten metter handt yet datmen niet en kent,  
 Heeft menigh man bedot, en menigh wijf gheschent.

*Quod non noris, non ames.*

**V***ix dederat terris ignem, sua furta, Prometheus,  
 Pan furi, & flammis oscula ferre parat:  
 Quantus, ait, mitor hic! (nondum cognoverat ignem)  
 Et ruit, & lasas vix trahit inde manus.  
 Stulte puer, blande qui lumine captus ocelli  
 Nil, nisi quanto dabis basia, corde moves,  
 Dum, quid ames videas, properatos differ amores:  
 Heu! scelerata Venus, cum celerata venit.*

*Qui en haste se marie, a loisir se repent.*

**C**E, que tu ne cognois, aymer jamais t'avance :  
 Il a pris mal a Pan d'aymer sans cognoissance.  
 Qui ose son bouillon humer hastivement,  
 Sans doute, il bruslera sa bouche bien souvent.

D 2

Q V O D

*Neeringhe sonder verstandt , verlies voor de handt.*

**A**Ls Pan het eerste vyer sach opter aerden spelen,  
 Hy was terstont verlieft , en gingh een kusjen stelen.  
 Hy riep ; wat schoonder dingh ! maer doen hy naerder quam ;  
 Ghevoeld' hy metter daet de nepen vande vlam.  
 Al ketelt Venus wicht aen uwe domme sinnen,  
 En weest noch evenwel niet haestigh om te minnen.  
 Maer of je, hout of trout , soo keurt , en kent den gront,  
 Want al wie veerdich suypt ghewis die brant den mont.

*Ab ignotis abstinendum.*

**D***Vm ludit tremulis nova flamma per aëra gyris ,  
 Et nunquam viso plebs rudis igne stupet ;  
 Pan furit , & flammæ miser inflammatus amore  
 Oscula festinans , non iteranda , dedit.  
 Pulchra licet tibi res videatur , & utilis , hospes ,  
 Cura sit ignaras abstinuisse manus.  
 Discat inexpertis sapiens diffidere rebus ,  
 Infidijs novitas semper amica fuit.*

*Fol ne croit , tant qu'il reçoit.*

**P**AN en voyant un jour , la flame lors nouvelle ,  
 Escrie tout rauy , ô chose plus que belle !  
 Et va baiser le feu , mais bien tost s'en repent.  
 Tout , ce que ne cognois , ne touche brusquement.

**A** Nimacula quadam, & in his apes, aranea, formica, concha, denique saxa & luserna; tempestatem quidem presentiant, signisque non obscuris eandem indicant; humani verò ingenij tanta est tenuitas, ut non modo futura non prospicere, verum ea quæ ante pedes sunt videre vix possit. Cui malo obviam euntes prudentiores mortalium, ad omnia, quæ inopina nobis obveniunt, non nisi perdetentim ac lento gradu accedendum esse sedulo monent, cum nova omnia insignem vim nocendi habeant, si illotis (quod dicitur) manibus attingantur. Vtiq; cum bruta insolitum quiddam ac præter ipsorum morem aggrediuntur, mergi videlicet stagna aut maria fugiunt, formicae ova proferunt, lumbrici è terrâ fugiunt, futura tempestatu iudicium est. Sic ubi homines novum aliquid ac præter solitum moliantur, plerumque aliquid monstruosi alere comperies. Tibi si laqueos istos animus est vitandi, attentus suspensusque ambula, & si Senecam audis, nihil, nisi quod in oculos incurrit, manifestumque erit, crede. Prudentis enim est, ait Tacitus, tuta ac presentia, quam nova ac periculosa malle.

**V**eelderley gedierten, selfs vande geringste, als byen, mieren, spinnen, mossels en diergelijke, werden het toekomēde onweder niet alleenlijk ghewaer, maer wijsen oock het selve met eenighe voorteyckens aen. Het menschelijc vernuft daer tegen is so schrael, dat het meerendeel niet alleenlijk geen toekomende dingen en weet t'ontdecken, maer selfs geen saken die voor oogen sijn recht t'onderscheydē. Om waer in te voorsien, is geraden geenderhande nieu voorvallende saken aen te slaen, anders als met loode voeten, en geoeffende sinnen, dewijle mē sick aen nieuwicheden niet dan al te lichtelick en vergrijpt: also onder de selve veel-tijts eē boefjen plach te schuylē. VVanneer het ghedierte buyten ghewoonte yet aenrecht, den duyckelaer namentlijk uyt het water loopt, de mieren haer eyers hier en daer slepen, de pierē uyt der aerden vluchten, so volchter gemeenlic quaet weder. Oordeelt mede soo van het doen der menschen, en dien volgende, na den raet van Seneca, kruypt in geen gat, of sieter deur.

CORN. GALLVS.

*Eventus varios res nova semper habet.*

HORAT. LIB. I. EPIST. 16.

**C**autus enim metuit foveam lupus, accipiterque  
Suspectos laqueos, & opertum milvus hamum.



*Dat u de Satan niet en versoecke, om uwe  
onmaticheyt wille,*

**V**At gaet den bockx-voet aen het vyer te willen raecken,  
En van de felle vlam een spel te willen maecken?  
Daer is in alle dingh, daer is een vaste maet,  
En tis een wisse feyl al wat daer over gaet.  
Oock reyne liefde selfs komt leelick uyt te vallen,  
Als yemant die mis bruyckt in ongheregelt mallen.  
Want als een echte man is geyl in sijn bedrijf,  
Hy valt in hoerery oock met een eyghen wijf.

---

### Ne quid nimis.

**P***An, satis est, modico caleat si corpus ab igne,  
Quid, miser! in flammis & tua damna ruis?  
Omnis amor vehemens, malus est; nimis uxor amare,  
Et puer, & genetrix, & pater ipse, potest.  
Omnis in alterius (procul hinc pretextus amici)  
In propria nimis conjuge sordet amor.  
Ni modus, & ratio juvenilibus imperet ausis,  
Quisquis es, in propria conjuge mœchus eris.*

---

*Et choses bonnes ont leur exces.*

**A**Proche toy du feu, mais touche pas la flame;  
L'exces d'amour n'est bon, non mesmes en sa femme:  
Qui se comporte au liêt plus mollement, que fault,  
Au milieu d'un amour sacré se faict ribauld.

**R**es natura sua optimas solo abusu  
malas fieri, non solum ratio, sed &  
usus docet. In re conjugali (ut alia sile-  
am) vereor ne, iuventutis lubrico pro-  
lapsu, plurimum peccemus, & in ipso ma-  
trimonij opere à matrimonij scopo quam  
longissimè aberremus; Idque specie (ut  
ait ille) virtutis, & umbra. Porro cum  
Deum, id est spiritum purissimum, aucto-  
rem matrimonij laudemus, vel eo admo-  
nemur, non esse id intemperantia ac dis-  
soluta libidina conspurcandum. Hanc  
petulantiam Ambrosius gravi quidem,  
sed non indigna censura notavit, cum  
uxoris adulterum vocavit eum, qui in  
usu conjugali verecundiae rationem non  
habet. Sed & aliud esse amasum, aliud  
maritum agere, non ij notarunt, qui  
uxorem non voluptatis, sed dignitatis  
nomen esse voluerunt; Romanos & Eth-  
ni cos dico, quorum vel Comici veteres ea  
de re sane judicant, eorum unus,

Quæ mulier suum virum (ait)  
Volet sibi obsequentem esse, atque diutinum,  
Modicè ac parcè ejus serviat cupidini.

Lepidè Erasmus noster, non provocare,  
matrone est; comiter negare, pudoris;  
obstinatè recusare, perfidia.

**D**E redene ende overvarentheydt leert ons,  
dat oock de aldernuyste dingen, door het  
misbruyck alleen, gantsch en al schadelijck  
werden. 'tIs te beduchten dat wy in de sake  
des houwelijcx (om andere dinghen te ver-  
swijghen) door de hitte des jonckheys ons  
dickwils vergrijpen, ende van het eynde des  
houwelijcx, int werck des houwelijcx selfs,  
aldervorst af dwalen. Wy erkennen God (dat  
is een gantsch reyn gheestelijck wesen) voor  
den inletter van dien staet, en daer door alle-  
ne dienen wy aghemaent te werden van het  
selve met onmatighen lust te befoetelen. Am-  
brosius heeft de ghene die haer hier in verloo-  
pen, door een scherpe, nochtans eyghene, ma-  
niere van spreken, overspeelders van haer ey-  
ghen vrouwen genaemt. De naem van huys-  
vrouwe is voor eennaem van weerdicheydt,  
ende niet van wellust, selfs by de Romeynen,  
altijts gehouden geweest: haer Poeten hebben  
dies aengaende goede vermaninghen ghege-  
ven, eene van henlieden seyter aldus:

*Vrou, wildy deegh van uwen man,  
Ghy dient u soo te stellen an,  
Dat u begeeren, en zijn lust,  
Noyt t'eenmael en zy gheblust.*

De ghehoude en moeten hun dan niet laten  
voorstaen, dat hen teghens malcanderen alles  
gheoorloft is, maer een yeder handele de sijne  
matelijck, ende met een sekere vriendelijcke  
stemmichey: besittende alsoo sijn vat in hey-  
licheyt, na den raedt des Apostels.

Hieronym. Contra Iovian. Lib. 1. Cap. 30.

**R**efert Seneca cognovisse se quendam  
hominem ornatum, qui exiturus in  
publicum fascia uxoris pectus colligabat,  
& ne puncto quidem horæ presentia eius  
sarere poterat, potionemq, nullam sibi,  
nisi alternis tactam labijs, vir & uxor

*hauriebant. Alia deinceps non minus  
inepta facientes, in que improvida vis  
ardentis affectus erumpebat. Origo qui-  
dem amoris honesta erat, sed magnitudo  
deformis; nihil autem interest quam ex  
honesto causa quis insaniat.*





## PLVTARCHVS.

**A**mor neque nos statim neque vehementer ab initio, quem admodum ira, inuadit; neque facile ingressus, decedit, quamvis alatus: sed sensim ingreditur a molliter, manetq; diu in sensibus.

SENE.

HIPPOL.

**L**abitur sensim furor in medullas,  
 Ligne furtivo populante venas,  
 Non habet latam data plaga frontem,  
 Sed vorat tectas penitus medullas.



*'tNeemt toe, men weet niet hoe.*

**L** Aest gingh ick inden hof, daer schreef ick op een linde,  
 Ick sneed in een pompoen den naem van mijn beminde;  
 Het schrift was eerstmael teer, men sach daer anders niet  
 Als, dat het groen ghewas beschreyde mijn verdriet:  
 Maer als ick naderhant hier weder quam ghetreden,  
 Doen stontet uytghepuylt al wat ick had ghesneden;  
 Dies riep ick overluyt; dus gaetet mette min,  
 Daer komt een groote wond oock van een kleyn begin.

---

*Sensim amor, sensus occupat.*

**I** Nscribo peponi quoties tua nomina, Phylli,  
 Littera, cultelli cuspide facta, latet:  
*Ille, licet fatuus, sortem miseratus amantis,*  
*Plorat, & è tenero cortice gutta fluit;*  
*Lesa cutis sensim laxo se pandit hiatu,*  
*Jamque viatori, Phylli, legenda pates.*  
*Exclamo: crevere notæ, crevere calores.*  
*Hei mihi! quam tacitis passibus intrat amor.*

---

*Quant il est creu, je le vois, Comment il croist je n'appercois.*

**R** Etournant au tillet, ou tu estois escrite,  
 Ma douce Margotton, la lettre n'est petite  
 Comme un peu cy devant: le passager la voit,  
 l'amour s'augmente hélas! sans qu'on s'en appercoit.

E

*'tU'ord*

**D**E letters diemen plach te snyden inde linden  
 En zijn van eersten aen niet in het hout te vinden,  
 Maer komie naderhandt ontrent den groenen bast,  
 Soo blycktet dat het schrift gheduerigh grooter wast.  
 Het kint, indien het siet eens anders quade streken,  
 Ontfanght in sijn ghemoet de gronden van ghebreken.  
 Wat quaet is, kankert in : ghyleyt dan inde jeught,  
 Gheen voncken totte lust, maer sporen totte deught.

Paulatim rima dehiscit.

**Q**uod peponem riguo mihi crescere cernis in horto,  
 Non est quod velit hunc nostra culina cibum:  
 Hic ego, dum tener est, rorantia carmina sculpo;  
 Et mihi cum viridi cortice crescit opus.  
 Sit licet insulsus pepo nos docet: imbibat infans  
 Semina nequitiae, pessima messis erit.  
 Ille, virum facinus patrare virile videbit,  
 In puero vitium, qui puerile tulit.

Cœur d'enfant, carte blanche.

**V**Eus tu un grand escrit dans quelque tendre escorce?  
 Ne taille brusquement. Il n'est besoing de force,  
 Le temps l'aggrandira. le vice au cœur d'enfant  
 Avec le corps devient, sans y penser, tresgrand.

## PLAVT. IN TRIN.

*Mores mali, quasi herba irrigua, succrescunt uberrimè.*

## IUVENAL. SAT. 14.

*Maxima debetur puero reverentia, si quid Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos.*

## SENECA.

*Disciplina sanè mores facit & id sapit unusquisque, quod didicit.*

## HORAT.

*Nil dictu sædum visus, hac limina tangat intra qua puer est.*  
 VVeest voor al in reden kuys,  
 Alser kinders zijn in huys;  
 VVant daer Ionckheyt is ontrent,  
 Dient niet dertels voorghewent.

*Op het selve beelt een andere sin.*

**V**Anneer een gheestigh quant den naem van sijn beminde  
 Snijt in een bol ghewas, of op een groene linde,  
 De schors die schijnt bedroeft, sy stort een droevigh nat  
 Als of haer eenigh leet door snijden had ghevat;  
 Maer, leser, hebt ghedult; de tijt die salt ghenefen,  
 En alsje weder komt dan sal het beter wesen;  
 Siet! al wat klouck beleyt of reden niet vernagh,  
 Dat wort noch evenwel verwonnen vanden dagh.

*Quod non potest ratio, sanat mora.*

**S***I domina describat amans in cortice nomen,  
 Deplorat lasus vulnera primo pepo;  
 Sed mora dat vires, & dum nova littera crescit,  
 Durior est multo, quam fuit ante, cutis.  
 Nescis, quid valeant anni, quid polleat atas;  
 Tempore poma rubent, tempore cessat hiems:  
 Quod ratio prestare nequit, durive labores,  
 Id vel sponte sua mox dabit ipsa dies.*



Allenxkens, tot dat Christus een ghe-  
daente in ons krÿght.

**P**Lagh yemant in een boom by wijlen yet te snijden,  
Het kan hem dienstigh zijn, ten valt niet al besijden,  
Let hoe de saecken gaen; eerst is de letter teer,  
Maer naer een weynigh tijts soo vint de leser meer.  
Als Godt door sijnen gheest ons harten komt beschrijven,  
Men voelt het vast gheloof niet strax aen ons beklijven,  
Maer siet het swack begint dat wort ten lesten sterck,  
Met tijt en door gedult voltreckt de gheest sijn werck.

Tenera pietatis principia.

**I***Ndimus arboribus, tenui dum cuspide, carmen;*  
*Vix teneram signat parva litura cutem:*  
*Incrementa tamen, vix intellecta, videbis,*  
*Dum peragit tacitis passibus annus iter.*  
*Enthea non hederam pietas imitatur Ione,*  
*Ferre cui patulas nox dedit una comas:*  
*Parva fides primò, crescit sensim, & sine sensu,*  
*Paulatimque sacrum spiritus implet opus.*

Peu a peu, jusques a ce que croissons a la  
perfection d'homme en Christ.

**S**I tu fais un escrit sur l'arbre, ne te haste,  
Bien qu'il te semble estroit, le temps l'escrit dilate.  
Vertu n'est point d'un jour, & l'œuvre de l'esprit  
En l'ame peu a peu de l'homme s'accomplit.

**N**on confusè, sed ordinatè in hac inferiora, agit Deus, nec ab uno extremo ad alterum festinè, sed sensim, progreditur. Non repentino fulgore dies terrarum tractus pervadit, sed, præmissis dubiæ lucis crepusculo, paulatim

..... Medium Sol aureus orbem Occupat, & radijs ingentibus omnia lustrat. Non statim, ex intenso frigore, in ardures Syriæ precipitamur; sed, vere ac tepentis favonij flatu intermedio, paulatim ad æstivos calores deducimur. Spirituales fidelium progressus planè huiusmodi. Nunquam, è medijs peccatorum sordibus, ad statum gloriæ suos evehit Deus, sed gratiam mediam interjacet. Vix ullus, ex vita insigni scelere contaminata, subito in vitam christiano nomine dignam immediatè erigitur. Pictura, inquit ille, capit primo ab umbris & lineis, deinde monochromata, mox accessit lumen una cum colorum varietate, donec ad summam artificij pervenit admirationem. Idem de homine christiano iure quis dixerit. Ne igitur animo destituitur pia mens, si lento, dummodo continuo, gradu ad vitæ renovationem, effertur. Omne incrementum, etiam latens, credenti salutare est.

**G**od gaet niet onschickelijken, maer met order te werck in alle dese nederighe dinghen, niet schielicken van het eene uysterste tot het andere vervallende, maer door middelweghen allenxkens, en als by trappen, van 'teene tot het ander gaende.

*Den doncker van den swarten nacht  
Wert niet terstont tot licht ghebracht,*

*Den dagberaet en morghen stont*

*Verhoont voor eerst haer rooden mont;*

*Dan rijst de Son, des werelts oogh,*

*En klimt allengskens meer om hoogh;*

*Tot dat ten lesten het ghesicht*

*Ons schemert, door haer crachtich licht.*

Het gaet met den gheestelijcken voortganck vande godtsalighe ten naesten by mede alsoo. God en plach niemant uyt den stanck der sonden, regelrecht tot heerlijckheyt te verheffen, maer sijn genade als middelaer, tusschen beyde te stellen. Selden werter yemant uyt een gantsch rau en roeckeloos levè, op eè sprongh overgheset in een ghesette en christelijcke sedicheyt. De godsalicheyt en verhoont haer van stonden aen niet in hare volmaecktheydt, maer wert door daghelijckschen aenwas allengskens tot haer volkomentheyt opghetoghen. Een verslaghen herte en heeft daerom den moet niet verlore te gheven, om sijn lanxamen voortganck inde godtsalicheyt, soo die maer staech en geduerich en zy. Alderley aenwas (oock den ghenen die ons onghewoelijken aenkomt, en diemen eergewaer wort gheschier te zijn, als te gheschieden) ghedi t een christelijck ghemoet ter salicheyt.

## 2. CORINT. 3. 3.

**E**pistola est is Christi scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis.

## PSEAVM. 29. 15.

**L**e juste s'avancera comme la palme & croistra comme le cèdre du liban, estant planté en la maison de l'eternel, &c.



REPETE.  
VII.



VERS. **N**on amet, aut discat duros tolerare labores,  
VVLGAR. Optati compos qui velit esse sui.

POLYB. LIB. 10.

**N**ulla re utili abstinendum est, propter apparentem difficultatem; sed comparandus habitus, quo cuncta bona mortalibus comprehensibilia redduntur.

Gheen



*Gheen boom en vvaft op eenen dagh,  
Gheen boom en valt ten eerften slagh.*

**S**Oo haest ick my bevont in Venus net ghevanghen,  
Seyd' ick het Rosemont. waer toe veel kromme gangen?  
En siet! my docht terstont de vryster was ghereet;  
Maer op soo mallen waen ontfingh ick dit bescheet:  
De Specht, het grillich dier, die pickt in alle boomen,  
Maer wat de geck begint, ten zijn maer rechte droomen;  
Hy meynt, daer is een gat: maer t'hout is al te dick:  
O vrient, een eyken boom vereyft al harder pick.

*Sive amator, sive gladiator es,  
Repete.*

**M**Artia Picus a-vis longis dare vulnera ramis  
Dum parat, & rostro robora dura petit,  
Protinus, ut Quercum primo modo contudit ictu,  
Querit, an admittat pervia rima diem.  
Picus, amatoris nimium properantis, imago est,  
Qui primo admissum se putat esse die.  
Fallitur; haud primis cadit icta bipennibus arbor;  
Robora vasta cupis sternere? saepe feri.

*Perseverer facit importer.*

**C**E troncq pouvoir percer le Pic se met en teste,  
D'un coup, sans plus frapper, ô qu'il est sottte beste!  
Semblable impressïon forge en son cœur l'amant,  
Mais sache, pauvre sot, qu'il faut frapper souvent.

*Hj*

*Hy meynt 'tis deur , en 'tis gheen scheur.*

**D**E Specht pickt inden boom , men sietse nau beroeren ;  
 Noch gaet hy niettemin gheduerigh sitten loeren.  
 Of hy een open siet. Kijck , wat een dapper man  
 Hy soeckt een vol besluyt oock eer hy schier began.  
 Hoeketelt sich het volck , besonder in het minnen ,  
 Daer is maer enckel waen , en niet als malle sinnen ;  
 Al wie van dese wesp is in het hoofd gheraect ,  
 Die raest , oock sonder korts , en droomt , oock als hy waect.

*Amans sibi somnia fingit.*

**P***icus , ut exiguo vix robora contigit ictu ,  
 Jam mihi , jam clamat , pervia quercus hiat ;  
 Rima , diem video , patet , o patet , inquit , at eheu !  
 Vix patet exiguo vulnere prima cutis .  
 Stultus amans , simul ac solito minus aspera virgo est ,  
 Clamat , iô ! victas jam dedit illa manus .  
 Intempestivum stolido canit ore triumphum ,  
 Et sibi vana movet somnia quisquis amat .*

*Il n'a fait , qui commence.*

**L**E picq voulant percer le tronq , de vive force ,  
 A peine de son becq ayant percé l'escorce ,  
 Va regarder a tous moments si l'arbre est creux :  
 Il se chatouille trop quiconque est amoureux.

AMANS

**I***nsita est quibusdam tam ridicula,  
Philantia prurigo, ut, licet vel pe-  
pone insulsiore sicut, omnia nihilo-  
minus splendida ac magnifica de sese  
polliceri audeant.*

*Quid dignum tanto dabit hic pro-  
missor hiatu?*

*Sanè cum vasa vacua magis tinniāt  
ac ariste inanes aliūus emineant,*

*Parturient montes nascetur ridicu-  
lus mus,*

*Placet Menedemi dictum aureum,  
qui Athenas studiorum causa pro-  
perantes primò sapientes esse, tunc  
philosophos, inde rhetoras, denique  
rudes & omnium ignaros fieri, non  
minus lepidè, quàm verè dixit. Va-  
leat totum genus hoc ardelionum,  
Solida, ac non inventum docta mens  
(ut ille ait) quo diutius discit, in re  
plura, in opinione pauciora novit.  
Magna de seipso credere, exigue  
scientie certum est indicium.*

**D**Aer is in sommighe menschen  
sodanighen ketelende jeucksel  
van eygē liefde, datse, schoon sy zou-  
telofer zijn als pompoenē, evenwel  
nochtans veel groote dinghen van  
hun derven beloven. Maer wat kan  
doch sodanigen hoogen snurcker by  
brenge, nademael het vā oudts so ge-  
weest is, dat eē wan-vat meest bomt,  
ende 'tydele kooren-hayr hooght  
uytsteeckt, so en is van het wijd be-  
roemde swanger gaen der bergē, ge-  
lijck Horatius seyt, niet anders te ver-  
wachte, als de geboorte van een gec-  
kelijcke muys. De Studenten eerst-  
mael t' Athenen komende, seyt Me-  
nedemus, sijn dappere gasten soo sy  
meynen, maer strax niet anders als  
liefhebbers der wijfheyt, ende daer  
nae leerlingen der reden konst, ende  
ten lesten, gantsch plomp, ende van  
alles onwetende. 'tGaet noch huy-  
den ten daghe so met yder van ons,  
hoemen langer leert, hoemen inder  
daet wel meer, maer naer eygen oor-  
deel, min wetenschap heeft. Veel van  
sich te dencken, komt van weynich  
te weten.

VARRO.

**O***Mnes videmur nobis saperde, festi-  
vi, belli, cum simus coprea.*

OVID. DE ART. 3.

**P***Rona venit cupidis in sua vota fi-  
des.*

F

PRO.



*Laët u niet wvijs duncken.*

**D**E Specht vliegt over al, hy gaet de bosschen quellen,  
 Hy wil (ghelijck het schijnt) de boomen nedervellen,  
 Hy pickt in al het hout, en souckt een open gat,  
 Maer vint ten lesten niet als, ick en weet niet wat.  
 Al wat de menschen doen, al wat de lieden maecken,  
 Het zy in kleyn bedrijf, het zy in groote saecken,  
 Hoe slecht haer dinghen gaen, sy trotsen niettemin,  
 De minste vanden hoop die heeft een vleyer in.

Arrogantia, profectus obstaculum.

**N**um penetrant morsus in singula vulnera quarit:  
 Dum nimium rostro martia fudit avis:  
*Per via ligna forent, nisi per via, Pice, putasses;*  
*Dum ruis huc illuc, tempus inane volat.*  
*Qui poterit, doctum qui se putat esse doceri?*  
*Qui sapiet, qui se jam putat esse sophum?*  
*Semper inanis erit mens, quae sibi plena videtur:*  
*Doctus erat, doctus ni sibi quisque foret.*

*La presumption a deceu plusieurs.*

**L**E Pic auroit bien tost la fin de son ouvrage,  
 Si de son bec n'avoit conceu trop grand courage:  
 Vn cœur presumptueux ne fera rien du bon,  
 Puis qu'il á de son faict trop grand' opinion.

ARROGAN

## ARROGANTIA, PROPECTVS OBSTACVLVM.

**M**Agis decorum est iuuenem discere, quam docere; Seni docere, quam discere. Melius tamen est provecioris aetatis hominem serò discere, quam in ignorantia perpetuà versari. Nunquam hominem tam exacta eruditionis usquam existisse, ut amplius nihil addiscere potuerit, ratio demonstrat. Non in vita solum, sed & in ipsa morte, imò ex ipsa morte, est quod discatur; praesertim homini Christiano. Odi homines ignavà operà, philosophà sententià, aiebat ille. Indocilis sanè est, qui mavult doctus videri, quam esse: Vanus & arrogans, qui aut magna sibi vindicat, quae ipsi non insunt; vel maiora, quam quae insunt. Utinam hoc animis omnium insitum! De alijs nunquam malè, de sese nunquam benè loqui, primum Christiani, alterum sapientis est.

**H**Et voeght een Iongheliack beter, onderwefen te werden, als andere te leeren; voor een oudtman daerenteghens passet beter een ander te onderwijfen, als selfs onderwefen te werden; en evenwel nochtans is t'better in sijn ouderdom te leeren, als altijd onwetende te blijven. Noyt en isser yemandt so volkomen ofte in gheleertheyt, ofte in ervaertheyt gheweest, ofte hy en heeft noch altijt in wetenschap kunnen toenemen. Men en kan niet alleenlick in dit leven, maer ia, en yct de doot selfs, onderwefen werden, voor al en sonderlinge een Christelick ghemoet. Ick hate alle menschen van veel seggens, en van weynich bedrijs, seyder een vande Oude; hy en is niet leersaem, die liever heeft gheleert te schijnen als inder daet te wesen, seyde Bion. Hy is trots en ydel, so wel den desen, die sick dinghen toefchrijft de welke hy niet en heeft, als den ghenen, die sick grooter dinghen vermeet als hy kan. 'tWare goet datmen van andere nimmermeer qualick, van sich selven nimmermeer wel en sprake: die het eerste doet, handelt Christelijck; die het tweede doet, handelt wijfelijck.

## I. CORINT. 8. 2.

**S**I quis existimat scire se aliquid, nondum cognovit quemadmodum eum scire oporteat.

**I**ndocilis est, qui mavult doctus videri quam esse. Bion. apud Laërt. Lib. 4. Cap. 7.

## PROVERB. 2. 12.

**A**S tu veu un homme qui auide estre sage? il y a plus d'esperance d'un fol, que de luy.

## VERS. 16.

**L**E paresseux s'estime estre plus sage, que sept qui bailent sage conseil.



SINE VOLNERE LÆDOR,  
VIII.



TACIT.

*Palam compositus pudor, intus summa adipiscendi libido.*

VIRGIL. **V**ivit pectore sub dolente vulnus,  
Intactis vorat ossibus medullas;  
Vesano tacitos movet furores,  
Quod chironia nec manus levaret,  
Nec Phæbus, sobolesque chara Phæbi.



**D**E blixem kan het sweert in hondert stucken breken ;  
Maer laet de scheede gaef , daer in het heeft ghesteken ;  
Tis even soo een vyer dat my de pijn doet ,  
Ick ben , eylaes ! ghequetst , en noyt en liet ick bloet ;  
Ick ben , eylaes ! ghequetst , maer openbare wonden  
En zijnder noyt ghesien , en zijnder noyt ghevonden.  
Dies wensch ick tot behulp gheen kruyt , of machtigh gras ,  
Ick wensche reyne salf van enkel maeghde-was

---

Sine vulnere lador.

**S***Aucia corda gero , vestigia nulla sagitta ;  
Et jecur , illeso corpore , vulnus habet :  
Vulnus habet ? fallor , quod enim sine vulnere vulnus ?  
Hei mihi ! cecus amor vulnere caeca facit .  
Fulmine cum misero mihi , non face pectus aduras .  
Sæve puer , nostris hoc , precor , adde malis :  
Da medicam , medicis que nesciat artibus uti ,  
Et sua , non herbas , applicet ora mihi .*

---

Ma playe est au dedans.

**F**oudre & flambeau d'amour , feu de facon estrange ,  
Qui , sanstoucher le sein , au cœur d'amant se range .  
Mon cœur , puis que mon cœur tu blesses sans blessure ,  
Il faut , par consequent , qu'il soit guaray sans cure .

Niet al goudt datter blinckt.

**V**VY sien een gult geveft, wy sien een mooye fcheede,  
Maer is de lemmer goet? dat fwoerje wel met eede.  
En efter ift ghemift. de snelle blixem-ftrael  
En breeckt wel anders niet, als slechts het innigh ftael.  
Wanneer ghy menschen fiet tot hooghcn ftact gheresen,  
En achtet niet terftont het hoochfte goet te wesen.  
Want daer thoof blinck en klinckt, daer dwinght en wringht  
de gheeft;  
Siet! waer het lichaem dreyght, daer is het hert bevreest.

Nescitur, ubi me calceus urget.

**F**ulgeat ut letis vagina coloribus extrâ,  
Intus, iô! ruptus fulgere mucro latet.  
Grande satellitium miraris, & arma tyranni,  
Et rutilum, fulvo quod micat ære, caput:  
Exteriora vides, quid stas? & ad intima transi;  
Terreat ut facies, mens malefana tremit.  
Calceus, egregium quem judicat esse viator,  
Afficit occulto sæpe dolore pedem.

Tout n'est or que reluit, ny farine ce que blanchit.

**C**Eluy que nous voyons, en l'action publique,  
Si reveré de tous, si grand, si magnifique,  
Que juge-on heureux? souvent est le cousteau  
Bel a le voir, mais tout gasté dans le foureau.

QVOD

## QVOD DOLET INTVS HABET.

**P**lerisque nostrum solenne est conditionem alterius quam maxime extollere, propriam contra deprimere. Ejus rei rationem hanc puto, quod in his tabulis ab externâ rerum facie iudicia mutantur, interna vix respiciamus, cumque lata plerumque & qua magis placeant maxime conspicua sint, duriora verò tacite ferè conditioni uniuscuiusque inhæreant, aliena nobis, nostra plus alijs placeant, optat ephyppia bos piger, optat arare caballus. *Opes ac majestatem Dionysii cum Damocle laudibus extollimus, gladium è lacunari equinâ. setâ in caput Tyranni demissum non antè videmus, quam ipsi eo loci sumus, maximo imperio, ut ait Sallust. maximam curam inesse nescientes. At sanè speciosissimum aulaum nonne saepe ad sordidiorum parietis partem obtegendam adhibetur? Nonne colossi foris insignes Deum saepe aliquem representant, intrinsecus pleni luto ac sordibus? ita sanè. Et plerumque ubi honor, ibi & horror; & ut Seneca, qui à multis timetur, multos timet.*

**V**Ele onder ons, hebben een ghewoonte, eens anders ghelegentheyten hoogsten te verheffen, ihaer eyghen niet te achten: de reden waer van, dunckt my hier in te bestaen, dat wy ons oordeel in dusdanighe saken ghewoon zijn te gronden op de dinghen die ons in't ooghe loopen, op inwendige ende verborghen saecken ondertusschen ofte niet letterde; ofte de selve niet wetende: ende naedmael het ghene dat vermaeckelijck is in yemants gelegentheyten, meest altydt blijckelijck is, ende dat de beswaerlijckheyden vande selve daerentghen veeltijts van binnen schuyt ende bedeckt is; Soo ghebeurret dat de gelegentheyten van andere luyden aen ons, de onse aen ander luyden, beter schijnt:

*Den Os wil voor een rÿt-peert strecken,  
Den hengst wenscht om den ploegh te trecken.*

Wy prijsen al, met Damocles, den glans ende voortreffelijckheyden van Dionysius, om datse ons in't ooghe loopt: het sweert daerentghen, dat mer een peerts-hayr over't hooft van den Tyran hanght, en sien wy niet eer voor wy selfs in sijn plaetse zijn. Ey lieve! hoe dickwils is een schoone tapisserie gespannen voor een vuylstück muys. De nieuwste schoenen dwinghen meest. De gegoten beelden der Afgoden, hoe' wel zy van buyten vergult zijn, werden van binnen vol slijck ende vuylicheyten bevonden. Die van vele ghevreesen wert, seyt Seneca, vreesen vele. Noyt Heer of eer, sonder feer.

### BOËTIVS.

**Q**vos vides sedere celsò,  
Solij culmine reges,  
Detrahat si quis superbis  
Vani tegmina cultus,  
Iam videbit arctas  
Dominos ferre catenas.

### TACIT 6. ANNAL.

**S**i tyrannorum mentes recludantur,  
Possint aspici laniatus, & ius: Quando,  
ut corpora verberibus, ita sevitiâ,  
libidine, malis consultis, animus dilaceretur.

Buycht



Buycht, oft Breeckt.

P E T. I. 5.

*W*eeft met ootmoedicheyt verciert, *W*vant Godt *W*veder-  
staet den hooveerdighen.

**S**iet, wat de blixem doet; hy sal een lemmer breken,  
Hy sal in stucken slaen dat niet en is gheweken,  
De scheede niettemin, daerin het yser stack,  
Die blijft in haer gheheel en sonder onghemack.  
Godt die het seltsaem vyer laet vanden hemel dalen,  
Die maectt hem veel ghelijck met dese snelle stralen,  
Hy breeckt dat wederstaet, hy spaert dat buyghen kan;  
„Noyt wasser trots ghemoet dat Godes zeghen wan.

Flectere vel frangere.

**S***æpe vel intactâ nummi periëre crumenâ,*  
*Fractus & ; illaso tegmine, mucro fuit.*  
*Sæpe cutis totos ruptis tegit osibus artus,*  
*Cum Deus ex alto tela triscula jacit.*  
*Mollibus indulget, durisque ferocius instat*  
*Fulmen, & ipse facit fulminis Auctor idem.*  
*Flecte genu: quicumque Deo non flectitur, ille*  
*Plectitur, elatos Numinis ira premit.*

*Aux humbles gracieux, dur aux osueilleux.*

**C**Es lavelins de Dieu, la foudre & la tonnerre,  
Au doux ne font du mal, au dur il font la guerre.  
Homme humilie toy, baissant ton haut desir,  
Nul est, qui ne s'y rompt, qui ne s'y veut flechir.

FLECTE-

**S**I quis me interrogat (inquit Augustinus) quodnam primum, hominique Christiano maxime necessarium requisitum sit, humilitatem dicam. Si, quid secundum, idem respondebo. Si de tertio quaerat, dictum repetam. indicat vir pius basim ac fundamentum totius philosophia Christiana in hoc praecipue consistere, ut debellata omni elatione ac superbia, ex vera sui cognitione. unusquisque sibi vilescat, Deoq. creatori sese submittat. Cum enim superbia veneno primi parentis afflatus ac inflatus, totam posteritatem nefando contagio infecerint; humilitate eam restituit, & ut in morbis, contraria contrarijs curanda esse, Deum non obscure testatum voluisse, satis constat. Nec mirum, cum & sententiam malorum superbiam esse, etiã ex judicio naturali, antiqui judicaverint. Tarquintum hominem libidine praecipitem, avaritia cecum, immanẽ crudelitate, furore vecordem, vocaverunt superbum, & putaverunt sufficere convitium, ait ille. Concludamus cum Nilo, & operam demus ut sit nobis vita excelsa, spiritus humilis. Nihil altum vult Deus, praeter se; proprium illi est erecta dejicere, dejecta erigere.

**S**Oo my yemant vraecht (seyt Augustinus) swat de eerste ende noodichste deucht zy voor een Christen mensche, ick sal hem antwoorden. nedericheyt; wat de tweede, nedericheyt; wat de derde, nedericheyt. Willende den Godtsaligen mandaer mede te kennen geven, dat het geheele grontluck des Christelijcken levens insonderheyt daerin bestaet, dat de mensche in sijn gemoet uytgheroeyt hebbende alle trottheyt en hoochmoet, ende daer door ghebracht zijnde tot ware kennisse en verachtinghe van sikk selfs, hy sikk inde leechste dweemoedicheydt voor Godt verootmoedighe. Want naedien't onser aller Voorouders, door haren verwaenden hoochmoet in voortijden t'onser verderve leelijck hebben laten ligghe: Soo heeft den goeden Godt belieft, op de wijze vande ervaren medicijnen; dese sieckte door strijdighe gheueefdrancken wech te drijven. Laet ons dan trachten na een hemelsch en hooch leven, maer naer een nederighen gheest. De Heere der Heeren en wil niet groots, als sijne heelijckheyt, want 'tis hem eyghen, de hooghe nederich te maken, de nedrighe te verheffen. Den dach des Heeren seydt Ies. 2. 12. sal gaen over alle het hoochmoedighe ende hooghe, ende over alle het verhevene, op dat het vernedert werde.

Ghy die een Christen zijt ghenaeemt,  
Vraeght, welke dengd' u best betaemt.  
D'antwoort is kort: Voor eerst, en lest,  
Is ned'richeyt u alderbest.

## PETR. 1. 6.

**H**umiliamini sub potente manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

## PROVERB. 28. 14.

**O** que bien heureux est l'homme! qui se donne frayeur continuellement: Mais celui qui enduret son cœur tombera en calamité.



EX VOLNERE PVLCHRIOR.  
IX.



OVID. DE  
REMED.  
AMOR.  
LIB. I.

**D**iscite sanari, per quam didicistis amare:  
*Vna manus vobis vulnus operatq, feret.*  
*Vulnus, Achillao qua quondam fecerat hosti,*  
*Vulneris auxilium pelias hasta tulit.*

DAN. HEYN. MON. EL. II.

**E**levat una undas pectoris, una domat.



**D**E naeld' is u pinceel, die schildert frisse rosen,  
 Van zijde maeckje veruw, en doet het linnen blofen;  
 Ghy opent, ende sluyt, ghy heelt oock datje steeckt,  
 Ghy gheeft meer alsje neemt, ghy maeckt oock datje breeckt.  
 Ick prijse dit beleyt, ick noem het soete rancken,  
 Maer handelt my alsoo, ick sal u des bedancken:  
 Vriendin ick ben ghequetst door uwen soeten mont  
 O gheeft my doch behulp met dat my gaf de wont.

---

Ex vulnere, pulchrrior.

**P**ungere te dicam, vel pingere? nescio, Phylli,  
*Pungis & hac ipsa, stamina pingis acu:*  
*Fulget, jò, sana cute pulchrrior ipsa cicatrix,*  
*Dumque nocet, bysso fert pia cuspis opem.*  
*Cum tua respiciat tenuem clementia pannum,*  
*Menè magis dura conditione premes?*  
*Conda mihi pungis; nec deprecor, ò mea, punge*  
*Phylli, genas labris tu modo pinge tuis.*

---

*Ce que blesse, me dresse.*

**T**V fais, au blancq satin, maint trou par ton aiguille,  
 En picquant peins, Margot, que tu es belle fille!  
 Tout, que tu as blesfé, en est gentil & sain:  
 O que me traicte ainsi, Margot, ta belle main!

*Ruyckende kruyden, stinckende luyden.*

**V**V Anneer ick nu en dan een vrijster sie bordueren,  
 Soo leer ick even daer een deel gheslepe kueren.  
 Besiet, o soete jeught besiet een loofen treck,  
 Ontrent het meeste gout daer is de meeste pleck.  
 Wat isser menigh mensch alleen met schijn behanghen!  
 Wat isser menigh ooggh alleen met schijn te vanghen!  
 Maer tis niet altyt schoon, dat al te schoone blinckt,  
 Die altyt soete rieckt, tis seker datse stinckt.

Non bene olet, qui bene semper olet.

**Q**uem situs. infecit Phyllis tegit arte colorem,  
 Quod micat aurato stamine, menda fuit.  
*Quid picti fictique jurant mendacia vultus?*  
*Hanc natura fugit, que petit artis opem.*  
*Crimen habet formosa nimis: que spirat odores,*  
*Crede mihi, vitium quod tegit, ore gerit.*  
*Non natus bonus, sed picta videtur imago,*  
*Semper ubi roseo vernat honore cutis.*

*Deffoubs la couverture, se trouuera l'ordure.*

**L**Es fautes du satin cacher par artifice  
 As bien appris Margot: ou l'or est, gist le vice.  
 Tout que te semble beau plus qu'ordinairement,  
 De n'estre beau par tout tu trouveras souvent.

NON

**I**nsolita omnia merito suspecta esse, prudentiores monent. Nunquam, nisi gravi de causâ, in sordido splendorem, in prodigo parsimoniam, in hoste amicitiam aliquis expertus est; nunquam gratuita in superbo comitas, in avaro liberalitas fuit. Nota est pistoris dulciarij frequens fallacia, cui ambustam placenta partem densiori saccharo tegere, nota acupictricis puellula fallax solertia, cui pannum, parte quâ decolor aut maculosus, auro obducere moris est. Nunquam bonâ fide (ait Seneca) vitia mansuescunt; submittunt feritatem, magis quàm exuunt, & quum minus expectaveris, exasperantur; torvitas mitigata cito in naturam suam recedit. Acute, ut omnia, Tacitus, certissimum seve cogitationis indicium est, inquit, in irato homine, ira occultatio. Tu, cui hac eveniunt, cave canem; & hostem veterem difficulter amicum, amicum veterem non facile hostem fieri certo tibi persuade.

**T**Is een streeck van voorsichtigheyt alle ongewoone dinghen voor verdacht te houden. Niemand en heeft oyt, sonder merckelijcke oorsaken, besetheyt in een sloef, sparrigheyt in een opsnapper, vriendelickheyt in sijn vyandt gesien: noyt en werter heufheyt by den trotsen, mildicheyt by den gierighen te vergehefs ghepleecht. Daer te taerte meest verbrant is, stroyt den pasteybacker het meeste suycker: daer het satijn meest ghepleecht is, voecht den borduerwercker het meeste gout. De gebreken der menschen en werden noyt ter goeder trouwē getemt, seyt Seneca, sy houden veel eer haren aert en wreetheyt in, als die afleggen, en als men der minst op verhoet is, so breken sy weder uyt, en wandelen den oudē karre-pat. Wanneer een gram mensche, seyt Tacitus, sijn gramschap inkropt, let dan vry op u stuck, want 'tis een ghewis teycken van een wreet voornemen.

**IUVENAL.** Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur  
Tot medicaminibus, coctaq; siliginis offas  
Accipit, & madida; facies dicitur, an ulcus?

**TERTVL. DE CVLTV FŒMIN.**

**Q**uantum à nostris disciplinis aliena sunt, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur: effigiē mentiri quibus linguâ non licet: appetere

quod datum non sit, quibus alienis abstinentium! speciem exercere, quibus studium pudicitie est; edite mulieres Christiane, quomodo præcepta Dei custoditis, lineamenta non custodientes.



*Salich is den man die versoekinghe verdraecht, want als  
hy beproeft sal zijn, sal hy de kroone der heer-  
lyckheit ontfanghen.*

**D**ie aen het wit satijn gheeft hondert duyfent steken,  
En meynt noch evenwel de sijde niet te breken.  
Want als de sneghe maeght haer naelde wederhout,  
Waer eerst de steke was, daer is dan enkel gout.  
**O!** stelt u weerde ziel om met ghedult te draghen  
Al wat van boven komt. Al zijn het harde slaghen,  
Ten brenghet u gheen verderf. Des Heeren wonder hant  
Gheneest, oock alse quetst; en koelt oock, alse brant.

---

Sanat, quod perculit.

**N**on tibi fert animus tua serica perdere, quamvis  
Mille foraminibus serica, virgo, notes:  
Quod laceravit acus, rutilo mox splendet in auro,  
Pulchrior ex ipso vulnere tela redit.  
Quos premis, Alme Deus, non opprimis; arrige mentem,  
Qui gemis aetherea vulnere facta manu:  
Perfer, erit sanâ cute pulchrior ipsa cicatrix;  
Et dabit haud dubiam vulneris Auctor opem.

---

*D'un costé Dieu oingt, de l'autre il poingt.*

**T**V fais au blancq satin dix mille trous, m'amie,  
De tout celâ pourtant ton cœur ne s'en foucie;  
L'ouvrage en est plus beau. Dieu par son chastiment  
Guarit le cœur humain, sa playe sains nous rend.

**Q**uod in bysso virgo acu-pictrix, id in nobis agit Deus. Quem, precor, unquam honoravit magnus ille Opifex, quem non antè oneravit? Quem unquam è suis aut gratia spiritali imbuìt, aut honore corporali egregiè decoravit, nisi præmissa, in utroque, insigni aliqua calamitate? Non antè patriarcha Iacob opulentus, & ingenti famulitio, tanquam exercitu, stipatus ad suos redijt; quam solus bacillo innixus in exterarum regiones profugus abijisset. Non antè Iosephus regali splendore emicuit, quàm carceris squallore sorduisse. In spiritalibus: non antè Paulus impios à morte revocavit, quàm in piorum mortem consensisset; Ecclesiam non propugnasset, quam eam oppugnasset; lucem denique Evangelij, nisi cæcus, non vidit. Quid multa? utiles sunt fidelibus afflictiones, etiam animi. Si quando ergo affligi te contigerit, O mens pia, corpore, sive animo insolatium tui hoc, aut simile, argumentum deprome, Deo est propositum me honorare, infamia enim afficior: me firmare, quippe debilitor: devitijs me cumulare, in paupertas angustias detrudor: gaudio me afficere, doloribus cruciantem me tradidit. Nam ut ait:

AVGVSTVS. PSALM. 21.

**I**ntelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem, sub medicamento positus ureris, seclamaris, clamas: Non audit medicus ad vocantatem, sed audit ad sanitatem.

**G**helijck een maghet met haer borduywerck, so handelt de goede Godt metten mensche. Wie heeft hy oyt vereert, die hy te voren niet belast en hadde? wie vande sijne heeft hy oyt tijdelijck oft gheestelijck gheseghent, die hy te voren in beyde niet en hadde besocht? den oudtvader Iacob en is niet eer met vrouwen, kinderen, knechten, maechden, en vee als met een heyrleggher omringhelt totte sijne ghekeert, voor hy met een staff alleene inde handt veltvluchtich was veretrocken. Ioseph en is niet eer tot conincklijcken glans verheven gheweest, voor hy in't duyster des kerckers was nederghelaten. In gheestelijcke saecken: Paulus en heeft niet eer de goddeloose uyt den doot ghetoghen, voor hy inde doot vande Godtsalighe hadde bewillicht: hy en heeft voor Godes kercke niet eer ghestreden, voor hy die wel heftelijck te voren hadde bestreden: hy en heeft het licht des Euangeliums niet ghesien, dan doen hy steke blind gheworden was. Om kort te maecken, den Godtsalighen strecken selfs hare swaricheden, 'tzy in ziele of in lichame, gantsch en al ten goede: ende daerom mach een Christelijck ghemoet wel sekerlijck aldus reden kavelen: de Heere wil my tot eeren verheffen, en waerom doch? want my wert on-eere aenghedaen. Hy wil my verstercken, want ick ghevoele mijne swackheyt. Hy wil my verrijcken, want hy besoeckt my met armoede: hy wil my verblijden, want hy trefft my met droefheden. Siet daer! een seltfame, doch een vaste, maniere van reden cavelen vande kinderen Gods.

Perkin. Tract. de Spirit. Desert.

**D**Ei gratia incipit, perficitur, ut plurimum; per contraria.

APOCALYP. 2. 10.

**N**E crain rien des choses que tu as à souffrir: Sois fidelle jusques à la mort; je te donnerai la couronne de vie.

CAPTIS





OVID.  
METAM. 3.

**N**on bene conveniunt, nec in uza sede morantur.  
Majestas & amor.

MANTVAN.

**Q**uisquis amat, seruit; sequitur captivus amatam,  
Fert domitâ cervice jugum, fert dulcia tergo  
Verbera, fert stimulos, trahit & bovis instar aratrum.

Verwen-



**G**Hy sult een leeuwe selfs haest maecken u ghevanghen,  
Verwint hem maer het oogh. Soo eens de soete wangen  
Van eenigh aerdigh dier verblinden u ghesicht,  
Ach! van een dapper man en blijfje maer een wicht:  
Al treets u op den neck, ghy sult haer trotsheyt lyden;  
Al spouts u inden baert, ghy sult de gramschap myden;  
Wat dienter veel gheseyt? al waer oyt minne quam,  
Daer wort de selste leeuw soo mack ghelijck een lam.

---

Captis oculis, capitur bellua.

**M***Ox leo captus erit, si lumina capta leoni:  
Si nescis, oculis vincitur omnis amans.  
Sensibus ergo tuis ubi dulcis inhaesit imago,  
Perque oculos intrans corde resedit amor,  
Mox domitâ cervice jugum, gratosque labores,  
Dulcia mox tergo verbera nempe feres:  
Et licet aut leo sis, aut tigride saevior orbâ,  
Accipies leges, quas tibi dicat amor.*

---

*Par des yeux les deux fenestres:  
Darts d'amour deviennent maistres.*

**Q**Vand on jecte au lion un drap dessus la teste,  
La veue luy prenant, on prendra tost la beste;  
Farouche nul fera quant il est pris aux yeux,  
Apprivoisé seras, si tu es amoureux.

*J's 'toogh verrast, 'tbeest is in last.*

**B**Esiet; het moedigh dier de Leuwe staet ghebonden,  
 Om datmen synen aert ten lesten heeft ghevonden:  
 Ach! Sampson is ghevat, om dat sijn machtich haer  
 Wert, door een ontrou wijf, zyn vyant openbaer.  
 Wil yemant inder haest syn vyandt overwinnen,  
 Die leere sijnen gront en aenghebore sinnen.  
 Want soo hy dat gheheym ten vollen weten kan,  
 Daer is gheen twijfel aen hy isser meester van.

---

Primo vincuntur oculi.

**V***incere si servum cupis, & vincire leonem,  
 Fac oculos vincas, & leo victus erit.  
 Dum vocat in pugnam validas tuba rauca cohortes,  
 Ferreaque horrendo fulminat are seges,  
 Dux oculos visu, dux murmure territat aures  
 Hostibus, & pavidos excitat arte metus.  
 In pugnis oculi primum vincuntur, & aures:  
 Lumina qui potuit vincere, victor abit.*

---

*O'œil gagné, corps perdu.*

**L**'Oeil au lion perdu, pert aussi tost sa vie:  
 Le chef d'armée ainsi fait peur a sa partie,  
 Par monstres non connus, ou quelque aspect hideux.  
 Il gagnera le cœur, qui a gagné les yeux.

**M**ovent ac turbant homines non res, sed, quas de rebus habent, opinionēs: prima ista notiones mirum est quantum valeant; nec animos semel praesudicio occupatos facile quis in integrum restituat. Novum imperium inchoantibus utilem esse clementiae famam; inuisumque principem seu bene seu male facta premere, prudenter notat Tacitus. Valet hoc sane etiam in rebus privatis. Recens conjugatos dissidia, ut scopulos, vitare jubet Plutarchus, ne videlicet simulias praematura animos, antequam coaluerint, dissolvat. Qui amoris scita tradidit, amanti, primis praesertim alloquijs, ut Domina oculis ac auribus blandiatur, vehementer incumbendum putant. Scivit id, ac in usum deduxit Venus, apud Virg. quid enim Dea nescit amoris? ideoque Aeneam suum primo aspectu Didoni os humerosque Deo similem videndum exhibuit. Eodem stratagemate Juditha primo vigiles, mox Imperatorem ipsum Assyriorum Holofernem circumvenit. Ut vidit, ut perijt, usque adeo.

**D**E menschen werden voor het mecrendeel geleyt, niet soo seer door de dinghen selfs, als door de inbeeldinge die sy vāde selve in't hooft krijgen. 'tIs te verwonderen wat den eersten inval by yder een van ons al vermach, want so haest wy eens zijn inghenomen, en konnen wy nauwelijcx, om yet anders te gevoelen, gebracht werden. Voor een Prince seyt Tacitus, die eerst aen't rijck comt, ist oorboir voor eē genadich en goeder-tieren Vorst by den gemeenen roep gehouden te werden. Voor een man die nieuwelijcx eē jonge vrouwe getrouwt heeft seyt Plutarchus, ist geradē alderley scherphēy te schouwē, om de inbeeldinge van haer teergemoet t'hemwaerts te treckē. Die vande liefde handelē, schryven 't eerste gesichte en ontmoetinge sonderlinge kracht toe om hartē te stelē. Met desen treck heeft Venus de oogen van Dido, inde eerste vertooninge van harē Aeneas, Judith het ghesichte van Holofernes t'haerder eerster gesichte vervoert en ingenomē. Letter op die't aengact.

TACIT. DE MORIB. GERM.

**P**rimi, in omnibus praelijs, oculi vincuntur.

Lips. Doct. Civil. lib. 5. Cap. 16.

**C**lamor repentinus aliquis, aut imago, aut aspectus fugā saepe exercitum implevit: & hac talia magis, quam

gladius, consternant hostem, videbisque militem vanis & inanibus magis, quam justis formidinis causis moveri.

LIVIVS.

**N**ihil tam leve est, quod non magne interdum rei momentum faciant.

H 2

MATH.



## MATH. 6. 23.

*Indien u ooghe boos is, soo sal u gheheele lichaem  
duyster wesen.*

**A**L is de felle Leeuw de koninck vande dieren,  
En dat hem al het wout en alle menschen vieren,  
Wint yemant niettemin het ooghe van het beest,  
Sijn lijf is sonder kracht, zyn herte sonder gheest.  
Siet! wat het oogh vermagh; het oogh heeft vreemde krachten,  
En over ons bedrijf, en over ons ghedachten,  
O! sooje rucht bemint, en schouwt den vuylen brant,  
Hout doch het dertel oogh gheduerigh inden bant.

## PSALM. II. 9.

*Averte oculos meos ne videant vanitatem.*

**Q***ui modo liber erat, victis leo servit ocellis:  
Quisquis es, à victo lumine, victus eris.  
Credite, peccati sunt lumina nostra fenestra,  
Hâc & avarities, & levis intrat amor.  
Pande fores, subit hostis, & omnia cade cruentat:  
Pande oculos, Satanas cordis in arce furit.  
Cura sit, ô, teneri tibi ne capiantur ocellis,  
Ni servum vitij subdere pectus ames.*

## LVCE II. 35.

*Regarde que la lumiere qui est en toy, ne soyent tenebres.*

**L**E fin-rusé veneur le grand Lion attrape,  
En luy gagnant les yeux, d'un voile de sa cappe;  
Combien des braves gens sont parieur yeux frappez!  
Noz yeux, hélas! nous sont fenestres de pechez.

*Serpenti, loco angusto insinuare sese dum comatur, si caput modo usquam detur immittere, protinus integro corpori facilis est transitus. Anguis istius mystici caput, id est, primam peccati suggestionem, si admittemus, ilicò ad ipsa cordis penetrabilia malum præcurret. Hic & alibi principijs abstandum est: nam quemadmodum scalas quasdam Iacobaas existare novimus, quibus, tanquam per gradus, in cælum enitimur: in via est quadam declivis ac prona, qua lubrico lapsu in perditionem ferimur. Nil adversario nequius; quoties aliquem in scelus aliquod pellicit, non statim formatum, ac suis depictum coloribus id ipsum proponit, sed à parvis ferè initijs, non tam malis, quam ad malum insensibili quodam modo vergentibus, rem orditur, atq; ita sensim alterius progrediendo, id quod intendit, patrat. Nemo repente fuit turpissimus. Davidem in homicidium propellere dum vult, si recta eo tendat, horrebit vel nomen sceleris bonus rex, utrum itaque primo suggerit, ac torporem, mox oculum nequam hinc adulterium, denique, istis promissis, ut necessarium infert homicidium. Omne peccatum superbum est, amat affectam.*

**A**ls haer de Slanghe doot een enghe plaetse wil indringhen, kan sy maer het hoofd daer in krijghen, het gheheele lijf sal lichtelijck volghen. 't Gaet even soo met de oude Slanghe, den Duyvel, de welcke ons soo verre open vindende, dat hy maer de begintfelen der sonde daer in kan vesten, hy sal lichtelijck alderley grouwelen daer by voeghen. Daer is wel een Jacobs-ladder, om opwaerts ten Hemel te klimmen, maer daer is mede een nederhellenden wech, leydende ten verderve. Den Duyvel, uyt zijnde om yemant te verlocken, ghebruyckt gantsch kleyne, ende nautelijck yet van het goede afwijckende begintfelen, glijdende alsoo, onghoevelijcker wijze, allengskens dieper. Hy, willende den David tot een dootslager maecten, berijt hem voor eerst met het sacht toomken van ledicheydt, maer verweckt daer by in hem, een krielen sin, vuylen-lust, overspel, en ten laetsten den doot-slach selfs, schier als een nootwendigh gevolgh van't voorgaende. De sonde is trots van aert, sy en wil niet alleen gaen, sy moet 'elcken den eenen laquay of den anderen achter haer steert hebben. Elck dan, die alle sonden niet wil inlaten, moet elck vande selve van eersten af wederstaen. 't Is ghevoechlijcker, seyt den borghet, een moetwilligen gast de deute voor 'thooft te sluyten, als inghelaten zijnde, hem uyt te jaghen. 't Is voorsichtelijcker, seyt den chrijgsmā, des vyants inganck te beletten, als binnen landts met hem te oorloghen. 't Is wijselijck gedaen seyt den medecijn, de sieckten in haer begintfelen te bejegenen. 't Is goet, seyt den lantman, de schapen voor den dam te schutten. Het beste van alle is, seyt den Christen, de sonde al in hare gheboorte den neck te breken.

## LVC. II. 34.

**L**ucerna corporis tui, est oculus tuus; si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit, si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebrae sint.

## NILVS IN SENTENT.

**C**ohibe oculum: cum enim non a-tenderis, circum volbitur. Munito aures & oculos, per illa enim ingrediuntur omnia tela malitia.



MITE PYRVM VEL SPONTE FLVIT.  
XI.



HORAT. . . . . *Tolle cupidinem*  
 LIB. 2. *Immitis uva:*  
 CAR. OD. 5. *Iam te sequetur, jam protervā*  
                   *Fronte petet Lālage maritum.*  
 VIRG. . . . . *Primis & adhuc crescentibus annis*  
                   *Non mentem Venus ipsa dedit.*  
 TERTULLIAN. *Acerba res est, immatura virgo.*

*Valwaffen*



*Vol-ovassen Appel en rijpe Peer, sÿcht licht ter neer.*

**I**Ndienje minnen wilt, en dat met korte swieren,  
 En stelt u sinnen noyt op al te jonghe dieren;  
 Te licht, eylaes! te licht, en dickmael op een spronck,  
 Wort yemant daer gheseyt; *vrijn dochter is te jonck.*  
 Een rijper dient u best, daer vrijtje veel gheruster,  
 Doch meest indien u lief nu krijght een vlogghe suster;  
 Groen fruyt is wonder tay, ten wil niet vanden tack;  
 Taft naer een rijpe peer, soo pluckje met ghemack.

*Mite pyrum vel sponte fluit.*

**S***I grave prolixos tibi pectus abhorret amores,*  
*Candida conjugij si tibi meta placet,*  
*Hanc ut ames sit cura, soror cui nubilis instat:*  
*Nonno vides? frondes fronde premente ruunt.*  
*Hæc sit amica tibi, cui senior ingruit ætas:*  
*Crede mihi, causam tempus amantis agit.*  
*Mitia sponte fluunt, pyra cruda tenacius herent:*  
*Nec sequitur facilem, quæ viret uva, manum.*

*Fruict verdelet, aisement ne chet.*

**A**Mant, si tu ne veus languir de longue flame,  
 Adresse tes amours a quelque meure dame.  
 Ne voit on au vergers que meur fruict fuit la main?  
 Et qu'au trop verdelet souvent on tire en vain?

*Rijp*

**V**il yemant jonck ghewas van groene boomen trecken,  
 Soo moet hy tot het werck sijn gantsche leden strecken.  
 Maer komt hy metter handt ontrent een rijpe peer,  
 Die sচেয়t van stonden aen, en sijght in haesten neer.  
 Dus gaetet met den mensch, wanneer de leste stuypen  
 Hem pranghen aende ziel, of inde leden kruypen;  
 De jeught is wonder tay, en worstelt mette doodt,  
 Maer die veel jaren telt, en houft maer eenen stoot.

---

### Homo pomo similis.

**P**oma, sub autumnum curvos onerantia ramos,  
 In calathos, digito vix bene tacta, fluunt:  
 At movet, & totam quatit aspera villica matrem,  
 Dum pyra prepropera vellit acerba manu.  
 Vix luctantem animam, post vulnera multa, resolvit  
 Cum petit imberbes mors inopina genas.  
 At tremulo vix parca seni fatalia tangit  
 Stamina, & ille suum labitur in tumulum.

---

*La meure pomme, un vieil homme.*

**V**Eus tu voir la façon du trepasser des hommes?  
 Mets tes yeux au jardin ou que l'on cueille pommes,  
 Le fruit se tient au bois quant il est verdelet,  
 D'un petit chocq du vent la meure pomme chet.

**L**m'est advis que bien a propos se peut icy apliquer un bon mot françoys, dont fait mention le Sieur du Vair au traicte des responses d'Epictete (pour l'amour duquel je parleray françoys pour ceste fois) un homme, un pomme, dict il, y adjoustant ce verset,

Noz corps, comme les fruidts aux arbres attachez,  
Ou meurs tombent en terre, ou verds sont arrachez.

In modo itaque moriendi homo homo non absimilis est. *Et me semble que la dicte comparaison est propre & vive pour exprimer la façon de mourir, & d'un robuste jouvenceau, qui est encore en la fleur de son aage, & d'un bon vieil homme, qui ja va penchant vers la terre.*

Omnia quæ secundum naturam sunt (ait Philosophus) sunt habenda in bonis: *Mais tout ce que nous advient au revers du cours de la nature, est ordinairement fascheux. Ciceron semble ceste mesme façon de parler avoir emprunté d'Epictete, de laquelle il s'est servi au livre de la vieillesse, mais en termes plus vigus & eslevez. entendez doncq parler le grand Orateur en sa propre langue.*

**T**Gaet metten mensch, als mette peer, De dees is rijp, en sijght ter neer; De geen, noch groen, dient niet gepluckt, Wert lijckwel vanden boom gheruckt.

Dit is een spreucke Epicteti, door de welcke hy ons aerdichlijck af beeldt het onderscheyt tusschen het stervē van een longelinck, noch gtoen en tay zijnde van jeucht, en tusschē een out man, alreede nae der eerden hellende, en metten hoofde wysende werwaeris hy haest heenen moet. Welcke maniere van sprekē Cicero vā Epicteto schijnt ontleent te hebben. De longhelinghen seyt hy sterven, gelijk als het vyer door kracht van water wert uytghebluft; de Oude gelijk een vyer dat van selfs verteert zijnde, begract sick onder d'aschen, en vergaet: of wel ghelijck boom-vruchten de welcke groen zijnde werden van den boom gheruckt, rijp zijnde druypen van selfs daer henen. Alsoo, seyt hy sterven de jonghe door ghewelt, de oude als van rijpheydt.

CIC. LIB. DE SENECT.

**A**dolentes mihi mori sic videntur aut aque multitudine flammæ vis opprimitur. Senex autem, sicut, sua sponte nullā vi adhibitā consumptus ignis

extinguitur: & quasi poma ex arboribus, cruda si sint, vi velluntur, si maturata & cocta, decidunt. Sicut vitam adolescentibus vis aufert, sic senibus maturitas.



*Jck begheere te verscheyden vanden lichame, ende met  
Christo te zyn; want dat is verre het beste.*

**V**Anneer den bogartman het fruyt begint te plucken,  
En dat hy met ghewelt moet aende tacken rucken,  
Dat is een vaste peyl van haren wranghen aert,  
Die even inde pluck haer vvesen openbaert.  
Wanneer de bleecke doot comt trecken aende menschen,  
En datse strevigh zijn, en om te leven vvenschen.  
Dat is van stonden aen, dat is ghenoegh gheseyt,  
Dat haer noch vvranghe sucht ontrent den boesem leyt.

*Quod crudum, idem & pertinax.*

**V***illicus irrigui dum munera colligit horti,  
Prodiga maturum sponte dat arbor onus:  
Si qua legi renuunt, ramisque tenacibus haerent,  
Scilicet ingrati poma saporis erunt.  
Corpora mors hominum manibus cum vellit avaris,  
Mens bona, ne sevi; sponte sequemur, ait.  
Qui negat avelli se posse, Deoque resistit,  
Exhibet, heu! crudi pectoris ille notas.*

. ECCLESIAS. 41. 4.

*Ne crains point la sentence de la mort.*

**S**E tient fort aux rameaux quant meurre n'est la pomme,  
Le fruiet doux a manger bien aisement l'assomme.  
Qui resiste au destin, & de la mort a pœur,  
Cognoistre faiet, qu'il a mauvais humeurs au cœur.

QVOD

**F**eram avem cavea inclusam non opus est ut aliquis abigat, vel exire compellat, sed simulatq; cavea aperta est, statim in liberiore campum avolat. Corporis ergastulo inclusi sumus miseri mortales, purum & apertum aërem, in morte, nobis recludit Deus: quid stamus? nunquid, cum naulum exigitur, signum est nos in portu esse? Solem oriri quotidie & occidere videmus, nec turbamur, quia assuevimus, & natura hunc ordinem scimus. Quidni idem de vita ac morte judicamus? Quid usquam delectabilius quam animo securo, vel cum Simeone dicere posse, nunc dimitte servum tuum Domine? vel cum Paulo; cupio dissolvi, & esse cum Christo? Tædio vitæ tamen mortem optare, quia vel adversa corporis vel animi patimur, nec animosum foret, nec commendabile. Timidus equè habendus est, & qui mori non vult, cum opus est, & qui vult, cum non oportet, ait Ioseph. Agedum ergo mi Christiane, nec tantus sit dolor, qui in mortem te impellat ante tempus moriendi; nec tanta voluptas, quæ te detineat, cum est tempus moriendi. Non eripitur hæc vita, sed interrumpitur, ut meliori reddatur; non consumitur, sed mittitur ad certiora spiritus.

**T**Is onnoodich eenen wilden voghel, die in een hutte opghesloten is, uyt de selve wechte dryven; want, de hutte maer open zijnde, sal van selfs ghenoech wech vlieghen. Wy menschen zijn in dit lichaem, als in een muyte, ghevanclickelijc henen gheset; Godt heeft ons de doot, als tot een ontslyter van desen kercker, toebereydet. Wat schricken wy, als den verlosser tot ons komt? het afeyschen van veerschaf, is dat niet een teycken dat wy ontrent die haven zijn, daer wy heuen poochden? wy sien de Sonne dach aen dach rijzen en ondergaen, sonder dat sulcx ons eens verschricke. en waerom dat? overmidts dat wy weren dat sulcx den ghemeenen loop der natuerenis. Waerom en oordeelen wy mede soo niet, van ons leven en sterven? daer en is (mijns oordeels) niet heuchelijcker als, met vollen mont en met eea bereyt ghemoe, te moghen segghen of met den ouden Simeon, nu laet Heere uwen knecht henen gaen in vrede: ofte met Paulo, ick wensche ontbonden te zijn, om met Christo te wesen. Door verdriet nochtans des levens, ofte om teghenspoet, 'tzy dan inden lichaem ofte ghemoede, en waert noch kloeckmoedelijck, noch prijselijck om de doot te wenschen. Hy is even vreesachtich en den ghenen die schroomt te sterven, als hy sterven moet, en den ghenen die sterven wil, als hy niet en moet. Wel aen dan, wie ghy zijt, ghy Christelijck ghemoe, laeter gheen weedom zijn, die u ter doot dringhe, eer het tijdt is, laeter gheen wellust wesen die u voor de doot doe eefelen, wanneer uwe tijdt ghekomen is.

Ons lichaem wert ons ghenomen, om eea beter te gheven. Onsen gheest wert niet uytgheblust, maer herstelt.

SENECA EPIST. 26.

**Q**uis exitus melior quam in finem suum naturâ solvente dilabi? lenis hæc via est, subduci.

CHRYS. SUPER MATH. 10.  
Mors, munus necessarium est nature

jam corrupta, quæ non est fugienda, sed potius amplectenda: ut fiat voluntarium, quod futnrum est necessarium.

Offeramus Deo pro munere, quod pro debito teneamur reddere.



FIT SPOLIANS SPOLIUM.  
XII.



OVID. . . . . *Carpitq; & carpitur una.*  
*Suppliciumq; sui est.*

PLAUT. **A** *Moris artes eloquar, quemadmodum expediant, nunquam*  
TRIN. *Amor quemquam nisi Cupidum hominem postulat se in plagas*  
*Conjicere: eos cupit, eos consecratur, subdole blanditur, abre*  
*Consulit, blandiloquentulus, Harpago.*



Ick vont eens op een tijdt de liefste sitten slapen,  
 Ick sagh haer rooden mont ick bleef op staen gapen,  
 Dies kreegh ick stelens lust. Maer wat een dievery!  
 Ick stal een kus van haer, maer sy een hert van my.  
 De muys ontrent het speck die eet met groot verlanghen,  
 Sy vat en wort ghevat; sy vanght en wort ghevanghen:  
 Siet wat een vreemde streeck! vvat kunstjes vveet ghy lief!  
 Ghy sit gheruyst en slaept, en steelt noch uwen dief.

## Fit spolians spolium.

*F*orte super viridi Phyllis mea fronde sedebat,  
 Occulerat placidus lumina victa sopor.  
 Accedo, labra jungo labris; dumque oscula furtim  
 Paucula surripio, me rapit illa mihi.  
 Dum vorat, occulto trahitur sic piscis ab hamo,  
 Musque perit, gratum dum petit ore cibum.  
 Improba, furandi quis te neget esse peritam,  
 Cum vigil, in somno, fur tibi præda cadat?

*En prenant, surpris.*

**Q** Vi chasse au parq d'amour a bien dessein de prendre,  
 Mais las! va prisonier, sans y penser, se rendre.  
 En prenant les appasts se prennent les souris:  
 Voicy la chasse, amy, ou le veneur est pris.

*Naer langhe loopen, moetmen't bekoopen.*

**I**Ck vvas voor desen vry, ick gingh al vvaert my luste,  
 En als ick vvoelen mocht dat vvas mijn soetste ruste;  
 Nu vvas ick in het graen, en dan ontrent het meel,  
 Mijn t'huys vvas overal, vvant holen had ick veel:  
 Ten lesten sagh ick hier dit lekker beetjen hanghen,  
 Ick proëfdet maer een reys, en siet ick vvas ghevanghen:  
 Nu sit ick hier en kijck. O vrienden niet te mal;  
 „Een die gheduerigh loopt raeft eenmael inde val.

*Nimia libertas fit servitus.*

**L***iber eram, memini, per amœna vireta ferabar;  
 Nec mihi grata quies, nec satis una domus:  
 Polline distento præ polline grana placebant,  
 Sæpe merum pepulit, sæpius unda sitim.  
 Huc tandem nidore novo me pellicit esca,  
 Quam, miser! ut capi lingere, captus eram:  
 Libertas nocuit. fit stulta licentia carcer,  
 Omnia dum lustrat musculus antra, perit.*

*A la fin, se prend le fin.*

**M**A bouche auparauant n'estoit que trop friande,  
 Voulant, par chasque fois, eschanger de viande;  
 Me voila pris en fin: j'ay maintenant ma part?  
 Maint pert sa liberté hélas! pour peu de lard.

**NIMIA**

**P**Ecudes, quæ vel è stabulo vel vinculis emittuntur, majori cum impetu evagantur, quàm quæ nunquam alligata, aut incluse fuerunt. Id adolescentibus sæpe usu venisse compertum est; ij enim, ut ferulam timere desierunt, a labore proclives ad libidinem, in omnem ferè lasciviam erumpunt;

Imberbis juvenis, tandem custode remoto, Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi,

Cereus in vitium flecti, monitoribus asper, Vitium tardus provisor, prodigus æris, (nix Sublimis, cupidusq; & amata relinquere per- Tales, ut tandem lascivire desinant, in vincula nuptiarum conjiciendos, & pedicibus nuptialibus alligandos ablegent ij, quibus ista cura incubit, rebus ad hoc ita prudenter dispositis, ut casu magis, aut ipsorum facto, quam parentum consilio, eo delati videantur. Idq; eo modo aliquando factitatum memini, non optimo semper successu. Quanto melius erit si ij, qui dimissi à pedagogis suo relinquuntur arbitrio, non objiciant imperium, sed mutant principem, & loco pedagogi (ut prudenter Plutarch.) rationi in posterum pareant! utinam id agat juvenus nostra, animoq; insigat aureum illud Senecæ, Minimum debet libere, cui nimium licet.

**H**Et Vec, dat langhe ghesloten of ghebonden heeft gestaen, plach vry wat onbesuyfelder henen te loopen 'als andere', 'twelck de vryheyt gewoon is. 'tGaet veeltijts so mette jonghe luyden, de welcke soo saen zy haer hant de plæcke ontogen hebben, ghemeenlijck terstont in alle wulpsheyt uytbersten.

*Een Ionck ghesel los vanden dwangh,  
Rijt, jaecht, en vlieght, en gaet zyn gang;  
Licht om verleyden, sluert, en quaet  
Op elck die hem ten besten raet.*

*In nutte dinghen gantsch onvroet,  
Opsnapper van zyns vaders goet.  
Gantsch moedich, vol van sette waen,  
Vol lusten, die terstont vergaen.*

De sulcke tijdelijck ten houwelijck te bestedē, en (somen seyt) een block aen't been te doen, is den raet van sommige, maer sulcx en geluckt niet altijt ten besten. 'tVare daerom te wenschen dat de Ionckheyt, nu zijnde uytten dwanck der Scholen, de reden voor haer School-vrou woude aennemen, want gelijk Seneca seyt:

*Die meest mach doen zyn eyghen sin,  
Diz dient hem meest te binden in.*

TEREN. ADELPH.

*Vxorē duxi, libertatem perdidit.*

Plutarch, de Educat. Lib. in fin.

**D**anda est opera ut, qui voluptatibus nimis dediti sunt, & reprehensionibus minus obtemperantes, matrimonio devinciantur, quod tutissimum juvenutis vinculum est.

*bus minus obtemperantes, matrimonio devinciantur, quod tutissimum juvenutis vinculum est.*



*Op eene stont, komt straf, en sond.*

**S**Oo haest de snoode rat het speck heeft aenghegrepen,  
 Soo sluyt haer oock de val, daer staetsse dan benepen,  
 Wat is nu vanden roof? vwant met de valle slough,  
 Soo vvas dat haer de schrick door al de leden jough.  
 Tis niet ghenoegh gheseyt, nae sonden komen plagen,  
 Een boof-wicht lijst terstont, en voelt gevvisse slaghen;  
 Want op den eyghen stont dat hy de sonde doet,  
 Soo comter metter daet een beul in sijn ghemoet.

*Pœna, comes sceleris.*

**A***H quoties falsæ nos ludit imaginis error!*  
*Mus sibi dum fingit prandia, carcer adest.*  
*Et vorat, & capitur; nec erit mihi dicere promptum,*  
*Quid prius eveniat num sapor, ane dolor.*  
*Mus peccator homo est; quisquis mala gaudia carpit.*  
*Corpore, quod pectus mordeat, intus habet.*  
*Pœna voluptatis comes est dolor ipsa voluptas;*  
*Impurus nunquam gaudia pura tulit.*

PROVERB. 11. 2.

*L'orgueil est il venu? aussi est venue l'ignominie.*

**S**I tost que la Soury ronger le lard s'avance,  
 La voilà prinse au corps, tout a la mesme instance.  
 Le creve-cœur est prest a l'homme qui faict mal:  
 La peine & le peché marchent d'un pas esgal.

POENA

**O**Mnes, quas mundus propinat, voluptates apibus non dissimiles esse, non immerito dixerim, fronte blanduntur, postica pungunt, de sese iudicent alij, ad me quod attinet, non memini quidquam mihi unquam accidisse, cui voluptatis nomen merito tribuendum censeam. Vnicus sanè dolor corpus magis afficit, quàm voluptates mille. Quid mirum? semper aliquis dolor voluptati, dolori nulla voluptas inest. Nullum mortalibus gaudium purum est. Id si verum in doloribus hisce temporalibus ac momentaneis, quanto magis id locum obtinebit in aternis. Hæc si vera, cum particula aliqua corporis affligitur, quanto veriora si corpus uniuersum: si dolor unius articuli, ut puta dentis, intolerabilis nonnemi vi-deatur, quid de exquisito anima simul ac corporis supplicio cogitandum est? statuamus igitur nullam hic voluptatem puram esse, vel si uspiam aliqua, certè, nisi in conscientie puritate, non inueniri; nam quemadmodum corpus voluptatum capax non est, nisi benè temperatum, ita nec animus, nisi conscientia rite purgata.

**T**En is niet ongherijmt, de werelt-sche wellusten metten byen te verghelijcken, also de selve beyde de soeticheyt inde mondt, de bitsicheyt en bitterheydt inde steert draghen. Yeder oordeele van sich selven, wat my belangt, ick derf seggen dat my noyt yet bejehent is, dat de rechten den naem van wellust mochte gegeven werden. Een cenige droefheyt, gaet ons veel dieper in, als dusenderley genuchten, Ist wonder? daer en is gheen vreucht, die niet altijs wat onsoets ontrent haer en heeft: weedom daer en tegens en heeft nimmermeer een soete bete, maer is over al haer selfs gelijk. Het welcke indien plaetse heeft in tijdelijcke pijn, wat sal't zijn, daer het gehele lichaem te lijden sal hebbē? Indien de pijn van een tant, ofte ander kleyn lit, onlijdelijck wert gheacht, wat sal't zijn daer lijf en ziele gesamēlijck inde uystersten weedom sullen liggen? daer en is dan hier geē blytschap te verwachten, die recht suyver en onvermengt is: ten ware in een oprecht gefuyvert gemoet: want, gelijk een onguer en ongesont lichaē niet bequaem en is om wellust te pleghen, en in deselve smaccke te vindē, so mede in ons gemoet, indien het niet ghesuyvert en zy, van doodelijcke wercken.

GENES. 2. 17.

**D**E ligno autem scientia boni & mali ne comedas, in quocung, enim die comederis ex eo, morte morieris.

PROVERB. 11. 21.

**D**E main en main le meschant, ne demeurera point impuni.





CIC. PRO M. COEL.

**A** Mores & delitia maturè, & celeriter deflorescunt.

DAN. **O**Mnia speramus, promissaq; vana fovemus  
 HEYN. Molliter : & faciles ad nova vota sumus.  
 Interea totum paupertas possidet ævum,  
 Cacaque volvendo somnia, vita perit.



**M**En hout dat Venus kint meynt handel acn te grijpen,  
Het veylt taback te coop, en menigh hondert pijpen.  
Roock is sijn kramery, roock is sijn beste vont,  
Roock schiet hem uyten neus, roock berft hē uyten mont;  
Roock svveeft hem om het oogh, soo datse beyde vveenen,  
En noch ist al vermaeck, ghelijc de vrijers meenen;  
Roock is sijn gantsche rijck, roock is sijn beste goet  
Tis roock, tis enckel roock, al vvat den minnaer voet.

---

**Fumos vendit Amor.**

**A** *Erio de rore trahunt alimenta cicadae,  
Futilis aura tibi dat, salamandra, cibum.  
Nautica plebs avido tabaci bibit ore vaporem,  
Nostra, levi fumo, pectora nutrit amor.  
Mira puer Veneris vasto promittit hiatu:  
At si perspicias singula, fumus erit:  
Fumus amans, & fumus amor, mens fumus amicae est,  
Et speciem fumi, quidquid amamus, habet.*

---

*Amant ton heur, n'est que vapeur.*

**A** l'amoureux esprit la grace de sa dame  
Rapporte sa vigueur, fait revenir son ame;  
Des dames la faveur n'est que fumeé & vent,  
De rien, que des vapeurs, se doncq nourrit l'amant.

*Ey! die roock eet, en beter weer.*

**D**E salamander leeft alleen uyt schrale winden,  
 De krekel weet haer als ontrent den dauw te vinden.  
 Maetroos ghebruyct taback, die licht daer henen schiet,  
 Maer die in hoven leeft eet roock en anders niet.  
 Wat is doch hoofscche gunst? een wasem haest verdweenen,  
 Sy rijst ghelijck een damp, en gaet dan vveder henen  
 Als yet dat noyt en was. Ghesellen zijtje vvijs,  
 Laet princen haren roock en eet ghemeene spijs.

*Aula vapor levis est, fumi venduntur in aulâ.*

**S***Tellio semper hians ventis nutritur, & aurâ;*  
*Colligit è liquido rore cicada cibum.*

*Ore trahit fumum tabaci, quem naribus efflat,*

*Nauta, procellosum dum mare linte secat.*

*Aula vapore suis alimenta clientibus affert:*

*O miseros! procerum futilis umbra, favor.*

*Aula vale, mihi caula placet, memorumque recessus;*

*Cultor ego hîc sanctæ rusticitatis ero.*

*Mieux mestier, qu'Esprevier.*

**L**E matelot est gay, quand du tabacq peut prendre;  
 Et le fumcux broillard attire jusqu' au cœur:  
 De l'air se resiouit, & paist la salamandre,  
 Pour tous le courtisan ne vit que de vapeur.

AVLA

**F**umus, quem exitant ij qui hyoscya-  
mo peruviano ( tabacum vocant )  
utuntur, gyris tortuosis in aërem emis-  
sus, spectanti ut magnum ac delectabile  
aliquid primò quidem in oculos incur-  
rit, mox tamen propius astanti fœdum  
odorem incutit, lacrimas excutit. Hoc  
aulica vita artibus non ineptè fortasse  
aliquis per similitudinem applicet; in  
quâ multa specie amicâ & magnifica,  
re non futilia modo, sed noxia interve-  
niunt. Sæpe ibi aliquis palam laudatus  
( quo incautior decipiatur ) secretis cri-  
minationibus infamis, licet omnia ca-  
veat, tamen per ornamenta ferietur, in-  
guit Tacitus, artium aulicarum minimè  
ignarus. Enixè leporem à vulpeculâ  
coram leone laudatum, referunt fabula,  
sed à teneris ac lautis ipsius carnibus,  
que praconia trepido animali mox in  
pernitiem cessere. Talis

Fraus sublimi  
Regnat in aulâ.

Benè ergo

**D**En damp, die de meester-tabackblasers  
met door den anderen spelende swieren  
inde lucht weten uyt te wafemen, schijnt  
aende omstanders voort eerste vry yet son-  
derlings ende vermaeckelijck te wesen. Maer  
kort daer nae driift deseive eensuck in de  
neus, en tranen uyt den ooghen. Dit soude  
misschien niet qualijcken passen op soodanige  
hoofische streken, die nu en dan in den schijn  
wel soo wat aensienlijck, ende oock vriende-  
lick haer laten aensien, maer eyndelick in der  
daet niet alleenlijck ydel ende beuselachtich,  
maer oock gantsch schadelijck werden be-  
vonden. In de Hoven ( seyter een gheslepen  
Hoveling ) wertmen dickwils ( om te beter  
op den thuyne gheleyt te werden ) in't open-  
baer ten hooghten ghepresen, ende midde-  
lertijdt op het winnichste in't heymelijck be-  
dragen, ende vermaeckt; in voeghen datmen,  
hoe nauwe men ooc op sijn stuck letten mach,  
eytelijck evenwel selfs met schijn van veree-  
ringhe, deerlijck werd mishandelt. Den Vos  
placht den Haes in't bywesen van de Leeuw  
wel somwylen seer te prijsen, maer dien lof  
wierd daerop alleenlijck ghenomen, dat den  
Haes kort ende smaeckelijck van vleesch was.  
Hoe den armen Haes soodanich prijsen beko-  
men kan, is by yder een lichtelijck te dencken.

Dat zijn streken, dat zijn rancken,  
Die in Princen hoven wancken.

SENECA THYEST.

**S**Tet quicumque volet,  
Aula culmine lubrico,  
Me dulcis saturet quies,  
Obscuro positus loco  
Leni perfruar otio,  
Nullis nota quiribus  
Aetas per tacitum fluat.

LIP. LIB. 2. CIVIL. DOCT.

ex Tacit. 3. Annal.

**A**ncipitem ornem potentiam in  
aulâ esse, multi ibi speciem ma-  
gis in amicitia principis, quàm vim  
retinent.



*Kost en kleederen hebbende, vvy sullen ons daer mede laten ghenoeghen.*

**A**L heeft maetroos alleen een pijp taback gedroncken,  
Hy krijght een vrolijck hert al vvaer hem vviyn gheschoncken;

De krekel eet den dau; de salamander vvint,  
Tis vreemt vvaer menigh dier sijn dranck en eten vint.  
Wil yemant met bescheyt de reden plaetse gheven,  
Men houft gheen groote kost, om wel te moghen leven,  
Ghy daerom vvieje zijt, die vvenst te zijn gherust,  
En eyst gheen meerder goet, maer bid om minder lust.

---

### Sapientis facilis victus.

**N***Autica plebs titubat, credas mera vva bibijse;  
Quodque bibit, tabaci nil nisi fumus erat.*

*Stellio se ventis, se rore cicada saginat;*

*Nec minus in silvis hic salit, illa canit.*

*Quam modico contenta cibo mens æqua quiescit!*

*Rapa triumphales pavet adusta viros.*

*Non augenda tibi res, sed minuenda cupido est:*

*Delirijs animum si saturare velis.*

---

### Cœur content, grand talent.

**L**E Matelot est gay beuvant de la fumée,  
La fauterelle au bois se paist de la rosée,  
Ton cœur, ton foible corps sera tost assouvi.  
Les desreglés desirs si tu mets en oubli.

**S**Aepe, ut stupendum divina providentia opus, tacitus mecum miratus sum diversam alimentorum rationem, quam Deus, pro re natâ, mortalibus dispensat. Non raro operi rustico aut mechanicò intentum aliquè, non minori delectatione quam stupore, intuitus sum atrum panem cum additamento vilis alicujus obsonij vorantem, tantamq; imo longe majorem, nõ dico voluptatem inde percipere, verum etiam multo validiorem à frugali isto prandio consurgere, atque inflatus aliquis, & se vix capiens venter ab innumeris gula irritamentis redire solet. Nonne indies videmus tenuiorum liberos contra injuriam aeris satis malè instructos, parco insuper victu nutritos, pingues esse ac nitidos? Lauriorum contra filios molliter, & cū curâ, habitos, dubie plerumque valetudinibus, cùm medicorum pharmacis indies conflictari? Hac contemplatus, quis non exclamet, non pane, sed Dei potentiâ vivere hominè? & propterea superfluum esse, tanto apparatu corpusculum hoc saginare, cui enim id bono, nisi ut mox vermes pinguiori escâ pascamus?

**I**ck hebbe menichmael, als een sonderlinge werck van Godes goedicheyt, in mijn selfs overleydt de bysondere maniere van voetsel, die des selfs milde handt, yder na sijn gheleghenthey, bescheydenlick uytheelt. Wie en sieter niet met een verwonderende vermakelickhey hier een landtman van sijn ploegh, daer een ambachtsman van sijn handtwerck aflaten, ende een stuck kafen-broot, ofte andere slechte spijsse inde handt nemen, ende daer van, niet alleenlick so meughlick eten, als of den smaeck van alle leckernyen daer in verborghen laghe, maer selfs veel beter ghehart daer van opstaen, als dese, die van alle kostelijcke spijsse de volhey voor hun hebbède ghadt, door het opspannen van haren buyck, beyde keldet en spinde haer ampt schijnè ontomen te hebben. Wie en sieter niet, met gelijcke bedenckinge, der schameler luyden kinderens dunnekens gekleet, met harde kost gespijst, rondom een kouden heert genoechelicken spelen, ofte vet en welgedaen daer henen springen, daer middeler tijt de kinderé vande rijcke luyden, met groote kost en sorghe sachtjens en wermkens obgetogen, als ondergeblevene quele-balcxkens deerlijck op den hals werden heen gedragen? Moeten wy, dit sienende, met vollen monde niet segghen, dat den mensche alleene uyt den broode niet en leeft, maer uyt, ende vande rijcke handt Godes? En tselve alsoo zijnde, waerom soo seer op den mont gepast, anders dan om de wormen een verter aes voor te legghen? De bedenckinge des doots, gelijcke andere gebreken inbindt, soo kanse oock stichtelijck ghebruyckt werden tot betoominghe vande gulsticheydt.

BERN. DE CONS.

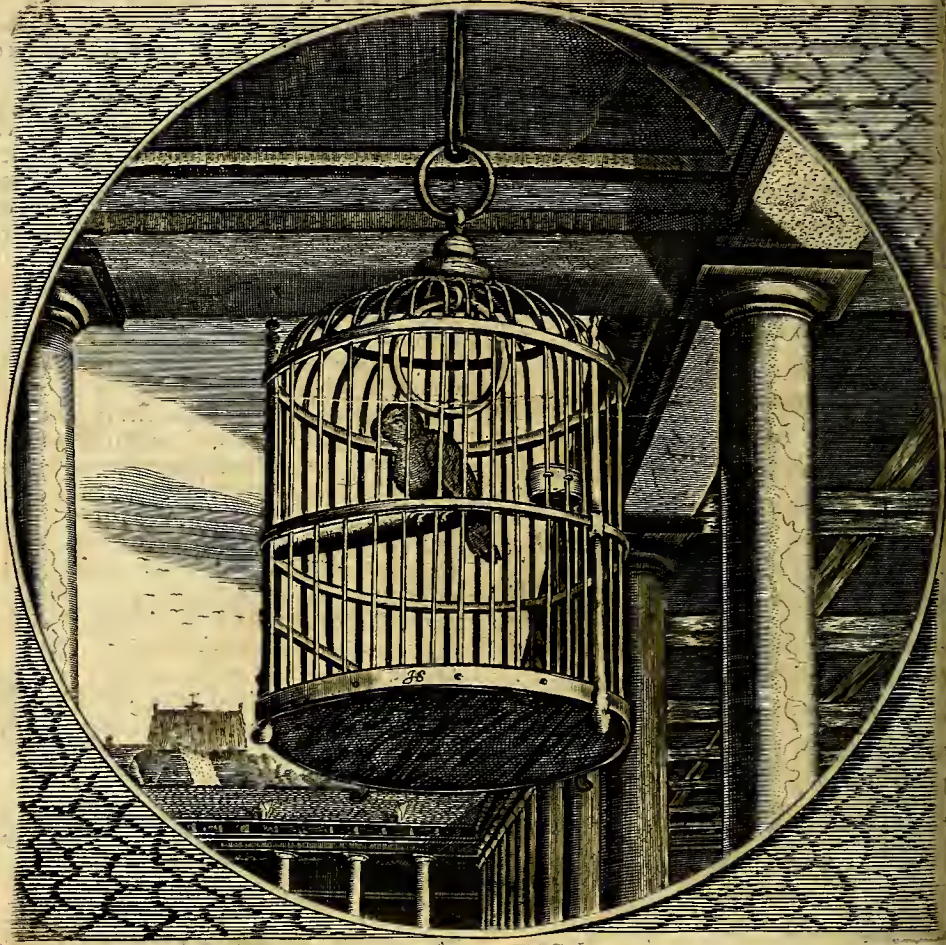
**S**I, quod natura satis est, replere indigentiam velis, nihil est quod fortuna affluentiam petas: paucis minimisq; natura contenta est, cujus satietatem, si superfluis velis urgere, aut

*injucundum quod infuderis, fiet, aut noxium.*

PROVERB. 27. 7.

**A**L'ame qui a faim, toute chose amere est douce.





GENES. 29. 20.

*Servivit ergo Jacob pro Rachael septem annis, & videbantur illi pauci dies, pro  
Amoris magnitudine.*

BILL. **A**bsque jugo posita est ditionis amica voluntas,  
ANTHOL. **Q**ui viget affectu, non gemit imperio.  
SAGR.



*Bly, door slaverny.*

**D**Oen ick mijn eyghen was, en mocht al omme sweven,  
 Doen leyde ick even staech een stiel, en droevich leven,  
 Maer na dat my de min bracht in den soeten dwangh,  
 Doen word mijn tonghe los, en maecte bly ghesangh:  
 Ick lach, ick raes, ick speel, en schoon ick sta gesloten,  
 Gheen tijt heeft my verveelt, geen dingh heeft my verdrotten;  
 O soete slaverny, en aenghenaem ghevveelt!  
 Het is een minnaer vreucht, dat ander lieden quelt.

*Amissa libertate lætior.*

**O***Mnibus angores, uni mihi gaudia portat  
 Carcere secludi servitiumque pati:  
 Tunc, cum liber eram, solâ spaciabar in umbra,  
 Mœstus, inops, tacitus, nec vigor ullus erat.  
 Ex quo dâ Venus me carcere clausit amoris,  
 Ex illo lepidâ garrulitate loquor:  
 Nunc cano, nunc vocum non est simulantior alter:  
 Quo mihi libertas? Sors mea ferre jugum.*

*Prison gaillard m'a fait.*

**E**stois muet au bois, mais prisonnier en cage  
 Je rie, & fais des chants; je parle doux langage.  
 Chacun, fils de Venus, qui porte au cœur ton dard  
 Est morne en liberté, & en prison galliard.

L

Dranck

**I**Ndien de Papegay waer in het wout ghebleven,  
 Sy hadde daer gheleyt een vvoest en beestigh leven,  
 Maer nu sy door bedvvangh by menschen is gheleert,  
 Sookomtet datse spreect, en in het hof verkeert.  
 Is yemant oyt ghesint om eere na te jaghen,  
 Hy moet van eersten af, hy moet ghevilligh draghen  
 Alvvat de tucht ghebiet. Bedvvangh ontrent de jeught  
 Wort eere metter tijdt, en niet als enckel vreught.

### Magistra virtutis, disciplina.

**S***I foret in silvis per devia rura vagatus,*  
*Nec cavèa viridis claussa fuisset avis;*  
*Non, regum convivæ dapes, non ore falernum*  
*Gustet, & aurato non recubet thalamo:*  
*Nec lepidos daret ore sonos, nec amabile murmur,*  
*Nec domino possèt dicere, Caesar ave.*  
*Frana det ingenio, juvenilibus imperet annis,*  
*Optati ingreditur quisquis honoris iter.*

*Pæur, grand inventeur.*

**S***I j'eusse mon plaisir suivy au verd bocage,*  
*Ma langue n'eut jamais parlé humain langage,*  
*Me voila bien appris par supporter tourment;*  
*Sans estre affoujcty nul ne devient sçavant.*

**N**ullus equus rectè seffori paret, nisi arte domitus; nullum ingenium non ferox,  
nisi probà educatione, & præceptis cicuretur. Qui assiduè in rebus prosperis ac  
latis versati sunt, eos vix sapere prudentiores censent; quos verò fors adversa aliquo-  
ties exercuit, magis ad prudentiam ac cautionem compositi putantur. Nec immeritò;  
ut enim aspectus à circumfusò aère lumen accipit, sic animus ab imminentibus cala-  
mitatibus. Cum Romanis, inquit Hannibal, bonis malisque meis bellare didici, Mibi,  
clamat Mithridates, Fortuna, multis rebus ereptis, usum dedit bene suadendi. Ad  
omnia necessitas naturam instruit: illa simias decore saltare, Elephantes doctè d' gla-  
diari, picas ac psittacos distinctè loqui docet. Quid multa? res dura bestias ad actio-  
nes humanas, homines ad divinas erigit.

Op het selve beelt een andere sin.

**D**E wilde Papegay eerst in het wout ghevanghen,  
VVil enckel uyt de koy, en door de sporten pranghen,  
Maer als se gheen en troost in dit ghewelt en siet,  
Soo stelt se zich gherust, en singht een gheestich liet.  
VVanneerder eenich mensch met druck is overladen,  
Ick weet hem groot behulp tot alle groote quaden,  
VVant, als degantsche ziel met plaghen is vervalt,  
Daer is gheen beter dingh, als lijden met ghedult.

**C**apta recens laqueis, & vimine clausa palustri,  
Carceris impatiens se quoque lædit avis;  
At cum nullo fuga ratio, nec abire potestas,  
In medio tandem carcere dulce canit:  
cilicet ærumnis patientia sola medetur,  
Non alià melius pellitur arte dolor.  
vincula dura magis luctantia crura fatigant,  
At tandem leve fit, quod bene fertur onus.

Hor. in  
Art.  
Poët.

**Q**ui studet optatam cursu contingere metam  
Multa tulit fecitque puer sudavit, & alfit,  
Abstinnit Venere & Baccho. Qui pythia cantat  
Tibicen didicit, prius extimuitque magistrum.

Bernhard, Epist. 113.

**Q**uam compositum reddit omnem corporis statum, nec non & mentis habitum  
disciplina! Cervisem submittit, ponit super cilia, componit vulgum, ligat oculos,  
achinnos cohibet, moderatur linguam, frangat gulam, sedat iram, format incessum.



Dienst-knecht der gherechticheydt is vry  
van sonde.

**A**L vloogh ic in het wout, al sat ic daer verborgen,  
Noch leefd' ic evenvel in veelderhande sorgen,  
Het ruyfchen van een riet, het drillen van een blat,  
Dat bracht my inden schrick van, ick en vveet niét vvat:  
Nu ben ick (naer het schijnt) en sooje meent gevangen,  
Maer vrient, het is gemist; 'ken hebbe geen verlangen  
Te vvesen dat ick vvas. een harde slaverny  
Die maect oock inden dvvangh een reine ziele vry.

---

Bonorum servitus, libertas.

**A**D strepitum folii, trepidum me sylva videbat;  
Ne caperer, timido pectore semper eram:  
Carcere nunc claudor, sed an hoc sit carcere claudi?  
Janua saepe patet, nec juvat ire foras.  
Vincla placent, mihi dulce jugum, mihi carcer amœnus:  
Ah! dum vita foret libera servus eram.  
Libertas servire Deo est, huic subdere discat,  
Qui sibi servari libera colla velit.

---

A Dieu servir, est regner.

**B**Ien que je fois captif, si ne suis miserable;  
P'ay pris congé des boix, prison m'est agreable:  
Sauvage vie a Dieu, tu n'as felicité:  
S'assujettir a Dieu, est vraye liberté.

BONG.

## BONORVM SERVITVS LIBERTAS EST.

*Si quis mundi voluntatibus etiamnum  
 Simmer sus, fidelium mores ac tetricam  
 (ut videtur) vivendi rationem inspi-  
 ciat; nil prater arumnas, dolores, ac vel-  
 uti ergastuli angustias, meramque capti-  
 vitatem eam esse facile pronuntiabit.  
 Quippe, ex sese coniecturam faciens, nil  
 nisi quod oculis, quod auribus, ac abdomi-  
 ni blandiatur, in bonis habendum putat.  
 Aliter censet animus verè pius; & enim  
 ex dolore gaudium, ex fletu plausus, ex  
 captivitate libertas, tanquam è limpido  
 fonte, scaturire videtur: Ille in quavis  
 conditione servitij, liber est) inquit Am-  
 brosius) qui amore non capitur, metu cri-  
 minis non obligatur, quem non terrent  
 praesentia, qui securus expectat futura.  
 Servit contra, quicumque vel metu fran-  
 gitur, vel delectatione irretitur, vel cupi-  
 litatibus ducitur, vel indignatione ex-  
 speratur, vel marore dejicitur. Omnis  
 assio servilis est.*

**Y**Emant inde wellusten des werelts verwer-  
 ret zijnde, die sijn ooghen slaet op het doen  
 vande Godsalighe, ende haer strenghe maniere  
 van leven (soo hy meynt) insiet, laet hem dunc-  
 ken datter al ongheval, druck ende herten-leet  
 wesen moet, daer in dese luyden haren tijdt be-  
 sleden; ja dat de selve als in eeuwighe gevanc-  
 kenisse ghehouden zijn. Want, na sijn eyghen  
 herte oordeelende, meynt datter niet vermaec-  
 kelijcx en kan ghevonden werden, dan dat de  
 ooghen, ooren, en den buyck aengenaem is, en  
 wel bevalt. Een Godsalige ziele ghevoelt hier  
 van gheheel anders, want die weet blijdt-  
 schap uyt droefheydt, heitea lust uyt wee-  
 dom, vermaeckelijckheydt uyt tranen, en vry-  
 dom uyt slavernije te trekken. Den desen, seyde  
 Ambrosius, is vry, oock in alderley manieren  
 van dienstbaerheyt, die met gheen malle liefde  
 beseten en is, die met den bant van giericheyt  
 niet ghebonden en is, die door vreesse van sijn  
 quade daedt, selcken niet wech gheruckt en  
 werdt, dien het jeghenwoordighe niet en ver-  
 schriekt, het toecomende niet bevreesst en  
 maect. Hy is daerentghens een rechte slaef,  
 die door vreesse ontset werdt, die door wellu-  
 sten vervoert werr, die door begheerlijckheden  
 herwaerts en derwaerts ghetoghen werdt, die  
 of door gramschap werdt verbittert; of door  
 droefheydt werdt neder-ghedreven. Int corte,  
 elcke quade gheneghentheyt, is als een nieuwe  
 slavernye.

2. COR. 3. 17.

*ibi Spiritus Domini, ibi libertas.*

AVGVST. IN IOHAN.

*Ut ut serviat caro anima tua: Deo  
 serviat anima tua: debes regi ut pos-  
 seregere.*

ECCLESIASTIQ. 6. 24.

*Mon enfant escoute, recoi mon propos &  
 ne refuse point mon conseil.*

25 *Mess tes pieds dedans ses ceys & ton  
 col dedans son carquant.*

30 *Et ses ceys te seront comme uxe pla-  
 ce forte & ses carquants pour accoustre-  
 mens honorables.*





PROPERT. **Q**uo fugis ab demens? nulla est fuga, tu licet usque  
 LIB. I. EL. 30. *Ad Tanaim fugias, usque sequetur Amor.  
 Instat semper Amor, supra caput, instat amanti;  
 Et gravis ipse super libera colla sedet.*

S. GELAIS. **A**vant sera la grande mer sans onde,  
 Sans fruit la terre, & le ciel sans clarté,  
 Que mon esprit n'aime mieux en ce monde  
 D'estre a vous serf, qu'a autre en liberté.



*Mijn last is aen my vast.*

**S**Oe& yemant los te zijn van alle minne-banden,  
 So laet de vrijster daer, en trect in vreemde landen  
 Roept Naso tot de jeught, maer na dat ic het vind,  
 De raet die Naso gheeft, en is maer enckel vvind:  
 Ick hebbe verr' gheseylt, ic hebbe veel ghereden,  
 En siet! het oude pack dat cleeft my aen de leden;  
 Dat draegh ic op den bergh, dat vind ic in het dal,  
 „ Ach! vvat int herte vvoont dat voert men over al.

*Fugiendo, non effugit.*

**N***aso viam docuit longos mollire furores,  
 A patria, ut valeas, inquit, Amator abi,  
 Iussa secutus eram, memini, tua doctor Amoris,  
 Hoc quoque sustinui dicere, Phylli vale.  
 Namque feror; juga montis equo, mare puppe pererro:  
 Me tamen impositum, me tamen urget onus.  
 Con animum fugiens, caelum modo mutat, Amator.  
 Quo fugis? heu! tecum, dum fugis, ibit Amor.*

*Fuir ne fert.*

**S**Oit que je cours aux champs, ou dans la mer me baigne,  
 Par tout, ou que je vais, mon mal las ! m'accompagne,  
 Que fais-je pauvre Amant ? ie porte mon malheur,  
 Ie change de pais, gardent le mesme cœur.

*Als*

*Als ick springh, so vvaechtet al.*

**D**E Schilt-pad draeght haer huys geduerich op de leden;  
 Sy gaet als sonder sorgh, en sachtjens henen treden,  
 Men vintse menichmael van alle noot bevrijt,  
 Al gaet de vos sijn hof, de beer sijn leger quijt;  
 Wie in sijn boesem draegt, sijn gelt, en beste panden,  
 Sijn winckel, sijn beshlagh, sijn vette kooren-landen,  
 Die heeft een seker erf, en wandelt onbevreesst;  
 „ Waer is doch yemant arm die rijck is inden geest?

---

**Omnia mea mecum.**

**O***Mnia qui secum portat sua, non vada falso  
 Horreat in fluctu, non freta vasta tremat  
 Non tristi miser ore domus, molesque relictas  
 Respiciat, parvâ dum rate vectus abit:  
 Ingruat ense latro, grassentur ad ostia fures,  
 Aut canit, aut placido membra sopore levat.  
 O secura quies! ô paupertatis amica  
 Comoda! felices qui tua dona colunt.*

---

*Seurement va, qui rien n'a.*

**T**Out ce que m'appartient tousjours chez moy je porte,  
 O joye, & ô bonheur de non vulgaire sorte!  
 Ce que le monde fuit, c'est ma fœlicité?  
 O quel plaisir comprend un' docte pauvreté.

**OMNIA**

**M**lles non timet, inquit Lampridius, nisi vestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zonulâ; contrâ

Cantabit vacuus coram latrone viator.

*Sollicitum reddunt hominem divitiæ, non aliâ de causâ, quàm quod eripi, & ab eo auferri possunt. Separabile utique fluxumque ac mobile est, quidquid externum est. Opes alijs donari, honores in alios transferri, nobilitas ad hæredes transmitti potest; Virutem verò ac doctrinam affixam adeo & infixam homini scimus, ut ab eo nullo modo avelli aut separari possit. Statuamus ergo, cum sapientibus, omne id quod aut datum nobis, aut in nos translatum, aut ad vos transmissum est, proprium nobis ac verum bonum non esse. Dicamusque cum Cicer. contentum rebus suis esse, certissimas esse divitias. Etenim si isti callidi rerum aestimatores prata ac areas quasdam magni aestimant, quod ei generi possessionum minimè quasi noceri possit: Quanti est aestimanda virtus, quæ nec eripi, nec surripi potest, neque naufragio, neque incendio amittitur, nec tempestatum, nec temporis permutatione mutatur? quâ præditi qui sunt, soli sunt divites; soli enim possident res & fructuosas, & sempiternas.*

LAËRT.

**M**onebat Anabistesenes ea paranda bona quæ cum naufragio enantent.

SEN. de TRANQ.

**A**ut ego fallor, aut regnum est inter avaros, circumscriptores, latrones,

**D**E landtsknecht en vreeft niet dan als hy wel ghedoft is, seydt Lampridius; en in teghendeel van dien, ghelijck den Poët seydt:

*Die kruys noch munt heeft in sijn tas,*

*Paßt op de stroopers niet een bras:*

*Want hy, wiens teer-gelt is een niet,*

*Betaelt den roover met een liet.*

Den rijckdom maeckt den mensch bevreest, uyt gheen andere redenen, dan overmits de selve hem kan afgenomen werden. Al wat van ons afhondert en verscheyden is, werdt haest en licht verganckelijck. Adel wert de naçomelinghen naghelaten. Rijckdom can andere gegeven werden: eere verwandelt op ander by opghedracht. Maer deucht en wetenschap zijn aen den mensche soo vast gehecht, datse van hem in geenderley manieren en zijn af te sonderen. Laet ons dan met de verstandige besluytẽ, dat alles wat ons of gegeven, of opgedragen, ofte wel nagelaten kan werden, ons eyghen ende ware goet niet en zy: laet ons trachten sodanighen goedt na te jaghen, dat uyt brandt en schipbreucke met ons kan ontvluchten.

*plagiores, unum esse cui noceri, cui eripi nihil possit. Habiliora sunt corpora pusilla quæ in arma sua contrahi possunt, quàm quæ superfunduntur, & undique magnitudo sua vulneribus objecit.*

M

IOHAN.



*Die sonde doet, is der sonden dienaar.*

**V**Aer heen ellendich dier? ey! vvilt u ganghen staken,  
 Het is om niet ghepoocht, door vluchten los te raken;  
 Gaet aen het open strant, of in het dichte vvout,  
 Het cleeft u aen het lijf, dat u gevangen houdt.  
 Is yemant overstolpt met ongesonde lusten,  
 Die torst een staghe last, vvaer sal hy connen rusten?  
 Al rotst hy om het lant en hier, en vveder daer,  
 Sijn pack dat blijft hem by, en vveeght hem even svvaer.

*Impius, & in libertate, servus est.*

**I***mpia quæ proprio mens pondere pressa laboras,  
 Quo fugis? in nullâ pes tibi fixus humo.  
 Nil fuga profuerit, nam quod fugis, instat eunti:  
 Impia perpetuus mens sibe carcer adest.  
 Cui corpus, cui corda regit malesuada cupido,  
 Colla licet jactet libera, servus erit.  
 Nil juvat, heu! latebras animo quæsisse nocenti,  
 Hunc, licet effugiat carcere, carcer habet.*

*Qui mal vit, son mal le suit.*

**V**A t'en, ou tu, voudras; ce non obstant sans cesse.  
 Ta charge te poursuit, & ton fardeau te presse.  
 Cœur plein d'impieté: encores que tes pas  
 Sont pleins de liberté, esclave tu feras.

**C**ervus sagitta saucius citato quidem  
*Cursu hac illuc vagatur, ac nemora*  
 Hæret lateri lethalis arundo.

*Solent mercatores, rebus pessum eunti-*  
*bus, rationum libros plerumque sponere,*  
*omniaque removere quæ eris alieni*  
*molem ipsis refricant; Sed nec minus*  
*mentem excitâ cura lancinant. Viâi ali-*  
*quando graviter saucios, qui chirurgum*  
*tamen admittere recusarent, ne scili-*  
*cet vulnus tentaret, ac inspiceret; cum un-*  
*daret interest omni ex parte cruor. Mul-*  
*ti quidem conscientiam vino immerge-*  
*re, jocis fallere, vel peregrinando excute-*  
*re tentavere. Frustra. Ut enim is, qui*  
*spinas habet in pedibus, ubique spinas cal-*  
*cat; ita isti animum noxium ac inquit-*  
*tum securis circumferunt, eumque disse-*  
*runt quidem, non tamen auferunt. Um-*  
*bra corpus, peccata animum sequuntur,*  
*inquit Basil. & manifestas facinorum*  
*representant imagines. Quid agitis mi-*  
*seri? agrâ mens curanda, non occultan-*  
*da est.*

**E**n binde met een pijl gheraeckt,  
*Waer datse loopt, hoe dat's et maeckt,*  
*Hoe datse rent door bergh en dal,*

*Eylaes! 't en baet haer niet met al:*

*De schicht die haer aendoet de smert,*

*Blijft vast gehecht dicht onder 'thert.*

Veel koopluuden, welcker saken qualijck staen,  
 schicken wel hun boecken aen d'een zijde, om  
 daer in haren soberé staet niet te sien, maer wat  
 batet? sy wetent al van buyten, en dragen den  
 hertzeer alreede in haren boesem. Sommighe  
 zijn ghequetst, en wetent wel, nochtans (door,  
 ick en weet niet wat, cleynherticheyt) en wil-  
 len sy gheen wondemeester ontrent haer lijden,  
 konnen oock niet verdragen dat haer wonde  
 getent werde, om (quansuys) niet te weten hoe  
 diepe die zy, en ondertusschen loopt haer bloet  
 daer henen. Even so isset gestelt met een quade  
 ghewisse, men wiltse verberghen, maer men en  
 kan niet. Veel zijnder die met herwaerts en der-  
 waerts te reysen, met gaen en keeren, met vro-  
 lijck geselschap te gebruycken, die soecken als  
 af te slyten, immers in slaep te wiegen, ofte wel  
 inde wijn als te verdrencken, maer ocharmen!  
 te vergeefs, het ghene dat hun quelt, is te diepe  
 in hun gheplaetst. Die doornen in sijn voe-  
 ten heeft, waer hy oock gaet, hy treter op,  
 en gevoelt over al de pyne. de schaduwe volcht  
 het lichaem, de sonde het ghemoet, seydt den  
 outvader Basilus, de gewisse doet een yder sien  
 een afbeeld, van 't gene hy bedreven heeft. Wat  
 soecktmest doch een sondich ghemoet hier of  
 daer te verbergen? en (somen seyt) achter stoe-  
 len en bancken te steken? Een ongesonde ziele  
 dient ghenesen, en niet versteken te zijn.

Augustin. Lib. . de Civit. Dei.

**B**onus, etiamsi seruiat, liber est. Malus  
*etiamsi regnet, seruus est: nec unius*  
*hominis, sed quod gravius est, tot domi-*  
*norum quot vitiorum.*

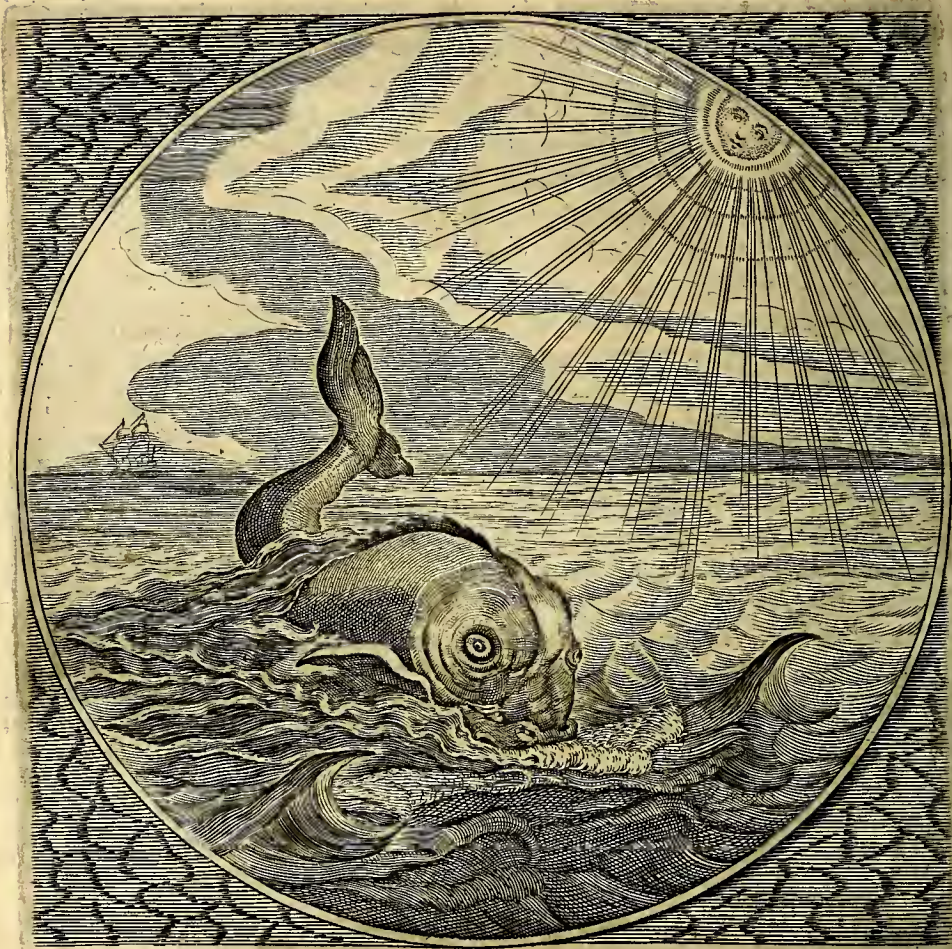
Hieron. Epist. ad Simpl.

*Stulio imperare servitus est: & quod pe-*

*ius est, quo paucioribus praest, pluribus*  
*dominis & gravioribus seruit. Seruit*  
*enim proprijs passionibus, seruit suis cu-*  
*piditatibus, quarum dominatio nec nocte,*  
*nec die, fugari potest; quia intra se domi-*  
*nos habet, intra se servitium patitur in-*  
*tolerabile.*



ET IN ÆQVORE FLAMMA EST.  
XVI.



LVCRET.  
LIB. I.

**A**lma Venus, cali subier labentia signa,  
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferentes  
Concelebras, per te quoniam genus omne animantum  
Concipitur, visitque ex ortum lumina solis;  
Denique per maria, ac montes fluviosque rapaces,

ALCIAT. DE OMNIBUS incutiens blandum per pectora amorem, Efficit, &c.  
AMORE. Scilicet ut terra jura det atque mari.  
LOQVENS.



**V**V At feyltmen over zee in alle vreemde landen?  
 Het vier, het minne-vier can in het vvater brandē:

De groote zee-lamprey en houdt geen vaste ree  
 En ligt noch echter brant te midden inde zee.

Waer sal een vrijer heen? vvaer sal een minnaer varen?

Hoe? is niet Venus selfs ghesproten uyt de baren?

Besiet het gantsche diep, het krielt van haren brandt,

De zee heeft oock haer vier; 'tis Venus vaderlandt.

\* Defen visch wort int Latijn Murena ghe-naemt, ende wort ghevonden ontrent Sicilien, de  
 welcke, te lange boven water met den rugghe swemmende, wert door de hitte der Sonne  
 so gedrooght, datse niet weder onder het water kan neder sincken.

Et in æquore flamma est.

**D***Vm natat, & siculis Murena † vagatur in undis,  
 In medio Phæbi tangitur igne freto.*

*Vidi ego, qui fugeret trans æquora fulmen Amoris*

*Ignem vel in medio non caruisse mari.*

*Vidi ego, quem flammis Cytherea recentibus ussit,*

*A patria celeri dum rate vestus abit.*

*Ab! furit, & gelidis ardet delphinus in undis:*

*Orta mari Venus est: hic quoque regnat Amor.*

† Murena piscis in mari siculo, secundum Martial. non valet exustam mergere sole curem.

*Et mesme l'eau a son flambeau.*

**Q**Ve fert au pauvre ámant de tracasser le monde  
 Puis qu'on se sent brusler au plus profond de l'onde?  
 Murene rien ne faict que par la mer flotter,  
 Si est-ce qu'on la voit ce non obstant brusler.

**H**Oe dus weet-gierich hert! uw' eertijts lieve boecken  
 Zijn nu verrot, vermot, en in het stof te soecken.  
 Ghy vvaert, na mijn onthoudt, vvel eer een dapper man,  
 Nu sitje maer en dut: vvat isser oorfaeck van?  
 Ha 'k sie nu vvat ter schort: Murena gingh doorgronden,  
 De diepten vander zee, nu leyt hy vast gebonden  
 Getroffen vande son. Wien liefdes fackel brant  
 Die leyt van stonden aen de boecken uyter hant.

---

**Colit otia faucius igni.**

**M***agne natator ubi es? tu regna per inuia ponti,  
 Perque sinus vitrei marmoris ire soles:  
 Nosse labor fuerat delphinus, & horrida cete,  
 Quidquid & in vasto gurgite doris alit:  
 Nunc sine mente jaces, nunc pectora sole perustus  
 Non potes à radiis solis abire domum.  
 Si quis amore calet, consueta negotia cessant;  
 Cedit acidalia castalis unda faci.*

---

*d'Amour captif, devient oïsis.*

**M**Oy, qui soulois souvent passer la mer a nage,  
 Ne fais rien maintenant, qu'à mon soleil homage.  
 L'amour est un tiran; il veut le cœur entier,  
 Par la tout amoureux, oublie son mestier.

**COLIT**

*Sapientes etiam de amore loquuntur, Scribunt, judicant. Neque spes, neque cura (ait Xenophon) reperiri alia jucundior facile potest, quam amoris occupatio, nec invenire supplicium gravius in proclivi est, quam, si rerum expediendarum curâ quis ab amoribus suis arceatur. Ita me Deus amet! eos qui aestro hoc perciti sunt, loton gustasse dixeris, itu amoribus suis, tanquam scopulis strenuum affixi, spartam, quam naeti, prorsus deserunt. Protinus ut in gremio Dalide quiescit Samson, feriantur Philistaei: ut Juditha blanditur Holophernes, non opugnatur Betulia. Dum Thamarâ insidiatur Ammon, in lectulo est. Tarquinius, ut Lucretiâ potiatur, castris excedit: Antonius ut Cleopatram salutet, tribunal deserit. Graphicè omnia in Didone expressit Virgilius,*

*Qualis conjecta cerva sagitta,  
Quam procul incautâ nemora inter creffia fixit  
Pallor agens telis, liquitque volatile ferrum  
Nescius; illa fuga silvas saltusque pererrat  
Dίcteos, hæret lateri læthalis arundo*

*Quid plura? cui amore calet pectus, fri-  
gent cætera.*

**D**Aer en is (seyt Xenophon) niet kortwyliger, als liefdes soete besicheyt; niet quellijcker, als door eenige voorvallende saken inde vermakelijckheydt sijnder liefde belet te werden. D'ervarentheyte leert, soo haest yemant van dese wesp gesteken is, dat hy dadelijck alle saken achter rugghe stelt, selfs daer hy te voren seer toe gheneghen was.

*Dido mette min bewaen,  
Denckt alleen om spelen gaen;  
Wandelt daerom hier en daer,  
End' en neemt voortuen niet waer  
Al de nieu begonnen wercken,  
Daers haer stad mee wil verstercken.*

So haest Samson het hoofd nederleyt inde schoot van Dalida, soo ist lavye by de Philistinen. Terwylen Holophernes Judith lievekoost, wert Betulia niet bestormt. Ghedyrende dat Ammon op Thamar loert, leyt hy in sijn bedde. Tarquinius verlaet den leger om Lucretia. Antonius den rechter-stoel om Cleopatra. VVacr toe veel woorden? die in liefde verhit, verkout in alle andere saken.

**VIRGIL.** *V*Ritur infælix Dido, totaque vagatur  
Urbe furens, &c.

**IDEM.**

**N**ON cepta assurgunt turres, non arma juvenus  
Exercet, portusque aut propugnacula bello  
Tuta parant: pendent opera ininterrupta, minaque  
Murorum ingentes equataque mœnia cælo.

**IOH.**



*Ick ben het licht der werelt, wie my navolcht, die en sal  
inde duysternijse niet wandelen.*

**E**ns vvas ick glibber-glat, eens gingh ick liggen schuylen  
Ofin het schrale sant; of inde modder-kuylen;  
Maer, nu des hemels glans my crachtich heeft geraect,  
Soo ben ick metter daet een ander dier gemaect:  
Nu, svveef ick boven stroom, gescheiden vande tochten  
Die ick voor desen sach by ander zee-gedrochten.  
Wie eenmael is vervvarmt van Godes heylich vier  
En vvroet niet in het flick gelijck een ander dier.

### Ignem vector mergi.

**C***Vi modò turpe lutum, modo futilis alga tegebat,  
Et modo fœdabat vilis arena caput;  
Cui modo phoca comes, conchisque regentia cete,  
Quantaque sub vitreo gurgite monstra latent,  
Ecce! sacræ tumidis ope lampadis efferor undis;  
Perque fretum, salso tutus ab imbre, feror.  
Fluctibus eripitur, mergi nequit, altior unda est  
Percaluit sancto cui semel igne jecur.*

PSEALM. 27. 7.

*L'eternel est ma lumière & ma délivrance: de  
qui aurai-je peur?*

**L**A fange de la mer m'alloit dessus la teste,  
L'estois environné de maint' hideuse beste;  
Mais puis que le soleil m'a fait nager si haut,  
Du goufre de la mer maintenant ne me chaut.

**S**olenne est filius huius seculi actionibus suis nebulas offundere, ac multis ambagum involucris, densisque tenebrarum umbraculis, quidquid agunt, involvere; id rei per versa probabile plerumque signum est: nam male agentes lucem odisse, veritatis elogium est. Contra mens pura ac innocua nihil tegit, imò testes actionibus suis advocat, & Iobi exemplo, vite rationem publicè edere, & veluti humeris, exposita omnibus, ferre non veretur; omnes Menandros ac diverticula refugit, omnes tenebriones ac latebricolas odio habet, & ut generosus ille romanus, domum in edito colle, ut ab omnibus non conspici modo, sed & inspicì possit, edificari sibi velit. Si quis ergo, vespertilionum more, nocte in tempesta, operisque tenebrarum (ut Scriptura loquitur) sese adhuc delectari sentit, vera lucis radijs necdum illustratum sese esse, non abs re, suspicari poterit: ut verò ab isto vita genere abhorreat, audiat imprecationem Esaia (cap. 29. 15.) & rebus suis applicet; va (inquit ille) qui profundi stis corde, ut à Domino abscondatis cõsiliis, quorum opera sunt in tenebris, & dicunt quis videt nos? Dãda potius opera ut in Paulo honestè ambulemus, prout in die.

**T**Is een algemeen ghebruyck in't bedrijf deses wereldts, dat telcken alisser eenighe slimme en doortrapie rancken voor handen zijn, men de selve onder den duym ende ter smuyck soeckt te beleyden: in voeghen dat de duyfternisse schijnt als een vast merckteycken te zijn, van dinghen die niet recht en gaen. Die quaet doet, haet het licht, seydt het licht des werelts: een oprecht ghemoedt daerenteghen is open ende recht uyt: roept als ghetuyghen tot alle zijn doen, ende is te vreden het boeck zijns levens openbaerlijck met Iob, als op sijn schouderen te draghen, haet alle slayp-sielen en haer linckerijen: wenscht met dien rechtschapen Romeyn, dat sijn huys, voor de oogen een yeder' open soude staen, en als doorluchtich soude wesen. Isser dan erghens yemandt, die noch in sich voelt de gheneghentheydt om sijn saecken in het duyftere te beleyden, en niet, als by nachte en ontyde, te vliegghen, als den nacht-uyl, ofte vledermuys, dat hy hem voorseker houde, niet ghemeens te hebben, met de klaer-schynende stralen der waerachtigher sonnen: maer veel eer met dat droeve wee, twelck den Propheet Esaia op de sulcke uytspreekt, cap. 29. 15. Wee, seydt hy, die verborgen zijn willeen voor den Heere, haer voornemen te verheelen, en haer doen in't duyfter te houden, en spreken, wie siet ons? Laet ons liever met Paulo, eerlijck wandelen als in den daghe.

*Die staegh in't duyfter leyt en wroet,  
Dat is een linskert, of een bloet.*

August. Tract 106. in Iohan:

**C**redere verè, est credere inconcussa, firmè, stabiliter, fortiter: ut iam ad propria non redeas & Christum relinquant.

IONAS 2.4.6.

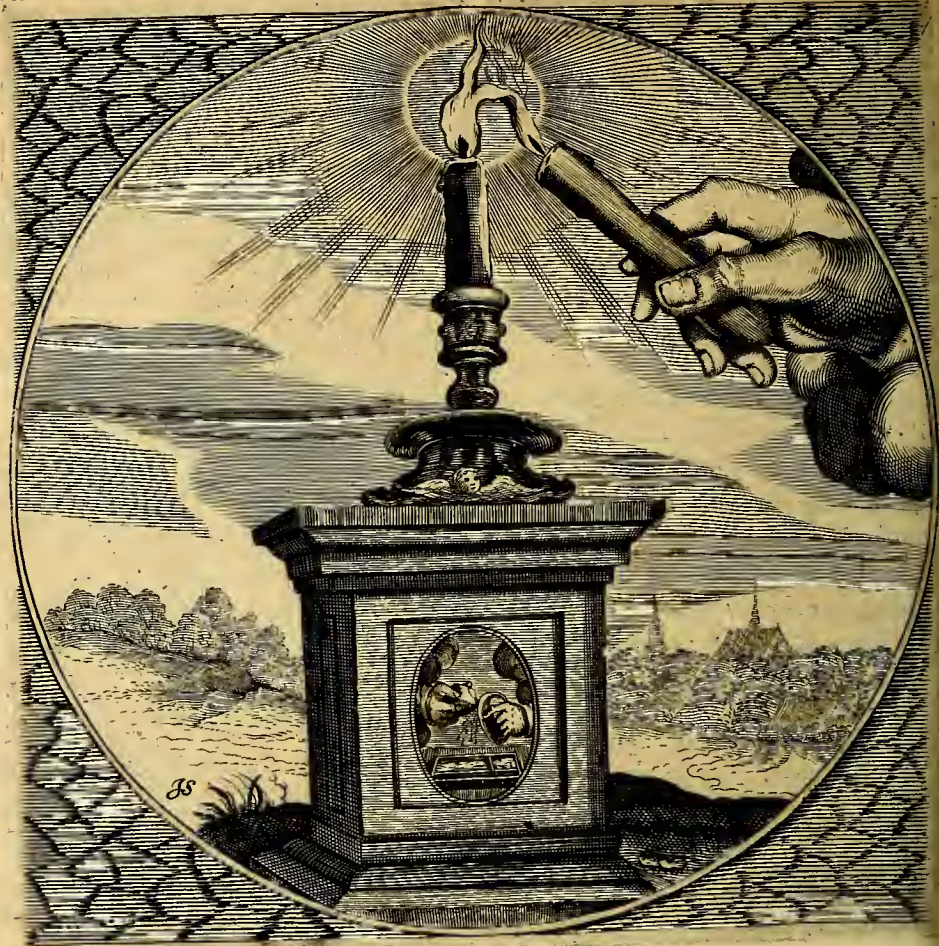
**L**Es eaux m'ont environné jusques à l'ame, l'abisme m'a enclos tout à l'entour, la rosiere s'est entortillée à mon chef. Mais tu as fait remonter ma vie hors de la fosse ô eternal mon Dieu.

N

FLAM.



FLAMMA FVMO PROXIMA.  
XVII.



LVCRET. **S**ed fugitare decet simulacra, & pabula amoris  
LIB. 6. **A**bstergere sibi, atque alio convertere mentem.

OVID. **S**ic, nisi vitaris quidquid revocabis amorem,  
*Flamma recandescit quæ modo nulla fuit.*

PLVTARCH. **A**mor quamquam discedit aut tempore aut ratione victus, non  
tamen penitus relinquit animam remanetque in ea vestigium  
veluti silvæ exusta aut fumantis.



**D**E vlam vvas eens gebluscht die in my plach te vvoelē,  
Ick voelde, met vermaec, mijn eersten brant vercoelen,  
Al vvatter over bleef vvas maer een cleyne vonck,  
Soo dat mijn vvelich hert van enckel vreuchde spronck:  
't Gheviel eer langhen tijt dat ick het vier ghenaechte,  
My dacht, ten vvas gheen noot, soo icket niet en raecte;  
Dus stont ick maer en keeck, en noch eer ick vertrac,  
Een vlam viel uyt de vlam die mijnen rooc ontstac.

---

*Flamma, fumo proxima.*

**Q***uisquis es, antiqui remove monumenta caloris,  
A regno Dominae qui modo liber abis.  
Vera nec ora vide, moveat nec imago salivam;  
Nec digitis gemmas, quas tulit illa, gere.  
Vulnus erit, leviter modo tacta sit, agra cicatrix,  
Ardorem revocat fomitis ista silex:  
Fax extincta recens trahit, ah! trahit eminus ignem,  
Et redit in flammam, quod vapor ante fuit.*

---

*Flambeau qui fume, tost se rallume.*

**A**S tu esteint l'amour? ne fay tant la bravade,  
Sa flame, a ton flambeau jectant comme un ceillade,  
(En cas que seulement l'approches tant soit peu)  
D'un traict non apperceu te mettra tout en feu.

**H**Oe licht ontsteect een licht dat eens te voren brande,  
 Die eens is licht gevveest raect licht in nieuwve schāde  
 Een doove kool ontvonct als sy maer vier en rijct,  
 De tintel vvort tot vier door al dat vier ghelijckt.  
 Hoe licht vervalt de mensch tot alle quade streken  
 Die van een slim ghebreck eerst onlancx is ghevveken!  
 Een die sich vvaghen derf, eer dat hy recht ghenas,  
 Gheraect licht in het vuyl, daer hy te voren vvas.

*De facili natura recurrit.*

**A** *Vsa vapore levi tremulis alludere flammis  
 Fax extincta, novo protinus igne calet:  
 Pieris fomes sua lumina reddit alumnis,  
 Vix bene scintillam cum dedit icta silex.  
 In veterem flecti quam cerea corda figuram!  
 Crimen in antiquum pectora sponte fluunt:  
 Dum veteris scintilla mali modo parva superfit,  
 Semper ad ingenium mens malefana redit.*

*En vertu novice, rechet bien tost en vice.*

**S**I tu viens de chasser le vice de ton ame,  
 O ne t'approche pas a ta vielle flame;  
 Car bien que t'estre esteint te semble ce flambeau,  
 En l'approchant du feu, il brusle de nouveau,

**L**egem olim ab Atheniensibus latam  
 fuisse in nautas, qui Athenis salami-  
 nam transmitterent, memorie proditum  
 est. Eâ cautum erat, ut ei, qui semel infæ-  
 liciter navigasset, tamquam naufragio  
 infami, navigatio in posterum interdice-  
 retur. Et quidem ejus plebisciti ratio in-  
 ter alias, hæc dari solet: Homines quàm  
 facillimè in eundem impingere lapidem,  
 ac in antiquum redire: cum plerumque,  
 ex regulâ juris, qui semel malus, semper  
 presumatur malus in eodem genere deli-  
 citi. Id ob unicum lapsum Atheniensibus  
 si ita visum decernere; quid de ijs tan-  
 dem statuendum erit, qui crebrâ vitio-  
 rum repetitione consuetudinem peccandi  
 contraxisse, & peccata in naturam trans-  
 tulisse videri possint? tales (tametsi ali-  
 quando per intervalla melioris frugis  
 sem de sese præbere videantur) non le-  
 vi de causâ in bonorum numerum trans-  
 cribendos censent oculatiores. Remanet  
 plerumque concussio aliqua, etiam post  
 ebriam. Mare post tempestatem etiam  
 dum ea agitur, qui diu in vinclis fue-  
 runt, etiam soluti claudicant. Vitii diu  
 assueti, etiam cum ea deserunt, quedam  
 etinent vestigia, ac in eadem facillè re-  
 idunt.

**D**Aer zijn voormaels in Grieken-landt se-  
 kere keuren gheweest, over de veersche-  
 pen tusschen Athenen en salaminc, mede bren-  
 ghende dat alle schippers, die eenmael bevon-  
 den wierden hun schip omghefeylt te hebben,  
 dadelijck souden vervallen zijn uyt het schip-  
 pers gilde, ende de vryheden van dien. In ghe-  
 valle de Atheniensers een eenighe misgrepe  
 soo hooghe hebben opghenomen, wat sullen  
 wy ghevoelen van de gene, die door menich-  
 vuldighe feylen, als een ghewoonte van quæet  
 doen hebben aen-ghenomen? Voorwaer  
 schoon de sulcke by horten somwylen eenighe  
 teyckenen van beterschap schynen te toonen,  
 soo en machmen op de selve evenwel niet  
 staen. De zee oock dan als den storm al op-  
 houdt, blijft evenwel swalpende en dynende.  
 Men ghevoelt noch al wat huiveringhe na de  
 kortse. Die langhe in banden gheseten hebben,  
 hincken veeltijds oock los ghelaten zijnde:  
 Menschen die eenighe slimme ghebreken tens  
 hebben aenghehanghen, schoon sy haer oude  
 rancken verlaten, selden isset datse niet eeni-  
 ghe overblijffels daer van en behouden, waer  
 door sy lichtelijck tot haer vorighe parten ko-  
 men te vervallen.

*Een beest met kunste tam ghemacckt;  
 En dient niet al te veel gheracckt;  
 Want schoon het nu al dnyet, en swijgt,  
 Wanneer 't zijn oude parten krijght  
 Soo isset weer al even sel,  
 En quæst zijn eyghen meester wel.  
 Die goet van quaet wort metter vaert,  
 Vervalt licht tot zijn ouden aert.*

## IUVENAL.

... Ad mores natura recurret  
 Damnatos, fixa & mutari nescia.

Paul. in L. si unus, vers. Pactus, ff. de Pact;  
 Res de facili redit ad suam naturam.



ESAI. 42. 3.

*De glimmende wiecke en sal hy  
niet uytbluffchen.*

**D**E ziel heeft menichmael haer eerste licht verloren,  
Sy leyt als sonder glans, en niet ghelijc te voren,  
Tis maer een damp alleen, die als een teycken gheeft  
Dat noch in eenich deel haer eerste vvesen leeft;  
Maer als vvy 'thelder licht van Godes vvoort genaken  
Soo vvort de rooc een vlam, de geest begint te vvaken;  
Hoe groot is dijne gunst ontrent de menschen, Heer,  
De vvieck die maer en rooçt en blustje nimmermeer.

Dum spiras, spera.

**D***Vm mihi fax tenuem vix spargit in aëra fumum,  
Fax, decor ille mei pectoris, alma fides;  
Ad verbi, Pater alme, tui jubar ora reflecto,  
Eque tuâ supplex lumina luce peto:  
Sponte tui nobis venit obvia flamma favoris,  
Flamma, vel extinctas docta ciere faces.  
Quanta tua in miseros clementia, Rector Olympi,  
Qui moribunda novâ lumina luce beas!*

MATH. 5. 6.

*Bien heureux sont ceux qui ont faim & soif de  
justice: car ils seront rassasiés.*

**B**ien que la chair ait fait a ma foy grande bresche,  
Tu n'esteins pas, mon Dieu, la my-esteinte mesche;  
Quant je regarde a toy, mon ja debil flambeau  
S'esclaircit derechef d'un lustre tout nouveau.

DVM

## DVM SPIRAS, SPERA.

**C**um vita nostra decursus continuam peccatorum seriem pra se ferat, nihil miseris solatii restare, facile colligimus, nisi Deus quispiam nobis adsit, cui vita continua benevolentia scaturigine placide decurrat. Talis autem in omni rerum natura solus tu, mitissime Iesu, cuius animum ab omni asperitate alienum quoties intueor, toties extra spem positus sperare a me audeo. Moysen miracula edidisse legitimus, sed Aegyptum afflixisse: Eliam, sed caelum clausisse: Eliseum, sed belluas in pueros evocasse: Petrum, sed homines in porte multasse: Paulum, sed Elymae vitium ademisse. Tu vero, qui mel merum, ut piscium multitudinem in retia egisti, et cibus largior homini suppeteret; aut quam in vinum mutasti, ut potus liberior sufficeret: Tu motum paralyticis, vitam cacis, sermonem mutis, sanitatem grotis, munditiam leprosis, mentem saevam demoniacis, vitam mortuis reddidisti: In nullum tu durus nisi in ventos, sed in aia ij in homines duri: nisi forte in fide, sed quia fructum non ferret: nisi forte in discipulos, sed cum poenas cogitant. Licet ergo conscientia, peccatorum mole, ingruat nunquam me desperatio ad haec, semper poenitentia ad Christum vocabit.

ESA. 9.

**A**bitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est.

BERN. SERM. 7.

**S**i insurgant adversum me praelia, si

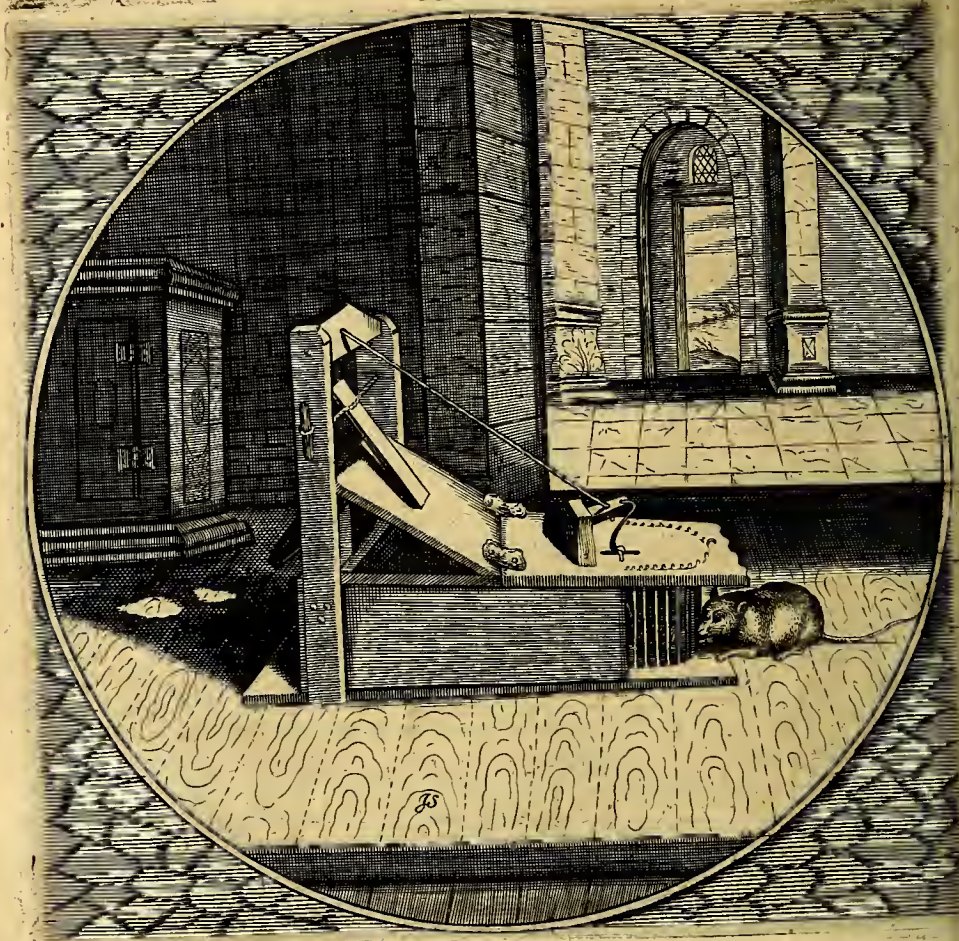
**N**Ademael ons gheheele lever niet anders en is, als een gheestreckte keren van alderley sonden: soo hebben wy billicklijcken te dencken, dat voor ons gheen troost voor handen en is, ten zy wy eenich Goddelijck wesen opsporen, wiens gheest in teghendeel niet anders en zy als gheheel ghenade en goedertierentheydt. Ende nadien sulcx by dy alleene te vinden is, Heere Iesu, soo willen wy op dy alleene hopen, oock dan, als wy buyten hope zijn. Want fiet! niet en is by dy oyt ghedaen, of gheseydt, als tot voordeel der menschen. Moyses heeft ('tis wel waer) wonder-wercken ghedaen, maer Aegypten gheplacchr. Elias, maer den hemel ghesloten, Eliazus, maer kinderen doen verslinden. Petrus, maer menschen ghedoodt. Paulus, maer Elymam met blindheydt gheslagen. Maer du, Heere Iesu, hebst dyne wonderdaden als van melck en honich doen overvloeyen: Hier hebby denichte van visschen inde netten besloten, tot volheydt van spijs: daer, water in wijn veranderr, tot overvloet van dranck. De gheraeckre hebby beweginghe, de blinde het ghesichte, de stomme de sprake, de siecke ghesondtheydt, de melaetsche reynicheyt, de besetene goede sinnen, de doode levien gheschoncken. Over al zydy dan goedertieren gheweest, nergens straf, behalven teghens de winden, maer om dat die straf waren teghens de menschen. Behalven teghens den vyghenboom, maer om dat die de menschen gheen vrucht en gaf: behalvens teghens uwe jongheren, maer om dat die de menschen wilden straffen. Niemandt is dan uwe vyandr, als die vyant is van de menschen. Mits welcken, hoe groot mijn misdaden zijn, soo en sal my noyt de wanhope totten bast, maer altijd de hope tot Christum afleyden.

**mundus seviat, si fremat malignus, si ipsa caro adversus spiritum concupiscat, in te sperabo, tu arundinem quassatam non franges.**

VT



VT CAPIAS, CAPIARE PRIUS:  
XVIII.



2. REG. **D**ixit Ammon ad Thamar; veni, cuba mecum, mea soror; qua respon-  
dit ei, noli frater mi, noli opprimere me; neque enim hoc fas est in  
Israel: Noli facere stultitiam hanc; sed potius loquere ad regē, & non negabit me tibi.

CYPRE. TRACT. DE SPONSAL.

**O**ptimè apud Heliodorum Chariclea Theagenem monet ut à virgine sua absti-  
neat, quoad ei nupta sit & palam in nuptijs tradita, his verbis: οὐδὲ οἱ καὶ τούτῳ ἐγράβη αὐ-

θλατι νεμῖνα γάρηυ τήν εἴην ἀκρίβην καὶ ἄπειρος ἀσχηγίση.



*Vast, of weest vast.*

**H**Oe comt de slimme gast, hoe comt de snoeper loeren  
Om my tot sijnen roof in haesten vvech te voeren!

Hoe comt de lincker hier, en feyt, hy is mijn vrient!

Ick vveet dat hy my lieft, maer niet ghelijc het dient.

Gheen rat en eter speck, al isset haer verlangen,

Of moet haer inde val te voren laten vangen:

Wie hier yet anders meent, die heeftet qualijc veur;

Ghy fooje mint, en meent, clopt voor de rechte deur.

*Heb in den sin,  
Oprechte min,  
Soe komt hier in  
Men sal u hooren:  
Maer soeckt wy pin  
Ghelijc een spin  
Tot quaet begin  
Soeckt vyyle stooren.*

*Ick weet den treck  
En vloer besleck  
Van wy ghebreck,  
Ick ken wy stenen:  
Die speelt de geck  
En kryght den beck  
Niet aen het speck,  
Dus wandelt henen.*

*Vt capias, capiare prius.*

**E***T patet ingressus, nec deficit ardor edendi,  
Nec latet, ad prædam quæ via monstret iter.*

*Ecquid agam? rebo si tramite ducar in escam,*

*Tristia me duro carcere vincla manent:*

*Sed mea libertas antro non clauditur uno,*

*Non ego captivus, sed satur esse velim.*

*Plura locuturo vox hæc mihi verberat aures:*

*Si cepisse iuvat, fac capiare prius.*

*Pris dois estre, devant repaistre.*

**S***I tu veus, compagnon, qu'on ouvre a toy la porte,  
Il te fera besoing hurter d'un autre sorte:*

*Va t'en au droict costé, nul est d'ailleurs admis:*

*Nul mange icy du lard, qui ne veut estre pris.*

*Die noten wil smaken, die moetse kraken.*

**G**Hy fiet het lecker aes, en dreychtet mette tanden,  
 Ghly wout wel aen het spec, maer geenfins inde banden;  
 Dus blijfje buyten schoots, en gheeft u nimmer bloot  
 Maer sonder groot ghevaer; en worter niemant groot;  
 Gheen köoren sonder hayr, gheen noot is sonder schellen,  
 Men fiet, wie rosen pluckt dat hem de prickels quellen;  
 Al vvie becomen vvilt dat hy van herten vvou,  
 Wat staet hy slecht en fiet? de hant moet uyt de mou.

*Aude aliquid.*

**E***Sca quidem placeat, sed te metus arcet ab escâ,*  
*Nempe latent blandis vincla propinqua cibis:*  
*Quid te vincla fuzant? quid carceris impedit horror?*  
*Quem labor absterret, præmia nulla manent.*  
*Grana latent paleis, dura nuce nucleus heret;*  
*Et rosa tangenti punget acuta manum.*  
*Qui facinus forti memorabile pectore versat,*  
*Audeat; ille nihil, qui nihil audet, habet.*

*Jamais paresse, ne fit proüesse.*

**L**E rat voyant le lard, souhaite de le prendre,  
 Mais toutefois pourtant captif ne s'y veut rendre.  
 Nul homme vient au bout de son contentement,  
 Qui n'a premier souffert du mal & du tourment.

AVDE

## AVDE ALIQVID.

**E**st quoddam genus hominum adeo timide inertisque desidia, ut, etiamsi rerum bonorum spera affulgentem satis conspicuè videant, nihilominus tamen, nescio quid mali presagientes, ad omnia suspiciosi ac timidi manum operi admoveere nunquam ausint. Proprium certè ignavia est, periculorum pratextu segne otium velare: vidit id, & lepide expressit hebraeus sapiens; Prov. 22. 13. Leo in triviis grassatur, inquit otiosus, vereor ne me devoret. O fungos! manus cum Minervà movenda est: dū facientem adjuvant. Semper aliquid fortune permitendum est, ait ille, quoties ad præclaras actiones accingimur: frustra putamus nihil agenti in sinum devolaturam vitæ etiam, aut fortunam esse. Non votis, neque supplicij muliebribus auxilia Decorum parantur; vigilando, agendo prospere omnia cedent; Deos omnia laboribus vendere, monet proverbium. Difficultas aut eventus anceps te terret?

Audentes fortuna juvat, timidosque repellit,  
ait ille: & ut omnis aër aquila penetrabilis est, sic difficultas forti.

**M**En vint menschen van soo weynich bedrijs, en luyen aert, dat de selve (hoe wel merckelijck voordeel voor handen siende, evenwel achter ghehouden werdende door, 'ken weet niet wat ghevaer dat sy haer inbeelden) de handt aen den ploech niet en derven slaen. 't Is vanden ouden herkomen altijs geweest een rechte eyghenschap van alle flapgefoutene, haer vatsicheydt met een deckmantel van ghevaer te bekleeden, ghelijck al in sijnen tijd ghesien; ende aerdichlijck uytgedruckt heeft de wijse-man in sijn spreucken, Proverb. 22. 13. De luye spreeckt, daer is een leeuwe buyten, ick mochte verwoyght worden op der straten. Wech met dese soet-voetighe sachtebotoets. Niemandt en kan yet bysonders uyt-rechten, sonder in eenighen deele sich het ghevaer r'ondeiwerpen. Yeder helpe sich selven, so helpt hem God, 't Is niet te dencken dat yemandt, sonder yet daer voor te doen, segghen ende gheluck in den schoot sullen komen nederstorten. Niet met bloot wenschen, of vrouwelijck ghekerm, maer met dapper in de weer te zijn, verkrijghmen de Goddelijcke hulpe, in het uytvoeren van treffelijcke saccken. 't Is van oudts een seghwoort by de Grieken, dat by Godt alle dingh om arbeydt te koopē is, Hem die het goede soeckt, wedervaert wat goets, seyt Salomon. Prov. 11. 2. Wat maectt u vertsaecht de moeyelijckheyt ende onsekere uytkomstē van u voornemen?

Die kloeck van moed' is, volcht gheluck;  
Een swaer-hoofst blijft altijs in druck,  
Seght den ouden Poet; Daer en is geen lūcht die den Arent niet en doordringht, gheen swaricheyt daer den dapperen niet door en komt.

## CLAVDIAN. IN NVP.

**N**on quisquam fruitur veris honoribus,  
Hyblaos latebris nec spoliat favos,  
Si fronti caveat, si timeat rubos:  
Armat spina rosas, mella tegunt apes.

## PLAVT.

Qui è nuce nucleum esse vult, nucem frangat oportet.



*Gheen verblyden, als naer het lyden.*

**D**E rat loert op het speck, en vvenscht het met verlangē,  
Maer blijft doch uyt de val om niet te zijn gevangen,  
Sy name vvel het aes dat zy voor ooghen siet,  
Maer vreesst het ongemack, vvant dat en vville niet.  
Een yder vvenscht in vreucht, hier na te mogen leven,  
Doch op den engen vvegh en vvil hem niemant geven;  
Maer sonder diep gevaer, en sonder groote pijn,  
En kan noyt eenich mensch in rechte vreuchde zijn.

*Ni patiaris, non potieris.*

**E***Sca quidem placeat, sed proxima vincula muri,*  
*Si caveam subeat, triste minantur iter.*  
*Ergo stat, & praeda tuto parat ore potiri;*  
*At miser impranso musculus ore gemit.*  
*Optat homo velletque thoris accumbere divum,*  
*Difficili sursum sed piget ire via.*  
*Quid salebras, quid vincla times? moriatur oportet*  
*Dum vivit, moriens vivere si quis amat.*

MARC. 8. 34.

*Quiconque veut venir apres moy qui l'renonce a soy mesme  
& charge sa croix sur soy & me suivre.*

**C**Hacun desire es cieux heureusement a vivre,  
Ains du chemin estroit la route ne veut suivre,  
En vain doncq, ô foury, esperes tu du lart,  
Puis que de la prison ne veux aussi ta part.

**N**Unquam eximium quid facili negotio quis adipiscitur; scientiam laboribus, honores periculis Deum vendere, & difficilia plerumque esse, quae pulchra sunt, mouet vetustum, ac venustum adagium: & ut Plato censet, id quod facile est, id magis ac singularibus rebus minimè numerandum est. Quanto utique res melior, ac magis excellens, tanto impensis in acquisitione illius illaborandum est. Quid ergo? Christum sperare ausi sumus, & in ipso summum bonum, laborem autem ac erumnas subire detrectamus? Acuit in multis adipiscendi cupiditatem obtinendi difficultas, quidni hic? montes superamus, rupes peruulimus, valles transilimus, ut feras aliquot, sese mutuo insequentes, videamus:

Manet sub iove frigido  
 Venator teneræ conjugis immemor.  
 Maximilianum Casarem tanto ardore  
 feram in venatione insecutum memorant,  
 ut currendo rupem ascenderit, unde postea,  
 nisi ab accolis adiutus, descendere non potuerit.

Vt corpus valeat ferrum patiemur, & ignes: erimus secari nos, ac uri, ut miseram hanc vitam paululum protrahamus; & aeterna felicitatis premium, ullo dolorum genere redimere ambigimus?

**S**Elden bekomt yemant uytnemende dingen sonder groote moeyte: God verkoopt wetenschap voor arbeyt, eere voor ghevaer, en al wat yet bysonders is heeft altydt sijn moeyelijckheydt, seydt het oude spreekwoordt: En hierom meynt Plato, dat ghemackelijcke dingen selden yet voortreffelijcx in haer hebben. Het welcke also zijnde, waerom sullen wy ons dan voor laten staen, dat wy Christum sullen gewinnen, ende in hem het opperste goet, ende dat als op ons gemack, en sonder slach of stoot? In veel dinghen werden wy opghescherpt, om yet des te vierigher te begeren, alleenlijck om dattet qualijcken te becomeen is, waerom en zijn wy, ten aensiene van den Christelijcken wandel, mede niet soo gheneghen.

*Een wey-man op de jacht ghesint,*

*En denckt niet eens om wijf of kint.*

Men schrijft, dat keyser Maximiliaen op een tijt, met sulcken viericheyt een wilt na jaeghde, dat hy in't vervolgh van't selve, sich'eyndelijck vout op een hooghe ende steyle rotze, vande welcke hy, eyndelijck tot sijn selven ghekomen zijnde, gheen middel en sach om af te geraken,

*Den mensch ontsiet noch wyer noch sweert.*

*Om hier te blijven op der eert,*

*Men saecht hem af sijn been en hant,*

*Sijn aders werden toeghebrant,*

*Men giet hem wuyle drancken in,*

*Vergifticht met een slang of spin;*

*Wat druck, wat kruys, wat teghen spoet;*

*Sal dan verschricken ons ghemoet,*

*Wanneer men in sijn herte prent,*

*Dat hoochste goet, dat niet en ent?*

2. TIMOTH. 2. 5.

**Q**ui certat non coronabitur nisi qui legitimè certaverit, primum laborem autem agricolam oportet de fructibus percipere.

BERNARD. IN QVOD. SERM.

**I**N hoc mundo, quasi in campo certaminis, positi sumus: qui hic dolores, aut plagas, aut tribulationes non suscepit, in futuro in glorius apparebit.



QVOD IVVAT EXIGVVM EST.  
XIX.



PROVERB. **S**equitur eam quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lascivius,  
7.22. **S**viens, & ignorans quod vincula trahatur; donec transfigat sagitta  
gitta jecur ejus.

LVCRET. 4. . . . . Convivia, ludi,  
Pocula crebra, anguenta, corona, fersa parantur:  
Nequicquam; quoniam medio de fonte leporum  
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.



*Voor kleyn ghenucht, groot ghesucht, en langh gheducht.*

**G**Hy die voor desen os siet spel, en versche rosen,  
 Siet oock wat achter volght, en let hoe corte posen  
 Hoe ras vergaenden vreucht de malle jonckheit heeft,  
 En wat de quade lust voor harde nepen gheeft.  
 Siet, vrienden, vuyt bejagh en baet ons niet met alle,  
 Al is het eerste soet, het eynd is enckel galle;  
 Ach dat men vreuchde noemt duert maer een corte wijl,  
 Van voren schijntet spel, van achter is de bijl.

*Quod iuvat, exiguum est.*

**Q***ui pecus hic lituosque vides, vinumque, rosasque,  
 Te feda veneris regna videre puta:  
 Hei mihi! quam levis est & quam brevis ista voluptas,  
 A tergo lanius tela cruenta gerit,  
 Frustra coquus torret. Vos, qui peccastis in igne,  
 Mox dabitur rapido membra pianda foco;  
 Membra focus male sana coquat; perit ignis in igne.  
 Corpore non aliter gallica pestis abit.*

*Pour un playsir.*

**V**Oy, jouvenceau, ce bœuf couvert bien de couronnes,  
 Mais le boucher le suit. Quant au plaisirs t'addonnes  
 Helas! la volupté n'est que pour peu de temps,  
 Et si t'en trouveras saisi de long tourments.

*In voorſpoet fiet toe.*

**D**E gild-os gaet daer heen verciert met roſe-cranſſen,  
 Men hoort de trommel ſlaë, mē fiet de kinders danſen;  
 Hy ſchuym-beet inden wijn, en pruyft van enckel vet,  
 Maer peyft niet aen de bijl, die op hem is ghewet.  
 Hoe menich iſſer trots, en gaet daer moedich proncken,  
 Die, eer de ſonne daelt, in pijn leyt gheſoncken:  
 Neemt, vrienden, op u ſelfs, en op u ſaken acht,  
 Oock als het ſoet-geluc op u geduerich lacht.

---

*Fortuna vitrea eſt, cum ſplendet frangitur.*

**S***ordidus aut ſæno nuper vel ſtramine taurus*  
*Cincta triumphali cornua fronde gerit;*  
*Et lavat effuſum palearia caſſa falernum,*  
*Et ſtrepit argutis tibia feſta ſonis:*  
*Et pecus, & letis mugitibus æthera complet,*  
*Nec ſtringi cultros in ſua colla videt.*  
*Sit ſuſpecta tibi nimio ſors læta favore,*  
*Illæ foveet multos, ut magis inde premat.*

---

*En proſperitè, n'y a ſeurtè.*

**L**E beuf, couvert des fleurs, ſe brave par la rue  
 Au ſon du tabourin; mais le galant, qui tue,  
 Va tout joignant a luy. quand grand bon heur te rit,  
 Cela te ſoit ſuſpect, car le malheur te ſuit.

*Summè bona valetudo (secundum Hippocratem) summè periculosa est. Plerumque magnis gaudiis dolores adhærescunt. Magis periculosa navigatio est, cum, vento secundo, modò in hanc, modò in illam partem lascivit anceps velù, quàm cum adverso turbine sinus obliquat gubernator. Solet fortuna, inquit Casar, quos pluribus beneficiis ornavit, ad duriorum casum reservare. Effusio remisum lachrima plerumque claudunt. Omnis enim felicitas dubia est, nec beatissimorum facillè ullus dixerit quamdiu talis futuras sit: Nam quod regnum est (inquit Seneca) cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis illa intervallis divisa; momentum interest inter solium, & aliena genua. Quis enim ignorat magnas arbores diu crescere, una horâ extirpari? Quisquis es, fortunam reverenter babe; non enim melius res secunda per durant, quam si animus continens eas gubernet: potentia utique mediocriter usurpata omnia bona conservat, ait Dio.*

**G**antsch ende al welvarende te zijn, isorghelijck, ende dient voor verdacht ghehouden te werden, seydt Hippocrates. Een schip is in meerder ghevaer, om door een stercken voor-wint om-gheflagen te werden in't gyben, als door een teghen-windt in't laveren. Wtmuytende toevallen van gheluck hellen veeltijds tot sware veranderinghen, seydt Cæsar. Het onmatich ende uytshetterende lachen werdt veeltijds met tranen besloten. Alle voorspoedt is wanckelbaer: in voeghen dat sulfs de aldergheluckichste niet en weten hoe langhe hun welstandt duyren sal. Wat heerschappye isser, seydt Seneca, dewelcke niet den val, de vertredinghe, den heerscher, jae den beul op de hielen nae en gaet? En dickwils isser niet veel spelens tusschen d'een en d'ander. Op een Conincklijcke stoel verheven te zijn, ende selfs een voetval te doen aen andere, is somwylen nau een uyte tijds verscheyden. Wie en siet niet dat hooghe boomen langhe wassen, en dickwils op een ooghenblick uytgheroeyt werden? Het is dan best t'elcken als ons het gheluck toelacht, op ons hoede te zijn; op dat wy niet het bedrieghelijck lockaes, ghelijck een domme visch niet wech gheruckt en werden.

*Voor al u saken wel besint,  
Wanneer u schip seylt voor de wint:  
Want die in't gyben eens misdooet,  
Verliest wel licht'lyck lyf en goet.*

## SEN. 28. EPIST.

**A**d omne fortuitum bonum suspiciosi & pavidi stare debemus, & fera & piscis spe aliquâ oblectante decipitur: munera ista fortuna reputamus: Inse-

*die sunt.*

## PET. ARMILLIB. 8.

**E**fusam saepe letitiam tristes & ad-versæ res excipiunt.

## OVID. 4. PONT. 3.

**T** quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,  
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

P

Voor



**E**Y siet eens, vrienden, siet, wat macht den gild os baten  
 Dat hy een rosen hoet mach dragen achter straten?  
 Al wort hy schoon gestreelt, tis voor een corte vvijsl,  
 Eylaes van achter volghet de slager met de bijl.  
 Hoe dom is menich mensch! sy rasen, spelen, vvoelen,  
 En van dat comen sal en isser geen gevoelen;  
 Maer hoort een nutte les voor alle vuyl bejagh,  
 Peyft staech op uvv' vertreck, of aen den jongsten dagh.

1. IOHAN. 2.

Mundus transiit, &amp; concupiscentia ejus.

**T***Aure quid eximiis te cornua nexa corollis?  
 Quidve iuvant agili tympana pulsa manu?  
 Mox lanius rigidâ feriet tibi colla securi,  
 Parvaque perpetuâ gaudia nocte lues.  
 Quid rosa, quid litui tibi, quid, homo, blanda libido  
 Proderit? & vasto quidquid in orbe placet.  
 Heu! levis & brevis est mundi, vel summa, voluptas,  
 Et premit emeritum mors sine morte jecur.*

*De court plaisir, long repentir.*

**Q**Ve fert au pauvre bœuf qu'on des fleurs l'environne,  
 Puis qu'un sanglant boucher de si pres le talonne?  
 Qu'attens tu cœur charnel des voluptez confort?  
 Helas! de la ne vient qu'un' immortelle mort.

P O S T

**O**rbis terrarum homini tanquam theatrum est, unusquisque ibi nostram scenam seruit, comicam hic, tragicam ille personam sustinet: Comicam certe vir bonus; quocumque enim ille exordio actum incipit, lepido utique ac festivo sine vitæ fabulam claudit. Tragico cothurno indutus prodit homo nequam: nec personam ponit, nisi cruentus: Actus enim postremus nunquam illi alius nisi funestus ac tristis. Quotiescumque igitur hunc aut istum improbum initio satrapa personam sustinere, ac magnum aliquid spirare videbis; contine te, ac suspende paulisper iudicium, dum tragico boatu scena claudatur. Finis distinguit fabulam. Quis bovem nitidum in pratis luxuriantem dum videt, securim non cogitat? quis taurum sub iugo gementem dum conspicit, macello haud destinatum non concludit? concludamus & nos, impiorumque felicitate nihil felicius esse statuamus, nec enim unquam principia impiorum tam invidenda, quam exitus deplorandus; nunquam piorum principium tam triste, quam finis est placidus.

**D**e werelt (seyter een) is aen den mensche als een toneel, yeder een heeft daer, als sijn rolle, te spelen, den eenen, in een bly-cyndich spel, een anderen, in een treur-spel. Een vroom mans leven heeft de eyghenschap van een comedie, want hoedanich zijn begintfel oock wesen mach, soo maect hy altijt een vrolijk eynde. Den goddeloofen daerentghen is een recht tragedie-speelder. Wanneer ghy daeromme eenich werelts kinde, ten eersten aenvanghe, in heerlijckheydt hooghsiet uytmyten: schorst u oordeel een weynich op, ende let op het eynde: noyt en hielter treurspel op; alleenlijck met een uytkomen, de eyghenschap vande spelen, is meest ghelegen in het besluyt, let daerom wel op het laetste: op 'tscheyden van de mart (segt ons spreekwoordt) kentmen de koopluysden. Wie sieter een vetten os in een wel-begraefde weye, die niet en denckt datse teghens de byle opwast? Wie sieter daerentegens een beest suchten onder het jock, die niet en merckt, dat 'tselve niet en is voor het vleesch-huys? laet ons dan besluyten, en segghen datter niet ellendiger en is, als het gheluck vande goddeloose; niet geluckigher, als den teghenspoedt der vromen. Het begintfel van een boofwicht en wott nimmermeer soo seer benijdt, als sijn eynde baklaeght werdt. De begintfelen vande Godtsalighe en sijn nimmermeer soo verdrietich en beswaerlijck, als haer eynde is sacht en lieffelijck.

AVGVST. IN MATTH. 27.

**S**i haberes sapientiam Salomonis, pulchritudinem Absolonis, fortitudinem Sampsonis, longevitatem Enoch, divitias Cræsi, felicitatem Octavianiani; quid profunt hæc cum tandem datur caro vermicibus & anima demonibus?

PROV. 7. 21.

**E**lle l'a flechi par la force de ses douces paroles & l'a enduit par les mignardises de ses levres.

Il s'en va apres elle incontinent comme le bœuf s'en va à la tuerie.





OVID. AMOR. **S**I nunquam Danaen habuisset abenea turris  
ELEG. 19. Non esset Danaë de Iove facta parens.

DAN. **S**æpe ego cum possem facilem exorare puellam,  
HEYNS. Difficilis mentem capit habere meam.

**T**V quoque vel differ, vel ne concede, quod opto:  
Si mea jam notis esse petentis eris.



*Stil-staen beweeght.*

**M**ijn lief en trect my niet, noch word ick wech getogē;  
 Ick treck al wat ick mach, en sy blijft onbewoghen;  
 Sy staet ghelijck een rots, hoewel ick dapper woel,  
 Ick ben gheweldich heet, en sy te bijster coel:  
 Niet hoe my Rosemont haer jonste felder vveygert,  
 Hoe my dit grillich hert in meerder lusten steyghert;  
 O vvat een vvonder kracht heeft oock het stille staen!  
 Sy die haer niet en roert doet my te snelder gaen.

*Dum trahimus, trahimur.*

**H***Æc domina est, medio qua surgit æquore, rupes  
 Quemque vides, parvæ navita puppis, ego:  
 Dum traho te, mea vita, trahor, tu tracta quiescis,  
 Non trahis, ipse sequor: te traho, Phylli, manes.  
 Nil agis, ast ego totus agor: nihil ipsa moveris,  
 Tota sed interea tu mihi corda movēs.  
 Te miserum! ad dominam veniens tractusque trabensque  
 Hoc magis, heu! cupio quo magis illa negat.*

*Ton non mouvoir, mouvoir me fait.*

[E tasche t'esmouvoir, mais voycy, que j'admire,  
 Tu ne te bouges pas, il est tiré qui tire.  
 Le rocq de ton esprit; madame, ta rigeur  
 Sans s'esmouvoir en rien me fait branfler le cœur.

**D**E rots die voor u staet is 'trichtfnoer van het leven,  
 Is als een vaste peyl, by God ons voor-geschreven;  
 Matroos, die met gevvel, en na sijn eygen vvensch,  
 De klippe trecken derf, dat is de domme mensch:  
 Ons noot-dyvangh staet gheset, vvie kanse doch bevveghen?  
 Wat spertelt eenich mensch? vvat heefter yemant teghen?  
 Wel voeght u die vvil eer in desen u vergreep,  
 Die gaen vvilt, vvort geleyt, die niet en vvil, ghesleept.

---

### Adtrahens, abstrahor.

**S***it fatalis apex, scopulus quem conspicias, hospes,  
 Esto tibi, parvæ navita puppis, homo:  
 Aspicias, ut vastam convellat homuncio caudem,  
 Inque levem satagat ducere saxa ratem;  
 Illa suo stant fixa loco, nec tracta sequuntur,  
 Qui trahit, interea se videt ipse trahi.  
 Fata reluctantes rapiunt, ducuntque sequentes;  
 Cedere qui non vult sponte, coactus abit.*

---

*A malheur & encombrer,  
 Patience est le vray boucher.*

**P**ourquoy ta foible main tirer ce rocq s'avance,  
 Qui toy & tout le tien, sans se mouvoir, essance?  
 Or, ton fatal destin aprens, homme, en ce rocq,  
 Lequel, tirer si veus, toy mesme auras le chocq.

ADTRA.

## ADTRAHENS, ABSTRAHOR.

**L**A priere laquelle Epictete nous commande toujours avoir a la bouche (de laquelle fait mention le sieur du Vair au manuel d'Epict.) me semble plus haute que d'un philosophe.

Mon Dieu conduise moy, par la voye ordonnée,

Je suivray volontiers, de pœur qu'un fort lien (homme de bien

Ne m'entraîne meschant, ou en le pourrois arriver, suivāt la destinée.

*Quid luctemur hominibus? calcitrantes & refractarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excusant tamen jugum, ait ille: hominum*

*enim in rebus gerendis sentias non minus fatum, quam calculos fluviorum litus obruit (Pausan. in menip.) nec enim*

*consilio prudenti, nec remedio sagaci divina providentia fatalis dispositio subverti potest, clamat vel ipse Apulejus.*

*Optimum igitur est pati (inculcat Seneca)*

*quod emendare non possis, & Deum (quo victore omnia eveniunt) sine murmure*

*omitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur; nihil autem a plagas coercet, ut patientia.*

**H**Et ghebedt dat Epictetus ons beveelt al tijdt inden mont te hebben, verhaelt by de de heer president du Vair, dunckt my vry al wat hooger te gaen als de leere vande Heydensche wijs-gierighe :

*Leyt my door d'yn bestemde baen*

*Mijn God, so sal ick willich gaen*

*Daer ick ghelijck een eerlyck man,*

*Naer u beschicking komen can :*

*Of anders werd' ick, als een wicht,*

*Gheslept na m'yn bescheyden plicht.*

Wat wortelen wy dwerghen hier teghen? een aerfelende ende achter-uytlaendē paert doet met sijn sterckheydt gheen ander voordeel, als dattet sijn lijf vol slaghen krijcht, en moet niet te min het gareel draghen, en den ploeg voortrecken. Den raedt ende besluyt der menschen werdt vande beschickinghe Godes immers soo lichtelijck beloopē ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever ligghende, door het opgheworpen slijck ofte zandt vande overloopende reviere, seydt Pausan. Godts eenwighe voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch kloeck verstandt van menschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selfs den goddeloosen Apulejus. 'tIs dan best gheduldelijck te verdragen teghene men noch beletten, noch versetten kan: 'tIs best Godt, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volgen. Ten is gheen rechtschapen lantsknecht, die met onwillicheyt ende al suctende sijn veldt-oversten navolght. Daer en is niet dat plagen en slaghen meer versacht, als lijdt-saemheydt.

**E N.** *F*atis agimur, cedite fatis :

**D E D.** *N*on sollicita possunt curae

*Mutare rati foedera fusi,*

*Quidquid patimur mortale genus*

*Quidquid facimus, venit ex alto.*

**S E N E C A,**

**N**ecessitatis non aliud effugium est,  
*quam velle, quod ipsa cogit.*

**Q V O D**



**N**Osne infinitum, aeternum, ac ineffabile numen (ex quo, per quod, & in quo omnia, a quo sunt omnes causa causarum) desiniamus aut describamus? nosne homulli fatiles, ac nihili, qui necdum culicis aut pulicis corpusculum, satis perspeximus? absit, absit. Deus religione tantum intelligendus, pietate profitendus est, sensu vero persequendus non est; sed adorandus, ait Hilar. Interea tamen, ore venerabundo ac humili, de Deo fas est proloqui ea quae ipse de sese, in libris mysticis, memoriae prodidit. Nec brevius quidquam aut mirabilius ex immenso isto oceano facile depromat aliquis, hoc elogio, Deum immobilem esse, omnia tamen movere; Deum securum esse, omnia tamen capere; Deum inconcussum esse, omnia tamen quatere. Plura quid addam? quid quid in Deo est, Deus est, inquit Hilar. Melius ergo Deum ex operibus cognosces, & ut solem non directò, ait Hermes, sed in aquis intuemur, sic Deum in operibus. Eo si quis se modo ad Deum attollat, ilicò humiliabitur; nec enim fieri potest ut quis Deum cogitare, & eodem tempore elato animo esse possit.

## PSALM. 103. BVCH.

**I**Lle flammantis super alta caeli  
Culina immotum solium locavit,  
Et suo nutu facile univèrsum  
Temperat orbem.

Vid. Angust. Meditat. Cap. 29.

## HERM. POCMAND. CAP. II.

**O**Mne motum non in moto movetur  
sed in quiescente, & id quod movet  
quiescit.

PSALM. 18. 3. ACT. 17. 27.

*God den onbeweeghden rotsteen, beweeght het al.*

**V**le sou van Godes aert na vveerde connē spreken  
 Nadien vvy inder nacht en in het duyster steken?  
 Wat mensche cander sien een vvesen sonder ent  
 Die noch gheen cleyne mier in eenich deel en kent?  
 Maer desen onverlet, O God, oneyndich vvesen,  
 Laet van u slechts een vvoort hier opter aerden lesen;  
 Siet vvat een vvonder dingh! hy, die den hemel drijft,  
 Die ist, die onghemoeyt, en onverandert blijft.

---

Quod movet, quiescit.

**P***Ulvos & umbra sumus, describere numen Olympi  
 Non opis est nostræ; pulvis & umbra sumus.  
 Pace tuâ liceat tamen, O Deus optime, de te  
 Paucula vel blaso promere verba sono.  
 Tu Rupes qui cuncta trahis, qui cuncta gubernas,  
 Est tamen intereâ, te penes alta quies.  
 Nulla subit te cura, Pater, tamen omnia curas,  
 Astra solumque moves, nec tibi motus inest.*

---

IAQV. 1. 17.

*Toute bonne donation & tout don parfait est d'enhaut, descendant  
 du pere des lumieres. par devers lequel il n'y a point de variation  
 ny d'ombrage de changement.*

**V**Oicy! tout l'univers de ceste grande roche  
 Attiré sans tirer: quand Dieu sur nous decoche  
 Tantost ses dons, tantost sa foudre & son couroux:  
 Le tout mouvant est coy, le punissant est doux.

Q

REPE.



REPERIRE, PERIRE EST.  
XXI.



AMBROS. **C**laude vas tuum ne unguentum effluat, claude virginitatem vere-  
DE VIRG. **C**unctiâ loquendi, & abstinentiâ.

HIERON. **T**enera res in fœminis pudicitia est; &, quasi flos pulcherrimus, cito  
AD SAL. **T**ad levem marcescit auram, levi que flatu corrumpitur, maximè ubi

YIAN. & atas consentit ad vitium.

Annân. Robert. Lib. 2. Rej. Iud. Cap. 12.

Sæpe explorando, an, & ubi virginitas sit, virginitas amissa est.



*Tvlucht, krÿghet lucht.*

**E**Ls in haer eerſte jeucht quam veel haer minne vraghen  
 Waer dat haer maegdom vvas; ja vvoudet Ritſaert klage,  
 Indien men't haer verſvveegh: ten leſten ſprack de min,  
 Kint houdt dit doosjen toe, hier is de maeghdom in;  
 (Int kiſtjen ſat een vinck) de min is nau vertoghen,  
 De doos is opghedaen, de voghel uytghevlogen;  
 Ach! maeghdom, teer gevas, dat ons ſoo licht ontglijt!  
 Met ſoecken raecktet vvech, met vinden iſſet quijt.

*Inveniendò, amittitur.*

**V***irgineum Cajeta decus dum laudat Alumnae,  
 Virginitas ubi ſit, Lydia noſſe cupit,  
 Dum, mage ſuſpectum ne conſulat illa, veretur;  
 Exiguam nutrix pyxide claudit avem:  
 Hoc cape, virginitas latet hic; ait, arca repente,  
 Vt ſtetit in thalamo ſola puella, patet.  
 Vix bene tegmen hiat, volat irrevocabilis ales,  
 Hei mihi virginitas, dum reperitur, abit.*

*Trouver, eſt perdre.*

**L**Ors quant l'oïſeau caché te donna ta nourice,  
 De curioſité vouloit oſter le vice  
 Hors ton eſprit: Margot jamais ſcavoir conviens  
 A fille tout cela, qu'a fille n'appartient.

*Een open mondt toont 'sherten grondt.*

**V**W' doofje soete maegt, vvas lustich aen te schouven,  
 Dies heeft meest al het volc het oogh daer op gehouven  
 Om t'innich moy te sien; maer als het open ginck,  
 Doen vvas de gantsche schat niet anders als een vinck.  
 Fop hadde, doen hy syveegh, een grooten naem vervorven  
 Maer als sijn slabbe gingh doen vvasset al verkorven:  
 Wie niet tē vvijs en is, en niet vvil schijnen geck,  
 Die spreke niet te veel, so heelt hy sijn gebreck.

*Silendo stolidus sapienti par est.*

**H***Ac, dum clausa fuit, sub pyxide mira latere*  
*Regalesque tegi quisque putavit opes;*  
*Mox, ut aperta fuit, spectacula ludicra vulgo*  
*Præbet, & è capsâ volavit avis.*  
*Dum siluit tua lingua, virum te, Basse, putavi:*  
*Testatur te puerum te sine mente sonus.*  
*Qui loquitur, populo se præbuit ille videndum,*  
*Vel fatuus; presso dum filet ore, sapit.*

*Sans langage, le fol est sage.*

**T**Out semble bel & bon, quant ceste boite est close,  
 Mais quant un malotru ouverte la propose,  
 Le jeu est tout gasté, le monde voit que c'est;  
 Pour sage on tient le fol, si long temps qu'il se taist.

SILEN.

**M**ultis præclarum videtur bene loqui, prudentioribus appositè tacere. Quoties enim, extra notam simulationis, aut ignorantie, tacere fas est, silentium non loquacitatem, hominem cordatam indicare cordati iudicant: nec quanta quis, sed qualia loquatur; nec verborum molem, sed pondus attendendum esse. Vt moneta illa optima est, quæ præter plurimum habet in parvâ mole, sic sermo qui sensus, ait prudens vir, & confidenter addit; Quid visurus sum nescio, sed verbosus valdè & una sapientes nondum vitii, Cor fatui (inquit Salom.) eructat stultitiam. Aut nihil igitur, aut accuratè loquendum; ne lingua, quæ in humido se lubrico est, (ut antiqui dicebant) alibi titubet, aut vacillet; nec enim turpe deò pede, quam mente labi, ait Stobæ. Concludo, & cum maximo silentium optimum atque tutissimum rerum administrationum vinculum esse definitio.

**V**eel achten't een groote sake wel te konnen spreken: wyse luyden houden meer van wel te konnen swijghen, ja oordeelen dat so menichmael yemandt swijghen mach, buyten verdachtheyt van onwetenheydt ofte gheveynstheydt, dat het swyghen, en niet het spreken een waerteycken is van een rechtfinnick verstant. Niet hoe vele, maer hoedanighe reden dat yemandt voortbrenghet, niet de menichte, maer het ghewichte der woorden, is bedenkelyck: Ende ghelijck dat voor het beste gelt werdt ghehouden, 'twelck in weynich stoffe, groote waerde vervat; so moeten oock de redenen, die weynich woorden, en veel sins in hebben, hoochst gheacht werden. Ick en weet niet, seyter een gheleert man, wat ick noch sien sal, maer tot noch toe en hebbe ick noyt veelsprekenden mensche wijs gevonden. 'T schijnt stout gheseydt te zijn, doch Salomon selfs is al mede van dat ghevoelen: waer veel woorden zijn, seydt hy, daer hoortmen den sorten. Ghelijck het metael door sijn klanck, soo wordt den mensche door sijn reden onderscheyden, seydt Quintilianus. Het is daerom oorboir ofte gheene, ofte welvoeghende redenen voort te brenghen, op dat de tonghe, die in het natte gladde haer woonplaetse heeft, (ghelijck de ouden seyden) niet erghens in en glibbere; want ten wordt niet soo quaedt ghehouden metten voeten, als mette tonghe, te struyckelen.

**MARTIALIS.** **C**um te non nossem, dominum regemque vocavi:  
Cum bene te novi, jam mihi Priscus eris.

**ERASM. IN APOPT.** Est aliqua sapientia pars, silentio stultitiam tegere.

**ALCIAT EX GRÆCO.** **Q**uam tacet haud quidquam differt sapientibus amens,  
Stultitia est index linguaque voxque sua.  
Ergo premat labium, digitoque silentia signet,  
E sese Pharium vertat in Harpocratem.



**H**Et vvas u aengefeyt, en dier genoech bevolen,  
 Dat eenich diep gheheym hier binnen vvas verholen,  
 Maerghy en ruste niet, ô al te lossen maeght,  
 Tot ghy al te mael tot uvver schande, saeght.  
 Laet daer des Heeren arck. des hemels diepe saken  
 En staen u niet te sien, en minder aen te raken;  
 Niet soecken is hier best, niet vveten hier' verkieft,  
 Die soeckt, en vintet niet, of die het vint, verliest.

### Tegenda non detegenda.

**F***Ida tibi nutrix hâc pixide sacra latere  
 Dixerat, & satis hoc debuit esse tibi;  
 Quid tractare manu, quid cernere, Virgo, requiris,  
 Quaeque tenere manu, quaeque videre nefas?  
 Sacra Dei reverenter habe; quid fœderis arcam  
 Tangis? jô, cohibe stulta puella manus.  
 In multis nescire juvat, scivisse nocebit,  
 Sape perire fuit, quod reperire vocant.*

ECCLES. 3. 22.

*Tu n'as que faire de voir de tes yeux les choses secretes.*

**Q**Vel curieus desir ton pauvre esprit incite,  
 Pour voir ce que ne dois? trouvant en feras quite,  
 Ne sonde les secrets, ains mets au ciel ton cœur:  
 Ne touche de la main a l'arche du Seigneur.

## Idem Emblema, alio sensu.

**C** Arcere nil opus est captam pepulisse volucrem,  
 Sponte suâ fugiet, tu modo pande fores;  
 Pande fores cavea, mox, qua data porta, volabit;  
 Inque suum fugiet libera facta nemus.  
 Corporis angusto mens enthea clauditur antro,  
 Mors libertatem reddere sola potest:  
 Mens age, pone metus; nec enim nisi vincula rumpit,  
 Abrumpit quoties de tribus una colum.

*Anders, op het selve beelt.*

**T** En is van gheenen noot een voghel uyt te dryven,  
 Hy wil oock even selfs niet in sijn hutte blyven;  
 V Vant als hy maer en siet het open vande lucht,  
 Soo springht hy veerdigh op, en gheeft hem totte vlucht.  
 Het lichaem is de koy, die houdt de ziel ghevanghen;  
 De doot die maectse los, die maectse vrye ganghen;  
 V Vaerom, ô christen hert, waerom doch hier ghevrees?   
 Al velt de doot het lijf, sy maectt een vryen gheest.

I O S. S C H A L I G E R.

**N**escire velle quem magister optimus  
 docere non vult erudita inscitia est.

B A S I L.

**A** Nimi morbus est, malè & superfine  
 de Deo quærere.

H I L A R. D E T R I N.

Deus religione intelligendus est, picta-

*te profitendus est, sensu verò persequen-*  
*duus non est, sed adorandus.*

D E V T. 29. 19.

**L** Es choses cachées appartient à l'E-  
 ternel nostre Dieu: mais les choses  
 revelées sont pour nous & nos enfans.

LÆDIT

LÆDIT INEPTOS.  
XXII.



OVID. I. **A**rtē citē remoque rates veloque reguntur,  
 AMAND. **A**rtē leves currus, arte regendus amor.  
 VEGET. LIB. **Q**uī secundos optat eventus dimicet arte non casu.  
 3. IN. PRÆF.  
 APVL. EX **A**mbit sapiens, cupient cateri.  
 AFRAN.



'T is quaet, voor die't mis-vaet:

'T is goet, voor die't wel doet.

**D**E Pieterman is nut voor spijs te zijn gegeten  
 Van die sijn vreemden aert en loofse rancken vveten;  
 Maer die hier onbevvest of onervaren zijn  
 Vervallen in geraes, door onvervvaachte pijn:  
 Ghy sult daerom den visch van desen hooren prijsen,  
 Ghy sult om desen visch een ander hooren grijsen;  
 Ey siet! uyt een gheval lacht d'een, en d'ander schreyt:  
 De min is Pieter-man, daer isset al gheseyt.

### Lædit ineptos.

**E**Xtrahitur nostro mirabilis equore piscis,  
 (Effuge piscator ni tibi docta manus:)  
 Quem si forte rudi quis tangere sustinet ausu  
 Illa venenata cuspide lesus, abit:  
 Quem cautè tenet hunc doctaque eviscerat arte,  
 Mox impune coquo tradere monstra potest;  
 Hic quod edat, quod ledat habet contrarius alter,  
 Quid multis opus est? hoc in amore valet.

### L'adroict n'a mal.

**C**il qui la vive prend, & ou qu'il faut, la touche;  
 Appreste, quant il veut, viande pour sa bouche;  
 La mal adroicte main produira l'enrager,  
 Dy, n'est ce pas l'amour dont tu me veus parler?

**S**iet hoe de werelt gaet, daer twee gesellen vissen  
 Heeft dickmael een het nut, en d'ander moetet missen:  
 Een lachter inde vuyft, gantsch blijde metten vangh,  
 En d'ander schreyter om, en jammert uren langh;  
 Daer is een seker greep om dit en gint te raken,  
 Niet yeder is bequaem tot alderhande saken;  
 Wat desen heeft verrijckt, heeft ghenen uytgeput,  
 't Was yeder even na, maer gheensins even nut.

### Non omnibus, omnia.

**P***ascitur ille cibo, depascitur iste veneno;  
 Inque pari causa quod gemat alter habet.  
 Res eadem quare juvet hunc, cur troqueat illum  
 Queritis; in causa est laeva, vel apta manus:  
 Apt a manus festos & tristia vertit in usus,  
 Ipsa vel evertit gaudia laeva manus.  
 Artis opus vita est, non omnibus omnia quadrant  
 Quod nocet huic, illi commoda saepe tulit,*

*Deux mendians a un huis,  
 L'un a le blancq, & l'autre le bis.*

**D**Eux touchent un poisson, dont l'un est mis en rage,  
 Et l'autre estant joly, s'en rit de bon courage.  
 Tout n'est pas propre a tous; dont l'un fait son profit  
 Vn autre pert les biens, & creve de despit.

**N**ec satis clavus, nec satis est frenum, nisi adsit qui arte moderetur, non satis cythara, nisi qui scite moduletur. omnia non pariter rerum sunt omnibus apta. Egregie, ut caetera, Arist. tantum, inquit, ad unumquemque felicitas pervenit, quantum cuique virtutis ac prudentiae. priscis mortalibus ferè damno fuere, utpote identidem ab eis lasi; posteriores etiã in suum commodũ vertere ceperunt, carnis vefci, pellibus vestiri, felle mederi. Nam quemadmodum unius & ejusdem herbae apes florem sequitur, capra fruticẽ, sus radicẽ, bos foliũ, aves semẽ; ita quisq; pro ingenii modo utilia aut futilia ex re quapiam colligit. Aqua maris inutilis est potui, sed alit pisces, ac servit navigantibus. Ars utentis rerum usum distinguit, & sapiens, ut ait comicus, fingit fortunam sibi. longè aliter Penelopen Vlyffer, aliter Eurimachus spectabat; aliter solẽ Pythagoras, aliter Anaxagoras; ille ut Deum, hic ut lapidem prospectabat: virtutẽ denique ipsam non eodẽ modo Socrates atque Epicurus. Socrates quidem tanquam beatitudinis, Epicurus tanquã voluptatis amator sequebatur. Quid tandẽ: Peregrinemur ut apes, non ut araneæ, &, quod in quaque re commodi est, id excerpamus.

**N**och het roer aen het schip, noch den toom aen het peert baten yet, sooder niemant en is diefe wel bestiere. Luyt ende cyther zijn vergheefs, sonder goede meester die daer op spele. Alle dingen staen alle man niet even wel ter handt, maer yeder een treckt soo veel voordeels uyt eenich dinck, als hy wijsheydt heeft. De wilde dieren zijn in oude tyden by de onervaren menschen schadelijck gheacht gheweest, midts zy-lieden t'elcken daer van gequetst wierden. De nakomelingen daerenteghen hebben uyt de selve groot voordeel weten te trecken, als der selver vleesch tot spyse ghebruyckende, de vellen tot kleedinghe, de galle tot ghesondtmaeckinghe: want ghelijck aen een ende het selve kruyt de bie na de bloem tracht, de geyte na de spruyte, het vercken na de wortels, den os naer het blat, den voghel na het zaet: alsoo plach een yeghelijck na den inval van sijn vernuft, uyt een en de selve sake den eẽnen nutte dinghen, den anderen niet dan beuselinghen te trecken. Een purpuren kleedt sal den mensche verheugen ende tot vrechde verwecken, ende den ltier doen woeden. Het zee-water en deught niet tot dranck is evenwel bequaem totte viss'herie ende de selipvaert. De konste des gebruyckers onderscheyt de dinghen, ende een vernuftich mensche kan sijn eyghen gheluck smeden. De deucht selfs en werdt niet op eene wyse by Socrates en by Epicurus betracht, want den eenen volght dese om der ghelucksalicheydt, den anderen om der wellust wille. Voor besluyt, laet ons handel ende wandelen als byen, ende niet als spinnen, op dat wy uyt alle dinghen het beste verkiefen.

## THEODORET.

**N**equè ensis cadium causa est, sed is qui ense malè usus est, neque divitiæ & paupertas, aliaque vita prosperita-

tes & adversitates reprehendi & accusari merentur, sed qui unoquoque eorum prater leges utuntur.



## 2. CORINTH. 2. 16.

*Den desen een reuck des doots, ter doot : Ende den genen  
een reuck des levens ten leven.*

**D**AER vvort een seker visch hier uyt de zee ghetogen  
Daer, by een handich mensch, vvort voetsel uyt gesogē,  
Maer die het seltsaem dier niet recht en heeft gevat  
Die raest gelijk een hont, oock schoon hy niet en at.  
Siet vvat misbruyckē vverct. Het boeck van God geschreven  
Doot somtijts die het leeft, en siet ! 'tis enckel leven :  
Daer 't bietje suycker vint, juyft uyt dat eyghen kruyt  
Daer suyght de vuyle spin vergiftich voetsel uyt.

## ECCLES. 32.

**Q**ui quærit legem replebitur ab ea, & qui infidiose  
agit, scandalizabitur ab eâ.

**P**iscis idem genus huic alimenta benigna ministrat,  
Piscis idem genus huic causa doloris erit:  
*Cur aliquis piscem pronuntiet esse malignum ? -  
Cum nocet, haud piscis, sed, coce, culpa tua est.  
Sancta Dei lex est, fert pagina sacra salutem,  
Quo pereat, tamen hinc lector iniquus habet.  
Libet apis violas, & aranea libet easdem ;  
Hæc aconita trahit floribus, illa favos.*

*Le fol est l'auteur, de son malheur.*

**D**EUX prennent un poisson, poisson de mesme sorte,  
L'un en sent grand tourment, & l'autre bien s'en porte :  
La cause est du malheur la mal-adroite main :  
Ta loy est juste, ô Dieu, meschant le cœur humain.

BONIS

## BONIS BONA, MALIS MALA.

**A**B ipso conditore nihil malum, aut turpe, ait Hermes: turpia enim sunt affectiones inherentes generationi, sicut arugo ari, sordes corpori; atqui nec aruginem fecit faber, nec sordes auctor produxit, nec malitiam Deus. Scripturam sacram, ad stabiliendas omnium ferè etatum haereses, detorquere omnes videmus; atqui id non scripturae vitio, sed naturali hominum sive ambitione, sive pravitate fieri, ratio docet. Vultures ad malè olentia corpora, praeteritis amœnis ac odoriferis, feruntur; musca sana corpora praetervolant, ad ulcera properant. Ita isti, claris ac perspicuis scripturae locis omisissis, obscuris ac dubijs adhaerunt, aut non rarò perversa interpretatione dubios facere conantur. Imò verò quemadmodum eadem purpura homines delectat, ac ad gaudium provocat, auros offendit, ac irritat ad pugnam: sic ex eodem loco, hic doctrina salutaris, ille schismatis ac sectae occasionem saepe arripuit. Vnde hoc? verbo dicam: Deus bonus, scriptura sancta, homo perversus.

**V**An den schepper en komt niet quaeds, seydt Hermes, want het ghene dat inden mensche quaedt is, zijn des selfs aengeboren gheneghentheden, hem aenhanghende gelijk den roest het yser, ende de vuylicheydt het lichaem doet, nochtans en is de smit geen oorsaecke van den roest, noch den ghenen die het lichaem geteelt heeft van de vuylicheydt, noch Godt van den quade. Dat de heylighe schrift tot versterckinghe van alle ketterijen werdt te berde ghebracht, ofte door verdorventheydt, ofte door eergiericheydt der menschen, leert de ervarentheydt. De giervoghels, al wat wel rieckt voorby vlieghende, vallen op de stinckende en bedorven lichamen. De vlieghen ghesonde leden verlatende, gaen suyghen aen sweeren ende etter-buylen. Veel menschen effene en nutte schriftuer-plaetsen van de handt staende, nemen geneuchte vremde besluyten te smeden, uyt eenighe twijfelachtighe ofte duystere redenen. Ia gelijk een ende het selve purperen kleedt de mensche vervolickt, de stieren vergramt en doet rasen; op ghelijcke wijze sal den eenen somwylen Godsalighe leerstucken, een anderen schadehijke ketterijen, uyt een en de selve plaetse trecken. Wat is hier de reden van? int korte; Godt is goedt, de schrift is heyligh, maer den mensche is verkeert.

*Als quaet, uyt goedt, ens wederwaert,  
Dat komt uyt ons verdorven aert.*

## PROV. 8.

*Usti sunt omnes sermones mei, non est in iis pravum quid, neque perversum: cuncti sunt intelligentibus & aequi invenientibus scientiam.*

## I. CORINTH. I. 18.

**A**Ceux qui perissent la parole de la croix leur est folie, ains a nous qui obtenons salut, elle est vertu de Dieu.



TANGOR, NON FRANGOR AB VNDIS.  
XXIII.



*Hac tamen sunt de raro contingentibus ut bene Hieron. Lib. 3. Epist. 5.*

**Q***uis fornacem regis babilonij sine adustione ingressus est? inquit, cuius adolescentis egyptica domina pallium non tenuit? inter illecebras voluptatum etiam ferreas mentes libido domat, Difficile inter epulas servatur pudicitia.*

*ET BERNARD. IN QVOD. SERM.*

**P***ericlitatur castitas in delitijs, humilitas in divitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc mundo.*



*Alle aensprekers, gheen herte-brekers.*

**G**Hy rijt geduerich uyt, ghy zijt in alle feeften,  
 Ghy komt, ô Rosemont, by alle blijde geeften,  
 En desen onverlet soo blijfje datje waert,  
 En houdt den eersten stant van uwen koelen aert.  
 Nu isset immers waer (het schenen eertijts droomen)  
 Dat midden inde zee zijn even soete stroomen,  
 En blijven onvermenght. Siet wat een vreemt verstant!  
 Ghy blijft als killich ys te midden in den brant.

**Tangor, non frangor ab undis.**

**P***Hylli Dionæis circundaris undique turmis,  
 En Venus in Venas non venit ulla tuas:  
 Ille proci calidis implent tibi questibus aures,  
 Tu tamen in mediis ignibus, igne cares.  
 Sic manet & fluvio, licet æquora vasta pererret,  
 Qui fuit ante color, qui fuit ante sapor.  
 Sic fluvii miranda, meæ vis mira puella,  
 In circumfuso tutus uterque mari est.*

*Parler de bouche, au cœur ne touche.*

E fleuve, que tu vois, en haute mer se pousse;  
 Et, non obstant celâ, son eau demeure douce.  
 Pourquoi t'estonnes tu? ma dame peut autant,  
 Marchant par-my le feu, est froide non obstant.

*Elck*

**M**En vont in ouden tijt, en even noch, revieren  
 Die midden in de zee en door de baren svvieren  
 Doch schoon haer soete stroom tot in het soute schiet  
 Sy vloeyen nevens een doch efter menghen niet.  
 Siet dus hout nu het volck (men moetet houvven noemen  
 Want yder houdt sijn goet) vvie kan van liefde roemen  
 Daer yemant schoon hy trout sijn goet bevvaert alleen  
 'tFy van bysonder goet als 'tlichaem is ghemeen.

**Corpora communia, sed non pecunia.**

**P***er latices, Neptunæ, tuos diffunditur amnis,  
 Cui remanet totus, qui fuit ante, color :  
 Mixta nec unda mari, mare nec miscetur in undis  
 Fluminis, & proprius piscis utrique manet.  
 Heus ubi sancta fides ? ubi dulcia fœdera lecti ?  
 Utraque sepositas arca reservat opes :  
 Corpora sunt nobis communia, lege jugali,  
 Cum mihi te dederis, cur tua, Phylli, negas ?*

*Chacun son cas apart.*

**L**E fleuve, que tu vois, bien par la mer se roule,  
 Mais son eau, ny poisson, hors de son sein ne coule.  
 Lors, quant les mariez ont mis leurs biens apart,  
 Ou est, dy foible amour, ou est ton feu & dart ?

## CORPORA COMMVNIA, SED NON PECVNIA.

**Q**uid hoc rei est! Fluvium per medium maris labi, in sinum, & velut in amplexus cani istius patris ruere, & suam nihilominus undam, colorem, pisces sibi servare! Monstrum hoc aliquis in mari, aliud nos in terrâ miremur. Patrum nostrorum awo, cum adhuc existerent veteris vestigia resti, una serè erat & simplex matrimonij ineundi ratio, ut simu! cum ipsis nuptijs omnium bonorum societas inter conjuges contracta videretur. Nunc verò mutata tempora, mutati adeo una hominum mores, ut conjugij sacrum in commercium abiisse, & res mancipi facta videatur; quotque hodie matrimonia, totidem sordida serè pactiones, de bonis in communionem non conferendis, interveniant. Quid dicam? stultè parentes filiam in matrimonium collocant ei, cui dotem diffidunt. Stultè mulier marito ejusmodi se dat, cui sua negat. Vt humida miscentur omnibus partibus, sic inter conjuges nihil separatim, nihil singulare; non corpus, non bona, nec cogitationes quidem, velim.

**D**E ondersoeckers der nature hebben voor een groote vreemdicheydt aenghemerckt sekere reviere midden door de zee vlietende, sonder nochtans haer visch en water mette zee ghemeeen te maecten. 'Tis (mijns oordeels) immers soo seltsaem datmen hedensdaechs, inr maecten van houwelijcken, ghemeynschap van lichamen volkomelijck ende sonder teghenspreken toelaet, ghemeynschap van goederen, daerentegen gantsch verwerpt. Ist niet groote dwaesheyt een teere magher, u eyghen vleesch en bloet, in den schoot van desen of ghenen onbesuyden jonghelinck stectelijck heen te legghen, om na sijn welghevalen met de selve om te moghen springhen, een hant vol gelts daerenteghen, of so wat eerde kluyten in dier voeghen vast te maken, dat hy daer niet aen en kan? ist niet dulleicheydt sijn dochter te betrouwen aen yemanr diemen het houwelijcx goet niet betrouwen en der? Seckerlijck de weerdicheydt des houwelijckschen staets, werdt door dese vreemdicheden veel te kort ghedaen: want voorwaer, alster wel sou de gaen, soo behooren de ghehoude niet alleenlijck in lichamen, maer oock in goederen, ja in ghemoederen ende ghedachten ghemeeen, en in alle haer deelen immers soo seer vermengt te wesen, ghelijck wijn en water, als het onder den anderen ghegoten is.

*Waer twee gheworden zijn tot een,  
Maeckt daer ghemoet en goedt ghemeeen.*

## HORAT. SAT. I. LIB. I.

**M**iraris cum tu argento post omnia ponas  
Si tibi non praesto, quem non merearis amorem.

Plutar. in Praecept. Matrim. ex vers. Amiot.

**P**latoñ escrit que la cite est bien heureuse ou on n'entend pas ces mots,

cela est mien, cela n'est pas mien,  
mais ces paroles la doivent bien encore plus estre bannies hors du mariage.



*De werelt ghebruyckende, als niet ghebruyckende.*

**S**Iet hier een versche beeck die met de soute baren  
 Can spelen in het diep, oock sonder eens te paren;  
 Siet! hoe het water raest, sy blijft al even soet,  
 Sy houdt haer eersten aert te midden inden vloet.  
 Het is een groote deught met alle man te leven,  
 En aen het los ghevoel sijn herte niet te gheven;  
 O die de vverelt schiept, en schiept oock even my,  
 Gheeft dat in dese ziel de vverelt niet en zy.

**Mediis immixtus in undis.**

**E***Sse ferunt, medium qui per mare volvitur, amnem,  
 Is tamen æquorei nil trahit inde salis.  
 Nos mundi pelagus, nos vastum currimus æquor,  
 Nos tenet in salso Doris amara sinu;  
 Omne latus ferit unda, furit celer æstus arenis,  
 Ah! quid agat tantas rivulus inter aquas?  
 Alme Deus, liceat nulla salsugine tinctis  
 Reddere corpus humo, reddere corda tibi!*

*Bien te baigne, mais sans meslange.*

**L**A mer en ce tableau, lecteur, prens pour le monde,  
 Et gard toy que son sel jamais ne se confonde  
 Avec le fleuve doux de ton esprit Chrestien,  
 Dieu donne, que chacun bien donne garde au sien.

**MEDIVS**

## MEDIVS IMMIXTVS IN VNDIS.

**S**emina ac planta, aliunde petita, ex  
*qualitate terra, cui inseruntur, breui  
 fructus producunt: animalia, in aliam  
 regionem translata, ad geniũ loci, in  
 quo habentur, indolem formant: Idem  
 nobis ferè accidit: mentem ad verbi di-  
 vini normam indies nobiscum forma-  
 mus, & vite melioris spem animo concipimus, at simulatque in mediã urbe ver-  
 sari occipimus, ubi nos res hominesq; cir-  
 cumstrepunt, subito hinc tumultus ac tur-  
 bas haurimus, & negotiũ nobis, non no-  
 stra solum negotia, sed aliena etiã, faciunt.  
 Miseros nos! abripimur, & contagione  
 plerumque insanimus, ecquis enim*

*... Cui mens circumflua luxu  
 Intactum poterit vitio servare rigorem?*

*Nos tamen admitamur contra, & cum  
 bono Deo, alphaum, mare siculum sub-  
 terlabentem sine mixtione undarum, se-  
 dulo imitemur; perque levitates ac vani-  
 tates hujus seculi transerentes, iis ne mis-  
 ceamur, at, veluti piscis marinus in falsis  
 undis non falsus, ita nos, ne falsuginem  
 trahamus ex hoc pelago. Solis radii con-  
 tingunt quidem terram, sed ibi sunt, un-  
 de mittuntur. Vtinam sic animus nobis  
 versetur inter humana, ut adhæreat in  
 ærea origini suã, id est, Deo!*

**E**En uytheemsche plante ofte zaedt, hier te  
 lande ghebracht zijnde, verliest seer haest  
 haren eyghen aert, en voecht sich na het landt  
 daer in sy gheplant oft ghesaeyt wert: vrende  
 ghedierten aerden terstondt naer het gheweste  
 daerse ghehouden worden, verghetende het  
 landt daer uyt sy ghekomen zijn. Yet sulcx ghe-  
 beurt den mensche schier alle daghe, hy oeffent  
 sich in eenicheydt in Godes woordt, maect  
 daer uyt reghels tot een stichtelijck leven, en  
 brengt sijn gheneghentheden als onder een  
 toom, maer so haest hy uyt sijne innighe ghe-  
 dachten komt, en begint, beneffens andere  
 menschen, in de werelt te woelen, terstont kle-  
 ven hem de omswevende gebreken van andere  
 aen't lijf, en wort door de selve (ghelijck door  
 een snel loopende reviere) wech gheruckt.

*Die in de stroom van wellust swemt,*

*Alis sijn gheest al wat ghetemt,*

*Of schoon hy op zijn saken let,*

*Wert van eens anders vuyl, besmet.*

Laet ons hier teghens ernstelijck strijden, ende  
 naervolgen de reviere alpheus (die midden  
 door de sicilische zee, sonder sich met de selve  
 te vermenghen, haren loop neemt) laet ons  
 midden inde ydelheden vande werelt, trachten  
 met de selve niet ghemeens te hebben, ende  
 zijn ghelijck versche visschen in soute wateren.  
 De stralen van de sonne schijnen wel op der  
 aerden, maer blijven ghelijckewel gehecht aen  
 het lichaem van 'twelcke sy neder dalé. Tware  
 te wenschen dat wy met de menschelijcke din-  
 ghen besich zijnde, ons niet dieper daer in en  
 lieten, ofte wy en bleven even wel vast gehecht  
 aen onse oorspronck, welck is Godt. Die ons  
 daer toe sijn ghenade verleene,

AMBROS. DE VIRG.

**D**iscite in hoc mundo, supra mundum  
 esse; & si corpus geritis, volutet in  
 vobis ales interior.

PHILIP. 2. 15.

**A** Fin que vous soyez sans reproche  
 & simples enfans de Dieu, irrepre-  
 hensibles au milieu de la generation tor-  
 tue & perverse.



FAC SAPIAS ET LIBER ERIS.  
XXIV.



TIBULL. **S**ervitium mihi triste datur teneorque catenis  
Et nunquam misero vincla remittit amor.

OVID. 3. **S**ed tamen haret amor crescitque dolore repulsa

METAM. **S**et teneant vigiles corpus miserabile cura  
Adducitque cutem macies,

OVID. **D**y faciant possis domina transire relicta  
Limina, proposito sufficiantque pedes,  
Et poteris, modo velle tene.

DAN. **S**cilicet angustum nimium concludimur orbe;  
HEYNS. **S** ludicio peccat qui sapienter amat.



*Uvaer hier verstant, daer waer gheen bant.*

**M**Oy Brechtje speelt de beest, en Fop laet met hem geckē,  
 Ken can (so roept de vent) mijn hert niet van haer treckē,  
 Sy is vol enckel gheest, vol alle moy ghetast,  
 Dies ben ick aen mijn lief met stale ketens vast.  
 Maer segh eens, lieve Fop, en hebje noyt ghevonden,  
 Een nar, die met een stroo was aen een pael ghebonden,  
 En die noch efter stont als met een boey aen't been?  
 Ghy zijt (al weetjet niet) van dese gecken een.

*Fac sapias, & liber eris.*

**V***sque rogas, negat usque tibi crudelis amica:  
 Ecquid adhuc duro mens in amore gemit?  
 Me remorantur, ais, formosa vincla puella,  
 Vincla vel herculeâ non solvenda manu:  
 Vincla gena mihi, vincla coma, mihi vincla papilla:  
 Hei mihi? quot vinclis corda ligatur amans.  
 Stulte puer, stulti vel stramine crura tenentur,  
 Et, moriar, vinclum tu nisi tale geras.*

*Qui vent, il peut.*

**N**E vistes vous jamais un fol lié de paille  
 N'avoir l'entendement ny force qu'il s'en aille?  
 Je vais le vous monstrier, voila ce sot languir  
 En malheureux amour, & ne s'en peut partir.

Der dwazen bant, is onverstant.

**V**V At isser menich mensch in onsen tijt te vinder  
 Die aen een enckel stroo sich plach te latē bindē  
 Wat isser menich mensch die wat een ander doet  
 Houdt voor een stalen bant die niemant breken moet  
 So plach het domme vee met onghewisse schreden  
 Oock op een quaden wegh een ander na te treden.  
 Ghy leeft ghelijck een mensch dat is na wijfen raet  
 Doet na de reden eyscht niet so de werelt gaet.

---

O demens ! ita servus homo est :

**M** *Uta quidem totam patrantur inepta per urbem,  
 Cumque petis causam, mos jubet ista, ferunt.  
 Annè igitur stolidi nos stringat opinio vulgi?  
 Regula num vitæ factio plebis erit?  
 Stamine sic fragili, vel stramine morio vincetus  
 Vah ! sibi compedibus crura sonare putat.  
 Serviles vilesque sumus : pro vincimur, imò  
 Vincimur miseri, causaque nulla subest.*

---

*Ce que me lie, c'est ma folie.*

**F**Orce actes, que faisons, sont pleines de bestise,  
 Demandez en raison, on vous les autorise  
 Par la costume, hélas ! un fantastique lien,  
 Le fol se tient lié, & que le tient, n'est rien.

## O DEMENS! ITA SERVUS HOMO EST.

**S**ensus morbi, & origo ejus detecta initium sanitatis est. Magna vitiorum caturigo est, consuetudinis, plerumque non bona, impressa nobis auctoritas. Vivimus plerique ad exempla, & non quid rectum, sed quid usitatum sit, inquiremus. Quis nostrum, lautitiarum aut superflui sumptus si culpetur, non statim ecurreret ad antiquam illam, & non propterea excusationem, non ego sumptuosus sum, sed mores, ut hodie sunt, tantas imensas exigunt? Na nos lepidi sumus! sumptuositatem excusando, demerentiam culpamus. Nihil peccati antiquitas, nihil errantium multitudo nos moveat. Mala consuetudo, vetustas erroris est, dixit Theologus. non exemplis, sed legibus judicandum pronuntiant jurisconsulti. non consuetudine, sed ratione videndum clamant Ethici. Concludo antecedentium gregem sequi, pecudum esse non hominum. Nec enim bene currere potest, cui cura est alienis vestigiis pedem assequere.

**E**n ingebeelde grootachtighe van de gewoonte des volcx, is als een spring-ader van alderley misgrepen. Vele van ons leven alleen maer na exempelen van andere, niet ondersoeckende wat recht, maer wat gebruyckelijck is. VVie doch berispt zijnde over onmaticheyt van spijsse in maeltijden, en gaet niet terstondt sijn toevlucht nemen tot de oude, doch ondeugende, uytvlucht. 'Tis so de maniere? ist niet wat frays? met ons te willen verontschuldigen van kostlijckheyt, beschuldigen wy ons inder daet van dwacsheyt. Niemand bedriege sich selvē: noch de outheyt vande misbruyckē, noch de menichthe van die hun misgrijpen, kan immermeer dat slim is, recht maken. Quade gewoontē zijn oude dwalingen. Men moet na wetten, niet naer exempelen wijsen. Men behoort na reden, niet na ghewoonte te leven. Slechtelick sijn neus te volgen, en, de ghene die voorgaen na te loopen, is beesten, geen menschen werck. Niemand gactet wel die sijn voeten geduerichlijck wil voegen na eens anders voetstappen.

## SEN. EP. I. 51.

**N**on ego ambitiosus sum, sed nemo aliter Romae potest vivere. Non ego sumptuosus, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meum vitium quod acundus sum, quod nondum constitutum genus vite, adolescentia hac factum. Quid nos decipimus?

## IDEM EP. I. 58. IN FIN.

**I**nter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur. Quod pauci faciunt, nolumus imitari: quum plures facere coeperunt, quasi honestius sit quia frequentius, sequimur, & recti apud nos locum tenet error, &c.



*Ghy zijt tot vryheydt gheroepen broeders, staet dan inde vry-  
heydt, alleenlijck dat ghy de vryheydt niet en ghebruycks  
tot een oorsake den vleesche.*

**H**Oe staet de geck en kijckt al waer hy vast gebonden  
En daer is maer een draet hem om het beë gevondē;  
Een stroo, een eenich stroo is hem een stalen bant,  
Siet vvaer de inensche valt door enckel onverstant.  
Wat zijn, ô vveerde ziel, vvat zijn doch al de touvven  
Die ons den Christen aert hier vast gheknevelt houvven?  
'Tis lucht tot ydel eer, of seght tot vuyl ghevvin,  
Al niet als enckel stroo, ja vvebben van de spin.

---

**Stultitia ligamur, non compedibus.**

**S***Piritus excelsus se tollit in astra volatu,  
At caro, compedibus deprimor, inquit humi.  
Tu quid vincla voces, age, nunc videamus inepta;  
Morio vel stramen, compedis instar, habet.  
Vile lucrum, popularis honos, fugitiva voluptas,  
Hæcine sint pedibus pondera justa tuis?  
Prò viles animas! devotaque crura catenis!  
Vincimur, nervus nec tamen ullus adest.*

---

**ECCLES. 10. 2.**

*Le sage a le cœur a sa droite : mais le fol a le cœur a sa gauche.*

**L**'Esprit foushaite au ciel son noble cœur estendre,  
Mais cest amas de chair au monde se va rendre,  
Causant captivité, esclave se faisant;  
Vn sot est garotté de paille seulement.

**Q**uoties rerum humanarum interior aliqua cogitatio animum mihi subit, non possum non serio deplorare, imo & indignari, affectuum nostrorum, non insipientiam modo, sed insaniam. Irretitos nos mundi, nescio quibus, illecebris sat scimus, & futile jugum excutiendi ardor nos aliquis interdum invadit: sed irrito plerumque conatu. Quin age, & serio rem tangamus. Quid si tota hac machina plena manu, quidquid in sese deliciarum complectitur, in nos parata sit effundere, qualia tandem aut quanta nobis conferre possit, enumeremus. Honores dabit, inquit; fumi sunt. Divitias; umbra. Nomen ac famam, aura ac strepitus. Voluptatem denique; fallax prurigo est, primo blandis, postea dolens. Et quidem ista omnia deteriora non raro nos reddiderunt, meliores ferè nunquam. Nec enim aut firmitera, aut vita longior, aut mens beatior hinc alicui futura est. Ex adverso, quid si, effusus habens, in nos se viat orbis terrarum, adeò ut

Ruina cæli sidera misceat,

Ingens tamen solatium in presentium brevitate, in futurorum perseverantia.

PAVL. ROM. 7. 22.

**D**elector lege Dei secundum interiorum rem hominem, video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae: & capientem me sub lege peccati.

AVGVST. LIB. CONFES.

O Amator mundi! cujus Dei gratia mi-

**A**ls ick somwylen, met innighe ghedachten de menschelijcke dinghen in my selven overweghe, so en kan ick niet laten droevich, ja gram te werden, over de slofficheydt, jae dwaefheyt, onser gheneghenteden. Wy sien voor de hand dat wy inde wereldtche saken gantsch verwerret zijn, des kryghen wy somtijts goeden wille, om ons daer van te ontwerpen; maer, och armen! wy slabacken telcken in ons goet voornemen. Wel aen dan, laet ons teghenwoordelijcken eens de fake wat naerder onderlasten. Ghenomen dan dat de gantsche wereldt haren schoot als open dede, om ons, met al datse weet by te brengen, op het vriendelijckste te troetelen, wat soudt doch al te beduyden hebben? Sy kan ons eer-staten geven, suldy segghen. Maer wat zijn die anders, als roock? Sy kan ons rijckdom toe brenghen. Maer wat zijn die anders als een schaduwe? Sy kan ons een heerlijcken naem verheffen. Maer wat is die anders als een suysende windeken? Sy kan ons met wellust vrolijk maken. Maar wat is dat anders, als een bedrieche lijcke ketelinghe? Dit alles, maectt ons veeltijts slimmer, seiden beter. Ten gheeft ons noch langher leven, noch stercker lichaem, noch gheruster ghemoet, maer wel het teghendeel. Of dan schoon de wereldt, ons al qname af nemen, watse kan en mach, soo sal, in allen ghevalle, voor ons groote vertroostinghe ontsaen, eerstelijck nyt de kortheydt van de jegenwoordighe ellende, ende ten tweeden, uytte lanckduyricheyt vande toekomende gelucksalicheyt.

litaris? hic quid nisi fragile, nisi plenum periculis, & per quot pericula pervenitur ad majus periculum? pereant hæc omnia, & dimittamus hæc vana & inania: conseramus nos ad solam inquisitionem eorum que finem non habeant.



QVI CAPTAT, CAPITVR.  
XXV.



PLAVT. . . . . *Da mihi hoc, hoc mel meum, si me amas, sodes.*

TRIN. *Ibi ille cucullus; ocelle mi, fiat, & istud: & si  
Amplius vis dari, dabitur; ibi illa pendentem ferit.  
Fit ipse, dum illis comis est, inops amator.*

TERENT. **I***D vero est quod mihi puto palmarium,  
EVNUCH. Me repperisse, quo modo adolescentulus  
Meretricum ingenia & mores posset noscere  
Mature, & cum cognōrit, perpetuo oderit: Nosse omnia hac, &c.*



**D**E meeu vlieght over al, om haren kost te rapen,  
En vint ontrent de strant een oester ligghen gapen,  
Dies picktse na het aes; maer, eer de voghel at,  
So sluyt de mossel toe, daer is de meeu ghevat.  
Siet daer een eyghen beelt voor dese losse gasten,  
Die sonder na-ghepeys in alle schotels tasten;  
Sy zijn te bijster graegh, maer, siet! ten lijt niet langh  
De grijper is ghevat, de jager vvort de vangh.

---

*Qui captat, capitur.*

**L***æda vagis juvenes vocat in certamen ocellis,  
Vidit, & insidias, nerva paremus ait.  
Dat faciles aditus, dat basia, fertque vicissim,  
Qualia vel passer, vel dare concha solet:  
Omnia cum servant, dextram petit illa, fidemque,  
Igne furens juvenis, quod petis, inquit, habe.  
Ostrea non aliter rostro penetravit acuto,  
Et quæ captabat, capta remansit avis.*

---

*Chasse penible, ou le veneur est pris.*

**V**Oyant ces dous appasts je me faisois accroire,  
Daller, non au combat, mais bien a la victoire:  
Mais en prenant, hélas! sans y penser, je suis,  
Par mon butin, que je pensois avoir, surpris.

**D**E meeu is inde klem, de meeu die is ghegepen,  
 De voghel is bekayt de vogel is benepen:  
 Maer vvat baet dit de schelp? ké siet een vreemt gheval  
 De vangher is bedut hoe hy het redden sal,  
 De vangh is hem een pack, de vangh die is hem teghen,  
 De vangh is hem verdriet hy isser me verlegghen.  
 Wat isser menich mensch dien gelt noch goet en past,  
 Want daer beleyt ontbreeckt daer is de rijckdom last.

Fortunam citius reperias, quam retineas.

**T***Egmizibus patulis jacet ingens littore concha,  
 Dum perit hanc, rostrum pressa tenetur arvis;  
 Capto quidem premitur volucris, sed capta repugnat,  
 Et salit, & pennis ostrea dura quatit:  
 Concha, diu luctata, nequit retinere volucrem,  
 Dumque fugit, clamat; praeda molesta vale.  
 Parta per incertos numerosa pecunia casus,  
 Aut perit, aut onus est, ars nisi seruet opes.*

<i>Vn fol ou beste</i>		<i>Mais bon mesnage</i>
<i>Fait bien conquete,</i>		<i>C'est fait du sage.</i>

**B**ien que l'oiseau, soit pris, ce non obstant le huistre  
 N'en a que du travail, & n'en a nul honneur:  
 Bien, par cas fortuit, acquis par un belistre,  
 Ne fait jamais du bien a son lourd acquerieur.

*Ingentia & ramosa cornua cervis magnis oneri, quàm adjuumento esse, cum iis sti nesciant, facile perspicimus. Parum est, opibus affluere si desit ars utendi. Francesi, inquit Guicciardin, sono piu prompti a acquistare, che prudenti a conservare. Id omnibus in univversum hominibus ferè accidit. Multi sunt quibus aut regna, aut opes, summo labore adquisita, postea defectu providi regiminis manibus elabuntur. Magna opes non tam multa capiendo, quam haud multa credendo quaruntur, ait Dio. Excellentius ingenii, inquit Liv. citius defuerit, quàm quàm civem regant, quàm quàm hostem superent. Rationè acutè tangit Zonaras; tueri quæsita, inquit, difficilius est quàm adquirirere, quoniam in acquirendo ignavia possidentis saepe plus confert, quam propria virtus. Tueri autem, quæsita sine propria virtute, nemo potest. Bene igitur ille, qui malle se dixit virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem filia in matrimonium dare.*

DE hooghetackte hoornen zijn voor de herten veel eer beswaetlijck, als behulp-saem, uyt oorfaecke dat de selve gheen handelinge en hebben om die wel te konnen ghebruycken. Ten heeft niet veel om 'tlijf treffelijck gegoet te zijn, indienmen geen bequaemheyt, en heeft om sijn middelen wel te besteden en te bestieren. Den Franman, seyt Guicciardin, is veel handigher en gauwer om yet te winnen, als vootsichtich om 'tghewonnen te bewaren. 't Gaet byna so met alle menschen, hooghe en leege. Men vint die met een sekere behendicheyt den eenen treffelijcke heerlijkheden, den anderen schoone goederen, by den anderen gheraep hebben, aen de welcke nochtans, by ghebreck van goet beleyt, alles naderhandt door de vingheren is ghedropen. Vyt-muytende verstander, seyt Livius, sal veel eer de wetenschap ontbreken om hare burgherije wel te bestieren, als om haer vyanden haestelijck t'overwinnen. De redene hier van werdt aerdelijck verklaert by Zonaras; te beschermen, seyt hy, het gene dat gewonnè is, valt beswaerlijcker als het winnè selfs, overmits dickwils, tot het verkrijgen van eenich dingh, meer helpt de laffe onachtsaemheyt vandè genen die het sijne slechtelijck hem laet ontfutselen, als u eygen kloekheyt; maer 'tghene dat eens ghewonnen is, en kan sonder eygè goet beleyt niet bewaert, of recht gebruyckt werden. Hy dede dan wijselijck die sijn dochter liever te besteden hadde aen een man die goet ontbrack, als aen goet dat een man van doen hadde.

OVID.

**N**on minor est virtus, quam querere, parta tueri:  
Casus inest illis, hic erit artis opus.

SEN. LIB. I. EPIST. 2.  
Immodica divitiæ sunt veluti ingen-tia & enormia gubernacula, facilis

mergunt, quàm regunt: cum habeant ir-ritam copiam, & noxiam nimietatem,



*Sijne vrienden gheeft hy het al slapende.*

**D**E meeu die soect haer aes, en geeft haer op de sanden  
 Sy flickert over zee, sy wandelt aende stranden;  
 De mossel roert haer niet, maer leyt alleen en gaept;  
 Het schijnt of datse rust, of datse leyt en slaept;  
 En desen onverlet soo wort de meeu gevangen  
 Van yet dat niet en doet als aen de klippen hangen.  
 Ey waerom dus geyvoelt om staten, rijckdom, eer?  
 Ons doen en gelter niet, 'tis al uuv' segen Heer.

**Non labore, sed munificentia Domini.**

**S***Axa solent volucres circumvolitare marinae,  
 Prædaque dum petitur, non datur ulla quies.  
 Concha loco non mota, sui non anxia victus,  
 Nunc bibit, æquoreum nunc spuit ore salem:  
 Hanc, dum testa patet, rigido petit improba rostro,  
 Dumque petit, rostro capta remansit avis.  
 Quos manus alma Dei beat, hos beat absque labore,  
 Sponte replet placidos præda petita sinus.*

ECCLÉSIASTIQ. II. 14.

*Les biens & les maux, la vie & la mort, la pauvreté  
 & richesses sont du Seigneur.*

**L**'Huystre est tout en repos, sans oncq changer de place:  
 L'oiseau de mer par tout, sans s'arrester tracasse,  
 Qui rien ne fait, il prend: l'oiseau travaille en vain,  
 Ce qui nous enrichit, est, Dieu, ta riche main.

NON LABORE SED DOMINI MVNIFICENTIA.

**R** Hombam, & squatinum, & rhaïam, & pastinacam, cum tardissimi sint piscium, saepe tamen mugilem piscium velocissimum in ventre habere, piscatores obseruarunt. Simile in terrâ, & ipsis uidem hominibus contingere, quis non uidet? ejus rei rationem si quis inquirat, nec uelocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium pacem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam, cum sapiente hebræo, respondebo. *A Deo sanè omnia, à Deo sunt. Dei arbitrio exauditur victoria, ait ille, neque ad insolentissimos quosque illa accedit, sed ad eos contaxat, ad quos conditor illererum & moderator accedere uoluerit Ille quoties quis auxiliari statuit, externis illis plebemque se astringi non uult; imò ea astringatur potius, instrumentisque debilius magis, quam robustis, iurare mandat. Loquuntur id exempla Gidionis, Ionathæ, & aliorum Cujus rei illa haud dubie est ratio, ut, bona, quæ insperata nobis ueniunt, recta è manu Dei in nos delata intelligamus, eique tanto impensius gratiam uictimam offeramus. Eam rationem expressit ipse Deus Iud. 7.2.*

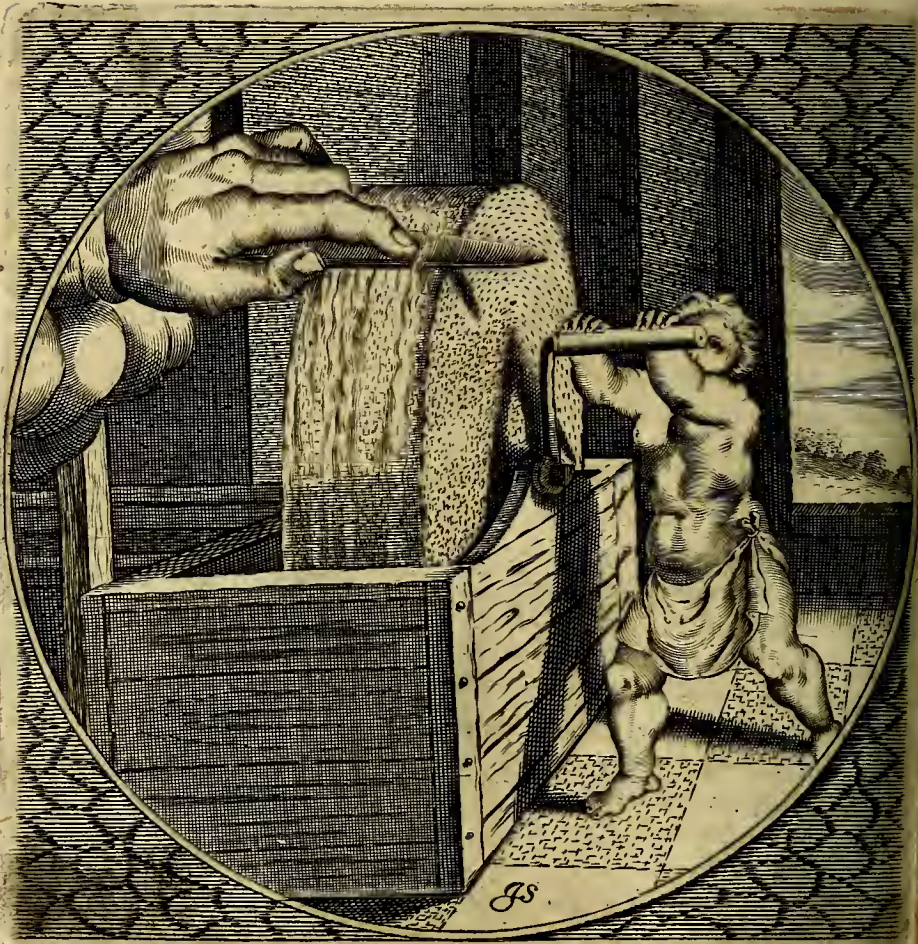
**D**E zee-luyden hebben menichmael voor wat vreemts aenghemerckt, dat inde ropen ende buycken van traghe ende lompe vischen dickwils de snelste en rapste overvlieghers vander zee ghevonden werden. Yet sulcx ghebeurt oock niet selden op den aertbodem, en selfs onder de menschen; En de reden daer van is, teghene Salomon seydt, Eccles. 9.11. Dat ten loope niet en heipt, snelle zijn; ten strijde niet en helpt sterck te zijn; ten rijkdom niet en helpt kloeck te zijn, &c. Die en diergelijke segheningen dalen alle vanden hemel. Na den raet Godes (seyter een) wert de overwintinge uytghemeten, en den seghen volcht juyft niet die stout en vermeten zijn, maer alleenlijck de ghene die het God behaecht dien toe te schicken. Ten is den Heere niet swaer (seyde Ionathan, 1. Sam. 18.6.) door vele ofte weynighe te helpen; En veeltijds, selfs inde meesten noot, behaghet Gode de sijne, door kleyne en gheringhe middelen, uyt het ghevaer te trecken: onder andere redenen sonderlinghe, op dat den mensche gheen stoffe en soude hebben sich selven in sijne verlossinghe yet wat toe te schrijven: maer alles regelrecht uyt Godes milde haer soude bekennen ontfangen te hebben, en dies te meer verweckt soude werden met ware danckbaerheyt sich voor God te vernederen. Dese reden wert selfs van Gode uytgedruckt. Recht. 7.2. Israel mochte sich beroemen teghens may, en segghen; Mijne handt heeft my verlost.

**SALOMON. PROVERB.**  
*Benedictio Domini diuites facit, nec sociabitur iis afflictio.*

**ECCLES. 9. 11.**  
**I***'Ai uen sous le soleil que la course n'est point aux legers, ni aux forts la bataille, ni aux sages le pain, ni aux prudens les richesses, ni la grace aux scavans.*

DAT





OVID. I. ME- **D** Equè sagittiferà prompsit duo tela pharetrâ,  
 TAM. DE AMO- Diver forum operum; fugat hoc, facit illud amorem;  
 RE LOQVENS. Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acutâ:  
 Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum,  
 Hoc Deus in nymphâ Peneide fixit, at illo  
 Læsit Apollinaas trajecta per ossa medullas:  
 Protinus alter amat, fugit altera nomen amantis.  
 Aucta fugâ forma est.



*Sy gheeft, datse niet en heeft.*

**G**Hy slijpt ons, Rosemont, vvy zijn des liefdes pijlen,  
 Ghy zijt de vvet-steen selfs, uuv' oochjens zijn de vijlẽ;  
 Ghy die ons gaende maect behoudt uuv' eersten stant,  
 De coude maect het vier, en 't ys vervveckt den brant.  
 V lieffelijck ghesicht doet ons de sinnen quelen,  
 V neer-gheslaghen oogh kan ons het herte stelen,  
 Siet vyat mijn lief vermach! Sy maect, sy doet, sy gheeft,  
 En datse niet en is, en datse niet en heeft.

**Dat, nec habet.**

**C***Os obtusa manet, gladiis tamen addit acumen,  
 Quodque dedit ferro, non dedit ipsa sibi.  
 Cotis agunt partes in pectora nostra puellæ,  
 Quasque dedere aliis, non habuere faces.  
 Phylli, dionæo mihi cum jecur igne peruras,  
 Corda geris schyticâ frigidiora nive:  
 Me glacies torret, mihi frigora causa caloris,  
 Ah! calor hic tandem desinat, unde venit.*

*Le rebouché esguisë.*

**I**Vriste tu ne scais que c'est de noz affaires,  
 Voicy les lois d'Amour a voz lois tout contraires:  
 Tu dis, que, nul ne peut donner ce qu'il n'a pas,  
 La pierre, que tu vois, & Phillis font celá.

V

*Ghemeen-*

*Ghemeenlijck een vermaende geck  
Straft in een ander sijn ghebreck.*

**A**L is de wetsteen plomp al weet hy niet te snijden  
Hy wil noch evenwel gheen plompe messen lijden  
Noch laet hy evenwel ter snede niet ghestelt  
Noch laet hy evenwel gheen yfer onghequelt.  
Hoe vveet het schamper volck en yeder 'tsijn te geven  
En 'tis doch steke-blint ontrent sijn eygen leven,  
Maer Fop vvat is u nut te maken yeders staet,  
Nadien dat onderwijl uvv' huys verloren gaet.

*Peccans peccata corrigit.*

**C***Os acuit tritas, obtusior ipsa, secures,  
Et redit à scabro splendidus axe chalybs.  
Si quis in alterius sua crimina pectore sensit,  
Hei mihi! quàm sevas exerit ille manus?  
Dum vitis agitur, convitia spargit in omnes  
Zoylus, & crimen quod petit, intus habet.  
Claude domi tua vota, foris quid cernis acutum?  
Crede mihi, sibimet qui sapit, ille sapit.*

*Mets ta main en ton sein,  
Et ne mesdiras à ton prochain.*

**L**A pierre que tu vois, agu le fer veüt rendre;  
Et jamais a trancher ne peut soy mesme apprendre.  
Qui chastier pretend es autres leur défaut,  
Ses fautes redresser premierement luy faut.

**D**E Augusto traditur, cum esset luxuria serviens, fuisse tamen ejusdem vitii servissimum ulrorem; idque ferè universis hominibus mali moris est, ut acres sint in ulciscendis vitiis quibus ipsi vehementer indulgent. Ea utiq; est fatalis ingeniorum scabies (ut ille ait) ut omnes reprehendere ac disputare malint, quàm vivere. Nemo docendi, nemo discendi studio unquam in calumnia hunc malignum campum descendit. Sed quemadmodum cum aestate, ut Plinius ait, vehementius tonuerit, quàm fulserit, ventos denūtiat, ita, ubi quis vehementer in aliorum vitia inclamat, ipse, vita non sat proba, indicium est animi magis ambitionis vento tumescentis, quam solide p̄j. *Apazè mihi cum nasutus estus. Placet illud p̄æta, . . . . . Non sic inflectere sensus Humanos edicta valent, quàm vita loquentis. Quanto amabilius erit si in omni vitâ cum Plauto dicamus? Eya Lyde! leniter qui sapiunt, sapiūt magis. (illorum facit, Minus mirandum est, atas si quid Quam si non facit: feci ego isthęc in adolescentia.*

**M**En schrijft van Augusto, hoe wel hy sijn geyle lusten vry wat veel was toegeven- de, dat hy evenwel die vuylicheden in ande- re, met alle strengicheydt plach te straffen. 'Tis by-nae een ghemeen, ghebreck in alle menschen, dat schier yeder een alderley feylen in sich selven vleyt ende lievekoost, in andere daerenteghens heftelijcken bestrafft. 'Tis als een aengheboren schurffe van onse verstan- den, dat een yeder liever heeft s'herpelijck een ander te berispen, als selfs wel te leven. Men sal even wel bevinden dat menschen, die haer werck maken van ander luyden ghebreken so plichtelinghe ten thoone te stellen, ende als te schavotteren, sulcx noyt en bestaen, noch om andere te onderwijfen, noch om selfs onder- wesen te werden: Maer ghelijck als stercken donder met weynich blixem voor een teyckē van windich weder wordt ghehouden; soo is oock het uytscetterende gheluydt van een schampere tonghe (soo daer gheen s'chtelijck leven by en zy) meer een teycken van een win- derighe eergiericheyt, als van eenighe oprech- te vromicheyt. Wech dan met sulcke s'cherp- gheneufde kaeckelaers.

*Gheen woort soo seer de feylen breeckt,  
Als doet, het leven van die spreeckt:  
Dus, die een ander s'chten wil,  
Dient hem so langh te houden stil,  
Tot dat sijn leven metter daet,  
In't goed een ander voren gaet.*

Aurel. Vict. Histor. August.

**H**omines in ulciscendis vitiis, quibus ipsi vehementer indulgēt, acres sunt.

HORAT. SERM. LIB. I. SAT. 3.

**C**um tua per vidias oculis male lippus inunctis,  
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,  
Quam aut aquila aut serpens epidaurius?

PLAUT.

**Q**ui alterum incusat probri, se intueri oportet.



*Ghy die een ander leert, leert ghy u selven niet ?*

**B** Esiet een plompe steen ghehouven uyt de berghen  
 Die komt het sijne stael, die komt het yser terghen,  
 Die vvil dat oock het roeft sal blincken als een glas,  
 En efter blijftse selfs, ghelijckse voortijts vvas.  
 Daer zijnder in het lant, die al de vverelt leeren,  
 En brenghen nimmer falf ontrent haer eyghen seeren:  
 Ey vrienden niet alsoo : het is de beste voet.  
 Als sich de meester selfs een eyghen lesse doet.

**Docet ipse docendus.**

**C** *Os acuit ferrum, gladiisque reducit acumen,  
 Attamen hoc, ferro quod dedit, ipsa caret.  
 Si dum sancta doces alios, perversa sequaris,  
 Ingenium cotis, frevole doctor, habes:  
 Quæ tu cunque mones, ea denique pondus habebunt,  
 Conveniant dictis si tua facta tuis.  
 Discrepat a monitis cui devia vita severis,  
 Destruit exemplo, quæ monet ipse suo.*

*Ne faites point selon leurs œuvres, car ils disent  
 & ne font pas.*

**O** Qu'il est mal seant, & de mauvaise grace  
 Vn autre admonester & point avoir de trace  
 De ses enseignemens ! veus estre bon docteur ?  
Fai tout, ce que tu dis, en reformant ton cœur.

**N**onnulli ex ijs, qui arca faciendâ adhibiti fuerunt, diluuiò tamen perierunt. Sape lixa, qui culinæ operam dedit, nilo repletus minimum comedit. Fieri oteſt, ut cibi ſpiritualis adminiſtri nec eò poſi fruantur. Nihil minus ferendum eſſe arbitror rationem viſâ ab altero repoſcere eum, qui non poſſit ſua reddere. Benè facta quidam non improbo, benè facta autem longè præfero; præſertim quidem in eo, cui populum docendi grave pondus incumbit. nõ enim homines tam faciliè verborum doctrina ducuntur, quàm operum. Eſſe facere principem, qui ciues ſuos faciendò docet, antiqui cenſent. quidni idem de paſtore ac doctore dicamus? ij, ſi id non faciant, vitia non ſolum concipiunt, ſed etiam in civitatè effundunt, plusque re è exemplo, quam peccato nocent. Sermo quidam animi interpres eſt, ſed vocatur tantum; actio verò realis; hanc matrem. Magis enim credibile puto ea unumquemque ex animo velle, quæ agit, quam ea loquitur: ideoque ſaniores de fide cuiusque magis oculis, quàm auribus creant. Qui benè dicit & facit, omni exceptione maior eſt; duo tamen hæc ſi ſeparanda ſunt, rectè facientem & cætera citurnum, præferendum iudicio.

**S**Elfs eenighe van de gene die de arcke hebben helpen timmeren, zijn door de ſondvloed vergaen. Een kock die de ſpijſe bereyde heeft, eet menichmael alderminſt, als vol zijnde van den reucke. 'T kan ghebeuren, dat de gene die ons de geettelijcke ſpijſe voor ſtellen, ſelfs daer van geen genut en hebben. Middeler tijt en iſſet niet min te verdragen, als dat yemant, die reden eyscht van eens anders leven, van ſijn eygen ſelfs geene geven en kan. Wel te ſprekè is een loffelijck dinck, maer wel te doen gaet noch voor: ſonderlinghe inde ghene, die den ſwaren laſt van de ghemeeute te leeren op de ſchouderen geladen hebben: want het volck en wert niet ſo lichtelijck tot de deucht geleyt met de leere van woorden, als met de leere van wercken. De oude ſeyden dat een prince wel dede, dat hy ſijn onderſaten met doen leerde. Het ſelve mach, niet ſonder reden, tot een herder en leeraer des volcx gheſeydt werden. Want in ghevalle inde ſulcke de leere niet beantwoort en wert vande daet, ſoo en ſondighen de ſodanighe niet alleenlijck ten opſiene van hun ſelven, maer gieten de feylen uyt over de gantſche ſtadt, en doen meer ſchade door haer exempel, als door de ſonde ſelfs. De woorden diemen ſpreect werden ghenoeint tolcken van het gemoet, de daden zijn't noch beter: 'tis waerſchijnlijcker dat yemandt van herten meynt, het ghene dat hy doet, als het ghene dat hy maer en ſeydt. De oude, van yemants gheloove oordeelende, gheloofden ten dien aenſien veel beter haer ooghen, als haer ooren. Die wel ſpreect, en met eenen wel doet, is een dubbel man: Indien men nochtans deſe twee dingen ſoude willen ſcheyden, ſo is den genen die wel doet, en voorts ſtille ſwijgt, noch verre de beſt te houden.

hryſ. in Lib. de Compunct. Cord.

**D**ocere & non facere, non ſolum lucrifacere, ſed & damni plurimum conſtituit. Grandis enim condemnatio componenti quidem ſermonem ſuum: vitam veſtram atque operam negligenti,

August. ſuper illud Beat. Immacul.

**I**udicet ille de alterius errore, qui non habet in ſe ipſo quod condemnet, iudicet illi qui non agit eadem, quæ in alio putaverit puniendâ, ne cum de alio iudicat, in ſe ipſum ſententiã ferat.



INVERTE, ET AVERTES.  
XXVII.



PLUTARCH. IN MORALIB.

**V**T pueris cum terrentur personis, damus eas in manus, & versatas ostendimus inanes, ut discant non timere; ita conveniet adhibita ratione res specie terrificas excutere, ut cum viderimus non esse quod apparet, contemnamus.

SEN. **D**ESCIamus omnia aequae leviae esse, extrinsecus diversas TRANQ. **S**facias habentia, introrsus pariter vana.



**W**ilt ghy de svvaerste straf van liefdes vierfchaer vveten?  
Sy vvort in onse tael een *blauwe schein* geheten;  
Y! dat's een bitebau die yeder een ontstiet,  
Maer keert het spooock eens om, ten is so leelijck niet.  
Dat ghy, ô vryer, noemt 'tgevvenschte goet te derven,  
(na dat ick het vat) u eerste vryheyt erven:  
Gheen quaet is sonder goet, voor die het vvel beleyt;  
Sy neemt u oock de vrees die u de koop ontseyt.

---

Inverte, & avertes.

*Arva quod est pueris, id amantibus esse repulsans  
Tam puer arcitenens, quam Cytherea jubent:  
cons in utraque quidem metuenda, sed inspicere tergum,  
Aut levis hinc cortex, aut cava pinus erit.  
Quid gemis optata te spe cecidisse puellæ?  
Pristina libertas hinc tibi salva redit.  
Es sublata metum quoque sustulit: Arrige mentem,  
Fronte quod horrendum est, ludicra terga gerit.*

---

*Qui le voit d'arriere, Ne fait que rire.*

E masque te fait cœur: mais, mon amy, de grace,  
Regarde, aussi le dos, non seulement la face;  
Tu, qui plains grievement, ton malheureux amour  
Y trouveras soulas, si prens un autre tour.

**G**Hy fiet het momme-tuygh de kinders henen jagen,  
 Vermits sy dat alleen maer inder haest en fagen;  
 Maer wie het met ghemack en buyten vreesse fiet,  
 Die lacht met al het volck dat so becommert vliet.  
 Hoe wort een schielick mensch by wijlen omghedreven?  
 Yet, ick en vveet niet vvat, dat doet hem dicmael beven,  
 Maer t'is recht kinderverc so licht te zijn beducht,  
 Hooft reden, eerje schroomt; en vveeght, eer datje vlucht

*Pessimus interpres rerum, metus.*

**H***Orrendo pavidas hinc territat ore puellas,  
 Inde caro risum cortice larva movet.  
 Deterior vero rerum succurrit imago,  
 Et falsa miseros anxietate premit:  
 Auget homo proprios animo plerumque dolores,  
 Inque suam mens est ingeniosa necem.  
 Eia age terribilem rebus, miser, abripe larvam,  
 Ludicrus error erit, quod modo terror erat.*

*De vaine crainte, injuste plainte.*

**L**E masque, regardé au front du faux visage,  
 Aux idiots enfans abbat tout le courage,  
 Mais qui voit l'autre bout, y trouve moins que rien,  
 Nous n'aurons point du mal, si nous le prenons bien.

**T**imiditas est corruptio iudicii, ajunt Philosophi. Meticulosos utique non res, sed de rebus rumores, etiam incerti, & rose (quod dicitur) umbra quandoque terret. saepe opinione amplius laboramus, quam re, ait Seneca, & quemadmodum aves inanis funda sonus territare solet, ita nos non ad actum excitamur tantum, sed ad strepitum. Infirmi animi est, antequam malis opprimatur, queri; Propriumque est miserorum facile id credere quod minus volunt: utque corpora per nebulam, sic per metum res videntur majores, adeo ut multi, rem quam metuunt, ipsi-met anticipent:

... Multos in summa pericula misit Venturi timor ipse mali.

Reperi sunt qui dum in navi periclitantur, non expectata navis submersione, in mare sese precipites dederunt. Miserum est mori ne moriamur. optime Sen. quid dementius quam angi futuris, nec tormento se reserware, sed accersere sibi misérias?

**V**Reefachticheyt bederft het oordeel: want soo haest als yemant den schrick in't lijf krijcht, een blase met de boonē (somē seyt) ja de schaduwe van een roose, soude hem den broeck ront seien. D'inbeeldinghe (seyt Seneca) ontset ons gemeenlijken meer, als de sake selfs: en gelijk het gesnor van een ledigē slinger het ghevogelte vervaert maect, en doet opvlieghe: so verschrieken wy ons niet alleenlijk van de slach, maer oock van't gedreun. En gelijk de gedaenten der lichamen grooter toonen in mistich weder, soo doen oock alle dingen door de vreesse: in voegen datter veel door vreesse van in gevaer te komen, dadelijck in het uysterste gevaer zijn vervallē. Men heeft menschen gevondē, die, t'schepe in noot wesende, hun selven uyt vreesse van verdrencken, buyten boort hebben gheworpen, verdrenckende also, om niet te verdrenckē, en stervende om niet te stervē. Vvat isser geckelicker, seyd Sen. als met toekomende swaricheden sich selven te quellen?

## SENECA.

**A**dhibe rationum difficultatibus, possunt & dura molliri, & angusta laxari, & gravia scitē ferentes minus premere.

## PLVTARCH. IN MOR.

**T**Error absentium rerum ipsa novitate falso augetur, consuetudo autem & ratio efficit, ut ea, etiam qua horrenda sunt natura, terrendi vim amittant.



*Doot waer is u prickel?*

**H**Et kint, aen wien een grijn in haest is voor-gecomen,  
 Wort vanden bleeckē anxt ten hoogften ingenomen;  
 Maer die het seltsaem tuygh aen alle kanten siet,  
 Vint slechts een leeghe schors, en daerom schriect hy niet.  
 Wat schroomje voor de doot, ô rechte pimpel-meesen?  
 T'is maer een bite-bau dat niet en is te vreesen  
 Voor die haer wesen kent. Hoe leelick datse schijnt  
 Doorgront haer rechten aert, en alle quaet verdwijnt.

Mors larvæ fimilis, tremor hinc;  
 nihil inde maligni.

**I**D mors est homini, trepidis quod larva puellis;  
 Excitat ingentes frons utriusque meus.  
 Larva fugat pueros, frontem, non terga, videntes;  
 Ast aliis risum posteriora movent.  
 Sensibus incurrit cum lurida mortis imago,  
 Hei mihi! quam multis spes animusque cadit.  
 At cui terga necis melior doctrina revelat,  
 Clamat, ades vitæ mors melioris iter.

*Le fol s'ensuit, le sage s'en mocque.*

**C**omme, aux enfans, paroist le masque espouventable;  
 A l'homme ainsi la mort ressemble misérable,  
 Mais qui, de tous costés, ces monstres taste & voit,  
 En fin n'y trouve rien qu'espouvanter le doit.

## TREMOR HINC, NIHIL INDE MALIGNI.

**P**lore suffundor quoties homines, solo natura lumine illustratos, optimam illam philosophiam (mortis cogitationem dico) non tantum summopere coluisse. verum etiam mortalitati medium unguem ostendisse, comperio. Philippus, rex macedonum in medijs aula delitijs, puerum voluit indies sibi acclamare; Hominem te memento, Philippe. Aegyptijs, inter epulandum, sceleton convivis exhibere solenne fuit, cum elogio: Mortui sic eritis. Hegesias, de anima immortalitate graviter differendo, mortalitatis metum multis adeo excussit, ut sponte ad mortem properarent Calcar mihi addunt homines futurae felicitatis ignari, quo ita me componam, ut mortalitatis exuvias animose aliquando deponam. Et videor oculis fixis ac irretortis mortem me aspicere jam nunc posse, Et quidni id faciam? Non mundus, cum hinc decedam, me desideraturus est; plures enim ac meliores incole illi supererunt. Non ego, cum moriar, mundum desiderabo; plurima enim, ipso meliora, me expectant: in hoc ubique in gens est calamitas, extra hunc, summa futura est felicitas.

**I**ck schame my t'elcken als ick bemercke dat menschen, door het tugheven van de nature alleenlijk gheleydet zijnde, van het beste deel der wijsheyt (ick segghe van de bedenckinghe des doots) niet alleenlijk veel hebben gehouwen, maer telks dat levé gantsch weynich hebben geacht, Philips Coninck van Macedonien, midden inde weelde van een dertel hof, hadde een jongelinc gelaft dach aen dach hem in d'ooore te komen bytê; Philips, gedenckt dat ghy een mensche zijt. Die van Ægypten hadden voor een gewoonte, in het vrolijkste van hare maeltijden, een gheraemte van een doot mensche te voorschijn te brengen, met een byreden aende genoodet; doot zijde, suldy aldus wesen. Hegesias leerde met soedanighen gheachte vande onsteyfelijkheid der zielen, dat hy aen vele, niet alleenlijk de vreesse des doots gheheelijk wech nam, maer oock lust dede krygen tot het sterven. Dusdanighe menschen, niet wetende van de toekomende ghelucksalicheyt, gheven my dagelijcx als een spoor, om dese bedenckinghe my gantsch en al gemeensam te maken: Dies verhope ick oock (door Gods genade) de sake daer toe nu ghebracht te hebben, dat ick de doot onder haer holle ooghen, sonder my t'ontstellen, soude derven aensien. En wat sou my doch van sulcx wederhouwen? De werelct (of ick schoon van hier scheyde) en sal my niet eens missen, overmits sy noch inwoonders genoegh, en beter als ic ben, sal blyven behouden: Ick van ghelijcke, en sal de werelct niet eens missen want veel dinghen die beter zijn als sy, sullen my gewerden: Inde werelct is uytnemende ellendicheyt, buyten de werelct onuytsprekelijcke ghelucksalicheyt.

## CASSIOD. IN PSALM.

**Q**uis mortem temporalem metuat, cui aeterna vita promittitur? Quis labores carnis timeat, quum se in perpetua requie noverit collocandum?

## PSALM. 15. 15.

**T**oute sorte de morts des bien-aimés de l'eternel est precieuse devant ses yeux.

## PHILIP. I 23.

**M**on desir tend a desloger & estre avec Christ.



NVDA MOVET LACHRIMAS.  
XXVIII.



HEROD. LIB. I. *Mulier exutâ tunicâ verecundiam pariter exuit.*

ANNÆN. ROBERT. RER. IVD. LIB. 4. CAP. 10.

**N**vditas in viro indecens, in muliere probrosa: unde Herodotus apud Lydos as  
Nplerasque gentes, etiam barbaras, viris indecorum fuisse tradit se nudos ostendere, nam (ut ait Cicero) hoc solum animal natum est, pudoris & verecundia particeps.

ADDE,

*Flagitii principium esse, nudare inter cives corpora.*



*Wort dit ghewas ontkleet,  
Al wasset lief so worttet leet.*

**V**ermijt u, domme jeught ajuyn te willen schellen,  
Of, fiet! u treurich oogh sal vande tranen swellen;  
Maer sooje met de vrucht wilt spelen sonder leet,  
Soo raectse sachtjens aen, en laet het ding gekleet.  
Ghy meught u, jongh gesel, ter eeren wel vermaken,  
Maer pleegt geen ander min als door eerbiedigh raken:  
T is noch al, soo het plach. Acteon naect verdriet,  
Indien hy sonder kleet de jonge nymphen fiet.

**Nuda movet lachrimas, vestitam impunè videbis.**

**S***Æpe licet tractata manu, non ledit ocellos,  
Dum latus inclusum cortice cepa gerit:  
Ianc tenui spoliare togâ si forte juvabit,  
Protinus uda tibi lumina, nuda dabit.  
Iuc animos adverte, puer; mihi cepa puella est;  
Quisquis amare voles, fac reverenter ames.  
Ce teneram spectare juvet, sine veste, Dianam;  
Hac dea, nuda magis, quam pharetrata, ferit.*

*Qui me despoille, pleurant se mouille.*

**M**anie tes amours en chaste reverence,  
Si tu ne veus languir de longue repentence,  
Tu pourras, sans douleur, tenir en main l'oignon,  
Mais, pleureras, si veus oster son cotillon.

Na 'tis ontkleet,  
Soo wortet leet.

**E**En vvaterlantfche trijn fat eens ajuyn en schelde,  
En klaeghde dat de lucht haer oogen dapper quelde,  
En kijck eens (sprack de meyt) ick hebber mé gespeelt,  
En doen heeft my het dingh int minste niet verveelt.  
Dus gatet, lieve moer, ginch Els hier tegen seggen,  
Met die foo inetter haest haer spillen tsamen leggen;  
'T is vvcl foo langh men vrijt, maer trecht het rockjen uyt  
Een reuck daer 'toogh af loopt verneemtme vande bruyt

---

Dos est uxoria lites.

**V**ESTIBUS indutum nil cape nocebit ocellis,  
Tegmina tollenti fletibus ora fluunt.  
Cape quod est nobis, teneris hoc uxor ephæbis;  
Cum verbis agitur, tum bene constat amor:  
Intret hymen thalamos, sit zona soluta puella,  
Ibit demissis vir novus auriculis.  
Mira vides, uxor quem nunc iubet esse maritum,  
Vah! puer est, sed vir, cum puer esset, erat.

---

Après la feste, on grate la teste.

**L**'Oignon lors fait pleurer, quant on le deshabelle,  
Lors quant un jouvenceau espouse belle fille  
Pour assouvir le feu de ses brutaux amours,  
Pour quelques bonnes nuits a force mauvais jours.

**E**os, qui ex incitato juveniliū affectuum impetu faelices matrimonio-um successus augurantur, toto plerumq; alio errare, dicere non adhorreo. Leves enim istos ac fluctuantes juvenum ardore, & stabile hoc ac venerandum matrimonii sacrum mutuas sibi operas tradere, vix unquam comperi. Longè quippe lius lascivi istius amoris, alius sanè selati conjugii scopus est; magisque contraria illa inter sese, quam cognata aut conjuncta non abs re quis dixerit. Prudentes utique usuque edocti, & inter eos viri, inconsultum putant eam matrimonio sibi copulare, cui quis in amoribus nimis sese submisit, quamque dominam, heam, lumen, votorumque suorum finem, non minus impiè, quam stultè appellare. Ijsque amatoris ac hyperbolicis ineptiis extollere solitus est. Iudicant enim viri prudentes nimiam istam demissionè effigere ut mariti dignitatem, contracto tantè matrimonio, male providus adolescens sustinere non possit; Quid tandem: fit factus iste amator, ridiculus maritus, ut apud noster Heynsius.

**S**Y vergrypen hen grootelijcx, die daer meynen dattet noodelijck een goet houwelijck moet zijn, alster twee ghelievekens, die met hittige genegentheyt malkanderen aenhangen, te samen komen. Men heeft selden ghesien dat schielijcke invallen van de kalver-liefde den ghesetten standt ende bandt des houwelijcx eenich behulp hebben aengebracht, maer menichmael het teghendeel. Een ander oogmerck heeft den echten en hechten staet, een andere de swevende en bevende minne. Veel ervaren mannen ontraden een jonckman in houwelijck te versamelen mette gene aende welke hy sich door quistige beleeftheyt van vryagie al te seer heeft verpandt. Want hoe ist moghelijck (segghen sy) dat yemandt de selve, die hy recht re voren heeft verheven tot sijn meesterse, princeesse, jae goddinne (en wat een vleyende tonghe, vervoert door dwase minne-stuypen, meer weet by te brenghen) dat (segghen sy) hy de selve terstondt daer na, als hooft en voocht, sal kunnen ofte derven heten en gebieden? ea of schoon hy sulcx al derfde bestaen, soo en is niet te vermoeden dat sy, die in so vollen besit is van over al het hoochste woordt te voeren, sulcx sal willen lyden of ghedooghen, in voeghen dat, de dese haer oude vryheydt, den ghenen sijn nieu-verkregghen recht pooghende voor te staen, uyt sulcx niet anders en staet te verwachten, als van een al te beleefden vryer, een al te geckelijcken man.

## SEN. OCT.

**V**enilis ardor impetu primo furit,  
Languescit idem facile, nec durat diu  
in venere surpi; ceu levis flamma vapor.  
Ovid lib. 2. de Remed. Amor.

**V**rpe vir & mulier, juncti modo,  
protinus hostes.

## ARIST. LIB. 2. RETH.

**V**venes ex corporeis voluptatibus, venereis potissimum dediti, earumque impotentes sunt, & inconstantes; resque quas concupiverunt, fastidiunt: Valde concupiscunt, sed protinus conquiescunt; quia acutas habent voluptates, non longas, ut egrotantium fames, & sitis.

ECCLES.



*Vrient, soo langh alst dient.*

**S**Peelt yemant met ajuyn, doch sonder hem te schellen,  
 So sal die niemants oogh in eenich deel ontstellen,  
 Maer als men dese vrucht van haren rock ontbloomt  
 Soo vvort het gantsch ghesicht van enckel tranen root.  
 Veel menschen zijn beleeft, en vveten schoon te praten,  
 Soo langh sy voor een vrient gheen hayr en moeten laten  
 Maer als het qualijck gaet dan isset uytghemalt;  
 „Men kent de vrienden best vvanneerder schade valt.

*Amicus certus in re incertâ cernitur.*

**C***æpe levi tractare manu sit cura, viator,  
 Stringenti lachrimis lumina rubra tument.  
 Qui facilem laudas, & amicâ fronte sodalem,  
 Signa sodalitiî num sat aperta tibi?  
 Dum joca miscentur, dum luditur inter amicos,  
 Aspera qui moveat jurgia, rarus erit.  
 Damna probant socios; tunc cum de jure remittet,  
 Te cupiente suo, respice qualis erit.*

*En partage liêt & jambon, cognoit l'homme son compagnon.*

**I**Oüant avec l'oignon, je ne faisois que rire:  
 Mais il me faict pleurer, si tost je le déchire.  
 l'Amy, quand tout va bien, est debonnaire & doux,  
 Mais touche le de pres voila un grand couroux.

## AMICVS CERTVS IN RE INCERTA CERNITVR.

**M**Agis moralis, quam theologici argumenti est carmen huic emblematici adscriptum; nos id paulo aliter, pro subiecta materia, hic interpretemur. *Capa, levi brachio dum tractatur, prorsus sensibus humanis innoxia est, durius pressa, mox odore nares oculosque offendit. Ita plerosque homines affectos esse accusator ille fratrum, diabolus inquam, in personam Iobi (licet in eo falsus) callidè inclamat: nunquid, inquit, Iob frustra timet Deum? nonne tu operibus manuum ipsius benedixisti? Sed extende paululum manum tuam, & tanget ea que possidet; mox in faciem benedicet tibi. Ea sanè est natura humana fragilitas, Denm, dum leniter nos habet, laudamus; si castiget, ilicò voces impie, ac murmura. Verisimè veritas; qui super petrosa, seminatus est, inquit, hic est, qui verbum audit & continuo cum gaudio illud accipit, nò habens autem in se radicè, temporalis est, ac facta tribulatione continuo scandalifatur. At tu, ne nos inducas in tentationem, Domine, potiusque nobiscum agè ex verbo tuo quod locutus es (in Psal. 89. 52.) Si iustitiam meam profanaverint, visitabo in virga iniquitates eorum; Misericordiam autem meam non dispergam ab ijs.*

**N**A dien het ghedicht op dit sinne-beeldt meer op de leden-leere, als op een Christelijke bedenckinge schijnt te trecken; soo sullen wy d'uytlegginghe daer van wat naelder brenghen tot de stoffe, die wy in dit deel verhandelen. Den ajuyn maer sachtjens aengheraeckt, en gheeft van sich gheen quade lucht, maer ghepeist z inde, questit beyde de ooghen ende den neuse vaade omstanders. De menschen meest aldus gheneghen te zijn, poecht den lasteraer der broederen, den duyvel waer te maken, in den persoon vanden lydtsamen Iob: Meyndy (seyde hy) dat Iob om niet Godt vreelt? ghy hebt het werck sijner handen gesegent, sijn huys bewaret, &c. steeckt u hant uyt, en tast hem aen, hy sal n seghenen in u aensicht. 'T is een swackheyt van veel menschen, dat zy, soo langhe hun saken wel gaen, Godt loven, maer als sy eens hardt werden aenghetast, werpen strax, ick en weet niet wat, lasterwoorden teghens den Hemel. Het zaet (seydt den mont der waerheyt) dat op steenachtighe plaetsen ghezaeyt is, zijn dese, die het woordt hooren, en ontfanghen het selve met vreuchden, maer, den tijt van vervolginghe komende, als gheen wortel hebbende, werden tertrondt gheerghert, Maer, O Heere onsen Godt, en leyt ons niet in verfoeckinghe; maer handelt liever met ons na uwen woorde, dat du door dijen Propheet ghesproken hebt (Psal. 89. 32.) Soo sy mijn ghebodt niet en houden, soo wil ick hen metter roede te huys soecken, ende hare misdaet met plaghen; Doch myne ghenade en wil ick van hun niet wenden.

ISID. LIB. 3. DE. SVM. BON.

**I**N prosperitate incerta est amicitia, noscitur enim an persona an felicitas diligitur.

PROVERB 17. 17.

**L**'intime ami aime en tout temps & L'naistra comme un frere en la destresse.

ECCLESIASTIQ 37.1.

**L**'n'y a point d'amy qui ne die ? ie suis aussi de ses amis, mais il y en a tel qui n'est ami que de nom.

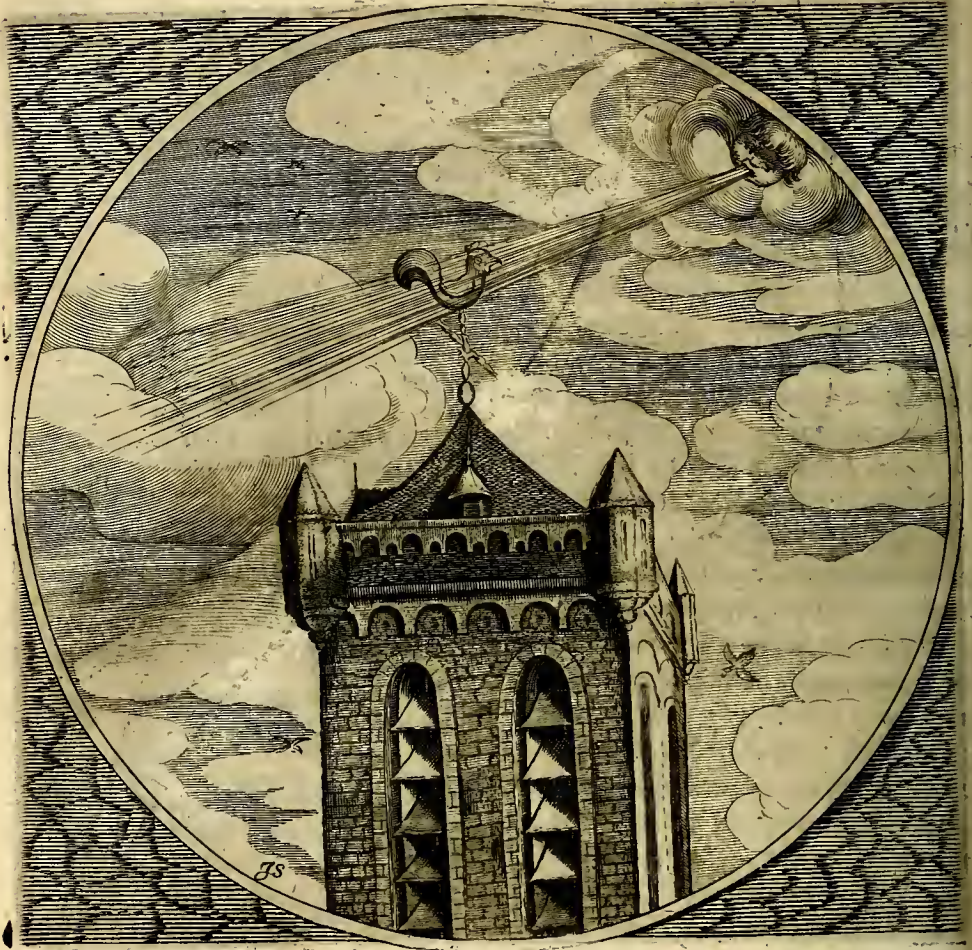
3. O meschante pensée d'ou es tu roulée pour couvrir de tromperie toute la terre!

Y

DOMI-



DOMINÆ, QVO ME VOCAT, AVRA.  
XXIX.



3. Esdr. 4 22. & 31. Oportet vos scire mulieres in vos imperia exercere.

CICERO **Q**uam miserè servit ! Cui mulier imperat, cui leges imponit, præscribit, jubet, vetat quod videtur : qui nihil imperanti negare potest, nil recusare : poscit, dandum est ; eicit, abeundum ; vocat, veniendum ; minatur, extimescendum.

OVID. Imponit leges vultibus illa tuis.



*Naer haer waeyen, moet ick draeyen.*

**H**Oe heersch is Venus kint ! het doet ons, rechte slavē,  
 luyft soo me juffrou vvil, nu hier dan elders draven:  
 Wy vveenen alffe schreyt, al zijn vvy schoon geruft,  
 Wy lachen alffe jockt, oock tegen onsen lust.  
 Wy zijn tot inde ziel ten dienste van de vrouvven,  
 Ach ! vvat een vrijer doet is niet als fali-vouvven;  
 En vvie van onse jeught dit ambacht niet en kan,  
 Die is in Venus school een onbedreven man.

*Dominæ quo me vocat aura.*

**A***D dominæ nutum levis exagitur amator,  
 Quoque puella solet vergere, vergit amans:  
 Non volucris summâ que vertitur ænea turre  
 Promptius aërias itque reditque vias.  
 Rideat illa, movet tristi miser ore cachinnos;  
 Ploret, amans letas proluit imbre genas.  
 Nos miseros! agimur vacuo ludibria cœlo,  
 Abripit aura vagos, aura redire jubet,*

*Ou que spire, me tire.*

**L**As malheureus amant! comme une gyrouette  
 Tu tournes ça & la, voluble & sans arreste:  
 Bien que te soit escheu un bien facheux humeur,  
 Encor faut il former a l'advenant ton cœur.

**V**ie staegh het hoeft verdrayt na dat de vwindē blasen,  
 Die plachmen over-al te tellen met de dvvasen;  
 Maer die in tegendeel vvil horten tegen God,  
 Verschilt van teerste quaet gelijk als dul en sot.  
 Maeft deugt van noot, ô mensch, ten baet geen tegenstrevē.  
**W**aer ons den hemel drijft, daer moetmen henen siveven;  
 Te schicken sijn bedrijf, na God de vverelt leyt,  
 Al ist veranderingh, het is gestadigheyt.

---

*Quo nos numen agit.*

**P***erpetuo varians mens est inimica quieti,  
 Sint procul in gyrum quos levis aura rapit.  
 At nunquam varians mens est inimica saluti,  
 Ab valeant, quibus est pectora nata silex.  
 Mutandum est cum fata jubent, quid stulte laceffis  
 Astra? gigantum quo tibi fastus abit?  
 Quo te cunque polus vocat, hâc, mortalis, eundum est,  
 Vertere consilium, nec levis esse, potes.*

---

*Changer propos est du vray sage  
 En temps & lieu le droit usage.*

**A**Tous les accidens le sage cœur se trouffe,  
 Allons, amys, allons, ou que le ciel nous pouffe:  
 D'opiniastre cœur n'est que facheux tourment,  
 On peut changer d'advys & demeurer constant.

**M**anda est opera, ex consilio Seneca, *nequid inviti faciamus: nec enim qui iussus aliquid facit, miser est, sed qui vivit. Animum itaque sic componamus, ut, quidquid res exigit id velimus. Nil grave, quod sponte ferimus. Nil durum, quod sponte facimus. Ut igitur acerrimas multas ac molestias evitemus, consilia ad eventus ac tempora fluctentia. Oportet enim tanquam in talorum cetera, ad id quod ceciderit, res suas accommodare, inquit Plato, & quocumque modo ratio id optimum esse dixerit. Temptari enim cedere, ait Cicer. id est necessitati parere, semper sapientis habitum est. Optimum enim ac maximum telum necessitas, nec aliud ejus effugium est, quam ille quod ipsa cogit. Equum est, mi homo, ut tibi placeat, quidquid Deo placuerit. Concludamus, & dicamus cum poeta.*

PERIAND. PER AVSON.  
Faxis ut libeat, quod est necesse.

**S**iet wel toe dat ghy gheen dingen sbedwongen en doet, seyt Seneca: want niet den genen die yemant gehoorsaem is, maer wel den genē die tegens sijn danck yet doet, is ongheluckich 'T is gheraden, als de saken haer na ons niet schicken en willen, dat wy ons schickē na de saken. Ons en kan niet moeyelijck vallen, so wy 't geerne doen. Ghewillighen arbeyt was noyt pijn: gewilligen last woech noyt swaer. Al ons voornemē dient ghebogen te werden, na de voorvallendē gelegentheyt. En ghelijckmen in't verkeerbert (seyt Plato) na den loop vande steenen, de schyvē moet uytscuten, en sijn spel aenleggen; also moet onsen handel en doen na den loop onses levens beleyt, en t'elckē over nieuwe voorvallē, nieuwe raetslagen genomen werdē. Sick na den tijt te voegen, dat is, de noot-plaetse te geven, is wyse luydē werck: want noodt en is niet t ontwijcken, dan met te willen datse ons ghebiet. 'T is billick, ô mensche, dattet dy behage, dat Gode behaeght heest.

TERENT. HEC.

*Stud est sapere, qui ubicunque opus sit, animum possis fluctere.*

VIRG.

**N**ate deā quo fata trahunt retrahuntque sequamur.

PLVT. IN LACON.

**L**Eotychilas à quodam, quasi minus constans esset notatus, mutor, inquit, sed pro temporum ratione, non ut vos. Prudentis enim est, pro re nata mutare consilia sine causā autem subinde alium fieri, inconstantia vitium est.

Y 3

PSALM.



*Groote vrede hebbense die uwe wet lief hebben.*

**D**E weer-haë staet en svviert, hy kan niet staende bliju.  
 Hy laet hem vande lucht geduerich omme-drijven:  
 Maer als hy eenmael treft den rechten hemel-vvint,  
 Soo ist dat sijn gedvvael ten lesten ruste vint.  
 Gaet suckelt, ydel hert, door alle vverelts hoecken,  
 Doorgront al vvatter is, doorsnuffelt alle boecken,  
 Vv' dorst is even groot, uvv' honger ongebluft;  
 In God, in God alleen daer is de yvare rust.

In Domino quies.

**N**ulla quies volucris que turribus eminent altis,  
 Ni teneat rectam, cœlitus acta, viam.  
 Querimus in tenebris tranquilli pectoris arcem,  
 Et, malè, diversum quisque capessit iter;  
 Hic sibi divitias proponit, & alter honores;  
 Ille voluptati credit inesse bonum.  
 Fallimur heu! statio Deus est, Deus una quietis,  
 Non alibi placida commoda mentis erunt.

*Quant a moi, d'approcher de Dieu c'est mon bien.*

**C**'Est en vain que cerchons repos par mer, par terre;  
 Nos passions, hélas! nous font par tout la guerre;  
 Du monde les plaisirs sont tous trempez en fiel,  
 C'est doncq le seul plaisir se conformer au ciel.

*Index magneticus nusquam consistit, nisi in septentrionem versus sese moveret, ac in sidus illud polare aciem fixerit. Nusquam animo humano quies, nisi in Deo. Nec enim aut honorum splendor, aut opum abundantia, aut fama pruritus venientis animi tranquillitatē cuiquam praestiterit: ejusque rei vel naturalis ratio habet redditur: anima infinita atque aeterna, in rebus finitis hisce ac momentaneis, quae cum ipsa symbolum nullū habentibus, quae quiescunt ac requiem qui inveniat? Nonnumquam unicuique nostrū, inter medias saepe voluptates, cum succurrit quā fluxa, quā fugax, quā futilis sit ista delectatio, quā breviter desitura, nausea statim oboritur, ac delirium omnium, quas hic videmus atque desideramus, blanditiarum? torpemus utique plerumque post gaudia, & recordatione praeteritorum, futura ejusdem generis pariter vana, non abs re, judicamus. Desideramus enim ab omni mortali solatio privari, versus nos desitui, cum maximè solatio indigere nos facit extrema necessitas. Nec cogitanti, cui, precor, non excidat in animo id quod est deliciarum, quod humana natura mittit imbecillitas? quis non efferatur in desiderio veri gaudii auctorem Deum, in cuius conspectu delectationum plenitudo?*

**D**E naelde van het zee-compas en staet niet stille, ten zy die ghedraeyt zy op de noort-sterre. Daer en is gheen ruste voor het menschelijck ghemoedr, ten zy het selve sich vast op Godt stelle. Want noch den glans van hooghe staten, noch overvloedt van rijckdom, noch het geruchte van eenen loffelijken naem onder den menschen, en kan ons de ware gherusticheyt des ghemoets aenbrengen. En hier toe schijnen selfs natuerlijcke redenen te dienen. De ziele des menschen, als eeuwich ende oneyndich zijnde, en kan in dese tijdelijcke ende bepaelde dingen, geen ruste vinden. Voelen wy niet yder in ons selfs, soo wanneer wy midden inde wellusten deses wereldts swemen; ende dat ons dan voortkomt de bedenckinge, dat dit alles niet en is als enckelen rooc, die op een ooghenblick verdwijnt, dat wy als een walginge en teghenheyt krijghen van alle dat wy hiet sien en hooren? Na tijdelijcke wellust is den mensche ghemeenlijck altijt swaermoedich, als oordeelende, dat gelijc dese voorleden blyschap haest is voorby gegaen, dat ooc alle andere die noch aenstaende souden mogen zijn, van gelijcké niet lange en fullé duren. Insegelijcx sien wy dagelijcx dat ons den troost der menschen dan meest ontgaet, als wy, inden uystersten noor, meest troost van doen hebben. Wy, dit bedenckende, en sal niet een kleynachtige aenkomen, van alles wat hier vermakelijck schijnt te wesen? Wie (segg' ick) en sal sinnen gheeft niet verheffen om na te sporen den ghever van de ware vteuchde, aen wiens rechterhandt is blijdschap ter volheydt in eeuwigheyt, ghelijck den psalmist seyt. Psal. 16. 11.

*Ons ziel, een licht dat eeuwich schijnt,  
En vint geen rust int geen verdwijnt.*

MATTH. II. 29.

*Venite ad me omnes qui laboratis, & invenietis requiem animabus vestris.*

PSEALM. 73.

**Q***uel autre ay ie au ciel? Or n'ay ie prins plaisir en la terre qu'en toi?*

FVGAT,



FUGAT, NON CAPIT,  
XXX.



Hæc Galatea **A** Cÿs erat Faune nymphaque simethide cretus,  
 apud Ovid. *Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,*  
 13. Metam. *Nostra tamen major . . . . .*  
*Hunc ego, me cyclops nullo cum fine petebat ;*  
*Nec, si qua fieris odium cyclopi, amorve*  
*Acidis in nobis fuerit præstantius, edans :*  
*Par in utrumque fuit.*



Hy jaeght, maer laes! Verjaeght.

**N**Oyt cond' ic gunstig vvoort van Rosemont gevinnē,  
 Tot Floor, een rechte kluts, haer eens bestont te minnē,  
 Die stont haer geensins aen, haer moeder niet-te-min  
 Gaf aen den bloet gehoor, ooc tegen haren sin:  
 Doen vvaft de rechte tijt om op mijn stuck te letten,  
 t Wilt dat een ander joegh viel in mijn eyghen netten;  
 Siet, Floor is hier het frēt, mijn lief het schou conijn:  
 Sy vvenscht te ziiin gevat, om niet gevat te ziiin.

Fugat, non capit.

**D***Vm cavæ lustra subit viverra, cuniculus, hostem  
 Vt fugiat, celeri deserit antra pede:  
 Morderi metuens laqueis se tradit habendum.  
 Sæpe, labor socio quod negat, arte feres.  
 Anxia virgo fugit, cum rusticus instat amator;  
 Et fruitur prædâ, cui magis apta manus.  
 Vicisti, sis capta licet, lepidissima rerum,  
 Nam fuit in votis, ne capiâre, capi.*

Tel bat les buissons, qui ne prend les oisillons.

**M**Argot fuit Coridon, qui tasche de la prendre,  
 Mais elle, par despit, a Thirsis se va rendre:  
 La proye fuit de l'un, a l'autre prend la retz.  
 Voyla! un sot amant ne sert que de furet.

Z

Socckers

**O**f schoon het gau Furet gaet woelen inder aerden,  
 Een, die maer fat en keec, die comt het wilt aenvaerdē  
 De blafer alchimift haelt vvonder aen den dagh,  
 Dat yemant van het volck ten nutte dienen mach;  
 Maer hy is sonder vangh, en sijn bestoven keucken,  
 Al rooçtse jaren langh, en geeft maer vijfse reucken:  
 De man verstooçt sijn broeck het wijf haer beste keurs,  
 Een ander heeft de baet, en hy de leghe beurs.

### Artium triftis janua.

**D***vm cogit viverra ferax exire latebris,  
 Mox aliquis predam, qui nihil egit, habet.  
 Ingenio penetras imæ per viscera terræ,  
 Dum malè quærendo, chymice, perdis opes;  
 Multa quidem nobis non contemnenda dedisti,  
 At, miser, hoc nunquam, quod tibi quæris, habes:  
 Igne licet caleat, caret, ah! nidore culina,  
 Pyxida tu vacuam, cætera vulgus habet.*

*D'invention neuve, point de gain a qui la treuve.*

**Q**ue sert croupir par tous entrailles de la terre,  
 Et faire tous les jours aux mineraux la guerre?  
 Ou rien ne trouveras, ou n'auras point de gain;  
 Vn autre a le profit, & tu la vuide main.

**S**ic vos non vobis fertis aratra bo-  
ves,

*Et reliqui ejusdem sententiae versiculi in vulgus chymicorum non ineptè dici poterunt, si ea, quæ ex officinâ iustus artis indies prodeunt, consideremus. Ea verò sitne chrysopeia, id est, ad aurum faciendum efficax, Item ànne exemplis probari possit verè aliquandò hac arte aurum factum esse, nec ne, non est nostri institui hic inquirere. hæc si quis velit consulat auctorem mag. Disq. lib. 1. cap. 5. Illud tantùm hic dicam, chymicos quidè multa egregia humanoq; generi planè utilia incidenter, & veluti aliud agentes, in usum mortaliũ protulisse, plurimos tamen corũ, non modo nihil ex arte ista compendii fecissè, sed omnibus exhaustos prope cladibus, omniũ egenos facultates suas in fumo, situ, ac pulvere, misere assumpsisse, idq; ipsi alchymie autores & fautores, Geber, Lullus, & alii satis indicat, cũ suos monent ne animis destituantur, quoties oleũ & operã perdidisse sese non rarè animadvertunt; sed ex integro philosophari incipiunt (ita isti studiũ chymicũ satis superbè tanquã per excellentiã, nũcupant) Quid dicam? frustra sapit, qui sibi non sapit.*

Mart. Delrio. Disquis. Mag. lib. 1. cap. 5.

**A**rtem chymicam, quæ medicina ad-  
miniculatur, sanè laudo, & vene-  
ror, ut physiologia futũ præstantissimum:  
in ventricem auri potabilis: spiritus enim  
subtilissimos ex metallis plantis, gemmis  
que educens, quo subtiliora hoc puriora,  
& quo puriora, hoc efficaciora remedia

**I**ndienmen recht wil insien watter daghelijcx  
uyt de smisse der alcumisten voortkomt, men  
sal aen de selve dele veerfkens van Virgilius  
wel moghen toepassen.

*Dat het schaepjen wolle gheeft,*

*Dat de by' om honich sweeft,*

*Dat den os uyt ploeghen gaet,*

*Komt niet tot der dieren baet.*

Ick en wil hier niet treden inde be-  
merckinge of dese konste waerachtig  
gout kan voortbrengē, dan niet: an-  
dere hebben daer van wijt en breed  
geschrevē. Dit wil ic hier alleenlijck  
aenwysen, dat wel waer is, dat de al-  
cumistē wel veel nutte dingē, als int  
voorby gaen, hebben ontdeckt: maer  
de nutticheyt daer van komt de vin-  
ders der selver minst te passe, alsoo  
meest al wat by henliedē gevondē is,  
de vinders so diere heeft ghekost, dat  
vele van henlieden in stof roock en  
stanck haer middelen verblasen heb-  
bende, eyntelijck totte uyerste ar-  
moede zijn komen te vervallen, en-  
de door het onnoodighe te soecken,  
het noodige quijt geworden zijnde,  
hebben alloo viouwen en kinderen  
naeckt en bloot of op den dijck, of  
voor het gasthuys henen ghestelt.

*præbet, &c. Interea tamen hæc ars non  
convenit nisi opulentissimis: multi enim  
hac arte depauperantur, & in causa sunt  
ut uxores & liberi cogantur indigno que-  
stu se sustentare, idque vel ipsi chymici  
scriptores testantur: nam Geber; non er-  
go, inquit, hæc scientia egenti & pauperi  
convenit, sed potius est illis inimica.*



*Sy vergaderen ende en weten niet wie het krijghen sal.*

**V**At lust het menigh mensch met handen ende voeten  
 Hier in dit aerden hol, gelijc een mol te wroeten?  
 Het gaet hem als het fret, hy vvoelt sijn leven langh  
 En siet, ey lieve, siet; een ander heeft den vangh:  
 De loon van sijn gevoel, en van sijn angstigh slaven  
 Is maer een oude slet, om in te zijn begraven.  
 Rijst hooger, vveerde ziel, en vry al verder siet;  
 Dat u geluckigh maeckt is hier beneden niet.

*Quod capis, alter habet.*

**E** *Cquid adhuc atris caput abdis, homuncio, lustris?  
 Ecquid adhuc vili pectora condis humo?  
 Tu viverra tuis, tu mente manique laboras,  
 Et mox qui prædâ gaudeat, alter erit:  
 Alter erit; qui vina cadis depromat avitis,  
 Vah! dabitur cineri trita lacerna tuo.  
 Si sapis, ergo putri tandem caput exere terrâ;  
 Quæque rapi nequeant præmia, disce sequi.*

ECCLES. 4. 17.

*Mon œil ne voyt jamais assez de richesses, & ne pense point pour  
 qui travaille ie & prive ma personne de bien?*

**A**Quoy te sert, mortel, par avarice, & rage,  
 Par peine, par labeur de consumer ton age?  
 Ne vois tu pas qu'aux tiens ne fers que de furet?  
 La peine est seule a toy, un autre a le banquet.

QVOD

**O** Curas hominum ! O quantum est in rebus inane !  
*Hic tametsi liberis orbis, censum tamen alieno heredi nutrire non desinit : iste, cum diu parca vixerit, opibusque familiarongerendis avum consumpserit, quot filios, totidem cadaver expectantes vultures circum sese habens, tandem expectato sine supremum diem claudit, ac personato lectu nudus in terram abditur. Saladinus, qui Syriam, Ægyptum, ac Africa bonam artem subegit, vicinus morti, in cogitationem hanc serio descendisse dicitur, ac roinde supremâ voluntate voluisse, pro omni pompâ funebri, tunicam tantum interiorum in hastâ sublimem offerri, cum exclamatione : Vnū hoc ex domitoris orientis restare. Est sanè, est, inquit Ecclesiæ. 5. 12. alia infirmitas pessima, quam viti sub sole, divitiâ conservata in malum commixti sui : pereunt enim in afflictione pessimâ. Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur, & nihil auferet cum de labore suo. Quid ergo prodest ei, si laboravit in ventu, cunctis diebus vite suæ? Cognovi, inquit idē cap. 3. 12. si labor non esset melius, quā letari & bene vivere in omni vitâ, hoc enim donum est ei.*

**A** Ch ! hoe ydel zijn de sorghen,  
*Die den armē mensch verworgen,*  
 Den desen, al hoewel sonder kinderen, en laet niet af schatten te verlamelen voor een eigenaem, die hy niet en kent. Den ghenen kinderen hebbende, mitsgaders langhe en veel voor de selve hebbende geforcht, en heeft menichmael, voor al sijn sorghen, gheen andere vergeldinge, als de forge van syne kinderen, duchtende dat hy te lange leven sal : werdende daggelijcx vande selve niet anders besien, dan gelijk een stervende ghedierde, van een gragen giervoghel : tot dat hy ten laetsten, met ghemaeckte ende uytgheperste tranen, naect in het diepte der aerden neder wert gelaten. Saladijn die Syrien, Ægypten, ende een groot deel van Africa t'onder heeft gebracht, gevoellende sijn tijdt daer te zijn, na dat hy sich selfs ernstelijck in dese bedenckinge hadde ghegheven, heeft eyndelijck by uyerste wille bevolen, datmen voor de bare in plaetse van pronck-kleederen, prachtighe wapenen, ofte andere lijckcieringhe, alleenlijck sijn hemdenrock, ten een lance ghehecht, soude omdragen; met een by-roep; van de overwinner van oosten, is dit maer alleen overich, Dat is een boose plaghe, seydt Salomon, die ick sach onder der sonnen : Rijckdom bewaert tot schade, diens, die hem heeft : want den rijcken komt om met grooten jammer. Ghelijck hy naect van sijns moeders lijf ghekomen is, soo vaert hy weder henen. Wat helpt dat hy in den wint ghearbeyt heeft? alle sijn leefdaghe heeft hy in duyltere ghegeten, &c. Ick mercke, seyden selven, datter niet beter en is als wel doen en vrolijck zijn.

LV C. 12.

*Tulte, hac nocte anima repetetur à te, quæ autem parasti, cujus erunt?  
 De imperatore Severo memoriae prosum est : eum, cum sensum mortem sibi*

*imminere sensisset, linteum, in quo tumulandus erat, per castra conto levatum circumferri, & per præconem edici iussisse;  
 En ! ex amplissimis regni opibus, quod unicum Severus imperator secū auferet.*



TIBI MORS, MIHI VITA.  
XXXI.



AVSON. **H**anc volo, quæ non vult, illam, quæ vult ego nolo:  
Hanc amo, qui me odit: contra hanc, quæ me amat, odi.

OVID. AMO. **Q**uod licet ingratum est, quod non licet acrius urit:  
ELEG. 19. Quod sequitur fugio, quod fugit, ipse sequor.



*Dat hier verstickt, daer verquickt.*

**H**Oe vreemt speelt Venus wicht by-na in alle mensché!  
 Al vvat my niet en vvil dat plach ick eer te vvensché;  
 Els loopt het puytjen na, dat veerdich henen vliet,  
 En die haer altijt volgt en vvil de kleuter niet:  
 y grijpt het beesjen op, en siet! het moeder sterven,  
 En ick, die hierom bidt, en kan het niet vervverven.  
 Ey geeft ons, soete min, dat yeder een behaeght,  
 Geeft daer een vvyle poel, en hier een schoone maeght.

*Tibi mors, mihi vita.*

**L***Udis in humanis, lascive Cupido, medullis;  
 Arbitrium proprij nullus amoris habet.  
 Nos quod amat, fugimus; quod nos fugit, istud amamus:  
 Dura proco, ranam sponte puella fovet.  
 Mors tua, vita mihi: mors mea, vita tibi.  
 Ergo tibi cedant stagna, puella mihi.*

*A l'un support a l'autre la mort.*

**C**E que n'est que douleur au corps de la grenouille,  
 Gentile Margotton, me doucement chatouille:  
 Prens moy pour ton mignon: c'est caresser en vain  
 Vn tel qui n'a plaisir en ta courtoise main.

*Onder*

**V**An vvaer, ô teere maeght, van vvaer soo loofse treken?  
 Waer is u goede trou, u soeten aert gevveken?  
 Ghy biet dit cleyne dier u vrientschap so het schijnt,  
 Maer 'k sie hoe dat het beest door uvve jonst verdvviijnt.  
 Geen hont bijt eer hy bast; gheen huys valt sonder kraken;  
 Waer druypte sonder vvolc oyt regen op de daken?  
 'T is anders metten mensch. Hoe seer hy yemant groet,  
 'T is dicmael enckel moort al yvat sijn herte broet.

*Inimicus amicum simulans, inimicissimus.*

**V***Na sovet que necatque manus, num virginis hoc est?  
 Perfida sit, fidei quæ modo pignus erat?  
 Prævia sunt flammæ, sunt prævia signa ruinae,  
 Ante nec offendit, quàm latret, ore canis.  
 At perimit, dum mulcet homo, ridendo minatur;  
 Blanda salutantis dextera, virus habet.  
 Quis vigil, aut sapiens humana pericula vitet,  
 Cum nullam hic faciant prævia signa fidem?*

*Le pire tour, soubz pretext d'amour.*

**C**Ruelle doucement tu couves la grenouille,  
 Mais ceste traistre main d'un meurtre, las! te souille.  
 O l'homme malrusé! en tout qu'il faict il ment,  
 Menace quand il rit, & tue en caressant.

**F**raus illa longè acerrima & maximè nocua, quæ bona fidei aut amicitia specie sese insinuat: Multos ea perdidit olim & nunc, exemplorumque plena omnia. Itud insigne, apud Guisciardinum, Petri Medicei, inquam, simulatione & actu Alexandri sexti miserè circumscripti, de quo hoc tantum dicam, cum eodem auctore, & ipsis verbis; era nato commune proverbio, nella corte di roma, ch'il papa non faceva mai quello che diceva, & il Valentino non diceva mai che faceva. Periculosum me hercule! genus hominum, natum exitio generis humani. Audaciter Machiavellus, in seculi dedecus, si vede per experientia (inquit) ne nostri tempi, principi havcr fatto grand cose, chi della fede hanno tenuto poco conto, & chi hanno saputo con astutia aggirare i cervelli degli homini, & a quello, chi ha saputo meglio usare la volpe, è meglio successo. Falleris Machiavelle. Platonè au. diamus qui fidem fundamentū societatis humanæ, perfidiam verò ejusdem pestem esse dixit; & Ciceronem, majores eū qui locium sefellisset, inquit ille, in virorū bonorum numero, habendum non putarunt.

**T**'Is 't alderschadelijckste bedroch dat onder het decksel van vrient-schap weert in te sluypen. 'Tvergif is aen niemandt beter in te gheven, als aen die ghene die het selve voor een genees-dranc aennemen. Van openbare vyanden is te wachtē, maer wat ract tegens dese, die met een gedaente van vrient-schap vermomt, onvrienden aencomen? 'twas licht voor Alexander de seste paus wesende, en vrient-schap veynsende, Pieter de Medicis te bedrieghen, sonderlinghe dewyle van hem geschreven wert, dat hy noyt en dede, 'tgene dat hy seyde, en van den Valentiner, dat hy noyt en seyde, 'tghene hy dede. Dit is een forchelijcken hoop, gheboren tot verdeif van't menschelijck gheslachte: en evenwel derf Machiavel wel seggen, dat de princen van synen tijdt, die door veynsen aen andere het hoofft hebben weten te verbinden, best gevaeren zijn. 'Tis raes Machiavel. Hoe veel beter spreckt Plato! Trouwe (seydt hy) is 'tgrontstuck van't borgherlijck leven: maer het bedroch loont eyndelijck sijnen meester.

## PLIN. LIB. 31. CAP. 2.

**P**ericulosiores sunt fontes, qui lymphidis aquis blandientes, oculus tamen perniciem afferunt: minus formidandi qui ipsa specie restantur aquas esse fugiendas: ita difficilius vitantur mala, quæ boni ratextu fallunt.

## DIOG. LAËRT.

**N**ulla sunt occultiores insidia, quam hæc quæ latent in simulatione officii, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam cum qui palam est adversarius, facile cavendo vitare potes. Trojanus equus idcirco sefellit, quia formā Minervæ metitus est.



*Een broeder die vernedert is, roeme in sijn hoocheyt; En die  
rijcke is, roeme in syne vernederinghe; want hy sal als  
een bloeme des gras vergaen.*

**E**En kicker in het werm sal inder haest verfsticken,  
Een kiecken in het werm sal inder haest verquicken;  
Siet! als de gulde son doet haren ommeganck,  
Een bloem geeft soeter reuck, een krenghen vuyler stanck.  
Soo God den boosen plaeght, hy sal den hemel trotsen,  
En stijgen inde lucht, gelijk de steyle rotsen;  
Als God den vromen straft, hy leyt hem in het stof:  
Siet! dat den eenen doot, daer leeft een ander of.

---

Bonis, nil nisi bona.

**S***f foveas, tepido crescet tibi pullus in ovo,  
Squallida, si foveas, rana calore perit:  
Mors ranæ calor est; pulloque, fovere, favere est;  
Quod juvat hunc, illi tristia fata tulit.  
Exitium peperit res prospera sæpe nefandis,  
Fausta Deum clamant fata favere piis:  
Dum punis, Deus alme, malos, perit impia plebes;  
Adjuvat, affligit dum tua dextra, bonos.*

---

ECCLESIASTE. 8. 5.

*Le cœur du sage cognoist le temps, & le moyen qu'on doit tenir. Car  
en tout affaire il y a temps & moyen pour s'y conduire, autrement  
mal sur mal tombe sur l'homme.*

**Q**Vi couve le pouffin le sauve, la grenouille  
Jamais se trouve bien, si non, quant on la mouille:  
Icy est bonne & la mortelle la chaleur.  
Ce, dont le juste vit, mourir fait le pecheur.

BONIS,

**S**Anis, ajunt medici, omnia sana. Bonis, ajunt Christiani, omnia bona. Si, ut nihil mali tibi eveniat cupis, ut nihil mali in te resideat, cura. Si ut omnia bona tibi contingant optes, ut ipse bonus sis, operam da. Non eo tamen hac referri velim, quasi Deus nihil nisi lata ac secunda piis immittere soleat: Sed potius quod Deum amantibus ac à Deo amatis omnia in bonum adjumento sint, ex sententia Paul. Rom. 8. 28. Leur maux (inquit Molinaus) leur devienent biens, leur pauvreté corporelle leur est une Deité spirituelle; leur bannissements leur sont fuites de monde; leurs esloignements des honneurs, leur est un aprochement de Dieu; leur ennemis sont leur medecins, & les obligent a craindre Dieu; les maladies corporelles, leur sont cures spirituelles; leur mort en fin leur est une entrée en la vie. *Finitiamus ergo cum*

**D**En ghesonden, seyd den medecijn, is alle dinck ghesont: den goeden, seyd den Christen, is alles goet. Die wil dat hem niet quaets over en kome, die maecke datter niet quaeds inijnen boefem en woone. Die wenscht dat hem niet als goet en soude bejeghenen, die draghe sorghe dat hy selfs al voten goet zy: Niet datmen hiet door verstaen moet, dat den Godsaligen niet als voorspoet ende vermakkelijckheyt van Gode toe wert gheschickt; maer veel eet dat alles, beyde goet en quaedr, bitter en soet, den Godsalighen ten goede behulplich is, ende eyndtlijck r'synen goede uytvalt, naer de troostelijcke leere Pauli Rom. 8. 28. Het quaet (seyd Molinaus) dat hun overkomt, ghevert hun tot goetd, haer lichamelijcke armoede ghedijt haer tot gheestelijcken rijckdom: hun ballinckschappen tot affonderinghe des werelts, r'assetten van haer staten, brenghrse naeder tot Godt, hun vyanden zijn haer gheheefmeesters, en dryvense tot meerder vteefe Gods. De lichamelijcke siecken zijn hun geestelijcke ghenefinghen. Eyndtlijck, de doot selfs is hun een inganck tot het leven: Een en het selve vyet, seyd Augustinus, doet het gout blincken, en de stoppelen toocken; eenen vlegghel motfelt het stoo, en suyvett het kooten. Een en de selve straffe beproeft, en reynicht de Godsalighe: Verwoest daerenteghens en verstroyt de goddeloose, &c.

August de Civit. Dei Lib. 41. Cap. 8. **S**icut in uno igne aurum rutilat & palea fumat, sub eadem tribula stipula comminuntur, frumenta purgantur, nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem prali pondere exprimitur: ita una eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat &

exterminat; unde in eadem afflictione mali Deum detestantur & blasphemant: boni autem precantur & laudant: tantum interest ne qualia, sed qualis quisque patiatur. Non pari modo exagitatum, & exhalat horribiliter caenum, & suaviter fragrat unguentum.



INTER MANVM ET MENTVM.  
XXXII.



LVCRET. . . . . *Potiundi tempore in ipso,*  
LIB. 4. *Fluctuat incertis erroribus ardor amantum.*

VID. *Fallitur augurio spes bona saepe suo,*



*Tuffchen hant en tant, raect veel te schand.*

**D**E proye die ick jaegh heeft wonder vreemde streken,  
 Heeft, ick en weet niet wat, om lusten aen te steken;  
 Sy sweeft my voor het oogh, ja schier tot inden mont,  
 Maer als ick naerder coom so vvijsse na den gront:  
 Dies vvord' ick bijster graegh, ick reyck, ick blaes, ick hijge,  
 Ick happ', ic grijper na, het schijnt dat icse crijge;  
 En liet! noch gliptse vvech, dies 'thert eylaes! my berst,  
 Doen ic vvas aldernaest, doen vvas ic alderverst.

*Inter manum & mentum.*

**P**ost varios tandem, qui me pressere, labores,  
 Obtigit hæc oculis præda videnda meis:  
 Hanc sequor ingenti conamine, jamque propinquo,  
 Jam crepitant fauces, jam mihi guttur hiat.  
 Sed, dum capturiens vestigia proxima stringo,  
 Ah! reliquum video nil mihi, præter aquas,  
 omniat heu! vigilans, & se quoque ludit amator,  
 Bulla, vapor, nihil est, se quod habere putat.

*En Amour, en court, & a la chasse,  
 Chacun ne prend ce qu'il pourchasse.*

**M**Aint sot s'en va criant, ma belle se va rendre,  
 Mais tout est au rebours, lors quand il la veüt prédre.  
 Le chien tout plein d'espoir croit qu'il a pris l'oiseau,  
 Mais a la fin hélas! ne prend rien que de l'eau.

*Tdele hoop, wakenden droom.*

**H**Et wilt-braet dat ic wensch, dat jaegh ic met verlangē  
 My dunct schier even staeg, my dunct het is gevangē  
 Ick sie het met vermaeck, ic sie het voor my staen,  
 Ick hygh', ick happ', ic hoop, ic hebbet; 'tis gedaen:  
 Dit roep ic menigmael, maer als ic meen te grijpen,  
 Dan isfet enckel droom, en niet als leure-pijpen:  
 Eylaes! ic heb om niet miin nutten tiit gequist,  
 Ick meynd' ic haddet al, en nu ist al gemist.

*Spes chymica, vigilantis somnium.*

**D***Um volucrem sequitur, dum spe jam devorat escam,*  
*Dum canis in prædam fervidus ore ruit,*  
*Guttur à latrantis, nil tale timentia fallit,*  
*Seque paludoso gurgite mergit anas:*  
*Ergo miser, prædam studio qui captat inani,*  
*Ora refert solis plena molossus aquis.*  
*Sit canis hîc, fictâ sub imagine, chymicus, hospes,*  
*Spes cui semper adest, res cui semper abest.*

*Il y a difference, entre espoir & avoir.*

**L**E chien qui semble avoir pris le canard a nage,  
 Le voit aller au fond, plein de despit & rage;  
 Pendant que l'alchimiste espere tout avoir,  
 Helas! rien ne retient qu'un fol & vain espoir.

Pei alumnus si quisquam, certè chymicus, siue alchymista, nuncupandus est. Nam, si cui unquam verba dedit lucrica illa Dea, id huic hominum generi contingere, usus docet. Spem enim magis famam, ut Livii verbis utar, quam speciem intuentur. Nam quamvis plurimi eò rerum sese pervenisse constanter aliquando assererent, ut jam emersurum eum illum aureum, lapidem, inquam, philosophicum pleno ore inclamarent; nihilominus, potiùdi tempore in ipso, tantam corvi hiantes delusi, viderunt, nonne aliorum risu, ac suo luctu, collapsam cineres facem: Idque licet illis iterum que iterum contingat, ab incepto nihilominus non dimoveantur, sed indies novà inescati, identidem eandem ferram reciprocare non desinunt. quid mirum? Quis propositi istam tenacitatem in principis artis ponat Geber, proposito laborum pramio, ex Augurelli testimonio, ut et minimà lapidis parte,

Argentum modò vivum si foret æquor, Cane vel immensum verti mare posset in aequor.

Scimus cum Polibio, non esse sapientis confidere constanter iis, quæ aliter eveniunt nata sunt.

CICERO 3. DE ORAT.

Fallacem hominum spem, fragilemque fortunam! & inanes nostras attentiones! quæ in medio spacio sæpe franguntur & corrunt; & antè in ipso actu obruuntur, quàm portum contingere potuerunt.

Indiender erghens een voester-kindt van hope te vinden is, seeckerlijck den alchymist moet voor sulcx ghehouden werden: want aen niemandt en heeft oyt dese glibber-gladde Goddinne soo seer den honich om den mond gheftreken, als aen dese soorte van menschen, dewelcke, schoon sy-lieden hun ten diepsten menichmael inbeelden tot het hoochste van haren wensch gekomen te zijn, en allen oogeblick dien wondetbaren steen, in sijn geheele volkomenheyt, voor haer meynen te sien: even wel nochtans, alst op een toegrijpè komt, so verliest sich veeltijts haer groote inbeeldinghe als tusschen hant en tant, doch wederom, gheketelt door (ick en weet niet wat) nieuwe hope, gaen weder en weder aen, na de lesse van haren Geber, die voor een grontstuck van dese konste stelt een onvermoeyelijke hals-sterckigheyt, belovende tot loon van alles dien wonderbaren steen, daer haren poët Augurellus aldus van schrijft:

Schoon al de Zee quicksilver waer,

En dat ghy, in haer diepten, maer

Een stucxken steens eens werpen wout,

De gantsche zee waer enckel gout.

'T is beter, met wyse luyden, sich niet te seer te verlaten, op dingen, die gemeenlijck altydt anders, als men meynt, uyt vallen.

Als ghy naer een saccke tracht,

Hoe de ho' op u meer belacht,

Hoe de spijt u dieper bijt,

Als het hopen u ontglijt.

Francis. Guicciard. Hist. lib. 4.

Plerumque hominũ proprium est quod ratione difficile cognoscunt, id sibi cupiditate & spe facile fingere.



*Ick ellendich mensche! wie sal my verlossen van dit lichaem  
des doots? Ick dancke God door Iesum Christum.*

**I**ck lach eens uytgestreect in bangheyt mijner zielen,  
Ick sach een open graf, de doot vvas op mijn hielen,  
De helle stont bereyt, als met een open mont,  
So dat ick (vvaer ic socht) geen raet of rust en vront.  
Maer inden meesten noot doen is my troost verschenen,  
Mijn druck (danc hebbe God) mijn commer is verdvvenen  
Siet! als het diepste leet tot aen de ziele rijft,  
Dat even is de vvegh die ons den hemel vviijft.

---

In agone, liberatio.

**Q**uam prope me stygio nuper canis ore vorabat!  
Quam prope tartareis faucibus esca fui!  
Sulfureo afflabant me guttura panda vapore,  
Præque meis oculis nil nisi funus erat.  
At Pater omnipotens, mediis mihi portus in undis,  
Lassa salutiferis pectora texit aquis.  
Mens, age, pone metus; quæ ducit ad æthera calles,  
Nescio quid, tristi de Phlegetonte tenet.

---

2. TIM. 4 16.

*Nul ne m'a assisté en ma premiere defense, ains tous m'ont  
abandonnées. Mais le seigneur m'a assisté & m'a fortifié.*

**L**A mort me talonnoit, il ne falloit já guerre,  
j'Estois tout englouty de l'inferral Cerbere,  
Parmi le fiel amer suis tout confit en miel:  
L'enfer faut costoyer, qui veut monter au ciel.

## IN AGONE, LIBERATIO.

*Sceleratos ingenti plerumque improbo-  
Sque somno frui, ac in atramque aërem  
dormire; pios contra dissidio interno ex  
agitari quid mirum?*

*Parcere subjectis, & debellare super-  
bos*

*& principi huius seculi, diabolo inquam,  
solemnè est. Quamdiu enim robustus ille  
possessioni suæ incumbit, omnia ibi placi-  
da ac tranquilla sunt: at simulatque for-  
tis fortiori succubuit, omnia in tumultu  
sunt; cunctaque sursum, deorsum agun-  
tur. Quid te excrucias, mens pia? Non  
ex peccato sensus peccati est; corruptio-  
nem tuam non per corruptionem, sed ex  
gratia percipis. Timor enim Dei eodem  
modo vulnerat, inquit Augustinus,  
quemadmodum medici ferramentum; id  
putredinem tollit, & videtur quasi vul-  
nus augere; nam dum putredo esset in  
corpore, minus erat vulnus, sed periculo-  
sum; accedit ferramentum medici, mi-  
nus dolebat illud vulnus, quam dolet mo-  
do, cum curatur. Sed ideo plus dolet, ac-  
cedente medicina, ut nunquam doleat suc-  
cedente salute. Periculosum fortissimis  
imperat dux. Nunquam impugnari de-  
bilitatis est.*

**T**En is niet te verwonderen, al sien wy som-  
wylen de goddeloofse gheest, en goeds  
moets daer henen gaen: de vrome daerente-  
ghen met innerlijke aenvechtinghen gequelt  
te zijn. Niemandt en doet oorloghe aen de  
ghene die hem onderdanich zijn; den duyvel  
en bestoockt niet de ghene, die hem alreede de  
overhant gegeven hebben. So langhe als dien  
stercken ghewapenden sijn vaten bewaert, soo  
isset al in stilte; maer als den stercken van een  
stercker bestreden en overwonnen werdt; dan  
ister al in roere. Wat quelt ghy u doch, Godt-  
vreesende ziele? Ten is niet van de sonde, dat  
ghy u sonde ghevoelt: 't is van Gods ghenade,  
niet van uwe verdorventheyt, dat ghy uwe  
verdorventheyt ghewaer wert. De vrees des  
Heeren, quelt den mensche, seydt Augustinus,  
op de selve wyse, gelijk de vliem de etterbuy-  
le, sy schijnt wel de wonde grooter te maken,  
maer sy jaechter den etter en dracht uyt, want  
terwylen die vuylcheyt noch in het lichaem  
lach, was de wonde, 'tis waer, wel kleynder,  
maer veelorghelijcker, sy is veel pynelijcker,  
nu daer de vl em by komt, als te voren eerder  
den meester aen quam: maer sy is daerom py-  
nelijck, terwylen dat mensche meester, om dat  
niet meer pynelijck zijn en soude alle genesen  
is. Een veltoveritte seadt sijn kloeckste gasten,  
ter plaetsen daer het ghevaer alderheest is.  
Nimmermeer bestreden te werden is een tey-  
ken van swackheyt.

*Niemandt treter in ghevecht, met sijn  
knecht,*

*Maer met die hem tegen streven:*

*Die den duyvel wederstaen, tast by aen;*

*Niet die na sijn weeten leven.*

## IACOB. I. IO.

**B**eatus vir, qui suffert tentationem:  
quoniam cum probatus fuerit, acci-  
piet coronam, quam repromisit Deus di-  
ligentibus se.

## BRADFORD.

**S**i ad superos iter tendere velis, ad infe-  
ros prius navigandū est: cuncta enim  
Dei opera sunt in medijs contrariis.



TVRPE SENILIS AMOR.  
XXXIII.



SEN. IN PROVERB. *Amare juveni fructus, crimen seni.*

GLOSSA CORP. GALLIC. HORAT.

**C'**est chose aussi folle & de voir le  
gendarme qui va au baston, que l'a-  
mouroux qui ne peut marcher sans aide.

**D**esine dulcium  
Mater sœva Capithnum,  
Circa lustra decem flectere mollibus  
Tam durum imperiis. abi  
Quo blanda juvenū te revocant preces.  
Gherim-



**D**E roos, daer menigh dier quam eertijts om gevlogen,  
Staet nu, eylaes en treurt, van niemant aengetogen,  
Geen witje sitter op, geen bietje suyghter aen,  
En vraeghje, waerom dat ? haer bloemtjen heeft gedaen.  
Pleeght liefde, soete jeught, en stelt u om te paren,  
Dat is het rechte vvit van uvve groene jaren;  
Mint eer u bloemtje ruyft, of na der aerden duyct;  
V beste goet verslijt, al vvorret niet gebruyct.

\*† Is den aert vande bien op ghen dorre rosen of bloemen haer te setten. Plinius.

### Turpe senilis amor.

**F***Rondibus irriguis, violisque recentibus haeret,  
Perque novos flores leta vagatur apis †:  
Si qua rosa est, quæ lassâ comas collumque remisit,  
Præterit hanc, dulces nec petit inde favos.  
Nullus amans canis dat florea ferta capillis,  
Dat vetule fronti basia nullus amans.  
Parcite formosæ nimium diu parcere formæ,  
Turpe puella serex, in sene turpis amor.*

† Apes à marcidis floribus abstinere solent; mortuis, ait Plinius, floribus ne quidem corporibus insunt.

*Vieille fleur gist sans honneur.*

**I**Amâis voit-on l'amour, iamais voit-on l'abeille  
Aller cueillir font miel sur rose trop vieille:  
Aupres la fresche fleur la mouche faict son tour.  
A l'aage verdeler convient le doux amour.

*Gheen dorre blom, is wellekom.*

**V**V Anneer de versche roos eerst uyt begint te puylen,  
 Al wat om bloemen vliegt dat soeeter in te schuylen;  
 Maer alse neder helt verwonnen vanden tijt,  
 Soo komter niet een bie die haer om honich vrijt.  
 Siet daer een oudt gebruyck ontrent de groote staten,  
 Het rijck dat onder leyt dat is terstont verlaten;  
 Een yeder vvijeter van, oock die het eens verkoos:  
 Men soeet geen honich raet als by de versche roos.

---

*In caducum parietem non inclinandum.*

**A** *Rcanas procerum technas, & principis artes,  
 Juraque regnandi nosse putantur apes:  
 Floribus hæ nitidis, violisque recentibus hærent,  
 Languida si qua rosa est, incommitata jacet.  
 (Sceptra superba labant, sunt & sua funera regnis,  
 Non homini tantum stat sua fixa dies.)  
 Quid tibi cum miseris? fœlicia fœdera quære;  
 Languida, crede mihi, nil rosa mellis habet.*

---

*De rose flestrie nul. se soucie.*

**L** A rose qui ià chet, la mouche à miel ne touche;  
 Mais la gaillarde fleur baisotte de sa bouche;  
 Voila un traict d'estat: l'abeille nous apprend.  
 Que joindre ne se faut au prince declinant.

## NE IN CADUCVM PARIETEM.

**H**omines politici cum de faderibus  
 ac societatibus principi vel reipub.  
 ca quarendis ac incundis, deliberant,  
 eodem ferè modo, quo Photinus coram  
 Ptolomæo contra Pompejum, ratiocinari  
 solent,

at poenàs laudata fides, cum sustinet, inquit,  
 tuos fortuna premit. Fatis accede, Deisque,  
 et cole foelices, miseros fuge.  
 orientem solem adorare solet maxima  
 belluarum, sic & magnates. In caducum  
 rippe parietem si quis inclinât, & ipsum  
 evertit, & parietem evertitè mutuaque se-  
 ruina conficere saepe compertum est.  
 evertitè iam in publicis, quam in privatis  
 cogitatis, quocunque se fortuna, eodem  
 iam favor hominum sese inclinât, ait  
 rogus.

Nulla fides unquam miseros elegit amicos.  
 quam domum, inquit, vespilliones  
 niunt, signum est funeris; reipublica  
 ventis, ad quam fulciendam adhibentur  
 ii debiles, ac miseri; querunt.ii  
 Quia cum gente cadant.  
 societatem autem civilem jam ab initio  
 militas concivit, & continet. ait philo-  
 soph.

**S**Taets-luyden, soo wanneermen in bedenc-  
 Sken leyt wat verbonden ende vrientschap-  
 pen voor princen gheraden zijn, oft niet: ple-  
 ghen veeltijts te reden-kavelen, ghelijck Lu-  
 canus schrijft dat Photinus, inden raedt van  
 Ptolomeus coninck van Egypten, reghens  
 Pompejum ghedaen heeft, aldus sprekende:

*So ghy wilt mengen uren staet  
 Met yemant dien het qualijck gaet,  
 Soo weet dat hy met synen val  
 V licht daer henen trecken sal:  
 Dus soeckje niet te zijn bespot  
 Soo woeght u by het beste lot.*

De elephanté zijn niet gewoon andets, als een  
 ryfende sonnè aen te bidden: de groote volgen  
 den aert van dat groote ghedierre. 'T is for-  
 gelijck op een wanckelbaren muer te steunen,  
 mits men lichtelijck den muer soude doen  
 vallen, en selfs daer onder blyven. 'T zy in ge-  
 meene, 't zy in bysondere saecken, werwaerts  
 't gheluck, derwaerts draeyt en neycht haer  
 oock de gunste der menschen. Niemandt, die  
 vrientschap soeckt, voecht hem by den ellen-  
 dighen. Om onderlinghe nutticheyts en voor-  
 deels wille woonen de menschen by malcan-  
 deren: de eene hant wascht de andere, om dar-  
 se selfs schoon soude werden: den man neemt  
 de vrouwe, de vrouwe den man, yeder om ey-  
 ghen ghemax wille. Ende hier in bestaet den  
 bandt des burgherlijcken levens, seydt Ari-  
 stoteles.

## LVCAN. LIB. 8.

*Fatis accede, deisque;  
 cole foelices, miseros fuge.*

## LISP. CIVIL. DOCT. LIB. 6.

**S**ocios legi suadeam qui utiles & vi-  
 ribus, & loci opportunitate, esse pos-  
 sint: nam infirmis aut miseris quid te  
 jungas?



*De vrouwen dat sy in reynen kleede haer selven vercierenz  
met schaemte ende maticheyt, &c.*

**G**Hy claegt ons moye Trijn, en toont u gants verbolge  
Dat u tot vuyl bejagh de Venus janckers volgen;  
Wel, kint, na miin begriip, het is u eygen schult;  
Ghy zitt te veil gecleet, en al te vveyts gehult:  
Ey let eens hoe de bien ontrent de rosen syeven  
Tervuil zy hare jeught so vveligh open geven;  
Let hoe in tegendeel het dorre bloemje rust;  
Siet! aen het sedigh cleet en vyrijft geen vuyle lust.

### Auferrimur cultu.

**S***Curra pudicitiam ne quis tibi voce laceffat,  
Consilium pascis saepe, Tryphaena meum:  
Adsit ubique pudor; castique modestia vultus;*

*Hac lasciva manus sistitur arte proci.*

*Multa vagatur apis, denso strepit agmine crabro,*

*Dum rosa purpureo flore superba nitet;*

*Condat opes; alio mox turba molesta volabit,*

*Et sua mella rosis intemerata manent.*

### ECCL. 11. 4.

*Ne te glorifie point en parures d'accoustrements, & ne  
r'esleve point au jour de la pompe.*

**L**A fine mouche-a-miel, & le desir lubrique  
S'en vont d'un pas esgal, pareille est leur pratique;  
L'abeille ne s'assit sur langoureuse fleur:  
Le fol amour ne touche a ceux d'un humble cœur.

*Sto cultu modicus (ait ex anti-  
 quis aliquis) sermone facilis, ore  
 sobro, animo Verecundo. Hone-  
 stum sanè ei vile est, inquit roma-  
 nus philosophus, cui corpus nimis  
 decorum est. Hinc Virgines Vestales,  
 elegantiori cultu ac Vestitu decora-  
 tas, in suspicionem invise Virgini-  
 tatis vocatas olim à Romanis suis-  
 legimus. Judicabant enim viri  
 prudentissimi non modò tacitum in-  
 teritium mentis non satis pudica, ve-  
 rum etiam apertum lenocinium ve-  
 hementer inesse, quo lascivi juvenum  
 oculi allicerentur, ac in libidinem  
 traherentur; ut enim hederam su-  
 peransam Vini Venalis indicium,  
 in cultum immodicum pudicitiae,  
 contrahantur. Dicamus ergo, tur-  
 chiano esse, cum animam ha-  
 bet, captare laudes ex corpore,*

**V**Est (seydt een vande oude)  
 matigh in kleedinghe, ghe-  
 meensaem in sprake, heus van mon-  
 de, eerbaer van herten. Die te veel  
 houdt van sijn lichaem, houdt wey-  
 nich vande eerbaerheyt, seyt Sen. De  
 nonnè vande Goddinne Vesta wer-  
 den by de Romeynen in verdacht-  
 heyt gebracht van oneere, soo haest  
 de selve eenige uytwendicheydt in  
 hare kleedinge bestonden te betoo-  
 nen; want sy oordeelden dat het uyt-  
 muytende cieraet, niet alleenlijk was  
 een stilswijghende teycken van een  
 wulps gemoet, maer selfs een open-  
 bare aenlockinghe van alle dertele  
 oogen: want gelijk het uyt hangen  
 van de veyl krancken voor de her-  
 bergen, een teycken is datter wijn te  
 koop is, so meynden sy dat een uyt-  
 wendig kleet een peyl was van veyle  
 eerbaerheyt. Laet ons dan besluy-  
 ten, datter voor een Christen niet en  
 voeght eere te soecken uyt de ver-  
 cicinghe des lichaems, terwylen hy  
 wat anders heeft dat mer beter reden  
 by hem behoort verciert te werden,  
 namentlijk de ziele.

I. PETR. 3. 3.

**M**ulierum ne sit extrinsecus capilla-  
 tura, aut circumdatio auri.

THEOPHRAST. I. LIBRO

**M**ulier nec alios videre, nec ipsa vi-  
 deri debet, si eleganter ornata; ut-  
 rumque enim ad res inhonestas incita-  
 mentum est.

SIBI





Ovid. Lib. I. *Et puer es, nec te, quidquam nisi ludere oportet.*  
de Remed. *Lude, decent annos molliaregna tuos.*

Amor. ad Cupidinem. *Cur aliquis rigido fodiat sua pectora ferro?*  
*Invidiam cedis pacis amator habes.*

HIÉRON. **A**mor immoderatus ipsi amori novissimè inutiles facit: na-  
quam fruendi cupiditate insatiabili quis flagrat, tempora suff-  
cionibus, lacrimis, querelis perdit, otium sui facit & novissimè sibi est odio.



**V**Rijt met een lustig hert. Waer toe bedroefde sinnen?  
Doet als het velthoē † plach; dat weet hem vet te minnē;  
Doet als het geestich dier †, dat aen den rijcken Nijl  
Eet sat, en niet-te-min bedient den crocodijl.  
T is dwaesheyt, soete jeught, en rechte vise-vasen;  
Door al te grooten brant te quelen of te rasen:  
Ghy, die een frissche maeght uyt reyner minne dient,  
Belieft haer na den eysch, maer blijft u eyghen vrient.

\* La perdrix s'engraissit a courir la femelle. Plutarch.

\* Van dit voghelken trochilos ghe-naemt, siet Plin. lib.8. cap.5.

---

**Sibi nequam, cui bonus.**

**S***Tultè aliquis nimio languet miserabilis igne,  
Stultè aliquis tigno flebile pendet onus.  
Sit tibi cura tui, dum te concedis amica;  
Quid lacus, aut laqueus, quid tibi mucro subit?  
Se quoque curat † avis, tibi dum, crocodile, ministrat;  
Et perdix, veneris munere, pinguis abit.  
Et curare cutem potes, & servire puella:  
Quod nimis, ut passim, sic in amore nocet.*

\* De trochilo sive avium rege crocodilo dentes se. pen:te & se saginante consule Plin. lib.8. cap.25.

---

*Sois serviteur, sans r. revecoeur.*

**V**Eus estre sage amarit? va t'en de telle sorte  
Que rien, que tout plaisir ton ame n'en rapporte;  
Va suy le roitelet, lequel est si habil,  
Qu'il se rapaisit, alors qu'il sert au crocodil.

**E**n voghel wel bekend ontrent de nijlsche stranden  
 Bedient den crocodil, en peutert hem de tanden,  
 Hy svviert ontrent het beest, vvaer dattet henen gaet,  
 En siet ! hoe schoon het dient, ten soect maer eygen baet.  
 Al schreeut men overluyt ; Diane van Ephesen  
 Gaet let eens vvatter schuylt, het sal vvat anders vvesen :  
 Neemt hier op u gemerck, vvie floet gelijk een struys,  
 En dient de landen niet, maer eer sijn eyghen huys.

*Publica prætexuntur, privata curantur.*

**A** *Egipti cum pinguis ager, tibi bellua nili,  
 Nilus & ipse pater prandia bina dedit,  
 Regulus ut dentes curet tibi, guttura lustrat ;  
 Scilicet: at saturo ventre recedit avis.  
 Fana licet jactet Demetrius alta Dianæ †,  
 Nil nisi privatas pectore versat opes.  
 Res agis ipse tuas, bone vir, dum publica tractas,  
 Idque patet, redeas cum gravis ære domum.*

\* Actor. 19.35.

*A la court du roy, chacun pour soy,*

**R**Obin fait grand devoir, tout pour la republique,  
 Ainsi le dit il, mais remarquez la pratique  
 Vous trouverez en fin qu'il soit un vrai trochil,  
 Lequel s'est engraisi servant au crocodil.

**NON**

**P**restat tales, inquit Tacitus, reipublicæ adhibere qui pares negotiis, neque supra sunt, bebetiores enim, quam acutiores, ut plurimum, melius reipub. administrare, multis creditum est. (Thucyd. lib. 3.) Obrationes, inter alias, quia multiplici cautione (si malâ fide eos agere contingat) nimisque callidè artes suas tegant, & specioso reipublica prætextu, suas res agant; adeo ut vel emunctissimæ naris homines aut fallaciam non discernant, aut impedire non possint. De talibus Guicciardinus, chi da il consiglio, inquit, se non è molto fidele, per ogni piccolo suo commodò, per ogni leggier occasione, drizza spesso il consiglio a quel fine, che piu gli torna a proposito, o di che piu si compiaci. Dic, quæso, trochilum dentes crocodili edulo, ut videtur, curantem, ventri suo consulere quis non credat? ingenui autem sibi, & paulum modo supra vulgus, stratagemata hujusmodi vel omnino non tentant, ingenio suo diffisi, vel non tam caute, quin faciliè detegantur. Bona hic ergo Tiberiana cautio, ille nec eminentes virtutes sectabatur, & rursus vitia oderat; ubi optimis periculum sibi, à pessimis detecus publicum metuebat, inquit Tacit.

**T**is best, seyde Tacitus, de soodanighe in dienste vanden lande te ghebruycken, die wel mans ghenoech zijn om haer saecken te verrichten, evenwel nochtans niet al te grooten overvlieghers: want, ghelijck Thucydides meynt, ronde ghesellen die maer eenen derm en hebben (ghelijckmen seyde) en die recht uyt, zijn immers soo dienstich totte beleydinghe van 's landts saken, als de spitsvinnighe hayrklyvers. De reden daer van is, onder andere, dat dese scherp-voghels, alse qualijck willen, al te veel kromme spronghen ter hant hebben, om haer loos en boos voornemen voor de oogen vande gemeente te bewimpelen, als wetende so behendelijck haer eyghen voordeelen metten deckmantel van 't gemeene te bekleeden, dat selfs de sneeghste van allen niet en kunnen mercken waer't vast is. Daer in tegendeel van dien, dese effene en eenvoudighe verstanden ghemeenlijck ofte gheen slimme streecken en derven aenrechten, ofte wel sulcx bestaende, werden lichtelijck achterhaelt, en betrapt. So is dan best het ghevoelen van Tiberius, die en hielt niet van uytmuylende deuchden, hatende oock sodanighe ghebreken: vreesende van de beste eyghen ghevaer, vande quaetste gemeene schade.

*Wat zijnder al gheslepen gasten,  
Soo afgbericht om toe te tasten,  
Dat al hun doen schijnt voor 't ghe-  
meen!  
En siet! tis maer voor han alleen.*

## LISP. DE CONST. LIB. I.

**V**idimus agrestes saepe trepidare, & concurrere, & vota facere, cum calamitas ingruit aut tempestas; sed tu, cum le savit, eosdem se voca & examina, reeries unumquemque timuisse dumtaxat egeti & agellulo suo (& infra) mundus

*universus exercet histrioniam (ait Arbi-  
ter) comædiam, ô boni, luditis, & veluti  
personâ patriæ rem privatam curatis.*

MICH. MONTAGN.

**Q**uelque personnage que l'homme joue,  
Il joue toujours le sien parmy.



## PHILIP. 3. 19.

*Daer wandelen vele, wiens God den buyck is,  
dewelcke aerst ghesint zijn.*

**V**Anneer de crocodil is fat en vol gesopen  
So komt tot sijnen muyl een vogel ingekropen  
Die suyvert hem den mont, en al om vveynigh aes:  
Wat gaet het beefken aen? voorvvaer het is te dvvaes.  
Maer segh eens, arrem dier, ist niet een beter leven  
Te nutten slechter kost, en vry te moghen svveven?  
Hoe geeft sich menigh mensch tot allé vuyl gebruyck!  
En al dat maer alleen ten dienste vanden buyck.

## O prodiga rerum luxuries!

**D***Um satur, ad fulvas Nili crocodilus arenas,  
Turpiter eructans littora vasta quatit;  
Regulus, ore trahens harentes dentibus escas,  
Reliquias pretium vile laboris habet.  
Nonne foret melius nulli servire tyranno?  
Perque nemus victu liberiore frui?  
Turpe ministerium satanae praestamus, & orbi:  
Vah pudeat! solus premia ceteris habet.*

## PROVERB. 9. 17.

*Les eaux desrobées sont douces, & le pain prins  
en cachette est plaisant.*

**A**S tu doncq, pauvre oiseau, la bouche si friande,  
Que tu vais t'hafarder, pour si peu de viande,  
Prostituant ton corps au monstre si hideux?  
Qui sert aux appetits, ô qu'il est est malheureux.

O PRO.

*SI quoties cibum sumimus, non voluptatis potius, quam valetudinis negotium ageremus, atque ibi desineret cupiditas, ubi finitur necessitas; sanè nec patrimoniorum exitium culina, nec animorum perniciès foret gula. Avem aliquam (vab demèntiam!) millies pascimus, ut semel ab ea pascamur; quod verò æterni alimenti occasionem liberalissimè nobis offert, vix potu frigida dignamur. Terram, ac mare scrutamur, ut cibis exquisitis corpus saginemus; ut anima benè sit, vix aliquis seipsum inspicit. Ecquid homine magis indignum, quàm ventrem, & quæ ventri vicina sunt, tanquam pro Deo, habere? Sapientia in sicco habitat, inquit ille, non in paludibus, ac lacunis. Fundi nimio humore diffuentes nil ferè præter bufones, ranas ac hydros generare solent, utpotè frugibus ferendis nutils. Venter mero astuans, inquit Hieron. despumat in libidinem. Abstinentiam, ut corpori bonam, laudat medicus; ut ingenio, philosophus; ut anima, theologus. Si omnibus & singulis benè velimus, ipsa colenda est.*

**I**ndien den mensche, terwylen dat hy besich is met eten en drincken, niet meer sijn lusten als den nootdrust, en sochte in te volghen, ende dat de begeerlijckheyt altijts ophielt met den hongher; voorwaer hy en soude niet bescha-dicht werden, noch door de keucken in sijn goet, noch door de gulckheyt in sijn ghemoet. Wat een dwaesheyt! men spijst een vogel duy-sentmael, al om eens vande selve ghespijst te werden; ende aen het gene, dat ons voor eeu-wich soude konnen spysen; en weetmen nau-welijcx een koude soop waters te wille. Men doorsnuffelt lant en zee om het lichaem met alderley leckernien vet en dick te maken, en middeler tijt en neemtmen nau eens de pyne sijn eyghen selfs recht te ondersoecken, op dat de ziele haer rechte bekomste hadde. Sekerlijck hy betoont hem der zielen onwaerdigh te zijn, die meer te doë heeft met sijn lichaem, als met haer op te koelsteren. Wat voeghter doch een mensche minder als den buyck, ende 't ghene den buyck nabuerich is, als voor een God te achten? De wijsheyt (seyter een wijs man) woont in't droogè, niet in poelen of mor-rassen. Al te vochtighe landen, brengen niet als puyten en padden voort, als onbequaem zijnde tot goede vruchten. De buyck opvallende van overdadicheyt, werpt niet uyt als si huym van onkuytscheydt. De medecijn leert spaigheyde goet te zijn voor het lichaem; de wijsgerighe voor het verstandt, de leeraer der Godheyt, voor de ziele. Willen wy alle ende yeder van de voorschreven dinghen goetd doen, laet ons niet maten spaigh zijn.

Innocent. de Vil. Vitæ Hum.

*Ula paradysum clausit, primogeni-turam vendidit, suspendit pistorem, lecollavit baptistam: Nabuzaidum prin-cips coquorum templum incendit, & Ie-*

*rusalem totam evertit. Balsasar manum contra se scribentem conspexit in con-vivio, & eadem nocte interfectus est à Chaldeis.*



LVDITE, SED CASTE.  
XXXV.



PLVTARCH. **F**ormosas intueri iucundissimum, tangere autem & tractare sine periculo non licet.

PLAVT. TRIN. *Amor latebricularum hominum corruptor.*

CIC. PRO MAR. CÆLIO. **D**etur aliquid etati, sit adolescentia liberior, non omnia voratioque moderatioque teneatur, parcat iuventus pudicitia sue, ne spoliet alienam, ne probrum castis, labem integris, infamiam bonis inferat.



*Draeghje doecken, wacht voor hoecken.*

**S**iet vvat een egel doet omijnen cost te rapen,  
 Hy vvoort ghelijck een bol, en blijft so liggen gapen:  
 Wel aen nu, muysen springt; maer schout het duyfter gat,  
 Want vvie het hol genaect die is terstont gevat.  
 Speelt heus en open spel, vvant alle sluypers hoecken  
 Zijn lagen voor de jeught, en plagen voor de doecken:  
 Men schildert Venus vvicht van oude tijden blint  
 Om datmen sijn bejagh veel in het duyfter vint.

*Ludite, sed caste.*

**M***Uribus insidias glomeratus echinus in orbem*  
*Dum struit, effingit, quâ locat ora, specum:*  
*Vicinas mures saliunt impunè per herbas,*  
*Fibta sed excurrat si quis ad antra, perit.*  
*Costra Venus purasque manus, & pectus honestum*  
*Exigit, & tenebras ac vada cæca fugit.*  
*lectitur obscænis qui furta tegenda latebris*  
*Cogitat, & cujus gaudia crimen habent.*

*Rire sans mal-engin.*

**N**VI mal ont les sourys, & sentent nulle peine  
 Ioüants au descouvert, & fautants par la pleine:  
 Mais les voilà perdus, en devenants fripons,  
 Au jeus il faut garder d'honesteté les gonds.

Het kleyn verdraghen, om 't groot te bejaghen.

**D**E egel vvort een kloot, en gaet soo leggen gapen,  
 Om door een open mont den kost te mogen rapen  
 Doch of hy schoon een muys vry dichte by hem siet,  
 Hy des al niet-te-min en roert sijn leden niet;  
 Maer komt het weligh dier hem inden mont te dwalen,  
 Soo moet het metter doot sijn eerste spel betalen:  
 Een die bedriegen vvilt verdraeght ten eersten vvat,  
 Tot hy eens sijn bejagh met vollen monde vat.

Parva patitur, ut magnis potiatur.

**F***ft globus, inque globi medio caput abdit echinus,  
 Et vaser in parvum contrahit ora specum:  
 Tegmina mus spinosa, peti se nescius, ambit;  
 Et vagus impurum fertque refertque gradum;  
 At cecae ineat latebras, & non sua, lustra;  
 Tum demum in praedam promptus echinus erit.  
 Ut fallat tunc cum pretium putat esse laboris,  
 Praestruit in parvis fraus sibi magna fidem.*

Supporter peu, pour emporter tout.

**Q**Vant l'herisson les sauts de la sœur supporte,  
 Ce n'est, que pour ouvrir a ses desseins la porte.  
 Au fin regard, quitant de son droit quelque bout,  
 Jamais ne fie, car c'est pour ravir le tout.

PARVA

## PARVA PATITVR, VT MAGNIS POTIATVR.

**A**ppositè ad eum quod vivimus, ad rem quam tractamus, dixisse mihi visus est Guicciardinus, Niuno piu facilmente inganna gli altri, che chi è solito, & ha fama, de non gli ingannare. Nemo, inquit, facilius fallit, atque ille, qui in fama est non fallendi. Idem, sed aliter, Cicero, Totius iniustitia nulla capitalior, quam eorum, qui, cum maxime fallunt, id agunt, ut boni videantur. Scorpius, si manu tractes, ludere paulisper videtur, at mox obliquâ caudâ ferit. Qui dolos à dolis incipit, simplex veterator est. Fallacioribus solenne est bonæ fidei actus aliquot præmittere, mox ledere. Qui au-  
pantur, aut venantur, facilius fallunt  
ves, aut feras, si aliud agentes, hoc est,  
ter facientes, aut agros colentes id fa-  
riant. In capiendis hominibus, idem est.  
Multi, inquit Cicero, simulationum in-  
volucris tegitur, & velis quibusdam ob-  
lucitur mens hominis fraudulentæ; frons,  
oculi, vultus, persæpe mentiuntur, oratio  
verò sapissimè. Vigor ingentibus negotiis  
ar, eo acrior, quo somnum & inertiam  
magis ostentat, inquit Tacitus. Cave,  
ave vulpiones istos.

**N**iemandt (seydt Guicciard.) bedriechter lichtelijcker een ander, als den ghenen die den naem heeft van niet te bedrieghen. De schorpioenen by yemant ghehandelt werden-  
de, schynen eerst wat te spelen, maer terstonde daer na gheven sy een doodelijcken steeck. Die sijn bedroch, met bedroch begint, en is in verre nae de slimste bedriegher niet. Andere, die hier op meer afgeveerdicht en geslapen sijn, senden eenighe handelighen van goede trouwe als voren uyt, ende spelen daer na eerst haer personagie. Voghelaers ende jagers vanghen dan best en meest, wanneer se, als maer slechtelijck voorby gaende, oft eenich landts-  
werck schynen te doen, tgedierte onverhoets op het lijf vallen. Int verstricken van menschen, ist al het selve. De meeste schalcken trachten eerst te wege te brengen, door eenigen schijn van trouwicheyt, datmen hun ghelooft gheve, en dan eens haer open siende, ende haren slach waernemende, tasten in't vet tot aen de kneuc-  
kels toe. In't korte, hoe een bedriegher voor min bedrieghlijck werdt aegghesien, hoemen door hem meer bedroghen wert.

Is eenich mensch voor goet vermaert,  
Die midd'ler tijt is quaet van aert,  
De sulcke door sijn slimmen gheest,  
Bedrieght de werelt aldermeest;  
Want op een lincker diemen kent,  
Heeft yeder een het oogh ghewent;  
Maer daer is niemant die hem wacht  
Voor een die deughdzaam werdt gheacht.

## PERS. SATYR. 5.

**P**ellicalam veterem retines, & fronte politus,  
Abstruso rapidam gestas sub pectore vulpem.

## LIVIVS.

**F**raus in parvis fidem sibi præstruit, ut, cum opera prætium est, cum mercede magna fallat.



*Vveest nuchteren, waecht; v'vant de Duyvel gaet om u  
soeckende wie by versinde.*

**D**E egel kent den muys en sijn ghemeene ganghen  
En vveet daerom het dier ooc met ghemack te vangen  
Hy toont den muys een hol en tis, sijn grage muyl  
En siet in korten tijdt het dier is inden kuyl  
De vyand vande mensch heeft even dese vonden,  
Hy kent ons inder aert, hy vveet ons lieve sonden;  
En die nae vrouvven helt, die v'vorter door bekoort:  
En v'vie den v'vint bemint, die v'vorter in ghesmoort.

### Objecta movent.

**F***It globus, insidias muri dum tendit echinus;  
Et jacet immota corpore fusus humi,  
Os latet in medio, quod dum putat esse cavernam  
Musculus, ad socios non rediturus, iuit.  
Cum vitium, quod quisque colit, rex calleat orci;  
Illius objectu pectora nostra trahit.  
Lurco cibi capitur, vinosus imagine bacchi;  
Virginis aspectu mota libido furit.*

*Je crains qu'ainsi que le Serpent a seduict Eve par sa ruse, sembla-  
blement en quelque sorte vos pensées ne soient corrompues.*

**L**E satan est trompeur, tout d'une mesme ruse,  
Dont les souris aux champs le herisson abuse:  
Il scait bien quel peché chachun caresse au cœur,  
Par là il nous assaut. O! garde le malheur.

**I**nternas animi cogitationes diabolus non videre, certi sumus, inquit Augustinus; secreta enim cordis ille tantum dyudicat, ad quem dicitur; Tu solus nostri corda filiorum hominum cum tamen ex indicis signisq; exterioribus naturales hominum inclinationes probe callere, satis perspicuum est; idque vel ex eo facile colligitur, quod tam artificiosè laqueos pro cuiusque ingenio norit dispo- nere. Non eodem astu omne genus pis- cium aggreditur piscator, sed pro palato cuiusque escam preparat. Non uno mo- do avem fallit auceps, sed has fistula, il- las laqueis, alias visco. Generis humani adversarius unicuiusq; mores, & cui vi- cio propinqui sint, intuetur (ut verè Am- brof.) ac talia homini objicit, ad qua facilius cognoscit inclinari mentem; ut blandis ac latis moribus luxuriam, va- nam gloriam, & similia; asperis menti- bus iram, superbiam, ac crudelitatem proponit. Quid agimus ut hosti tam cal- ido ac calido, resistamus? certè cum no- nis sit pugna adversus principes, potesta- tes, adversus spiritualia nequitia, ad- versus arma diaboli, quid restat nisi ut induamus armaturam Dei. Ex consilio Apostoli Eph. 6. 11.

**V**VY zijn des seker (seyt Augustinus) dat de duyvel de innerlijcke ghedachten des menschen geenfins en weet: want de ghe- heymenissen des harten, zijn dien alleenlyc bekend, tot welken gheseyt is; ghy alleene kent de ghedachten der menschen kinderen. Dat nochtans aen onsen vyant de natuerlijcke beweginghe van yder mensche, door het uyt- terlijck ghebaer, bekend is, kan selfs daer uyt afgenomen werden, dat hy so doortrapelijck sijn laghen weet aen te leggen, naer eens yders innerlijckste ghenegentheden. De visscher en vanght niet alderley visschen, met eenderley aes. De voghelaeer weet schier elcken voghel met een sonderlinge grepe te verassen: Gaet mede soo met onsen vyandt. De duyvel (seyt Ambrosius) weet na te spooen tot wat sonde yeder van ons meest genegen is, ende daer nae leyt hy zijn laghen aen. Den blymoedigen sal hy gemeenlijck komen bespringen met vlee- schelijcke lusten, ydelen eersucht, ofte dierge- lijcke sonden. De ghene die harder van aere zijn, met gramschap, hoochmoet, ofte wreet- heyt. Wat raed? sekerlijck nademael wy te doene hebben tegens overste, teghens mach- ten, tegens geestelijke boofheden: int corte, tegens de wapenen des duyvels, wat isser beter te doen als aen te doen de wapenen Godes.

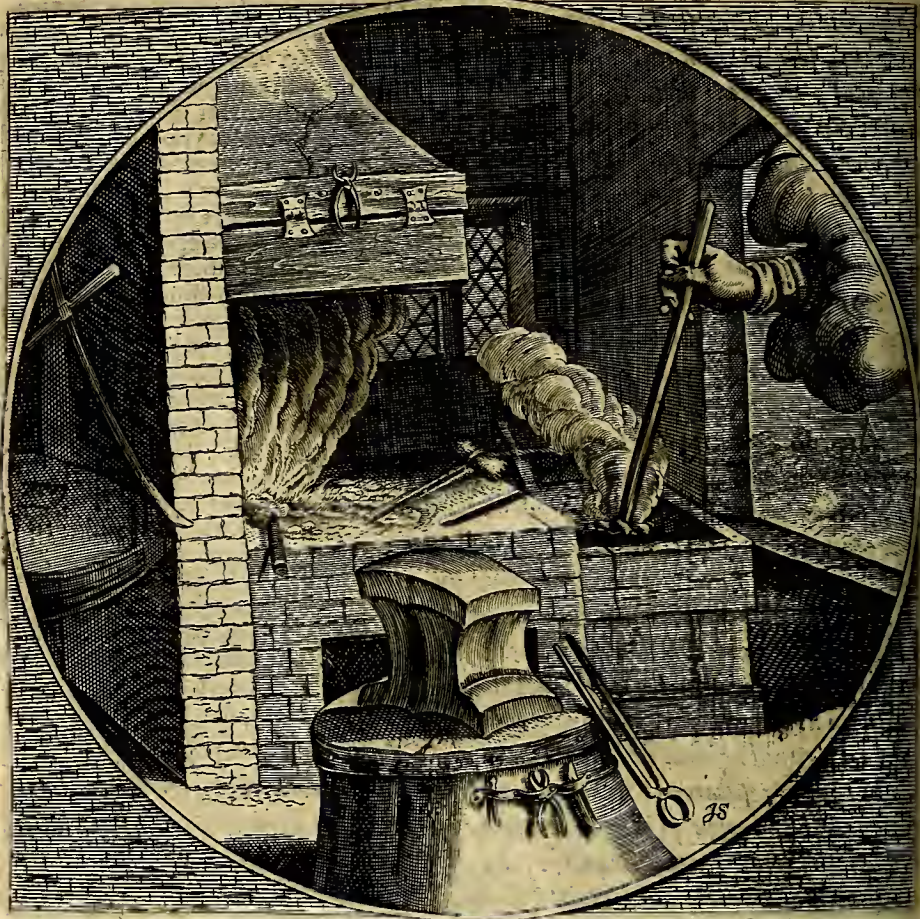
Na ons sinnen zyn gheneghen,  
Komt de duyvel ons beweghen:  
Jonghe menschen, weeligh bloet.  
Brenghet hy wellust in'r ghemoet:  
Droewe sinnen komt hy quellen  
Met wanhoop, en anxt der hellen:  
Heete brennen dringht hy voort  
Tot ghevecht en wreede moort.

GREG. LIB. 22. MORAL.

**D**rius complexionem uniuscuiusque adversarius perspicit, & eunc tentationibus in eos apponit. Alius namque latis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit. Quò ergo adversarius sculcia facile capeat, vicinas complexionibus de-

ceptiones parat: & quia latis voluptas proxima est latis moribus luxuriam proponit. Et quia tristi- tia in iram facile labitur, tristibus poculum dis- cordia porrigit: Et quia timidi supplicia formi- dant, paventibus terrores intentat. Et quia ela- tos extolli laudibus conspiciat eos ad quacunq; vo- luerit blandis favoribus trahit.





OVID. *S*entit amans sua damna ferens, tamen haeret in illis;  
*Materiam culpa praesequiturque sue.*

*L'*Amour est un plaisir si doux,  
 Le mal en est si desirable,  
 Que je me dirois misérable,  
 Si j'étois exempt de ses coups;  
 s'il faut mourir un jour,  
 Je veux mourir d'amour.



Die bluscht mijn vlam, dien word' ick gram.

**V**anneer de smit het stael gaet in het vvater steken  
 Om door het koele nat den brant te mogen breken,  
 Siet vvat een vvonder ding! het maect een groot gerucht,  
 Het schijnt of dattet kijft, of immers dattet sucht.  
 Moet niet de minne-brant een seltsaem plaghe vvesen!  
 Toe seer de minnaer klaeght, hy vreesst te zijn genesen;  
 'T is dyvaesheynt hier een vrient te trecken uytte pijn,  
 De siecke schout behulp, en vvil ellendigh zijn.

Odit amor medicum.

**F**errea massa rubens, furvis e ducta caminis  
 Quam faber in tepidam sarcipe mergit aquam,  
 bilat, & totas implet stridoribus aedes;  
 Hoc indignari, vel gemuisse voces.  
 Omnis amans rapidis uri sibi pectora flammis  
 Et gemit, & dominae saepe recantat idem:  
 Vne aliquis sanare velit, subit ira: quid hoc est?  
 Infelix medicam respuit aeger opem.

Qui guerrit l'amant luy fait tourment.

E fer du mareschal, quand on le veult esteindre  
 En le plongeant en l'eau s'en va gronder & plaindre.  
 Offrir a l'amoureux sante, est tout en vain;  
 Car il se plaist au mal, & ne veult estre sain.

*'t Zijn stercke beenen, die vveelde draghen.*

**V**Anneer het yser gloeyt te midden inde kolen,  
Bevochten vande vlam, en in het vyer verholen,  
Dan buyght het als een was, maer raectet in het nat,  
Strax heeftet wederom sijn hardon aert ghevat.  
Hoe twee is ons de ziel vvanneer ghevuisse slaghen,  
Ons treffen aen den gheest, of inde leden plaghen!  
Wy leven nae de rucht soo langh de roede slaet,  
De mensch is alderbest vvanneert hem qualick gaet.

*Superba foelicitas.*

**S***Vnt humiles animi rebus plerumque sub arctis,  
Et rigidos mores fata sinistra fugant:  
Res ut leta redit, mens ebria surgit in altum:  
Optima fors homini pessima corda facit.  
Anne vides? chalybs mitescit in igne metallum,  
Dum fornax rapidis follibus acta gemit:  
At faber hunc tollatque foco, mergatque sub undas:  
Major erit subito, quam fuit ante, rigor.*

*L'office & la somme, monstrent quel soit l'homme.*

**L**E fer est doux au feu, mais hors de la fornaisie,  
S'endurcit de-rechef. Quant l'homme est en desfaise,  
Le voilà tout mollet; mais retrouvant son heur,  
Tu le verras soudain tout eslevé de cœur.



**Q**ui necessitate magis, quam volun-  
tate ad vitæ temperantiam acce-  
lant, quoties nihil est quod prohibeat,  
elabuntur ad ingenium (ait Halicar.)  
ag. genuina humana natura descriptio  
est: nam sane bona opera, ait Agatho-  
les, ita demum necessitate cogente de-  
ustamus, quamdiu metus premit; &  
contra, ex sententiâ Iosephi, solet inso-  
lentia ferè crescere rebus quietis. Vi-  
limus pueros, dum sævit tempestas,  
sub arbores confugere, ibique quiete sese  
continere; serenitate vero subsecutâ an-  
guientes, ramos arborum per lasciviam  
vellere: ita & nobis rebus afflictis ad  
Deum perfugium est, vitia devovemus,  
vitæ sanctimoniam præferimus: at vix-  
um afflictio deservit, lascivimus ingra-  
tum in Deum, imò & injuriosi, verissi-  
sumque fit illud Poëta,

Raræ fumant falicibus aræ.

**D**e ghene die meer door noot, als door  
wille een machtich leven ter handt trec-  
ken, soo haest de dwangh wech is, gaen we-  
der den ouden karre-paer in, (seyt Halicar.)  
sulcx is de rechte afbeeldinghe vanden aert  
der menschen: want, ghelijck Agathocles  
seydt, wy doen soo langhe wel, als wy in  
anct zijn: en in teghendeel van dien soode  
saecken weder begiñnen wel te gaen, ter-  
stont weyckt de dertelheyt weder uyt. De  
kinderen ter wijlen het onweer raest, loo-  
pen onder de boomen schuylen, ende onthou-  
den hun daer in stillicheydt: maer soo haest  
alst moy-weder werdt, scheurense de tacken  
van de boomen af, en loopen daer henen.  
De mensch plach in tegenspoet sijn toevlucht  
tot Godt te nemen, thoost te laten hangen,  
als een biefe: maer soo haest alst hem beter  
gaet, het hooft inde windt te steecken, ende  
als voren sijn oude ganghen te gaen. 'tIs  
midtsdien waer t'ghene den Poët seydt:

Soo lang de mensch is fray en kloeck,  
Soo leyt de Gods-dienst in den hoeck;  
Maer als men valt in teghenspoet,  
Dan heestmen God als by den Voet.

VIRG.

**N**escia mens hominum facti sortisque futurae  
Et servare modum rebus sublata secundis.

TERENT. HEAVTON.

Nam in metu esse hunc, illi est utile.

Ist dat



*Ist dat ghylieden de kastydinghe verdraecht, God sal u als kinde-  
ren aengaen, maer ist dat ghylieden sonder kastydinghe zyt,  
so zyt ghy dan bastaerden ende niet kinderen.*

**A**ls tyler leyt en gloeyt te midden inde kolen,  
Men fiet, men hoortet niet, het isser in verholen;  
Maer so het yemant lescht, dan schijntet dat het klaegh  
En dat het eenigh leet, oock inde vreughde, draeght.  
Als God de sijne straff, sy duycken ende swijghen,  
Maer voorspoet in het vleesch die doet hun vreesse krijgen.  
Sy houden gantsch verdacht des vverelts loosen schijn,  
En laet, o God, mijn deel niet inde werelt zijn!

*In lætis gemit.*

**I***Ngemit in tepidis ferrum dum mergitur undis,  
In flammâ, rapido dum calet igne, silet.*

*Mens pia drowsas, sine murmure, sustinet iras,  
Quodque gemat, cœli si cadat æstus, habet.*

*Ergo dolens, suspecta mihi mea gaudia, dicit;*

*Quid? mea sancte Parens, portio mundus erit?*

*Absit; & hïc potius fremat orbis, & orcus, & æther;*

*Dum mihi des alio gaudia vera loco.*

GAL. 6. 14.

*Iâ ne m'advienne que je me glorifie si non en la croix de nostre Seigneur  
Iesus Christ, par lequel le monde m'est crucifie, & moy au monde.*

**L**E genereux acier est coi en la fournaïsse,  
Mais, s'il est mis en l'eau, lamente de son aïsse;  
Le noble esprit chrestien gai en adversité  
Gemit, comme en suspens, sur sa prosperité.

*Spēta est fidelibus, nec immeritò, huius seculi felicitas: didicerunt enim Deum ita nobiscum plerumque agere, et cum agris medici; ij, malo jam invento ac incurabili, ad exitum agroios vergere dum considerant, omnia ijssem, in qua appetitus rapitur, dari permittunt; alijs contra, quibus jam memoris valitudinis spes affulgere sapit, succos amaros propinant, anxiam victus ratione coërcent, imò & (morbo interdum id exigente) urunt, ac secant. Deus quos servatos vult, hos strictè habet, reliquis ut lasciviant, permittit.*

*Pueris inter sese depugnantibus, si alterum à superveniente aliquo plagis accipi, alteram impunem dimitti videmus, castigantem vapulantis patrem de optimâ illatione concludimus. Quem dominus diligit (inquit sapiens) hunc erripit ac castigat, & quasi pater in eo complacet sibi, Proverb. 3. 12.*

**T**gheluck en voorspoet deses werelts were niet sonder redenen verdacht ghehouden by de godtsalighe; want ten is hun niet onbekent dat Godt de Heere met ons gheemeenlijck also placht te handelen als de medecijnen niet te siecken doen, de welcke, oordeelende de sieckte ongheneselijck, en siende dat het meden siecken wel haelt mochte gedien zijn, laten opentlicken toe datmen den selven al te eten en te drincken gheve daer hy eenichsins treck ofte lust toe heeft: aen andere daerentghens, aen welcker ghesontheyt sy nu meynen wat gewonnen te hebben, gheven sy bittere en walghelijcke drancken in, schryven hun scherpe eetreghels voor, ja vliemensen en schroyense somwylen, als de sieckte sulcx vereyscht, Godt plachse t'onder te houden die hy behouden wil, die andere laet hy int wilde buyten den bocht springen. Soo wanneer der kinderen onderlinghe pluyckhayren, indien wy sien datter yemand vande omstandes eenen jongen uyt-kipt, ende den selven berispt, ofte met slaghen kastijt, sonder sick den anderen aen te trecken, wy oordeelen terstont met seer goet besluyt, dat den ghenen die slaet den vader, die gheslaghen werdt, des selfs sone moet wesen. Wie den Heere lief heeft (seyt Salomon) die straft hy, ende heeft een welbehagen aen hem, als een vader aen sijnen sone. Prov. 3. 12.

## GREGOR. IN MORAL.

*Antè viri cum sibi suppetere prospera huius mundi conspiciunt, pavidâ suggestione turbantur: timent enim, ne hic*

*laborum suorum fructus recipiant: nec timent quod divina justitia latens in ijs vulnus aspiciat, & exterioribus os vulneribus curans, ab intimis repellat.*





CHRYSOST. *Definitio amoris hæc est, anima vacantis passio.*

LAERT. *D*ogeres dixit amorem otiosorum esse negotium, quod hic affectus  
 LIB. 6. *D*potissimum occupet otio deditos: ita fit ut dum otio vacant, in  
 rem negotiosissimam incidant.

OVID. *Q*uaritur Ægistus qua re sit factus adulter,  
 In promptu causa est, desidiosus eras.



*Die ledigh sit wort licht verhit.*

**D**Aer vvas geen vinnigh dier dat oyt de slanghe quelde,  
 Soo langh sy besigh vvas te midden op den velde;  
 Maer doen sy lagh en keeck, en socht maer tijt-verdrijf,  
 Soo quam de lose spin, en viel haer op het lijf.  
 De prickel vande lust die komt van ledigh vvesen,  
 Dus vvie sigh besigh hōut, die vvorter van ghenesen;  
 De min ghelijckt de spin: : noyt mensch en is ghevont,  
 Als daer hy sat en keeck, of doen hy ledigh stont.

*Affluit incautis.*

**D***Um prædas agit anguis, & ardua saxa pererrat,  
 Ambulat innocuas, tutus ab hoste, vias:  
 Hunc improvise perstringit aranea telo,  
 Cum jacet, in molli gramina, fusus humi.  
 Lascivas abigunt tractata negotia flammæ,  
 Quis videt intentos rebus amore trahi?  
 Cum vacat, & molli colit otia pectus in umbrâ,  
 Tum patet, occulto tum subit igne Venus.*

*Un cœur oisif, d'Amour captif.*

**L**'Araigne ne peut oncq attrapper la couleuvre,  
 Lors, quant elle est au bois empesché de quelque œuvre,  
 Le coup mortel, hélas! luy vient en reposant,  
 Rien, que le cœur oisif, le fol amour surprend.

Ec 2

*Die*

*Die niet ontset, is haest te niet.*

**H**Oe magh de kleyne spin doch vechten mette slangen?  
 Sy is te bijster swack, om oorlogh aen te vanghen,  
 Haer vyand is te sterck; en des al niettemin  
 Soo vvort de felle slangh vervvonnen vande spin:  
 Vraeght ymandt hoe het koomt? de slanghe saght geleghen  
 Vermaect haer in het groen; de spinne daerenteghen  
 Gantsch wacker inde weer bestoockt het vinnigh beest.  
 O vreeft doch voor eē mensch, die niet eē mensch en vreeft.

*Periculum venit, cum contemnitur.*

**I***Mbelli noceat cui mollis araneus ictu?*  
*Et quis non rigido tactus ab angue cadat?*  
*Huic tamen incumbens victrix dominatur arachne,*  
*Et vastum tenui perforat ense caput.*  
*Unde fit, ut coluber parvo cadat ictus ab hoste?*  
*Languebat serpens, & vigil hostis erat.*  
*Quam facile est struere insidias nil tale timenti!*  
*Est, quod ei metuas, cui metus omnis abest.*

*Crains ton ennemy, bien que petit.*

**L**'Araigne, bien que soit foible & petite beste,  
 Rompt neantmoins par fois au grand serpent la teste,  
 Qui ne redoute rien, est aisement atteint,  
 Crains pour un tel, amy, qui rien jamais ne craint;

## EX SECVRITATE CVRA.

**M**ajores interdum copia sternuntur à minoribus, potentiores à debilioribus; ait Halicar. nihil est tam firmum, cui periculum non sit, etiam ab invalido: & leo ipse aliquando raiinimarum avium sit pabulum, inquit Curtius. Vis rationem? securitas, tam in publicis quàm privatis, certissimum calamitatis initium est: solutè viventes undiquè patent, & opportuni injuriæ multas occasiones præsentant insidiantibus, ait philosophus. Saevie etenim & contemptus hostis cruentum certamen edidit, & inebryti populi reges, in brevi momento, victi sunt, ait Livius. inimicum sanè quamvis humilem, docet et metuere, ex consilio Senecæ. Metus quippe prudentiam docet; quiq; insidias timet, haud facile in eas impingit. Timor securitatis dux, periculorum præsumptio: metuendo quippe sapiens vitat periculum. In ipsâ igitur securitate animus ad difficilia sese præparet, ut contra injuriam fortuna inter beneficia firmetur. Timidi matrem nõ flere vetus adagium est.

**M**enichmael werden groote heyr-crachten van kleyne, machtighe, van swacke gheslaghen; seydt Halicarnas. Niet en isser soo valt, dat gheen ghevaer en lijdt, oock van het swacke.

De leeu wert oock selfs wel tot aes van het kleynste ghevoghelte; Wildy hier van de reden weten? Sorghelooftheydt, soo in ghemeene als eyghen saecken, is een seecker beginsel van onneyl.

Die sonder achterdencken leven, staen alsoopen, en zijn onderhevich om ghehojnt te werden.

Verachte vyanden hebben menichmael een bloedighen slach veroorsaect, en machtighe vorsten en volkeren haestelijck onderghbracht, seydt Livius. En hierom is een vyand (hoe gheringhe hy oock zy) altydt te duchten.

Vreefe leert wijsheydt, en die voor lagen beducht is, wert selden betrapt.

Achterdencken leyt tot gerusticheyt, onvoorsichtigen hoochmoet tot ghevaer; al sorgende ontgaet de wijsse het quaet: Late ons daerom houden met ons out spreek woordt: Die niet en forcht, en heeft gheen eere; ofte met de byspreucke vande oude Romcynen de moeder van vreesachtighe ofte vervaerde kinderen. schreyt selden.

## IUVENAL. SAT. 6.

**N**unc patimur longæ pacis mala, saevior armis  
Luxuria incubuit, victumq; ulciscitur orbem.

## SENECA AGAM.

Victor timere quid potest? quod non timet.

## BAVD. DISSERT. DE INDVC.

**N**ulli facilius opprimuntur, quam qui nihil timent;  
Et imparati sunt ad resistendum.



*V*Vaecht ende bidt; op dat ghy niet en komt in  
verfoeckinghe.

**V**V Anneer de leuye slangh is in het gras gheleghen,  
En dat de gulde Son komt over haer gheseghen,  
Soo is van stonden aen de spinne daer ontrent,  
Die flux een boose strael haer inde leden prent.  
Wie ledigh sit en gaept, en leuyert gantsche daghen,  
Die lijt gheduerigh noot van duysent quade slaghen  
Tot ondiens vande ziel. O vrees, ghesellen, vrees  
De weelde schiet haer gif tot midden inden gheest.

---

**Q**uid dormitis? surgite & orate, ne intretis  
in temptationem.

**F***Ronde super viridi, radijs tepesactus Eois,  
Otio dum serpens desidiosus agit,  
Ex alto tenui se liberat aranea filo,  
Et colubrum parva cuspide fundit humi.  
Otia virus habent, & habet sors leta venenum;  
Delitiis vitii mentis aperta via est.  
Sperne voluptatam illecebras, puer, otia sperne,  
Hoste sub aërio ni cecidisse velis.*

---

*D'oïsvité, tout peché.*

**A**Sfaillir le serpent l'araigne oncques n'ose,  
Si non quant il au bois, se laschement repose.  
Nul est plus aisement du tentateur surpris,  
Qu'un tel, qui a les sens d'oïsvité saisis.

## NE DIABOLVS TE OTIOSVM INVENIAT.

**V**ltij aut virtutis animus domus est, inquit Philo: vel ut Bernard. cor hominis, sicut molendinum, voluitur velocius, & quidquid imponitur, movetur; si autem nihil imponitur, seipsum consumit. Omnia otio deteriora sunt. Laetitia non revolutus obducitur musco. Ferrum, nisi utaris, rubigine consumitur; qua nisi moveatur, vitium capit; vestis posita tinearum fit habitaculum: otiosa mens, vitiorum domicilium. Transivi, inquit sapiens Proverb. 24. 30. agrum hominis pigri, & ecce! totum repleverunt urtica, & maceria lapidum distructa erat. Otiosas viduas notavit apostolus, 1. Tim. 5. ut verbosas, & loquentes non oportet. Quid plura? Otium numerum mater est, noverca virtutum, ait Bernard. Nihil, in tota vita adeo bono senti adversum, quam nihil agere. Semper aliquid honesta rei agamus, ne aut Deus, cum nos invisit, aut diabolus ubi nos tentat, oscitantes & vacuos nos inveniat.

**H**et ghemoet des menschen (seydt Philo) is een woonplaetse ofte vande deucht, ofte van ontucht: ofte (ghelijck Bernardus seydt) des menschen herte is als een mole, het draeyt ghestadelijck omme, ende maelt al watter wert inghebracht, maer indien ment ledich laet, soo verteert het sicc selven. Door stillstant vererghen alle dinghen. Een steen, soo hy niet dickwils omghewentelt en werdt, is seer haest overloopen van mos en ruychte. Als het yser rust, so roeft het. Stillstaende wateren werden haelt stinckende. Opgesloten cleederen crielelen van motten ende schieters. Een ydel ghemoet is een herberghe van sonden. Een ledich mensche, des duyvels oorkuffen. Ick ginck, seydt de wijseman, voorby den acker der leuyen, en siet! daer waren enckel netelen op, ende hy stont vol distelen, ende de muyr was nedergevallen. Prov. 24. 30. De ledighe weduwen beschuldicht de Apostel als klapachtich, ende sprekende dat niet en betaemt, 1. Tim. 5. Int korte, ledicheyt is een moeder van beuselinghen, een stijfmoeder van deuchden. Laet ons dan sorghe draghen, dat, en God, als hy ons komt besoecken, en de duyvel, als hy ons komt quellen, ons be sich moghen vinden, met eerlijcke oefeninghen.

*Een die voor quaet hem myden wil,  
En magh niet ledich zijn of stil;  
Want tis gamisch seker ons ghemoet  
Doet quaet, wanneer het niet en doet.*

## MATH. 13.

**U**m autem dormirent homines, venit inimicus, & superseminavit zizania in medio tritici.

## HIERON. IN SERM.

**L**iquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum, non enim facit: capitur à diabolo qui bono vacat exercitio.

## I. JEAN. 5. 18.

**N**ous savons que quiconque est né de Dieu, ne peche point: mais qui est engendré de Dieu, se contre garde soi mesme, & ls malin ne le touche point.





OVID. **E**t tamen est artis tristissima janua nostra,  
Et labor est unus tempora prima pati.

Mich. Montagn. des Essais Lib. 3. Cap. 5.

**Q**ui n'a la jouissance qu'en la jouissance, qui ne gaizne que du haut poinct, qui n'ayme la chasse qu'en la prise, il ne luy appartient se mesler a l'escole d'Amour, le plaisir n'est plaisir sans amertume.



Ick sprac eens Rosemont, terwijl datse naeyde,  
Ick claegde mijn verdriet, hoort doch hoe sy my paeyde;  
Comt, sprackse, comt een reys en siet my desen naet,  
Let op dit maeghde-werck, en watter omme-gaet;  
Hier vvort een stale punt als voren uyt gefonden,  
De draet comt naderhand die heelt dan eerst de vvonden:  
Ey vrient en vvacht geen vreucht, als na geleden pijn,  
Die't soet vvil sonder suer, en mach geen vrijer zijn.

---

Post tristia dulcor.

**A** *Sfideo tenera nuper dum junctus amica,  
Dumque super nostro vulnere multa queror;  
Risit & ô duri nimium tener hospes amoris,  
Ni patiatur amans, non potietur, ait.  
Hoc doctum te reddat opus (sua lintea monstrat).  
Ecce! subit filo cuspis acuta prior.  
Qui gemit, & primo sub vulnere projicit arma,  
Crede mihi, Veneri miles ineptus erit.*

---

*Après tourment, contentement.*

**V** N jour je me plaignois estant aupres ma belle  
De mon penible amour, je la nommois cruelle:  
Tay toy (ce me dict-on) le linge ne se jointt,  
Si preallablement on ne le blesse point.

**I**C quam eens op een tijt daer Phillis sat en naeyde  
 Ic sach een rechten bloet die stonter by en craeyde,  
 Die riep vvat maller dingh! vvat gaet de joffer aen!  
 Die moeyte diese neemt is beter ongedaen:  
 Hy sach een stale punt, hy sach het lijnvaet breken,  
 Maer vvaer dit henen vvou en vvas hem niet gebleken.  
 Al heeft u vvijs beleyt een seker ooggh-gemerck,  
 En toont noyt aen een dvvaes een onvolcomen vverck.

---

**Ex fine iudicium.**

**M***Ille foraminibus dum lintea virgo decorat,  
 Filaque distinctis inserit ordinibus;  
 Rusticus ista videns, vab stulta puellula! clamat,  
 Candida ferratâ lintea perdis acu.  
 Vulneris ut infligat tetricâ cum fronte notâris,  
 Vulneris auxilium, rustice, nonne vides?  
 Materiam fatuo risus dedit ille popello,  
 Qui, cui summa manus deficit, edit opus.*

---

*Ne reprens, ce que n'entens.*

**L**Ors quant Margot piquoit le drap de son esguille,  
 Dâmetas luy cria! que tu es sottte fille,  
 D'ainsi gaster le drap: car il ne scait que c'est,  
 Ne montre pas au fol un œuvre my-par-faict.

## EX FINE IVDICIUM.

**I**N omni re iudicandi, ac consulendi principium est, nosse id, de quo consilium institutum est, aut totâ viâ aberrare necessum est, ait Plato. Multa vim quotidie incidunt in vitam mortaliū, qua si obiter tantum inspiciantur, & prout primâ fronte in oculos incurunt, facillè quisvis damnaturus est; & contra penitus eadem consideranti, ac scopum agentis intuenti, bona ac iusta videbuntur. Finis omnia discriminat. Ecce! supplicia quantum à sevitiâ abeunt? anguis enim ubertim effunditur. Trituta ab avaritiâ? pecunia avide congegitur. Censura à rigore? frantum & molus in vitis imponitur. Ab omnibus igitur, cum Laëtantio, humanitatis iure postulamus, ut non prius damnent, quam universa cognoverint; igitur ut ait ille, in omni re

Iudicium suspende, scopus dum notus agentis.

**V**An alle raetslagen, diemē voorneemt, is het begintfel recht te verstaen de saken waer over men gesint is raet te plegē, seyt Plato; of andersins moetmē noodelic gantsch en al mis tasten. Daer vallē dagelijcx in dit leven veel dingē voor, dewelcke van buyten af, en als in het voor-bygaen alleē bemerckt zijnde, verwerpelijck schynen, maer nader onder tast, ende het oogmerc van dē genen diefe beleyt, wel ingenomen wesende, werden goet en loslick bevonden. wat verschilt doch straffe van wreechtheyt? nadienmen in beyde bloet vergiet. VVat schattinge van giericheyt? nadienmen in beyde gelt vergaert. VVat bestraffinge van hardicheyt? nadienmen door beyde de wederspannige een gebit indē muyl werpt. Sekerlijck het eynde ontdect het onderscheyt van alle dingen. VVy vereysschen daerom van alle menschen, met Laëtantio, na het recht der menschelijckheydt, dat niemandt yet en verwerpe voor hy het selve ten vollen heeft leeren kennen.

L. 24. ff. de ll.

**I**ncivile est nisi totâ lege perspectâ, una aliquâ particulâ ejus propositâ, iudicare vel respondere.

C maiores de baptisn.

Non debet separari caudâ à capite.



## 2. CORINTH 7. 10.

*De droefheyt die na God is, werckt vreesse ter salicheyt.*

**A**Ls yemant sit en naeyt, hy schijnt het doeck te breken,  
 Maer schoon de naelde quetst het garen heelt de stekē  
 Al is de stale punt niet eyghen aen den naet,  
 Sy maect noch evenvel het open voor den draet.  
 Al vvorter door den anxt geen mensche vvederboren,  
 Tervvijl de ziele klaeght haer troost te zjyn verloren,  
 Tis evenvel de schric die ons den geest bereyt,  
 En tot een beter vverck de rechte gronden leyt.

---

*Si non parat, saltem præparat.*

**L***Intea non conjungit acus, dum lintea pungit,  
 Sed via, quæ tandem lintea jungat, erit.  
 Nam simulac subjecta chalybs per carbasa transit,  
 Mox comitem medicum vulneris auctor habet.  
 Anxietas, quæ mente latet, quæ pectora turbat,  
 Non est quod nobis corda renata facit:  
 Illa tamen sternitque viam, reseratque scatebras;  
 Principium timor est, Spiritus implet opus.*

## 2. CORINTH. 7. 10.

*Vous avez esté contristez, selon Dieu.*

**L**Ors que la doctē main, le drap rompu va poindre,  
 Ce n'est pas proprement ce que le drap faict joindre,  
 Mais pour la voye ouvrir. Nos tremblements & pœur  
 N'est pas l'Esprit, mais pour nous preparer les cœurs.

SI NO

## SI NON PARAT, SALTEM PRÆPARAT.

**T**remor ac horror conscientia, in initio quidem conversionis, idoneus est d hoc, ut animus verè humilietur, sibi-ue summopere displiceat; ut ita homo in viâ Domini à timore incipiat, & ad fortitudinem perveniat, inquit Greg. At vero cum illè, quem ligat servitus timoris, ignoret gratiam libertatis; non hic subsistendum est. Cum audis quod Dominus tuus dulcis sit, ait vir pius, fac eum diligas: cum audis, quod rectus est, attende ut timeas; ut amore, & timore Dei legem ejus custodias. Noveris, ut Deum timeas: noveris Deum, ut què ipsum diligas; in altero initiaris sapientiam, in altero consummaris: in initium salutis timor Domini, & plenitudo legis est charitas. Quemadmodum, ex notitiâ tui, venit in te timor Dei: atque ex Dei notitiâ, Dei itidem timor: sic è contrario, ex ignorantia tui, despectus, Bernard. sup. Cant.

**V**etslaghentheyte des ghemoets is wel dienstich int begin vande bekeeringhe, ten eynde de mensche sich recht vernedere; en sich selven gantsch mishage: op dat hy also des Heeren wegh beginnende met vreele, allencxkens in sterckheyt mach toenemen. Ondertusfchen nochtans, nademael den ghenen, die met de slavernijje van de vreefe ghebonden is, niet en kan sinaken de ghenade der vryheyte. Soo en en moetet by ons daer by niet ghelaten werden. Als ghy hoort (seytet een Godsalich man) dat Godt goedich en barmhertich is; maeckt dat ghy dien goeden Godt lief hebt; als ghy hoort dat Godt rechtveerdich is, siet dat ghy sijn gherechticheyt vreeft; op dat ghy also door vreefe ende liefde te samen, naer syne insettinghe meucht wandelen. Kent u selven; op dat ghy Godt meucht vreefen; kent Godt; op dat ghy hem meucht lief hebben; in het eene is het beginsel, in het andere de volkomentheyde der wijsheyde. 'T beginsel der salicheyde is vreefe: de vervullinge des wets is liefde. Gheelijck uyt kennisse uwes selfs, vreefe Godes voortkomt: so, in tegendeel van dien, uyt onwetenheyte uwes selfs, komt hoochmoet, ende uyt onkennisse van God, wanhope.

*Al is de vrees' int eerste goes,  
Sy is niet daer het blyven moet,  
'T is nut gheduyrich voort te gaen,  
Tot wy vast inde liefde staen.*

## ACT. 2. 37. ET SEQ.

**I**ls auditis, compuncti sunt corde & dixerunt Petro & reliquis Aposto-; quid faciemus viri fratres! Petrus

vero ad illos, penitentiam agite & baptisetur unusquisque in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum & accipietis donum Spiritus sancti.



## RES IMMODERATA, CVPIDO EST.

XXXIX.



SEN. 19. **Q**ualem dicimus seriem causarum esse ex quibus necitur fatum; Tale  
 EPIST. **Q**uod dicimus cupiditatem, altera ex fine alterius necitur.

CLAVD. **A**t sibi cuncta petens nunquam saturanda Cupido,  
 Quae, velut immanes reserat dum bellua, rictus,  
 Expleri pascique nequit: nunc flagrat amore,  
 Nunc gaudet, nunc mesta dolet, rursusque resurgens  
 Exoritur, caesaque redit pollentius hydrâ.



**A**ls ick de liefste sach, doen woud' ic haer genaken;  
Stracx riep ick om de spraec, flux haer te mogen raken,  
Doen badt ick om een cus, en, schoon ick die bequam,  
Noch vont ick dat mijn hert geen recht vernoegen nam.  
Ick voelde des te meer mijn ziel geduerich hijgen,  
Dus wenscht' ic boven dat een naerder pant te krijgen:  
O lusten sonder end' ! ô vvispeltuerich spel!  
Al krijgt de hont een stuc noch gaept hy evenvel.

---

*Res immoderata, cupido est.*

**P***rima quidem fuerat dominam tibi cura videndi,  
Altera, mox lateri jungere posse latus:  
Istud & illud habes, sed & hoc, tibi lenis amica  
Blanditias molles, aptaque verba dedit.  
Oscula nunc poscis, det & oscula: nonne petetur  
Mox illibata virginitatis honos?  
Vorax, & properans ruit in nova frustra molossus,  
Quodque petat cupidus semper amator habet.*

---

*Le chien, le Ieu, l'Amour, le feu,  
Ne se contentent oncq. de peu.*

**Q**V'on d'one au chië du pain, qu'on donne du fourmage;  
Il gloure, sans mascher, & veut ja d'avantage.  
Quel grand' faveur que faict la dame a son amant,  
Rien ne luy oncq fuffit, il va tousiours avant.

*Staeck*

*Staeck na wat nieuws.*

**S**Maect eten aen een dogh, hy staet met holle wangen  
 Om vveder op een nieu geduerigh yet te vangen;  
 Het valt hem inden mont, het vaert hem inde keel,  
 En des al niet-te-min het is hem even veel.  
 Wat baet u groot gevvin, of veelderhande schatten,  
 Indien ghy niet en droomt als op een nieu te vatten?  
 U vvinst en is maer vvint, en doet u maer verdriet.  
 Want een die maer en floct, en smaect de spijsse niet.

*Ad nova semper hians.*

**I***Ejuno dominus cerealia frustra molosso*  
*Objicit, hic avido devorat ore cibum;*  
*Et stat hians, aliamque oculos intendit in ossam,*  
*Semper & acceptis uberiora petit.*  
*Nos molimur idem; nam si cui numine dextro*  
*Eveniant nummi, praedia, census, agri,*  
*Omnia conduntur, petitur nova praeda: futuris*  
*Sic desiderio prodiga vita perit.*

*Plusieurs ont trop, nul n'a assez.*

**Q**Vel bien peut avenir a la chiche avarice?  
 Tout, n'est pour assouvir, mais pour nourrir le vice,  
 Jette au chien affame, soit tant friant morceau,  
 Il gloute sans mascher, & cherche du nouveau.

**E**t sapientia magnitudinisque animi, ait Cicero, quid amiseris, oblivisci; quid recuperaveris, cogitare. In utroque contrarium plerumque faciunt homines; varta enim sine voluptate ferè demittunt; amissa autem veris & spirantibus lachrimis deplorant. Pueri, lusoria plurima iis licet dederis, si unum atque alterum modo auferas, reliquis omnibus per iram ac indignationem abiectis, plorant. Idè plebisque hominum solet accidere; vel unum aliquod dispendium magna commoda inucunda ac insipida solet reddere. Mobilis ac inquieta est mens hominis, nunquã tenet, ait Seneca. Optat libertatem servus, civitatem libertus, civis divitias, dives nobilitatem, nobilis regnum, rex in Deorum numerum referri vult; totare propemodum ac fulminare cupiens: adeò ius, quod semel transierit modum, nullus est terminus, ait Epictetus. Optimè rebus sapiens, justus sumit cibum, & replet animam suam; venter autem inferiorum insatiabilis.

**T**'Is wijsheydt en grootmoedicheydt (seydt Cicero) watmen verloren heeft te vergheten, watmen ghewonnen heeft te ghedencken.

De gierigaert doet in beyde reghel-rechte het teghendeel; want verliest hy maer een kleyn deel van 't ghene hy alreede ghewonnen heeft, hy schreyt tranen met tuyten; niet onghelyck in sijn doen met de kinderen, aen dewelcke schoon men veel poppe-goedi en speel-dinghen heeft ghegheven, indennen maer yet wes haer af en neemt, sy stellen't op een krijten, en werpen't al daer henen. Indien daer-en-teghens de gierigaert staegh in winste is, noch ist al niet.

Want ghelyck een hondt met een open kele ontfanght het broodt datmen hem toewerpt, en 'tselve terstondt, gheheel en sonder smaeck, inslickt, en naer het nieuwe loert; inghelijcx al wat hem 'tgheluck toefendt, sluyt hy knap in sijn koffers, wachtende al weer op het toekomende.

Ellendighe menschen! de rechtveerdighe (seydt Salom. Prover. 13. 25.) eet dat sijn ziele sadt werdt, maer der godtloofen buyck heeft nimmermeer ghenoech. 'T is konste verslaedt te werden.

## MARTIAL. LIB 12. EPIG.

**H**abet Africanus millies; & tamen captat, Fortuna multis nimis dat, nulli satis.

## SEN. LIB. 1. EPIST. 2.

**Q**uid refert quantum illi in area, quantum in horreis jaceat? si alieno mbiet, si non quasita, sed quarenda com-

putet: non enim qui parum habet, sed qui plus petit, pauper est.

## GREGOR. IN MORAL.

Ars magna est, satiari.



IOHAN. 4. 13. ende 6. 35.  
*Buyten Godt gheen versadinghe.*

**E**Y let op desen hont: het brøot hem toegeworpen  
 Dat schijnt hy sonder sinaeck als in het lijf te storpen,  
 En siet! van stonden aen so staet hy even graegh,  
 Het schijnt, hy draeght een wolf verholen inde maegh.  
 Schier op gelijcken voet so leven alle menschen,  
 Hoe vvel de saken gaen, noch isser yet te vvenschen;  
 En soo daer yemant vraeght, vvaerom het soo geschiet,  
 Het goet, dat ons vernoeght, en is op aerden niet.

*Improbis nulla est satietas.*

**D***Um data frustra vorat, nondum bene mansa, molossus;*  
*In nova, semper hians, & nova frustra ruit.*  
*Cum nunquam praesens homini ferat hora quietem,*  
*Nec satis id, quod adest, pectora nostra iurvet.*  
*Cum desiderio semper gemaat agra futuri,*  
*Atque aliud nobis mens, aliudque petat;*  
*Hic patrium non esse solum, sedesque beatas,*  
*Discite: sunt alio gaudia vera loco.*

PROVERB. 27. 20.

*Le sepulchre & le gouffre sont jamais rassasiés, aussi ne sont  
 jamais les yeux des hommes.*

**P**Vis que le cœur humain au chien est tant semblable,  
 Que nostre esprit tousiours demeure insatiable;  
 Faisons conclusion, que ce qu'a l'homme faut,  
 N'est en ce monde icy, mais est logé plus haut,

IMPRO

## IMPROBIS NULLA EST SATIETAS.

**N**emini mortalium, divinâ providentia, tam exacta felicitatis gaudia unquam obtigere, ut non aliquid relictum ei esset, quod zemeret. Hic censuram exuberet, obscuro loco natum se queritur; ille, majorum stemmate clarus, domestica rei tenuitatem detestatus, mallet latere; iste nobilitate opibusque conspicuus, cœlibem se queritur; alius amans & amatus conjugioque felix, orbitatem desinet. Est, cui secunda uxoris gaudia, aut filiorum luxus, aut filiarum petulantia obnubilat. Denique, quocunque te vertas, ubique, quod cum status tui conditione rixeris, affatim invenies. Quid externa loquor? hoc ipsum corpusculum taum ex-cute, semper in eo querulum aliquid, & quod te offendat, obvium erit. Quid mirum? homines qui in alieno habitant, semper de aliquâ domicilii parte conqueruntur; idque eâ de causa, quod damnum istam conductitiam, pro arbitrio, instaurare non possunt. Idem nobiscum est: nam cum de aliquo identidem membro querulus animus nobiscum exposulat, inquietus esse, & supellectilem, non ei loco, ex quo brevi sit emigrandum, sed domicilio istî perpetuo (quod & frugi paterfamilias hîc solet) aptandam esse, sedulo monet.

**G**een mensche ter werelt werter, door Godes beschickinge, tot so volmaeckten ghe-luck oyt verheven, of hem en werdt altydt yet wat ghelaten, 't welck hem quelt. Dese, ruyck zijnde van goederen, beklaecht dat hy van slechte ouders gheboren is: ghene, wel van goeden huysen, maer arm zijnde, hadde liever erghens in den doncker van een slecht gheslachte te schuylen: De derde, ruyck en edel zijnde, sucht, om dat hy eenich en onghetrouc is: De vierde gheluckelijck ghehoudt wesende, treurt alleenlijck door gebreck van kinderen: Men vint welcker blyschap over haer kinderfalghe vrouwen wert ingebonden, of door de slampamperie van hare ionen, of door de geylicheyt ende veylicheyt van hare dochters: Int korte, werwaerts datmen sick went, men sal aller weghen stoffe vinden, om sich over syne gheleghentheyte te misnoegen. Ist vreemt? Luyden die in ghehuerde huysen woenen, claghen altydt van dit of gint deel haerder wooninghe, om redenen dat sy in de selve niet en mogen maken en breken, gelijkmen in eygen doet. 't Is niet ons al het selve, 'teen oft ander lidt is staech ontstelt, tot een vast teycken dat wy hier maer huerlingen en zijn. 't Welck alsoo wesende, laet ons dan van foodanighen huysraedt ons selven versorghen; niet die nu in dit huerhuys, maer die hier naermaels in ons eyghe en eeuwighe wooninghe ons sal te passe comen, ghelijck sulcx (oock hier in dese tydelijcke dingen) het werck is van een forghvuldich vader des huysghesins.

*Noyt heeftet yemant hier soo klaer,  
Of 't hapert noch al hier of daer.*

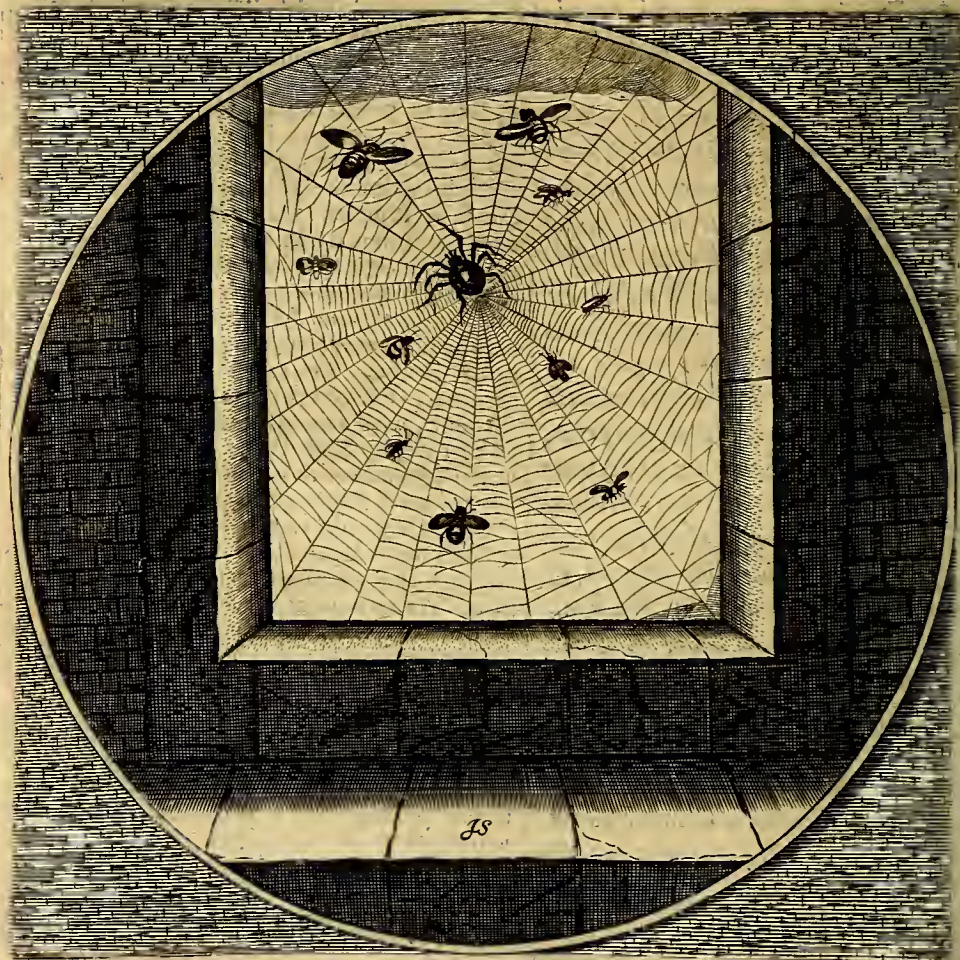
IOHAN. 4. 14.

**O**mnis qui bibit ex aqua hac iterum sitiet, qui autem biberit ex aqua quâ ego dabo ei, non sitiet in aeternum.

PSALM. 16. 11.

*Satietas gaudiorum in conspectu Dei.*





OVID. DE **H**OC unum moneo, si quid modò credisur arti,  
 ART. I. **A**ut nunquam tentes, aut perfice.

Mich. Montagn. des Essais, Lib. 3. Cap. 5.  
 Le vice est de n'en pas sortir ; non pas d'y entrer.



**D**E vwebben die de spin gevvoon is uyt te setten,  
Zijn van gelijcken aert met Venus vvarre-netten,  
Al vvat daer omme gaet dat siemen inde min  
De bie die vlieghter deur, de mugghe blijfter in.  
leert, jonge lieden, leert door Venus garen breken;  
Daer blijft maer kleyn gespuys in spinne-vwebben steken:  
En laet u vrijen geest niet binden als een mugh,  
Of breec'ter deur met kracht, of keert met kunst te rugh.

Non intrandum, aut penetrandum.

**H***oc, quod rete vides, teneri sit carcer amoris,  
Quæ sedet in medio, sit Cytherea tibi:  
aspicis, ut culices, insectaque vilia, muscæ.  
Factentur patulis præda retenta plagis:  
Posteritas crabro acris equi per stamina transit,  
Et laquei vespa concutiente ruunt.  
umpit & abrumpit casses cordatus amoris;  
Degeneres Veneris molle retardat opus.*

*Ou passe ou l'Amour chasse.*

**R**ien que le sot amant, sans force, sans courage,  
Demeure garotté en ce debil cordage,  
Que Venus a filé: le brave esprit y vaut,  
Ou jamais y entrer, ou pénétrer y faut.

*Te wyden net, is staegh ontset.*

**V**Anneer eē grage spin ontsluit haer broose nettē  
 En gaetse voor eē deur of voor eē venster setten  
 Hier vlieght een horsel in, en daer een voghel deur,  
 En elders raeght de meyt, en opent grooter schein;  
 Siet daer is dan het tuygh aen alle kant ghereten,  
 Soo dat de vlieghen selfs ontkomen doer de spleten.  
 Ghesellen, so ghy vvenscht van druck te zijn bevrijt,  
 Ghebruyckt een matigh net, en spantet niet te vviyt.

*In vulnus majora patent.*

**D***Um laxos gracili pede tendit aranea casses,*  
*Et nimium lotè futile pandit opus ;*  
*Aut laqueos tectò lapsi rupère lapilli,*  
*Aut citò præteriens retia findit avis :*  
*Et modò crabro plagis, modò turbidus ingruit auster,*  
*Sic aliquà semper parte lacuna patet.*  
*Armenta sua nimium qui pandere sortis*  
*Aggreditur, semper quo feriatur habet.*

*Qui trop embrasse, peu estraint.*

**L**'Araigne largement va ses fillets estendre,  
 Mais voila dechirez ses lacqs, au lieu de prendre.  
 Qui, haut en ses desseins, ses rets trop a ouvert,  
 En s'ouvrant au malheur, au lieu de gain il perd.

IN VOI

**O**rtunam, velut tunicam, magis con-  
 cinnam proba, quam longam, ait  
*Apul. Magni quippe animi est magna  
 contemnerè, ac mediocrè malle, quam  
 nimia, ait Seneca; illa enim utilia vita-  
 aque sunt, hæc, eo quo superfluum, no-  
 ent. Segetem nimia sternit ubertas. Ra-  
 ni pomorū onere franguntur, & ad ma-  
 ritatem non pervenit nimia fecundi-  
 es. Idem animis humanis evenit; eos  
 quippe immoderata felicitas rumpit, quã  
 non tantum in aliorum injuriam, sed  
 etiam in suam vertuntur: sitque iis, quod  
 iniquis statim solet, quibus imperiti arti-  
 pes magnas bases subdiderunt, ex qui-  
 bus magis conspicua redditur earum exi-  
 titas. Pusillo sanè animo munus ampli-  
 et opes ingentes addite, magis imperi-  
 tum, animisque fatuitatè produnt. Stul-  
 tus gubernator est, qui totos ad eò sinus  
 applicuit, ut, si tempestas ingruat, expe-  
 dite armamenta contrahere non possit.*

**V**An rijckdommen (seydt Apulejus) moet-  
 men gordeelen als van kleederen, ende  
 voor beter houden die ons recht wel passen,  
 als die, te groot zijnde, ons wijt en sloffich om  
 t'lijf hanghen. t' Betaemt een groot ghemoot  
 (seydt Seneca) groote dinghen te verfmaden,  
 ende liever te verkiesen dat middelmatig is,  
 als dat te veel is: t' eerste is handtaem en  
 nüt, het andere is onschickelijck door sijn  
 grooté. Door te gulsighen veylheydt werde  
 het goen kooren legherich, ende en kan niet  
 ripen. Door ghewichte van vruchten scheuren  
 de boomen. t' Gaet even soó mette ghemoe-  
 deren der menschen: onmatighen voorspoedt  
 is ootsaecke van haer qualijck varen, sulcx  
 dat sy niet alleenlijck aen haer selven, maer  
 oock aen andere hinderlijck werden, niet on-  
 ghelijck zijnde de beelden die den eenen ofte  
 den anderen onverstandighen ambachtsman  
 op eén al te grooten voet gheestelt heeft, waer  
 door haer kleyntheit te meer uytmyt.  
 t' Is seecker dat kleynen verstanden tot groote  
 ampten ghevordert, dies te meer haer on-  
 verstande aen den dach brenghen. t' Is een  
 slecht schipper, die t'zeyl in voorwindt soe-  
 seer uyt gheviert heeft, dat hy t'selve, als het  
 noodt doet, niet een teefjen en kan inswich-  
 ten.

SENECA AGAMEM.

**O**rpora morbis. | Placet in vulnus  
 Majora patent, | Maxima cervix.  
 dum in pastus | Modicis rebus  
 armenta vagos | Longius evū est.  
 sa currunt,

SENECA DE TRANQ.

**Q**ui multa agit saepe fortuna potesta-  
 tem sui facit, cogenda in arctum res  
 sunt, ut tela in vanum cadant. Angu-  
 standæ sunt patrimonia nostra, ut minus  
 ad injurias fortuna simus expositi. Mag-  
 na armamenta pendentibus multa in-  
 gruant necesse est.



*Dat sy vande banden des duyvels ontgaende, ontwaken  
tot synen wille.*

**D**E netten vande spin, die inde vensters hanghen,  
En kunnen maer alleen de cleyne mugghen vanghen  
De wespe mette bie, en al wat hooger sweeft,  
Maect dat het broose raegh op hen geen vatten heeft.  
Wat can een moedigh hert sijn goeden vvegh beletten?  
Al vvat de vverelt spint en zijn maer broose netten.  
En acht, ô vveerde ziel, en acht geen lossen vvaen,  
De vvint verstroyt het kaf, maer niet het vvichtrigh graen

---

*Pervia virtuti, sed vilibus invia.*

**E***st similis nostro, quem texit araneus, orbis ;  
Plurimaque humane conditionis habet :  
Hic nocturna culex, obscœnaque musca pependit,  
Utraque ridendo compede nexa pedes.  
Posteritas crabro acris equi, virtutis a vita  
Consciis, incursu debile solvit opus :  
Carpite iter cœli, quibus est cœlestis origo,  
Hæc plaga, nil præter vilia monstra tenet.*

---

PROVERB. 5. 25.

*Il sera happé par les cordes de son peché.*

**L**E monde & ses filets nous font icy la guerre,  
Il faut monter au ciel sans s'arrester en terre:  
Arriere lacqs mondains ; jamais divin esprit  
Plein d'animosité ta foible rets ne prit.

**V**itam hominis Christiani transitum esse, ipsumque perpetuum viatorem videri, divini verbi elogia diserte pronuntiant. Non habemus hic locum permanentem, sed alium expectamus, inquit Apost. Transire igitur virtutis, habere alibi ignavia est. Gaudet motu animus Christianus, & in hoc, caelum sibi cognatum imitatur. In partibus Scythia homines quosdam umquam domicilium figere, claustro se suaque identidem transferre memoria prodium est. Id vere christianum decet: dolium hoc nostrum, Diogenis more, identidem volutandum est, sistendum raro, figendum nunquam, & nusquam. Finge mihi aliquem à regione longinquâ ad patriam properantem, in cauponam aliquam lepidam ac facetam incidisse, quæ benigne eum habeat, ac laudè accipiat; hunc eò loci si, tanquam ad fireum scopulos, harentem cernamus, non quid excordem ac insipidum jure dicemus? ita sanè: vir fugiens quippe, ut est a proverbio, non moratur strepitum typhæ. Idè de nobis censeamus. Nec illecebris ac lenociniis suis mundus hospes, aut caupona nos impediunt, quo minus in patriam illam ac cælestem patriam, velis quisq; properemus. Annue, summe Deus.

**D**At het leven van een Christen mensche is als een deurganck, de mensche selfs als een reysende man, werdt ons in Godes woordt duydelijck gheleert. Wy en hebben hier gheen blyvende stede, maer wy verwachten een andere, seydt de Apostel. 'tIs dan dapperheydt op dese wegh staegh aen te treden; 't is onachtsaemheydt erghens te blyven leuteren. Het Christelijck gemoet heeft lust in beweginghe, oock selfs in dat eenige over-eeen-komste met den hemel hebbende. Men hout, dat in scythia menschen zijn, die nerghens een vaste woon-plaetse stellende, ghestaech huys en huysraedt op een waghén herwaerts en derrewaerts omme-voeren. Yet sulcx betaemt voor al een Christelijck gemoet, yeder dient sijn vat (op de wijse van Diogenes) ghestadelijck om en t'om te tobblen, selden te setten, nimmermeer te vesten. Neemt datter yemandt, uyt verre landen, naer sijn vaderlandt reysende t'eenigher tijdt onder weghe quame ter herberghe, daer hy by den weert wel en vriendelijck ghetoeft werde, in ghevalle hy door sodanich onthael verlockt wesende, sijn reyse ginck staken, ende bleef ter selver plaetse lunderende, sonde een yeghelijck daer uyt niet oordeelen, dattet den sulcken lieght ter plaetsen (soomen seydt) daer men de ossen bolt? ontwyffelijcken ja. Laet ons vry dencken dat wy zijn in dusdanige ghestaltenisse. De werelt is ons (so het schijnt) een gheneuchelijcken weerd, ons vleessche een vriendelijcke weerdinne: laet ons sorghe dragen, dat wy, zijnde op de reyse naer ons ware vaderlandt, door de aeydelkinghe van d'een en d'andere, in onsen goeden wegh niet vertraecht en werden.

AVGVST. HVM. 3.

**D**abolus non invalesceret contra nos, nisi vires ex vitiis nostris prabere-

mus, & locum ei dominando nobis peccato faceremus, unde nolite locum dare diabolo.





## PHILIP. BEROAL.

**Q**uod in navigio gubernator, quod in civitate magistratus, quod in mundo sol, hoc inter mortales amor est: navigium sine gubernatore labascit, civitas sine magistratu periclitatur, mundus sine sole tenebrosus efficitur: & mortalium vita sine amore vitalis non est. Tolle ex hominibus amorem, solem è mundo sustulisse videberis.

V gunst.



**G**Hy broet een hinnē ey, en krijght een geestig kiecken,  
En siet eē doode romp bevveegt haer vlugge vvieckē,  
Ghy noemt dit vvonder, lief, maer, mochtet mijn geschien,  
Ghy sout in mijn gelaet al meerder vvonder sien.  
Ick vvas eens op een tijt tot aen het graf gedreven,  
Maer siet ick kreegh terstont meer als mijn vorigh leven,  
So haest u gunstigh oogh maer eens op my en viel:  
Ghy zijt mijn ander ick, de ziele mijner ziel.

---

*Amica, amanti anima.*

**O***Va foveas gremio, tener hinc tibi prodit alumnus,  
Quid! teneros, inquis, id. potuisse sinus?  
Idne stupes, mea lux? res hac tibi, mira videtur  
Phylli? Videbis idem, me quoque conde sinu.  
Mens sine mente jacet, gremio latus abde, resurget:  
Si foveas, moveor: ni faveas, morior;  
Ut foveas faveasque precor: pulloque mihique  
Vita fovendo venit, vita favendo manet.*

Rationes physicas vide apud Card. lib. 2. de subtil. ubi & Liviam Augustam ova suo calore fovisse & pullos exclusisse memorat.

---

*Ta faveur, ma vigueur.*

**N**E pense pas ce traict tant merueilleux, m'amy,  
Que ta faveur a mis un rude amas en vie;  
Et que tu vois produit, d'un œuf, un beau poulet,  
Car me traictant ainsi, tu verras mesme effect.

*Uyt de reden, kent de zeden.*

**V** Dochter heeft een ey in haren schoot genomen,  
 En daer is naderhant een kiecken uyt gecomen;  
 Des seytse menigmael; hier ben ic moeder van:  
 Ghy vraegt wat dit beduyt, mijn dunct zy vvil een man:  
 Siet als een grage cat het spit begint te lecken,  
 So dientmen het gebraet vvcl dichte toe te decken:  
 Ghy daerom letter op, en hout de vrijster uyt;  
 Of Els sal vrouvve zijn, ooc eerse vvort de bruyt.

*Ex signis, futura.*

**O** *Va fovet volucrum, tenerisque inserta papillis  
 Lydia bombycum semina parva gerit:  
 Hinc veniunt faetus, hinc se vocat illa parentem,  
 Hei mihi! ludendo nomina vera petit:  
 Re cupit esse parens, quæ matris imagine gaudet.  
 Si sapias, ô pater, hæc signa reconde sinu:  
 Quin age, quemque voles habeat tua nata maritum,  
 Quem noles, generum vel dabit illa tibi.*

*Par les meurs, cognoit-on les humeurs.*

**M** Argot ayant au sein couvé un œuf, fretille,  
 En mere se nommant. Jean marie ta fille;  
 Vn gendre, qui te plaist, bien tost te faut choisir;  
 Ou ta Margot prendra mary a son plaisir,

EX SIG.

## EX SIGNIS, FUTURA.

**P**atri, anne nupturiat filia, secum delib-  
eranti, testimoniis longè petitis neu-  
quam opus est; oculi, supercilia, vultus  
lenique totus, sermo quidã tacitus men-  
is est, ait Cicero, & ut poëta,

Ex tacito vultu scire futura licet.  
Posthumia, virgo vestalis, de incestu cau-  
am dixit, ob suspicionem elegantioris cul-  
tus, ingeniumque liberius, quàm virgi-  
nem deceret. *Vi Liv. & Plutarch, testan-  
or. Ex vultu, ex cultu, ex incestu, imò &  
sermone, qui saepe incautus excidit, præju-  
dicialem de moribus totaque vitã qua-  
tionem veteres instituisse, satis patet: Lo-  
quere, inquiebat Socrates ad puerum, ut  
videam; speculum enim animi, sermo  
est. Concludam, cum Hieronimo: pro sig-  
na, inquit, interioris hominis sunt verba  
impudentia; libidinosum, qui sua vitia  
cellidè celat, interdum turpis sermo de-  
monstrat. Vultu & oculis dissimulari non  
potest conscientia, dũ luxuriosa ac lasciva  
mens elucet in facie, & secreta cordis mo-  
tus corporis ac gestibus indicat. Plura de  
iudiciis filie ad nuptias properantis, vide  
in quinto ac sexto emblemate libelli no-  
de officio virginis in cast. amor.*

**E**en vader willende ondersoecken  
of sijn dochter het hoof t nae't  
houwen begint te hanghen, en be-  
hoeft de bewijsredenen van sulcx by  
stoelen en bancken (soomen seydt)  
niet te gaen soeckē, hy en hoeft maer  
acht te nemen op haer manieren van  
doen. De ooghen, woorden, ende het  
wesen selfs zijn als geduerige boden,  
en stil-suygende ghetuygen des her-  
ten, sey t Cicero.

*Vyt het trecken van de mont*

*Kent men dickwils' s herten gront.*

Ovidi. Posthumia, een van de non-  
nen vande Goddinne Vesta, is van  
oneere verdacht en beticht ghewer-  
den, alleenlijck om haer gheestighe  
kleedinge wille, en overmits sy wat  
vrymoediger van gelact was, als so-  
danige maegt wel betaemde. Eenige  
van de oude hebben uyt yemandts  
uyterlijc gelact, en insonderheyt uyt  
sijn woorden, over des selfs gheheel  
leven wel derven vonnis strijcken.  
Spreeckt seyde Socrates tot den jonghelingh,  
op datmen sien mach wat ghy voor een zijt.  
Des menschen reden is een spieghel sijns her-  
ten.

**LVCRET.** **V**T bibere in somnis sitiens cum querit, & humor  
Non datur, ardorem in membris qui stinguere possit,  
Tum laticum simulacra petis, frustra que laborat.

**Pud Senecam virgo vestalis, quia hunc versiculum scripsisset, Felices nuptæ!**  
**M**oriar, nisi nubere dulce est: incesti postulatur: & in eam sic dicitur. Fœ-  
lices nuptæ, cupientis est. Moriar nisi, affirmantis. Dulce est quam expressa vox!  
nam eximis visceribus emissa! Incesta est, etiam sine stupro, qua stuprum cupit.



*Beter ghemant, als ghebrant.*

**G**Hy hebt (gelijck het blijct) een hinnen ey genomen  
 En daer is metter tijt een kiecken uyt gecomen;  
 Nu hebje so veel op met datter is ghebroet,  
 Dat ghy u van het jonck de moeder noemen doet:  
 Wel smaect u dese naem, en dat maer om te mallen?  
 So dunct my dat de daet u beter sou bevallen.  
 Vriendinne kent u selfs; het is u minder schant  
 Voor alle man getrouwt, als heymelijck gebrant.

*Præstat nubere, quam uri.*

**E***T fovet, & calidis pullos educit ab ovis.*  
*Phyllis, & en ! matris jam mihi nomen, ait.*  
*Phylli quid hoc sibi vult, animum tibi prurit imago?*  
*Ab ! cui ficta placent nomina, vera juvant.*  
*Ova foves gremio, veros imitantia partus,*  
*Æstuat in tacito dum tibi flamma sinu.*  
*Improba nube viro : faciat pejora necesse est,*  
*Si qua sub invisâ virginitate gemit.*

PROVERB. 5. 18.

*Ta source soit benite & te restoury de la femme de ta jeunesse.*

**I**L vaut bien mieux le corps lier par mariage,  
 Que se brusler le cœur d'une impudique rage.  
 Que souilles tu te doncq par plaisirs contrefaits?  
 Veu que peus sans peché avoir les vrais effects.

MELIVS EST NUBERE, QVAM VRI.

**N**on tantum melius esse pronuntiat  
 Apostolus nubere, quam scorti socie-  
 se se polluere; verum etiam melius esse  
 erit nubere, quam uri. Ne ergo blan-  
 atur sibi que fameinã venere non uti-  
 , quum intrinsecus libidine ardeat.  
 edicitiam enim esse, conjunctam cum  
 stitate corporis, animi puritatem. rectè  
 atur ex Paul. 1. Cor. 7. 34. Idque respi-  
 ms, virginem carne, sed non mente,  
 amium nlluum manere, dixit Isidorus.  
 mc cum donum continentia plerum-  
 ge non nisi ad tempus à Deo homini  
 feratur, tamdiu à nuptiis abstinere  
 quis se poterit, quamdiu ad servan-  
 am cœlibatum idoneum sese senserit: at  
 sculatque domanda libidini vires desti-  
 e sibi comperiet, conjugii necessitatẽ à  
 o sibi impositam planè intelligat. Et,  
 ntanquam castitati adversum, id genus  
 a quis damnare audeat, audiat D.  
 Crisostomum. Primus, inquit ille, casti-  
 tis gradus, virginetas immaculata;  
 eundus, conjugii fides fideliter servata.  
 Ergo, vel teste Chrysoſtomo (qui alio-  
 qu nuptiis favere vix solet) conjugum  
 us amor species quadam virginittatis.

**D**E Apostel en verklaert niet alleenlijk,  
 dattet beter is te trouwen, als in hoererie  
 sich te verloopen; maer selfs dattet beter is  
 sich ten houwelijcke te begheven, als te branden.  
 Niemand dan en ketele hem selven, als of  
 hy wat goets dede, die sich van het gheselschap  
 der vrouwen onthour, indien hy middeler tijt  
 inwendichlijck van vuyle lusten brant, Maech-  
 delijcke reynicheydt is een tsamenvoeginghe  
 vande suyverheyt des gemoets met een onbe-  
 vleeckt lichaem, gelijk klaerlijck af te merken is  
 uyte plaetse Pauli 1. Cor. 7. 34. Ten welcken  
 infiene seyt Isidorus seer wel, dat een maecht  
 inden vleefche, ende niet inden gemoede, geen  
 belooninge te verwachten en heeest. Maer al-  
 so kennelijck is dat de gave van onthondinghe  
 veeltijts alleenlijk voor een tijdt den mensche  
 by Gode wert toegelaten; So isset gheoorloft,  
 sich so lange vanden huwelijcken staet te ont-  
 houden, ter tijt toe, datmen ghewaer wert dat  
 ons de krachten ontbreken om het vleefch te  
 connen betoomen, doch tot sulcx ons onmach-  
 tich gevoelende, inoghen wy vryelijcken wel  
 dencken, dat ons duydelijck van Godes wege  
 wert gelast, dat wy ons souden ten houwelijcke  
 begheven. Doch op dat niemant dese maniere  
 van leven, als teghens de suyverheyt sryden-  
 de, en verwerpe, dat hy lese ende hoore den  
 oudtvader Chrysoſtomum, De hooghste trap  
 (seyt hy) van svyverheydt, is reyne ende onbe-  
 smette maeghdom: de tweede, de staet des  
 houwelijcx, als de selve tusschen man en vrou-  
 we eerlijck beleest wert. So is dan het huwe-  
 lijck (selfs na het segghen van Chrysoſtomus,  
 die nochtans over al ten besten van het huwe-  
 lijck niet en ghevoelt) als een tweede soorte  
 van maeghdelijcke reynicheyt.

GREG. LIB. 26. MORAL.

**Q**ui tentationum procellas cum diffi-  
 cultate tolerat, conjugii portum pe-  
 melius enim est nubere quam uri.

PROVERB. 5. 2.

**P**our quoi, mon fils, serois tu transporté  
 de l'amour de l'estrangere, & embras-  
 serois tu le sein de la foraine?



FVRENTEM QVID DELVBRA IVVANT,  
XLII.



SEN. . . . . *Amor per caelum volat*  
 HIPPOL *Regnumque tantum minimus in superos habet.*  
 OVID. DE **F**orte aderam juveni, dominam lectica tenebat,  
 REM LIB. 2. *Horrebant sevis omnia verba minis;*  
*Iamque vadaturus, lecticâ prodeat, inquit,*  
*Prodierat; visâ conjugè mutus erat;*  
*Et manus, & manibus duplices cecidere tabellæ*  
*Fertur in amplexus, atque ita, vincis, ait.*



*Jst wijs, ist mal,  
't Lief boven al.*

**E**En vrijer gingh te kerc, om God te mogen dancken,  
Van dat hy was geraect uyt alle minne-rancken;  
Maer siet! hem comt te moet sijn lieve viandin,  
Die blies hem, even daer sijn eerste wesen in:  
Sy gaf hem maer een lonc, daer gingh de Godsdienst henen,  
Sy gaf hem maer een lach, sijn yver is verduvenen:  
„De sim vergeet de maet, en pleeght haer oudt ghebaer,  
„Als sy haer eersten vvensch, de noten vvort gevvaer.

... . . . . Furentem  
Quid delubra juvant?

**I***Ane, Deo grates actum cum nuper abires,  
Laxa forent paphio quod tua colla jugo,  
Forte Tryphæna tibi medio venit obviam templo,  
Dumque venit, dulci risus ab ore fluit.  
Da veniam pietas, Dominæ succumbimus, inquis,  
Relligionis amor, victus amore, jacet.  
Non aliter gestu saltare parata decoro,  
Fertur in objectas simia stulta nuces.*

*Voila de mes devotions.*

**R**Obin guari d'amour a Dieu va rendre grace,  
La veüe de son feu ce bon dessein efface,  
Le singe va quiter le bal, pour peu de nois.  
l'Amour montant au cœur, devotion n'a poix.

*Al setm' een puyt hoogh op een stoel,  
Sy springt al weder na de poel.*

**A**L gaet de baviaen met opgerichte leden  
Iuyft op de rechte maet, en als een mensche treden,  
Hy des al niet-te-min tijt haestigh opte loop,  
Al worter maer een noot geslingert inden hoop:  
T'is al om niet gepooght een seugh te willen eeren,  
Sy wil doch vvederom tot haren modder keeren;  
Al vvort een lichtekoy oock tot een echte vrou,  
Noch kijckt het oude mal by vvijlen uyte mou.

---

*Semper in antiquum fordida corda ruunt.*

**S***fmius è silvis mediam perductus in urbem,  
Ad cytharam choreas ducere doctus erat:  
Iamque salit, comitesque simul, spectante popello,  
In medios sparsæ cum cecidère nuces:  
Ille videns quod amat, frustra indignante magistro,  
In sua vota ruit, deseruitque chorum.  
Nequidquam viles animæ tolluntur in altum.  
Simia, quidquid agas, simia semper erit.*

---

*Au vilain, honneur en vain.*

**L**E finge au lieu d'aller au bal, & la cadence,  
Courir apres des noix se vilement avance.  
Fay grand, tant que voudras, un gueux ou vil cocquin.  
Il panchera tousiours a son vieil chemin.

VSQVE RECVRRET.

**I**i, quibus de administris principi eligendis diligens tractatus est, inter cætera, bonos bonis prognatos, honestaque familiâ oriundos præcipuè assumendos inculcant. Fortes quippe fortibus creari, melioresque melioribus propagari, secundum naturam putant; Animi vilis in viro principe indicium esse, viles sibi adhibere, inclamant.

*Magnos libertos certissimum non magni principis argumentum esse, confidenter pronuntiat Plinius.*

*Quid ita? quia fortuna, ut inquit ille, non mutat genus, & difficile omnino insitam homini naturam honoribus superare. Ereptent, imò crumpent haud dubiè etiam in mediis sæpe splendoribus agnate aut innata sordes, & identidem aliquâ parte sese exeret plebeja humilitas.*

*Asellum, licet exuviis leonis bestiam hinc inde diligenter obducas, nunquam tam exactè velabis, quin alibi identidem emergent infames auriculae. Bene ergo pœta.*

**D**ie haet werck makē vande princen voor te schrijven, wat voor dienaers de selve ontrent haer behooren te gebruycken, meynen dat men niet dan goede, en vande goede ghecomen, daer toe behoort te vorderen: oordeelende dattet natuerlijck is, datter vrome van vrome herkomen; en dattet een teycken is van een laegh ende onvorstelijck ghe moet, slecht en gheringh volcxken ontrent sich te lydē. Ten moet geen grootmoedich prince wesen, die een hoop vry gelatē slaven groot maect (seyt Plinius.) En waerom dat groote staten en veranderen niemands gheslachte; een ingheboren aert en wert nimmermeer door eer-ampten wech ghenomen, de vilficheydt sal altijt hier of daer, selfs dickwils alster meest eer te kavelen sal zijn, erghens uytpuylen, ende haer latē sien: want schoon ghy een esel met een lecuwen huyt wel ter keure om end' om pooght te bedecken, hoe behendelijck ghy dat oock sult meynen te doen, soo salder noch evenwel hier of daer een esels oore uytkijken.

HORAT.

**N**aturam expellas furcâ, tamen usque recurret,  
Et mala perrumpet furtim vestigia victrix.

MENAND.

*Natura omnibus doctrinis imperat.*



*De wijle de satan verandert wort in een engel des lichts, so en ist  
dan geen wonder dat syne dienaers verandert worden, als die-  
naers der gherechticheydt, der welcker eynde  
sal wesen na haer wercken.*

**D**E sim ginch opte maet, zy hadde leeren springen,  
Sy trat gelijk een mensch, het schenen moye dingen,  
Maer alse noten sach gessingert inden griel,  
Soo vvaft dat flux het beest ter aerden neder viel.  
Dus gaettet met het volck, dat niet op vvare gronden,  
Maer uyt gevvoont alleen is aen de deught gebonden;  
Want komter maer een schijn van eenigh kleyn ghevvin,  
De tucht en haer gevolgh is flux haer uyt den sin.

*O curvæ in terras animæ!*

**D***Um salit ad numeros, erectaque corpora tollit  
Simius, hunc aliquis jam negat esse feram.  
Forte nuces alius medium projecit in agmen,  
Vidit, & in prædam bestia stulta ruit,  
Nil hominis retinens. Quibus, assuetudine tantum,  
Futilis in vano perstrepit ore fides,  
His, modici dum spes affulgeat ulla lucelli,  
Excidit, heu! fluxæ religionis amor.*

HEBR. 12. 16.

*Que nul ne soit paillard ou profane comme Esau, qui pour une  
viande vendit son droit d'aïnesse.*

**L**E singe va au bal, portant en haut la teste,  
Mais, pour cueillir des nois, se va courber en beste.  
Qui leur devotions ne font que pour le train,  
Les quitent, aussi tost qu'il ont espoir de gain.

**A** Talantam, magnæ pernicitatis vir-  
ginem, in medio cursus certamine,  
magno conatu ad metam properantem,  
auri mali jactu remorata fuisse ab Hip-  
pomene, tradunt poeta: Eodem ferè cal-  
iditatis genere miseros non raro morta-  
les supplantat vaser ac versipellis humani  
generis adversarius, quoties aliquem ac-  
cinctum jam, ac ad visa melioris metam  
properantem alibi conspiciat; Protinus  
enim, objecto aliquo malo auro, id est, ob-  
lato sive divitiarum splendore, sive ho-  
norum gloria, sive alio illecebrarum ge-  
nere, curvas in terram animas de felici-  
tatu deturbat. & ad vetera ac absoleta  
retrahit. Tigridis impetum, uno fatuum  
objecto, frangit venator, & belluam ad  
intrum, unde prodierat, remittit: idem  
nobis non raro usu venit. Sape rerum  
luxurarum abdicationem, cælestium amo-  
rem, ac desiderium animo concipimus: at  
vix sacè iste furor in cursu est, cum ilico,  
nescio quid, quod animo nostro blandi-  
tur, nobis obicit diabolus, quo veluti no-  
ris ipsis erepti, in antiquum relabimur.  
Lavesamus, & meminerimus, bene inci-  
dere egregium, bene desinere regium esse.

**D**E poëten verhalen ons dat Hippomenes  
de snelle Atalanta, hem nu bynaest voor-  
by ghehouden zijnde, met het uytwerpen van  
eenen gulden appel, soo heeft weten te verloc-  
ken, dat sy haren loop stremmende, om dien  
op te grypen, eyntelijck in de loopbane is ver-  
wonnen ghebleven. Dierghelijcken treck wert  
ons menichmael gespeelt van onsen erf-vyant  
den duyvel; want so wanneer hy gewaer wert  
datter yemandt sich heeft opgheschort, ofte  
syne voeten opgheheven, om te trachten na de  
mate van een beter leven: soo weet hy ter-  
stont ons eenigen gulden appel van eere, rijk-  
dom, of dierghelijcke lock-aes voor te stellen,  
om ons daer mede uyt den rechten wegh te  
trecken, en alsoo in ons goedt voornemen te  
vertraghden. De jagers hebben een gewoonte  
(alffe jonghe tyghers uyt haer hollen gherooft  
hebben, ende vande oude in groote snelheydt  
werden naergevolcht, ontsfende den rasenden  
yver van't vinnige ghedier) dat sy een vande  
selve jongen laten vallen; het welcke het beest  
vindende, neemt het op, laet af van haer na te  
jagen, en draecht weder inden nest; en mid-  
deler tijdt ontkomen de jagers met de reste.  
Even soo gaetret met ons toe: 't schijnt som-  
wylen dat wy zijn uytghegaen om met vier-  
gher herten te loopen den wegh onser salig-  
heydt, maer so ons middeler tijdt yer, den vlee-  
sche aenghenaem, by onsen vyandt wert voor-  
gheworpen, wy nement op: ende en jaghen  
niet vorder, maer kruypen wederom als in on-  
se oude hollen. Hier voor staet te wachten, ende  
strect in ghedachtenisse te houden, dattet eer-  
lijck is wel te beginnen, maer heerlijck wel te  
eyndighen.

I O R. 8. 20.

**G**Audium hypocrisæ ad instar puncti:  
si ascenderit usque ad calum quasi  
serenitatem in fine perditur, & qui  
eum viderant, dicent, ubi est?

MATH. 6. 33.

**C**Erche premieremēt le regne de Dieu  
& sa justice, & toutes ces choses  
vous seront baillées par dessus.



QVID NON SENTIT AMOR.  
XLIII.



Plat. lib. 6. de leg. *Vetus verbum est, similitudinem amoris auctorem esse.*

CYPR. TRACT. DE SPONS. CAP. 7. **E**xperientiâ notum est arcanam quandam & occultam naturam quendam occultâ vi, vel astrorum influentiâ, vel, &c. Vnde fit ut aliquis ab alio toto pectore abhorreat, in alium vero propensus sit, nec rogatus causam diceret cur hunc amet, illum oderit, juxta illud Catulli, Non amo te Volusi, nec possum dicere quare, hoc tantum possum dicere, non amo te.

BEROALD. *Quid non cernit amor! quid non vestigat amator!*



**E**ns was ick op een tijt by Rosemont gecomen,  
Ic hadde met beleyt twee luyten met genomen;  
Op d'eene lagh een stroo (siet! vvat een vreemde streeck)  
Dat sprongh in haesten op, met dat de toon geleeck †.  
Ghy roert my, Rosemont, ghy roert my sonder raecken,  
En, schoon ick elders ben, noch condy my ghenaecken:  
Siet; daer twee herten zijn op eenen toon gepast,  
Daer voeltmen menichmael ooc datmen niet en tast.

\* Waer door dese beweginghe veroorsaecht wert, leest by Cardanum int 8. boeck de subtil.

---

*Quid non sentit amor!*

**D***Um jacet in mutâ positum testudine stramen  
Saltat, ut aequalem dat lyra pulsa sonum †;  
Chorda manu non tacta tremuit, non mota movetur:  
Quid mirum? quod amat, sentit adesse sibi.  
Te video, mea lux, nec te mea lumina cernunt:  
Audio te, loquitur cum tua lingua nihil:  
Sentio te, nec me tua dextera contigit: i nunc  
Et cordi, quod amat, numen inesse nega.*

\* Hujus rei rationem acutè declarat Cardan lib. 8. de subtil.

---

*Ceux qui s'entre aiment, s'entre entendent.*

**R**emarque en ton esprit l'estrange simpatie  
Des cordes de ces luths, & puis va t'en m'amie,  
Pour contempler par là des deux amants le cœur  
Simbolifants tousiours en un esgal humeur.

*Bly metten blyden.*

**V**V Anneer de soete luyt heeft vvel gestelde snaren  
 En voelt en ander luyt op haer gestalte paren,  
 Soo toontse bly gelaet, als offe vreugde schiep,  
 Dat yemant haers gelijc tot eer en vreugde riep,  
 Leert hier uyt svarte nijt uyt uvven boesem vveren,  
 Leert voordeel, leert geluck, voor uvven vrient begeeren;  
 Het is een vvreede vreught, een vinnigh onbescheyt,  
 Dat yemant lacchen derf, om dat een ander schreyt.

---

*Gaudendum cum gaudentibus.*

**A** *Pta cheyls tremulo testatur gaudia motu,*  
*Ut sociæ similem sentit inesse sonum.*  
*Barbarus est, si quis mortalia corda flagellat,*  
*Alterius læta conditione, dolor.*  
*Disce tuas lacrimas lacrimis miscere sodalis,*  
*Quisquis es, alterius gaudia disce sequi;*  
*Nec satis hoc, sed sponte iuva, sed provehe cœpta,*  
*Et facilem placidis cultibus adde manum.*

---

*Au jour de feste, ne fay la beste.*

**T**V verras resjouir du luth la chanterelle,  
 Lors quant un autre luth en son s'accorde a elle.  
 Soyez joyeux au cœur, prestez la bonne main  
 A la commodité & joye du prochain.

**N**ihil magis inhumanam est, quàm ex malo alterius boni aliquid sibi augurari, & nunquam, nisi ex luctu alieno, gaudium sentire.

*Nihil magis æquum, quàm hominem gaudere si bene agi cum homine videat: nihil magis humanum, quàm iniquis hominum casibus homines ingemiscere.*

*Vtque sinistrarum partium ictus redundant in dexteram, ita nos civium nostrorum commodis & incommodis oportet affici.*

*Congratulandum est, inquit Libavius, amicis, cum praeclare cum ipsis agitur; contra condoleendum est, si dolore afficiantur: nam quibus infortunia civium voluptati sunt, non intelligunt fortuna casus omnibus communes esse.*

**O** miseros! quorum dolor est, aliena voluptas:

*O miseros! inquam, quibus*

Rifus abest, nisi quem visi movere dolores.

**D**aer en is niet min menschelijck, als uyt eens anders. quaedt, yet goeds te verhoopen, en uyt eens anders droefheyt, blydschap te scheppen.

Daer en is niet heusscher, als verblijdt te zijn in eens anders blijdschap, niet beleefder, als dat een mensche sich verheughe, wanneer het een ander mensche wel gaet: niet menschelijcker, als het suchten van den mensche, als het een ander mensche teghenloopt.

Want ghelijck een slach inde slincker zyde ontfanghen, oock de rechter zyde des lichaems ontset. Soo behooren wy beweecht te zijn, met den voorspoedt of teghenspoedt van ons even mensche. En dat soo verre (ghelijck Bernard. seydt, super Cant.) dat wy ons meer behooren te verblyden, als onsen naesten een groot, dan als ons selfs een kleyn voordeel aenkomt.

Het welck naedemael betracht moet warden, hoe verre een redelijck ghemoedt van haet ende nijdt moet af-wijken, kan yeder een, uyt 't gunt voorschreven is, lichtelijcken af nemen.

*Ach! hoe ellendig is de man,*

*Die nimmer vrolijck wesen kan,*

*Dan als een ander is beducht,*

*Of in benautheit leydt en sucht,*

*Ach! hoe ellendich is de mensch,*

*Die als een ander krijght zijn wensch,*

*Van spijt zijns herten bloet verteert.*

*O vrient, die plaghe van u weert.*

BERNARD. IN CANT. SERM. 49.

**G**audendum in bono alieno magno, magis quam in proprio parvo: Id cum agendum sit, quàm procul à livore debeat recedere æquus animus, facile qui vis colliget.



*Ghy doet my condt den wegh ten leven, voor u is vreughde de volhey, ende lieffelyck wesen tot uwer rechter hant eeuwighlyck.*

**D**E luyt, de soete luyt, by niemant aenghedreven,  
 Die salmen hel geklanck by wijlen hooren geven;  
 Daer is geen meesters hant, geen vinger aende inaer,  
 Maer slechts een stille lücht komt sijgen over haer.  
 Daer is een soete vreugt, een heymelijcke zegen,  
 Die op de zielen daelt, door onbekende vvegen,  
 Mijn herte luyftert toe, het is het hoochste soet  
 Dat sonder menschen hulp bevveegt een stil gemoet.

### Intacta movetur.

**C***orda manu non tacta salit, non mota susurrat.  
 Ut chebys æqualem sentit adesse sonum.  
 Quanta piis tacitam pertentant gaudia mentem,  
 Cum Deus, occulto numine pectus agit!  
 Non videt assessor, non hoc notat affecla motus,  
 At pia mens intus sentit adesse Deum.  
 Mortales oculi mortalia gaudia cernunt,  
 Que Deus instillat gaudia, nemo videt.*

### 2. CORINT. 4. 18.

*Nous avons un poids eternel d'une glorie excellentement excellente, quana nous ne regardons pas aux choses visibles aims aux invisibles.*

**H**Eureux esprit fidel! qui mesme en ceste vie,  
 Avec Dieu tout mouvant a grande sympathie.  
 On oit un luth sonner qui toutefois est coy,  
 Le juste sent plaisir, & nul ne scait pourquoy.

VERA GAUDIA NON CAPIVNT OCULI.

**V**era gaudia ut ex rebus corporeis non proveniunt, ita nec oculis corporeis conspici possunt. *Animus incorporeus non nisi cognato sibi gaudio, id est, incorporali, afficitur; reliqua, cuiuscunque generis oblectamenta, corticem tantum, id est corpus, contingunt, ad interiores vero animi sensus nunquam penetrant. At pax illa conscientiae, vitae aeternae prae-nuntiata, occulto nomine mentibus infusa, ineffabili atque incredibili dulcedine tacitum pectus perfundit. Nihil Deo clausum, interest animis nostris, ac mediis cogitationibus intervenit. Amen, amen, dico vobis (inquit Servator Iohan 5.24) qui audit verbum meum, & credit ei qui misit me, habet vitam aeternam, id est, ut Paulus interpretatur, pacem conscientiae, ac gaudium in spiritu sancto, vera futurae beatitudinis prae-ludia. Tanta enim alacritas animi (inquit Cass.) quanta fuerit consideratio rei, est enim mensura latitiae secundum magnitudinem nuntii.*

**G**elijck de ware vreucht niet en spruyt uyt lichamelijcke oorfaecken, soo en kan oock de selve met de lichamelijcke oogen niet werden aengheffen. Het onlichamelijck ghemoedt en werdt door gheen ander blydtschap vervrolijck, als door de sulcke, die ghelijckmaticheyt heeft met haren aert, dat is, die in gheen lichamelijcke dinghen en bestaet. Alle de vermakelijkheden deses levens en gaen niet dieper als in de schorffe, dat is, en raecken maer het lichaem, ende en dringhen noyt in het binnenste onser zielen; Maer die lieffelijcke vrede des ghemoets, een voorbode der eeuwiger gelucksalicheyt, heymelijcken door Godes gheest in onse herten uytghestort zijnde, vervult ons den gantschen boesem onser zielen met onuytspreeckelijcke soeticheyt. Voor Gode en is niet ghesloten, hy woont in onse herten, en sweeft midden onder onse innerste gedachten. Voorwaer (seyt de Heere Christus Iohan, 5.24.) die mijn woort hoort, en geloofst den ghenen die my ghesonden heeft, die heeft het eeuwighe leven, dat is, (ghelijck de apostel Paulus 't selve uytlegt) vrede des ghemoets, en blydtschap in den heylighen Geest, ghewisse voorteyckenen vande toekomende gelucksalicheyt. De Godsalighe ghevoelen midts dien oock in dit leven onbegrypelijcke vermakelijckheydt, want de blydtschap die in de ghedachten is, heeft haer groote, na de ghelijckmaticheydt van de sake diemen bedenckt.

**BERNARD. SVPER CANT.**  
*Esus, mel in ore, melos in aure, jubilus in corde.*  
**GREGOR. IN MORAL.**  
*Vbilatio dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abs-*

*condi potest, nec sermonibus aperiri, & tamen quibusdam modis proditur. Illud est verum ac summum gaudium quod non de creatura, sed de creatore concipitur, quod cum acceperis nemo tollet a te.*



AMOR, TELA PENELOPES.  
XLIV.



DAN. HEYNS. **B** Asia poscebam paucissima, Rossa negavit;  
LIB. 4. ELEG. II. Nil petii, vultus junxit amica suos.  
Scilicet hac voto gens est contraria nostro,  
Sit pacata magis, protenus ibit amor.

TERENT. EUN. *Vbi velis nolunt, ubi nolis, volunt ultro.*



*Maken en breken, zijn liefdes treken.*

**C**omt fiet hier, soete jeugt, de krachten deser beken,  
 Haer nat plach uytter aert een sackel aen te steken,  
 En so daer eenich licht ontrent het vvater quam,  
 Dat gingh in haesten uyt en treurde sonder vlam.  
 Dus gaet mijn lief te vverck, mijn droefheyt doetse spelen,  
 Mijn vvater maectse vyer, mijn vreugde doetse quelen;  
 Siet dus staen sy en ick geduerigh in geschil,  
 Om dat sy niet en doet, als dat ick niet en vvil.

*Amor, tela Penelopes.*

**F**lumine cum Dodona tuo fax viva rigatur,  
 Stridet, & à gelido victa liquore, perit :  
 Fer, puer, huc sine luce facem, mirabitur hospes  
 E medio flammæ profiliisse lacu.  
 Mira cano, sed amica modo me tractat eodem ;  
 Hanc ego vim graji fontis habere putem :  
 Illa movens calidoque gelu, gelidoque calorem,  
 Me cupiente fugit, me fugiente cupit.

*Alterner fait aymer.*

**Q**uant je suis eschauffé, tu refroidis mon ame,  
 Quant je suis refroidi, renaître fais ma flame,  
 Donnant un contre-poix a l'un & l'autre humeur :  
 D'une immortelle mort ainsi, hélas ! je meurs.

*In 's princen hof, wort gout tot stof,  
En stof tot gout, wee! die'r op bout.*

**D**Oona 't vvonder nat, een prince van de beken,  
Can bluffen vvatter brant, dat niet en brant, ontfteken.  
Vraeght yemant vvat dit beelt den lefer seggen vvilt?  
Weet dat het feltfaem vocht niet van het hof verſchilt:  
De groote lieden cleyne, de cleyne groot te maken,  
Zijn veel-tijts in het hof niet als gemeene faken:  
De knecht wort daer eē heer, maer ſtrax verloopt de cans,  
Want die het al vermocht is weder fonder glans.

---

Fons Dodonæ, aula.

**M***Fra tuis (ita fama canit) Dodona ſcatebris  
Profiliit grajo lymphæ ſacrata Iovi.  
Hæc ſolet accenſos extinguerè fontibus ignes,  
Nec minus extinctas igne ciere faces.  
Regis habet genium, regi ſacra lymphæ deorum,  
Dodonæ procerum limina fonte madent.  
Clara tenebroſis, illuſtribus aula tenebras  
Mutat, & alternas gaudet habere rices.*

---

*A la court du roy, grand deſarroy.*

**V**Eus tu ſçavoir, amy, que c'eſt l'eau de Dodone?  
C'eſt ce que font couler les princes de leur throne.  
Le roturier vilain ſplendide toſt devient,  
L'illuſtre cependant ſon luſtre ne retient.

**P**olybius aulicos aſſimiles dixit calculis  
 abacorum, qui & ſecundum volun-  
 tatem calculatoris modo obolum aneum,  
 modo talentum valent: cum plerumque,  
 ut videmus, superiores calculi, ſi latius  
 ſeſe extendant, ſicò in inferiorem locum  
 redacti, nullo ferè ſint numero. Gau-  
 dent plerique principum ſummos imos,  
 imos ſummos reddere, & ſolo nutu quos-  
 libet aut miſeros, aut beatos efficere. To-  
 ta ſanè aulica hæc comitia affectus diri-  
 git, & ſato quodam, ait Tacitus, ac ſorte  
 aſcendi, ut cætera, ita principum incli-  
 natio in hos, offenſio in illos eſt, & ſæpe  
 inius cauſa diverſi, imò contrarii even-  
 tus. Alexander pyratam, quod liberius  
 in eum dixiſſet, à conſiliis ſibi eſſe voluit.  
 Ramirus Hispaniarum rex undecim vi-  
 ros nobiles; eadem ferè de cauſa, gladio  
 ercuti juſſit, addito elogio; Non ſabe la  
 olpeja, con quien trobeja Paſſus er-  
 o hic lubricus, & ad lapſum pronus. quid  
 emedii? nullū aliud niſi veterani iſtius,  
 injurias facere, gratias agere.

**D**E hovelinghen werden van Polybio ver-  
 gheleken met reken-penningen, die naer  
 de wille vanden rekenæer, ſomtjids ponden,  
 ſomtjits penninghen, ſomtjids naer myten en  
 doen, en veeltijts als de hoochſte leg-pennin-  
 ghen by hem wat te breet uytgeſtreckt zijn, ſo  
 kort hy die weder op, en leydtſe in een lægher  
 plaerſe neder. Voorwaer gheheel deſe hoof-  
 ſche verheffinge hanght ganſch en al aen den  
 inval vande princen: Want door ſeker heyme-  
 lijk gheluck, ofte ongheluck valt der ſelver  
 gheneghentheydt op deſe, en haer onwille op  
 de ghene, en menichmael uyt een en de ſelve  
 oorſaecke ryſen verſcheyden, ja ſtrydige wer-  
 kinghen. Alexander maecte een zeeroover tot  
 ſijn raetdsheer, om dat hy vry uyt, en leppich  
 gheuoech op hem geſproken hadde. Ramirus  
 daer-en-teghen de je, om ghelijcke oorſake,  
 elf edeluyden vande beſte des landts, de kop  
 af-houwen, een quinck-ſlach daer by voc-  
 ghende,

*Et Vosje en weet niet met wie het speelt,*  
 ſeyde hy. *Et* is dan op deſe padt ganſch ſlib-  
 berich om gaen, ganſch ſorghelijck om te  
 vallen. Wat raedt hier teghens? Gheen ande-  
 re, als die vanden ouden hovelinck, dewelcke  
 ghevraecht zijnde, by wat middel hy tot een  
 ſelſaem dingh (te weien tot ouderdom) te  
 hove ghekomen was, gaf voor antwoorde:  
*met onghelijck te liyden, en danck hebt  
 toe te ſegghen.*

## SENEC.

*Vra pudorque  
 Fugunt aulas,  
 equitur triſtis  
 anguivolentia  
 ellona manu;  
 Quaque ſemper*

## AGAMEM.

*Vrit Erymnis,  
 Tumidas ſemper  
 Comitata domos,  
 Quas in plano  
 Qualibet hora  
 Tulit ex alto.*

## SALVST. INGVRT.

**R**egum voluptates ut vehementes, ſic  
 mobiles ſunt, ſæpe ſibi ipſi adverſæ.  
 Pierr. Math. lib. 2. Nart.

**L** faut a la court, comme en pais d'en-  
 nemy avoir l'œil par tout, tourner la  
 teſte a tout ce qui ſe remue, jamais on y  
 eſt ſans batement de cœur.



## 2. CORINTH. 2. 7. EXOD. 7. 8.

*Den duyvel quelt de gheloovighe, helpt de goddeloofse.*

**M**En vont vvel eer eē beec ontrent de griecsche strand  
 Die bluschte fackels uyt hoe krachtig datse branden  
 Die gaf in tegendeel een vyer, een helle vlam,  
 Die gaf een fackel licht, die sonder luyfter quam.  
 Wat leert dit seltsaem nat? de vyant vander hellen  
 Die pooght de strenge vvet den vromen voor te stellen;  
 Dies staet haer svvack gheloof om uyt te zijn geblust,  
 Tervvyl een vverelts kint in Christi lijden rust.

---

Sic rerum invertitur ordo.

**F***ax lymphis Dodona tuis immersa necatur  
 Quæ micat igne; nitet, quæ sine luce fuit:  
 Fons sacer iste Deo, sic pristina credidit atas,  
 At Deus hic stygii rex Acherontis erat.  
 Patrat idem cum fonte suo regnator averni,  
 Ordinis inversi gaudet & ille dolis:  
 Nempe pios rigidæ percellit acumine legis,  
 Blanditurque malis sanguine, Christe, tuo.*

## 2. CORINTH. 2. 11.

*Que satan ne gaigne le dessus, car nous n'ignorons  
 point ses machinations.*

**D**Odone, par ton eau, la mesche toist s'enflame,  
 Et le flambeau brülant pert aussi toist son ame:  
 Le fatan met les bons en doubte, par la loi,  
 Blandissant les meschans par une vaine foi.

**I**ter plurimas diaboli fraudes ac astutias, non infimum locum ea obtinere mihi videtur, quâ verum lumen, id est, fiduciam piorum in Deum rigori legis, tanquam aqua immersam, extinguere satagit; & contra facem emortuam, id est, impiorum conscientiam igne, ex aquis petito, id est, praposterâ ac peruersa fide, studet accendere. Sed de his emblemata In multis alijs adèd magna est vicinitas, ac similitudo veri ac falsi, ut facillimè, vel naturali hominum corruptione, vel machinatione diaboli, alterum loco alterius obtrudi nobis possit. Ex multis exemplis unum habe, sed quotidianum. Tametsi malum nihil aliud sit, quam defectus boni, persuadet tamen sibi unusquisque se viri boni nomen implevisse, si malum foris vitaverit, id est, si nec sicarius, nec fur, nec fenerator, dici possit; cum sanè multo altius, ut bonus quis dici possit, enitendum sit: amandū quippe est, dandum est, adjuvandū est. Virtutem enim non defectum, sed opus esse; non in otio aut quiete, sed in ipsa actione consistere, nec satis esse malo abstinuisse, at bonū insuper faciendum esse, in Christi scholâ indies docemur. Securis, climat baptista, arbori apposita est, quæ fructus bonos, &c.

**O**nder andere listighe aenflaghen des duyvels, en is gheenins de minste, dat hy het ware licht der gheloovighe (welck is haer vast vertrouwen op Gode, in Christo Iesu) in de strengicheyt des wets, als in een doodelijck water, soeckt te versmoren: ghelijck hy daeren-teghen den dooden en uytgheblusten fackel, (dat is de afghebrande ghewisse der goddeloofen) met een vyer uyt het water ghenomen, dat is, met een verkeert en ayerechts gheloove, poocht te ontfeken. Doch hier van werdt int sinne-beeldt ghesproken. In veel andere saken is foodanighen grooten nabuericheyt des goedts ende quaets, des waerheydts ende der leughen, dat lichtelijck, ofte door den bedorven aert der menschen, ofte door de listicheyt des duyvels het eene voor het andere ons inde hant kan ghessteken werden. Van veel exempelē isser dit eene. Hoe wel het quaedt niet anders en is, als ghebreck of dervinghe van goet, nochtans laet een yeghelijck sich voorstaen, den naem van een goetd man verdient te hebben, soo hy sich maer van het quaet en onthoudt: dat is, soo hy mijschien gheen moordenaer, geen dief, gheen woekenaer bevonden en wert, daer nochtans, om een goet man te wesen, al vry vorder ghegaen moet zijn. Men moet niet alleenlijck nalaten de ghebreken voren vermeld, maer in plaetse van de selve lief hebben, geven, en helpen. Want de deucht gheen gebreck, maer een werck te zijn, niet in ledicheyt, maer in arbeyt ende werckinghe te bestaen, werdt ons inde schole Christi daghelijcx gheleert. De byle, roept Iohannes de dooper, is aen den boom geltelt, en die geen goede vruchten en diaechts sal uytgheroeyt werden.

GREGOR. 14. MORAL.

**H**ostis noster quanto magis nos sibi rebellare conspiciat, tanto amplius

expugnare contendit: Eos autem pulsare negligit, quos quieto inter se possidere sentit.

LI

IAM



IAM PLENIS NUBILIS ANNIS.  
XLV.



HORAT. I. **F**elices ter, & amplius,  
CAR. 13. Quos irrupta tenet copula; nec malis  
Divulsa querimoniis  
Supremâ citius solvit amor die.



*Van twee een, van eene twee.*

**E**Y laet doch, oude stam, u spruytjen met my paren,  
 Het sal van nu voort-aen ontrent my beter varen  
 Als aen u dorren tronck: het buyght na mijnen schoot,  
 En 't heeft van uvve schors geen pap of sap van noot:  
 Ick bidde, scheyter af; en schroomtet niet te vvaghen,  
 Het sal in corter stont bequame vruchten dragen.  
 Mijn dunct, ghy staet het toe; vvel, hebt dan grootē danck,  
 Wy tvvee zijn nu maer een, en dat ons leven lanck.

*Iam plenis nubilis annis.*

**H***unc precor, & longo, venerabilis arbor ab aro,*  
*Corpore da ramum tollere posse tuo:*  
*Cernis, ut inclinans caput in mea vota feratur,*  
*Utque meo jaceat sarcina grata sinu.*  
*Me duce, mox peterit teneros producere fœtus,*  
*Me duce, nil succis indiget illa tuis.*  
*Vicinus, o mea lux, fuimus duo, jam sumus unum;*  
*Quodque unum nunc est, mox duo rursus erit.*

*Mariez moy bien tost, mariez.*

**V**eil troncq ô laisse a moi ta jeune branche suivre,  
 Elle aimera plustost d'oresnauant a vivre  
 Sejoincte de ton corps; n'en aye plus de soing,  
 Il lui faut un mari, d'un pere n'a besoing.

*Heefts' een man, soo fcheyter van.*

**I**C heb een teere spruyt tot mijnen schoot getogen,  
 Ick ben tot haer geneyght, en fy tot mijn gebogen;  
 Des zijn vvy r'samen een, en niet en fchorter meer,  
 Als vanden ouden boom te fcheyden metter eer:  
 Ick fpreke met verlof, ô ftam van hooge jaren,  
 Laet doch tot mijn gebruyc dit jeughdig tackjen varen,  
 Het vveet van nu voortaan, het kent een naerder vrient,  
 Dus vveet dan jonc en oudt niet langh te famen dient.

*Vxor in mariti domicilium tranfeat.*

**C***ingat jò myrtus, tegat ô! mea tempora laurus,*  
*En! cubat in nōstro dulcis amica ſenu:*  
*Illā meo tandem cum pectore pectora junxit,*  
*Equē meo gremio pignus amoris habet.*  
*Aſpice! quæ caris comes uſque parentibus hæſit,*  
*ſam patriâ mecum vellet abire domo:*  
*Da veniam genitrix; alii placuere penates,*  
*Non bene cum ſenibus læta juventa manet.*

*Jeunes gens, a leur deſpens.*

**V**Oici! ces deux font un; dont ceſte jeune branche,  
 Deſià du troncq vieil voudroit bien eſtre franche,  
 Gens d'aage font chagrins, le jeune cœur gaillard,  
 Il faut a chacun d'eux laiſſer leur cas apart.

## SIT NUPTA MARITI.

**T**Ametsi & nuptialis festivitas inter-  
venerit, & factum sit quod nova  
nuptia fieri solet, aliquid nihilominus de-  
esse sibi novi conjuges putant, quamdiu è  
laribus paternis in domum sponsi nova  
nuptia deducta non sit, ibique, quod vete-  
res dicebant, dominium inceperit: Mu-  
lierem enim, nisi domo patris exiverit,  
in mariti potestatem non venire multis  
creditum est, idque apud plurimas natio-  
nes ita observari, testatur Cypræus tract.  
de spons. cap. 5. Cum verò plerumque ju-  
venes blanditias recens conjugatorum  
agrè ferant morosi senes, non mirum est,  
si ad plenam matrimonii quasi possessio-  
nem maritus novus aspiret, & uxorem  
(ipsa minimè repugnante) à parentibus  
vindictet, inque domicilium suum trans-  
ferat. Cui si forè repugnent, ut fieri so-  
let, nova nuptia parentes, lepidè pro sese  
hunc juris textum inducet: Arbor eru-  
ta, & in alio fundo posita, ubi coaluit,  
agro cedit: nam credibile est, alio  
terræ alimento, aliam factam. l. sed si  
meis tabulis, vers. arbor. ff. de acquir.  
rer. domin.

**O**F al schoon de bruyloft-feeft ghehouden  
is, en dat de bruyt haer morgen-gave  
ontfangen heeft, evenwel nochtans soo schijnt  
het; als of de nieuw-ghehoude yet wes noch  
ontbrake, soo langhe de bruyt van haer ou-  
ders niet ghescheyden, en in des bruydegoms  
huysshoudinghe niet over ghegaan en is.  
Want, ghelijc de quellijcke ouderdom der  
jonghe luyden soeticheden en soeticheden niet  
wel en kan verdragen, soo en ist niet vreemt  
dat de ghelieveren haer hof liever op haer ey-  
ghen handt soecken te houden. Veel wyse luy-  
den oordeelden sulcx, uyt goede huyselijcke  
bedenckinghen, oock verre het belte te zijn, op  
dat de selve in het huwelijc ghetreden zijnde,  
van den beginne aen, de handt aenden ploegh  
fouden leeren slaen, en poot aen (soomen seyt)  
fouden leeren spelen. Siet van dit Macrob. l.  
Satur. cap. 17.

Soo u dochter dese daghen,

Is gheworden yemants vrou,  
Wilt u niet te seer beklagen,

Soo u swagher komt ghewaghen,  
Dat hy wel verhuysen wou.

Laet de nieu-ghchoude teeren,

Op haer eyghen kost, en dis;

Dat is doch al haer begeeren;

En sy sullen rasscher leeren

Wat den aert van't huwelyc is.

MACROB. I. SATVR. CAP. 15.

**P**rimus dies, inquit, nuptiarum, reve-  
rentia datur, postridie autem nup-  
tiam in domo viri dominium incipere  
oportet.

Beuff. de Matr. cap. 66.

Maritus potest de jure uxorem suam,

quæ sit alibi quàm in domo sua, vindica-  
re; & ad hoc officium judicis implorare.

Le proverbe francois dit.

**N**id tissu & achevé;  
Oiseau perdu & avolé.



*Hierom sal de mensche vader ende moeder verlaten ende den  
wijve aenhanghen, ende die twee sullen een vleesch wesen.*

**T**Eer spruytje, jeugdich hout, ick bidde weest te vreden  
Van desen ouden tronck te worden afgesneden;  
Siet hier een groene stam daer uwe gulle jeught  
Sal hebben meerder vrucht, en even grooter vreught.  
Ghy, die nu zijt gevrijt, begint een ander leven,  
Ghy sult nu door de lucht met eygen tacken sweven;  
Geheel uws vaders huys, dat is u man alleen,  
Ghy maect een gantschen staet, oock met u lieve tweeen.

Natam rapis, ò hymenæe, parenti.

**R***Amulus adjuncta dum ducit ab arbore succos,  
Jam procul à trunco vellet abesse suo.*

*Ex animo caros deponere disce parentes,*

*Quæ socio recubas juncta puella viro:*

*Non oculis genitor, non matris oberret imago,*

*Solaque legitimi sit tibi cura thori:*

*Nomina tot tibi cara dabit cumulata maritus,*

*Hic pater, hic genitrix, hic tibi frater erit.*

PSEAVM. 45. II.

*Escoute fille & considere: encline ton oreille & oublie  
ton peuple & la maison de ton pere.*

**V**A t'en gentil rameau, prens congé de ta mere;  
Pour suivre ton mari; va fai lui bonne chere  
Tant du corps que du cœur. Quant on est marié.  
Laisser la ses parents n'est pas impieté.

NATAM

**N**ec insulsa, nec prorsus inuiliis est ob-  
servatio, quam quidam desumunt  
ex modo excusandi quo (Luc. 14. 16.) u-  
tuntur ij, qui ad cœnam vocati, ad diem  
dictũ venire descrectant. Primus eorum,  
rationes absentia allegans, villam, inquit,  
emi, in istius ego possessionem mi tendus  
iam nunc abeo, utque apud herum tuum  
eo nomine me excuses precor. Alter, ju-  
ra boum quinque (inquit) empta sunt  
mihi, periculam de ijs facturum decedo, id  
ne Dominus tuus agrè ferat, meis verbis  
rogabis. Tertius confidentiur perorans,  
non excusatione (ut videtur) sed ju-  
rã defensione nisus, uxorem, inquit, du-  
ci, eaque de causa non possum veni-  
re. Actum matrimonij tantum privi-  
legij habet innuens, ut vel solã facti alle-  
gatione satis superque purgatum se exi-  
stimet. Magna sanè matrimonij effica-  
cia est, in quo conjuges, vel Deo auctore,  
parentibus sese mutuo praponunt. Gra-  
biccè apud Homerum Hector.

Haud equidem dubito quin concidet Ilium  
ingens,  
Et Priamus, Priamiq; ruet gens armipotentis;  
Sed mihi nec popul, nec caræ cura parentis,  
Nec Priami regis tantum præcordia rodit,  
Quam me cura tui, conjux carissima, verat.  
Et sanè intimum amicitia genus, castus  
thorus.

**T**Is een leerfame, en gheen onvermakelij-  
ke bedenckinge, die eenige nemen uyt de  
ghelijckenisse van't avondtmael; van Christo  
vermelt Luc. 14. 16. al waer, soo wanner de  
knechten uytginghen om de genoode te roe-  
pen, de eersten brengende reden by van niet  
te kunnen komen, seydt een acker ghekocht  
te hebben, ende dien te moeten gaen besichti-  
gen; de tweeden verklaert kooper bedegen te  
zijn van vijf jock offen, en de selve te moeten  
gaen beproeven; voegende beyde een bede by  
hare redenen, seggende, ick bidde u doet mijn  
oníchult. De derden, sprekende met een gro-  
ve stemme, en vry wat stout, seydt ront uyt,  
Ick hebbe een wijf getrouwt, en daerom en kan  
ick niet komen Als vast houdende dat een wijf  
te trouwen een fake is van foodanighen voor-  
recht, datmen om der selve wille, sonder te-  
genseggen; seer wel vermach alle andere saken  
aen d'een zyde te stellen. Voorwaer als wy sien  
dat God beveelt een teere maeghet beyde va-  
der en moeder te verlaten, ende eenē vremden  
man aen te hanghen, moettmen niet bekennen  
dat hy 't selve voor alderley vriendtschappen  
stelt? Ic sal, met verlof vande leser, hier by voe-  
gen 't gene Hector, hier vā by Homerũ spreect;

*Ick weet dat Troyen haest en ras  
Niet zijn en sal als grays en as;  
Ick weet oock dat mijn vader sal  
Haest comen tot een droeven val;  
En dat mijn broeders lief en weert  
Verflinden sal des vyants sweert.  
Maer noch mijn vader, noch sijn schat  
Noch ghy, ô Troyen! schoone stad,  
Perit my so hart aen mijn ghemoet,  
Als ghy, mijn weerde huysvrou doet.*

EPHES. 5. 28. ET SEQV.

**V**iri debent diligere uxores suas, ut  
corpora sua, propter hoc relinquet

homo patrem & matrem suam, & ad-  
hærebit uxori suæ, & crunt duo in carne  
unã.

**NESCIT**



NESCIT HABERE MODVM.  
XLVI.



OVID. 10. *Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.*

METAM.

SEN. O&. *Amor perennis conjugis castæ manet.*

ACT. I.

AYSON. *V*Xor vivamus, quod viximus, & teneamus  
Nomina quæ primo sumpsimus in thalamo;  
Nave sit ulla dies ut commutemur in ævo.

*Quin tibi sim juvenis, tuque puella mihi, &c.*



**D**En groenen crocodil ontrent den nijl geschapen  
Dien noem ic met bescheyt het rechte minne-vvapē;  
Dit heeft vvast alle tijt, en vvort geduerigh groot  
Tot aenden ouden dach, ja midden inden doot.  
Ick dacht al over langh, hoe kan ick hooger minnen?  
En noch so gingh het vier mijn dieper inde finnen;  
En hoe het langher duert, hoe dattet heeter gloeyt;  
Siet dat is rechte min die sonder eynde groeyt.

Van het ghestadich wassen des crocodils ende des selfs groote. Siet Plin. lib. 8. cap. 25.

Nescit habere modum.

**C**Rescit in immensum phariis crocodilus in arvis,  
Inque dies nili major ab amne redit:

*Augendi metas non huic dedit ægra senectus,*

*Morsque vel ipsa paret vulnera, crescit adhuc.*

*Tu genuina mei, crocodile, furoris imago,*

*Augetur nostro pectore semper amor.*

*Frigida mors calidos olim mirabitur ignes,*

*Cum gelida tanget fervida corda manu.*

Crocodilum crescere quamdiu vivat, & exrescere ad longitudinem duodeviginti cubito-  
rum, & alia vide apud Plin. lib. 8. cap. 25.

*Bien que grand, toujours croissant.*

**L**E crocodil si long temps que sa vie dure,  
Sent de l'accroissement toujours en sa stature,  
Il n'est touchè au vif des traits du vrai amour  
A qui l'affection ne croist de jour en jour.

*Noyt groot ghenoech.*

**A**L is de crocodil maer uyt een ey gekomen,  
 Hy wort eē groufaē beest waer van de mensché schromē  
 Hy sloet gelijk een vraet en vvast noch alle tijt,  
 Tot dat de bleecke doot hem opte leden rijt.  
 Wie sucht van hooger staet, of gelt-begēerte quellen,  
 Die vvillen even staegh tot meerder hooghte svvellen:  
 Al vvat een mensch gelijckt dat heeft een kantigh hert,  
 En siet! daer is een hoeck die nimmer vol en vvert.

*Non modus augendi.*

**C***Vm, crocodile, tibi precordia vasta replevit  
 Prada petita solo, prada petita salo,  
 Crescis, & exiguu quamvis progressus ab ovo,  
 Exsuperat cubitos bis tua forma novem:  
 Incrementa tibi non sistit anhela senectus,  
 Finis & augendi vix tibi funus erit.  
 Ambitiose tibi, tibi convenit istud avare;  
 Scilicet augendi nescit uterque modum.*

*Chiche jamais riche.*

**L**E corps du crocodil, bien que la mort le presse,  
 De devenir plus grand, de jour, en jour, ne cesse.  
 Qui ont l'ambition ou l'avarice au cœur,  
 Ne trouveront jamais un accompli bonheur.

AVGEN

**Q**ui natura arcana scrutati sunt, aſinas per omnem vitam gignere iradiderunt, nec unquam provecſta adeo aſtatis fieri, quin partui partum identidem accumulunt. de homine ambicioſo ſimile quid dici poſſe, nemini, cui id vitii innotuit, obſcurum eſt. Adepti aliquid inexperſi boni (ait Thucyd.) ſemper, propter preſentem ex inopinato proſperitatē, plura ſperantes, majora concupiſcunt. Notantur hanc ob cauſam plerique principum, quod nimis effuſe, & celerius quam par eſt, honores; in eos quibus favent, confeſtant, quos non niſi carptim ac paulatim depromere, magis conſultum eſt: idque duplici ratione: primo, ne merces totius diei ſummo manē. vel circa meridiem exſoluta, reliquum lucis non juſto labore, ſed ignavia, conſumendi occaſionem præbeat. Secūdo, ne quis exquisitis honoribus tempeſtius decoratus, identidem ad aliora enitens (prout mores ſunt ambitionis) tandem majora, quam par eſt, audeat, & res novas moliat. Corruptuntur enim homines magnitudine bonorum, nec cuiuſlibet eſt, in rebus tam prolixis, magnam fortunam concoquere, inquit Dio.

**D**E ghene die de gheheymeniffen der naturen onderſocht hebben, ſchryven dat d'eſelinnen (hoe oudt ſy oock zijn moghen) altijdt noch jonghen voort-brenghen. Van eergierighe menſchen yet ſulcx gheſeydt te kunnen werden, weten alle de ghene, die den aert van dit ghebreck bekent is. Elck (ſeydt Thucyd.) die eenich onverwacht ghe-luck aenkomt, is gheneghen altijdt nae meer te trachten. Hieroin verloopen haer veel princen, midts de ſelve ghementlick te grooten weerdicheden al te ſchiellick, en veel te vroech, aen haer troetel-kinderen toevoeghen; dewelcke veel beter allenxkens en met tuſſchen-val van tyde dienden uytghegheven. Om verſcheyden redenen; eerſtelick; op dat de loon des gheheelen daechs des morgghens vroech betaelt zijnde, het overighe vanden dach in luyernie niet deughebracht en ſoude worden. Ten tweeden, op dat niemant te vroech al te hooghe ghefet zijnde, en altijdt (naer de wyſe vande eergierighe) verder willende gaen, eyndelick niet hoogher dan het betamelick is, en ſoude opſtyghen, en nieuwicheden ter hant trecken. De menſchen (ſeydt Dion) werden veeltijds door te grooten eere diemen hun aendoet, buyten de palen van hun ſchuldighen plicht wech gheruckt, want voorwaer t'en is alle mans werck niet, grooten voerſpoedt en uyt-muntende eer-ampten te kunnen verdouwen.

BOËT. DE CONS. LIB. 2.

**Q**uis tam composita ſælicitatis ut non aliquâ ex parte cum ſtatu ſui quietate rixetur? *Anxia enim res eſt humanorum conditio bonorum, ut qua vel nunquam perpetua ſubſiſtat.*

SENEC. TRAG. 4.

**Q**uod non poteſt vult eſſe, qui nimium poteſt.

HORAT. OD. 24. LIB. 3.

... Scilicet improba  
Crescunt diuina, tamen  
Certa, neſcio quid, ſemper abeſt rei.



*Laet ons wel-doende niet vertragen.*

**D**E groote crocodil die noyt en laet te vvasfen,  
 Die is met alle vlijt ons ziele toe te passen;  
 Ghy, die oyt zijt een stap ghenaedert totte deught,  
 Weet dat ghy naderhant noyt stille vvesen meugt.  
 Laet daer Hiskias son, die vvert te rugh ghetogen,  
 Laet Josua de sijn' die niet en vvert bevvoghen,  
 Maer let op Davids son die staegh en veerdigh rijt,  
 Want vvie hier stille staet die is sijn voordeel quijt.

**Nullum virtuti solstitium.**

**C***Rescis, & extremis vel jam, crocodile, sub annis,  
 Majus adhuc nili tollis ab anne caput.  
 Incrementa decent Christum, tam longa, professos,  
 Nescius augmenti vir bonus esse nequit.  
 Nuniades sistat, retrorahat Hiskia phœbum,  
 Dux solymi vatis sol tibi solus eat:  
 Ille, velut sponsus thalamo redit, altaque lustrat  
 Sidera. Virtutem non decet ulla quies.*

**PHILIP. I. 13.**

*En oubliant les choses qui sont en derriere, & m'avancant aux  
 choses qui sont en devant, ie tire vers le but.*

**N**On Iosue ton soleil, non ton soleil Hiskie,  
 Mais David ton soleil, soit guide de ma vie.  
 Le corps du crocodil, & du Chrestien l'esprit,  
 S'augmente, si long temps, que l'un & l'autre vit.

## VIRTUTI NULLVM SOLSTITIVM.

**N**ec oscitatio, nec corpor, sed cura diligens, atque actio continua hominum christianum decent. Cali proprium est, animique ad caelestia properantis, moveri semper, ac progredi. Inque id nisi summa nitatur opum vi mens pia, facile impetuoso decursu humana corruptionis abripietur:

Ac veluti si quis adverso flumine lembum Qui subigit remis, si brachia forte remisit, Ecce illi in praeceptis pronus rapit alveus amne, Nec utique verè bonus est, qui indies, ut melior fiat, operam non dat. Saepe nos nobis examinandi sumus, saepe conscientia velut interroganda est, ecquid profecerimus, ecquid iracundia, avaritia, ac reliquis vitiis decesserit, ecquid virtutibus accesserit, nisi enim in illis decrementum; in hisce accrementum percipimus, vero divini Spiritus astro percitos nos esse certi esse non possumus. Sane apud viros pios magnum fluxa fidei indicium esse solet, non proficere. Quid de externis hisce, leque status nostri conditione futurum sit, haud quidem scimus; nec id quidem multum curandum est: anima sanè ut indies adjiciam aliquid, in animo nobis, & in votis est. Lumen ad hoc nobis inunde, ò Numen.

**G**een ledicheyt, maer een gheftadige befigheydt, is het ghene dat eyghentlijck een christen mensche betaemt. 't Is den hemel, en alle die ten hemel-waerts hun spoeden, gantsch eyghen, haer gheduerichlijck te bewegen: want indien sulcx niet met alle ernst en werdt betracht (nadien wy inde verdorventheydt der werelt woonen) soo fullen wy lichtelijck, door de kracht der selve, als door het aendringen van een nederloopende riviere, werden wech gheruckt.

*Die tegens stroom zijn schuytjen roeyt,  
Dient nimmermeer te zijn vermoeyt;  
Want, rust by maer een cleyne tydt,  
Hy is terstent zijn voordeel quyt:  
Midts, t'wyl zijn riemen liggen stil,  
Hy swiert, al waer het water wil;  
En wert soo, door den snellen val,  
Ghedreven teghens leegher wal.*

Hy en is niet recht goet, die van dage tot dage niet en tracht om beter te werden. Wy dienen onse eygen ziele menichmael te vragè, wat sy, sedert eenigen tijt herwaerts, ghevoelt heeft in Godtsalicheydt ghevoordert te hebben, watse op de giericheydt, korselheyt, en andere onse gebreken verneemt gewonnen te hebbè. Want ten zy sake wy int quade eedige af breucke, in goede eenigen aenwas, van tijde tot tijde, ghe-waer werden, laet ons vryelijck dencken, dat wy de ware kracht des geestes noch niet recht en hebben. Wat ons in het uytwendighe sal ghewerden, is ons onbekent: Maer wat het inwendighe belang, wy hebben, door Gods genade, vaste hope om tot het selve van tyde tot tijde wat goets te sullè toebrenghen. De Heere, die den wille geeft, geve oock het volbrenghen,

**HIERONIM. AD DEMETR.**  
Sancta vita ratio processu gaudet, & Crescit: cessatione torpescit & deficit: Quotidianis & recentibus incrementis

*instauranda mens est, & vivendi hoc iter non de transactio, sed de reliquo metendum.*



EX MORTE LEVAMEN,  
XLVII.



Cypræ. de **N**uptias impares (ita nuncupant jurista matrimonium senis decre-  
tur. Connu-  
pitæ & florida virginis L. si major C de Legit Hæred ) præter alia  
biôr. cap. 9. multa incommoda inducere votum captanda mortis , tragicus exitus  
non raro docuit, hinc nuptiæ Sophoclis & Alcippes hujusmodi diæsteriis  
exagitata leguntur ;

Noctua ut in tumulis, super utque cadavera bubo,  
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.



Een out man in't jonck meyskens schoot,  
Ej waer hy doot!

**E**En groen en vveligh dier stont lestmael om te paren  
Met yemant rijc genoech, maer in siin leste jaren;  
Het dacht mijn vvonder vrent, dies vraegd ic hoe het qua,  
Dat sy een dorren bloc tot haer gefelschap nam:  
Sy sprac van stonden aen: veel heefter vvaer genomen  
Dat van eens esels been de beste fleuyten comen  
So rasch hy maer en sterft. 'tFy (dacht ick) loosen schijn!  
Ghy trout, en vvenscht terstont om ongetrout te zijn.

---

Ex morte levamen.

**N**Uper, ubi pelago muris Flissinga resistit,  
Decrepito fuerat nupta puella seni:  
ur vetulo sociaris hero, lepidissima? dixi;  
Hac, ut erat promptâ garrulitate loquax,  
loc mihi responsum dedit: ossibus, inquit, aselli  
Cum jacet exanguis corpore pressus humo,  
ibia jucundo componitur optima cantu.  
Desierat; nec me querere plura iuvat.

---

Joye & support, apres la mort.

**V**N iour ie demandois a une allegre dame,  
Pourquoi un gros vieillart avoit gagné son ame,  
le scais tu, me dit-on, que quant un asne est mort  
de ses os decharnez fort bonne fluste sort?

Spaert,

*Spaert, manneken, spaert,  
Datter een ander wel af vaert.*

**S**Oo langh een esel leeft, soo draeght hy sware packen,  
 En eet noch evenvel alleen maer distel-tacken:  
 Maer steect hy eens de moort, daer fleuytmen op het beē  
 Daer raest de malle jeught, en hippelt onder een.  
 Spaert, vrecke vader, spaert; u soontje komt ten lesten  
 Dat schinct, en drinct, en klinct, dat geeftet al ten besten,  
 Dat singht, en springht, en vinct, dat vogelt, jaegt, en vift  
 Ontydelick gespaert, onnuttelick ghequift.

### Avarum excipit prodigus.

**D***Um tibi vita manet, miseranda sortis aselle,  
 Non intermisso membra labore genuunt:  
 Interea tribulis & amara vesceris herba,  
 Vixque datur gelido fonte levare sitim:  
 Sed morere, infelix, mox tibia festa sonabit,  
 Et tua pastor ovans ducet ad ossa choros.  
 Querat avarus opes, jam prodigus imminet heres,  
 Qui malè congestas dilapidabit opes.*

*De pere gardien, fils garde-rien.*

**T**Es jambes, par travail, te eraquent, pauvre beste,  
 Et peu apres ta mort serviront a la feste,  
 Des flustes & haut bois. D'un pere espargneur,  
 Sort ordinairement un fils trop gaspilleur.

## AVARVM EXCIPIT PRODIGVS.

**A**lutarium piscem cœnum fodere me  
morant, sargum autem piscem, qui  
eum sequitur, excitatum pabulum devo-  
rare. vix aliter in vita humana sese res  
habere notatum est: homines nimirum  
attentos ad rem, qui cœnum sodiando id  
est, vilissimis quibusque ac laboriosissi-  
mis ministeriis in dies operam dare solent,  
sargos sequi, id est, liberos vel hæredes  
plerumque habere ignavos ac prodigos,  
qui opes, multo cum sudore vix unciatim  
collectas, celerissime diglutiant, nec raro in  
unius scorti marsupium effundant, atque  
ita (ut Sen. verbis utar) quidquid longa  
series multis laboribus, multa Dei indul-  
gentia struxit, id unus dies spargit, ac dis-  
sipat,

Longique perit labor irritus anni.  
Bene igitur sapiens Eccl. 2. 18. *Detesta-  
tus sum inquit, omnẽ industriam meam,  
qua sub sole studiosissime laboravi, habi-  
turus hæredem post me, quem ignoro ut-  
trum sapiens an stultus futurus sit. Est-  
ne quidquam tam vanum? & tandem  
concludens, Nonne melius est, ait, come-  
dere & bibere, & ostendere animæ suæ  
bona de laboribus suis: hoc etenim de ma-  
nu Dei est.*

**D**En seem-visch is ghewoon het  
slick om te wroeten, maer de  
visch sargus (die hem veeltijts volgt)  
iffer knap by, en flockt het aes, dat  
een ander opghejaecht en bearbeyt  
heeft, gierichlijck int lijf. Het gevalt  
veeltyts so onder den menschen, dat  
nae een slick-wroetende seemvisch,  
dat is, nae een deunen en wreckigen  
spaerder, die uyt vuylhcyt zyn goet te  
samen heeft geraept, volcht een ver-  
terende sargus, dat is, een quistighe  
opnapper, die het verspaerde goedt,  
onnuttelijck door de billen slaet, en  
dickwilt eender reyse inden schoot  
van een hoere of haer dochter uyt-  
stort, al wat met moeyte en commet  
in veel jaren by den anderen is ver-  
samelt. Den wijfseman heeft dan wel  
gheseyt, Eccl. 2. 18. *My verdroot alle  
mijns arbejts, die ick onder de sonne had-  
de, dat ick dien eenen mensche laten moe-  
ste, die na my zyn soude, en wie weet of hy  
wijs of dul zyn sal? Eyndelijck besluyt  
hy, seggende: isset den een mensche niet  
beter dat hy ete en driucke, en dat by zyn  
Ziele wel doe van synen arbejdt? Ia sulcx  
sach ick dat van Godes handt comt.*

Horat. **A**bsumet hæres cacuba dignior,  
Lib. 2. *Servata centum clavibus & mero*  
Od. 14. *Tinget pavimentum superbo,  
Pontificum postiore cœnis.*

Idem. **S**ed quia perpetuus nulli datur usus & hæres  
*Hæredem alterius, velut unda supervenis undam,  
Quid vici profunt, quidve horrea, quidve calabris  
Salsibus adiectis lucas?*



*Eenen goeden moet is een daghelijcx wel-leven. !*

**A**L is een esel plomp, al vveet hy niet te springen,  
 Noch leertmen na de doot sijn dorre schenckels singē;  
 Een herder neemt het been, en maecter fleuyten van,  
 Waer door hy gantsch het vvout tot vreugde treckē kan.  
 Wat is van kost en konst? van veel of luyt te stellen?  
 Stelt maer en stilt u hert, geen druck en sal u quellen.  
 Waer recht vernoeghen vvoont daer is ghestage lust,  
 'k En vveet geen beter vreught, dan als de ziele rust.

*Æquus animus, commendat omnia.*

**O***Sibus ex asini fit tibia; silva remugit;  
 Exultat saturas dux gregis inter oves.  
 Ecquid. opus lituis? sibi mens est aqua levamen,  
 Gaudia de placido pectore sponte fluunt:  
 Sit casa parva domus, sit fictilis olla supellex,  
 Hic etiam sapiens, quo sibi plaudat, habet.  
 Aula gemit, cytharâ licet aureus instet Iophas,  
 Caula fremit plausu, dum, Melibæe, canis.*

1. TIM. 6. 6.

*La piété, avec contentement d'esprit est un grand gain.*

**T**A flute, gai berger, n'est que des os des bestes,  
 Si resiouit pourtant vos gens aux jours de festes,  
 O grand don du Seigneur tranquillité d'esprit!  
 Le cœur estant en paix un peu nous resiouit.

*ÆQVVS*

## ÆQVVS ANIMVS COMMENDAT OMNIA.

**T**Ria ferè hominum genera nundinas frequentare compertum est, emptoris, venditores, spectatores: Duo priores emendis vendendisq; meritis toto nundinarum tempore occupatissimi, anxie discrutiantur. Tertium demum genus bene ac iucunde agit, & non nisi oculis, cuncta delibans, voluptatem ex omnibus, ex nullo molestias domum refert. Nundinarum, id est, mundi, siue rerum externarum tantum spectatores philosophos esse, vult Pithagoras; Christianos, viri boni. Habere opes ac possidere, at non ab eisdem haberi aut possideri, verè sapientis est: id verò unicuique nostrum continuo eveniet, si non ad ambitionem, sed ad necessitatem omnia habeamus. Arridet, etiam hic, Democriti dictum, ille felicem dicebat eum, qui cum exiguis pecunijs hilaris esset, infelicem, eum qui inter magnas opes tristaretur. Quid si totum orbem terrarum possideamus, ecquid commoditatis ex tantâ rerum congerie habituri sumus, præterquam ex ijs, quæ utendo nostra facimus? de reliquis nihil habituri præter solum aspectum. Atqui voluptatem, quæ ex visu est, æquè de alienis, atque de tuis capere nihil vetat. Qui ad naturam vivit nunquam pauper; qui ad vota, nunquam dives est.

**D**Aer zijn veeltijds drie soorten van menschen die de jaer-marckten besoecken, te weten, koopers, verkoopers, en gapers. De twee eerste zijn den gantschen tijdt des jaer-marts door, elcx int syne forchvuldelycken besich:

De derde soorte isser best aen, want, niet als metter ooghe alles overlopende, draecht van gheen eenighe quellinghe ofte storenisse naer huys.

Pithagoras treckt die tot de wijs-gierighe van synen tijdt, en noemt die, begapers vande jaer-marckten, dat is, bloote beschouwers van de wereltsche dinghen. Andere Godtsalighe mannen eyghenen sulcx, met beter recht, nu de rechte gheloovighen toe.

Goederen te besitten, ende vande selve niet beseten te werden, is een werck van Godsalighe wijsheyt.

En tot sulcx ware wel te komen, indien wy, niet op giericheydt ende eergiericheydt, maer op noodtdrust alleene het ooghe sloeghen. Cost en kleederen hebbende, vernoecht u daer mede, seydt de apostel.

Neemt dat gantsch de wereldt ons eyghen ware, wat ghemack of ghenut sal ons uyt sulcken onghemeten hoop goederen ghewerden; anders als 'tghene dat wy door het ghebruyck eyghentlijck het onse maken? van al de reste en hebben wy niet meer als alleenlijck het ghesichte, ende 'tselve is gheoorloft, so wel van eens anders goedt te nemen, als van u eyghen. Wat valter te segghen? die na de nature leeft is noyt arm, die na de begheerlijckheyt, nimmermeer rijcke.

## PROVERB. 15.

Secura mens quasi iuge convivium.

PLATO TIM. CAP. 13.

**L**ætitia pura in solis anima bonis invenitur, ideo sapiens in se gaudet non

in ijs, quæ circa se sunt.

HEBR. 13. 5.

**Q**ue vos mœurs soient sans avarice, estans contents de ce que vous avez presentement,

NON 2

DISSI-





**E**Xtat apud SAX. GRAMMAT. Lib. 1. Insignis VLVILDÆ Danorum regis filie de impari matrimonio querela, quam merito hic adscribo. O miseram me! cujus nobilitatem dispar nexus obtenebrat! O infelicem, cujus stemmati rustica jugatur humilitas! O infaustam matris sobolem, cujus munditiem immunditia ruralis attrectat, dignitatem indignitas vulgaris inclitat, ingenuitatem conditio maritalis extenuat, &c. QVAM quidem querelam exitus tragicus subsequutus est, prout latinus idem auctor prosequitur.



*Verscheyden aert, dient niet ghepaert.*

**D**E sim, het koddig dier, is yeder eens vermaken,  
 De schilt-pad, niemants vreugt, als doot ter aerde leyt;  
 Hierom ist dat den aep de padde schroomt te raken;  
 'T is teghenheyt van aert dat dese dieren scheyt,  
 Ief (vvat ick bidden mach) en laet u nimmer paren  
 Met Fop, dien tammen gast, die men u geven vvilt:  
 Mach ick u lief niet zijn, soo vvilt u immers sparen  
 Voor yemant, die van u min als ick doe verschilt,

*Dissidet, quod impar est.*

**C***Um tardâ nequeat testudine simia jungi,  
 Simia jucundâ mobilitate potens;  
 imia delitiæ silvarum, hominumque voluptas,  
 Cernit ut invisum reptile, tota tremit.  
 u peponem, mea vita, tui faciasne potentem  
 Nulla cui toto pectore mica salis?  
 orpora, quis furor est, conjungere mortua vivis?  
 Anne tyrannorum vis scelerata redit?*

*Le sombre & tard, ne duit au gaillard.*

**L**A finge dans les bois, incessamment gaillarde,  
 Ne se joindra jamais a la tortue tarde,  
 Par tout ou la nature a desnié son lieu,  
 Fai tout ce que pourras, aussi n'y feras rien.

*Licht en swaer, en dient gheen paer.*

**D**E sim die niet en dient als om den geck te scheren,  
 Soect uyt een tegen-aert de schilt-pad af te weren,  
 Sy haet het sedich dier, dat staegh bewaert sijn huys,  
 Om dattet niet en loopt als ander vvilt ghespuys.  
 Een maeght van stillen aert sal nimmer vvel bevallen  
 Aen yemant, die van oudts genegen is te mallen:  
 Maer hoort eens vrijers hoort, en vry de les onthout;  
 Die soetst om vrijen zijn, en dienen niet getrou.

*Apud leves, gravitas vitium est.*

**S***fmia saltatrix, & quæ solet usque vagari,  
 Non secus ac pestem te, domiporta fugit.  
 Lascivi juvenes mores odere modestos,  
 Castaque vesanus respuit ora puer:  
 Si qua puella loquax minus est, ea torva vocatur;  
 Et pudor, heu! nomen rusticitatis habet.  
 Stulte puer; petulans, audax, vaga, garrula virgo,  
 Sit licet apta foro, non erit apta thoro.*

*Grave & leger ne loge ensemble,  
 Chacun requiert, que luy ressemble.*

**T**V as en grand' horreur les mœurs de la tortue,  
 Le singe est a ton gré, qui joue par la rue;  
 Mais dames, mon amy, trop douces en amour,  
 En cas de marier ne trouvent pas leur tour.

**A**dolescentes, ut hodie sunt mores, animum ad nuptias applicare occi-  
 entes, nihil ferè minus in puellis, quas  
 us rei causa adeunt, requirere solent,  
 uam ea qua in convictu usui futura  
 unt. Plerumque enim pra cateris placere  
 bet, si qua aut scite cavere, aut festive  
 arrire, aut denique belle se comere no-  
 erit. Nec mirum; cum enim fervore  
 atis lasciviant & ipsi juvenes, in ha-  
 entibus symbolum, ut ait ille, facilius sit  
 anstus: Et tamen juvenilia ista omnia,  
 st. annum unum atque alterum, cum  
 beri alendi, aliaque onera matrimonii  
 tinenda sunt, statim evanescere, ac  
 orsus diversa, imò & contraria, non si-  
 molestia ac dispendio rei familiaris,  
 discenda esse, docet usus. Quanto me-  
 us, mi adolescens, oculos animumque di-  
 geres in virginem modestam, ac rei do-  
 stica, melius quam salrandi peritam?  
 licet hoc tempore forsassis juvenilibus  
 etibus non tam arrideat, atque una  
 qua alterius istius generis, sane tu bre-  
 aliter censeas. Eos, qui in alias terras  
 r instituant, vestem non pro more re-  
 nis, in qua sunt, sed in quam abeunt,  
 ficere nunquid vides? fac idè, & vale.

**D**E domme-jonckheydt, haer ten houwe-  
 lijck stellende (na dat nu de loop des we-  
 relchts is) en vereycht schier niet: min in de  
 dochters, die sylieden ten dien eynde bewan-  
 delen, als het ghene dat hun inde huyshoudin-  
 ghe meest van noode is; alsoo dat veeltijts die  
 best singhen en springhen, spelen en quelen,  
 toyen en ployen kan, meest van allen wert aen-  
 gehaelt, sonder op het vorder eenichsins te let-  
 ten. Vlen vliegen met uylen, seyt ons spreek-  
 woordt: sy selfs door hitte vande jeucht ydel  
 en licht zijnde, vergapen haer lichtelijck aen  
 de ghene die hun hier in aldernaest by komen.  
 En even wel nochtans so haest de opvoedinge  
 der kinderen, ende andere lasten des honwe-  
 lijcx hun op den hals vallen, raeckt ghemeen-  
 lijck de clavecimbel, en al dat beslach aen  
 d'een zyde: en al watmen meest gheacht heeft  
 komt minst te passe.

Watet niet beter, o soete jeucht, dese din-  
 ghen in wat naerder bedencken te nemen?  
 en hier in te doen, ghelijck een voorsichtich  
 man die een reyse naer vreemde landen aen-  
 vanght, die syne kleedinghe niet en maect  
 na de maniere van't landt daer hy nu is, maer  
 van 't ghene daer hy haest meynst te komen?  
 Letter op:

*Die een meysjen, om haer singhen,  
 Om haer springhen, heeft getrouwt.  
 't Zijn voor eerst wel moye dinghen,  
 Maer als noot begint te dringhen,  
 Is de liefde strax verkout.*

HORAT.

**O**Derunt hilarem tristes, tristemque jocosus;  
 Sedatum celeres, agilem gnarumque remisit.

PRO-



*Den goddeloofen vliet, en niemant en jaeght hem.*

**D**E schilt-pad jaegt den aep; besiet wat vreemde dingē  
 Hy weet niet wat te doen, of waer te sullen springen  
 De schilt-pad evenwel en kruypt maer in het fant,  
 En, dat noch vreemder is, s'en heeft niet eenen tant.  
 Wie boose rancken broet die leyt een droevig leven;  
 Hy sucht, hy ducht, hy vlucht, al wort hy niet gedreven,  
 Al drilter maer een riet hy is terstont bevreesst,  
 Daer is geen felder beul als binnen inden geest.

*Qui vanos pavet metus, veros fatetur.*

**P***ressa suae sub mole domus testudo laborat,  
 Pulvereamque gravi corpore verrit humum:  
 Ut videt hanc, fugit, osque tremens post terga reflectit  
 Simia, nec tutam se putat esse fugā.  
 Ad forsitum culicis, motaque ad arundinis umbram,  
 Impius, & nullo terga premente, fugit:  
 Conscia mens sceleris formidine tota liquefcit,  
 Tunc quoque, cum pavidi causa timoris abest.*

*Le pecheur, a tousiours peur.*

**C**Ombien que ta maison tortue fort te presse,  
 Le singe neantmoins te fuit, en grand viftesse,  
 Craignant d'estre attrappé. tousiours le blistre fuit,  
 Et nul lui veut du mal, & nul ne le poursuit.

QVI VANOS PAVET METVS, VERA FATETVR.

**V**erè malam conscientiam matrem formidinis esse, dixit Chrysoſt. Horrorem enim individuū impietatis comitem esse, teſtantur ii, qui indices conscientia lacubras quærun, nec inveniunt. Pœnam ſemper ante oculos ſibi verſari putant, qui peccaverūt, inquit ille: Hinc fit, ut omnia horreat improbus, etiam minime timenda, imo & amplectenda; Deum, quod inimicum ſibi; diabolū, quod lieto rem; ſemetipſum, quod accuſatorem ſciat, ac ſentiat. Viro bono contra nihil terribile eſt; non Deus, nemo qui magis iuvare velit; non diabolus, nemo qui minus nocere poſſit; non conscientia, omnia ibi tranquilla: Horrificum ſonitru parentis ſui vocem benevolam, metuendā fulmen divina majestatis radios, mortem, in vitam meliorem tranſitum, Dei judicium, ſinem pugna ac ærumnarum appellat: Denique

Si fractus illabatur orbis,  
Impavidum ferient ruinæ.

Quicumque verè animoſus eſſe deſiderat,  
mentem ut habeat flagitiis purgata, etiam  
atque etiam cures.

**E**n quade conscientie (ſeyter een oudvader) is een moeder van vrees. 'tIs gewiſſelijck alſoo; want waer een ſondich ghemoeft is, daer is t'elcken, in alle voorvallende ſaken, een bevende hert, ende een verſmachte ziel. De goddelooſe ſchrickt voor alle dinghen, ſelſ oock voor de gene die niet te vreeſen en zijn.

Hy ontſet hem van Godt, want hy is hem vyandt; van den duyvel, want 'tis ſijn pynigher; van ſijn eyghen herte, want 'tis ſijn beſchuldigher.

De rechtveerdighe daerenteghen (ghelijck de wiſſe-man ſeydt) is vrymoedich als een jonck leeu, ſittert ofte beeft voor niemant; niet voor Godt, wanter niemant en is die hem meer wilt helpen: niet voor den den duyvel, wanter niemant en is die hem min kan beſchadighen: niet voor ſijn eyghen ghewiſſe, want daer is ruſte.

Den vervaerlijcken donder, noemt hy de ſtemme ſijnes hemelſchen vaders: den ſchrickelijcken blixem, de ſtralen van des ſelſ grootachtſaemheydt: de doot, een doorganck tot een beter leven: Gods oordeel, een eynde van ſtrijdt en ellendicheydt: en, om kort te ſegghen,

*Al viel de werelt gantsch en gaer,  
De vrome ſchrickt voor geen gevaer.*

Wilder dan yemant onvertſaeght, ende goets moets weſen, die reynighe ſijn herte van doodelijcke werken.

IOB 15. 21.

**S**onitus terroris ſemper in auribus impij; & cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur, circumſpectans undique gladium.

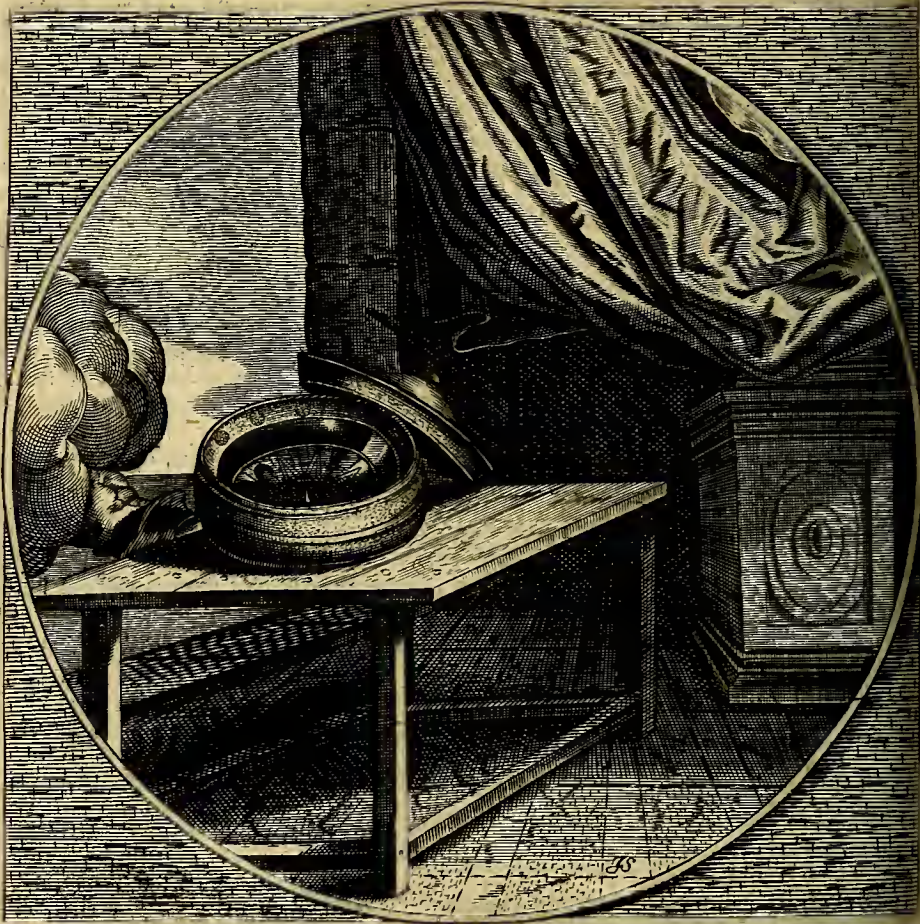
IOB 18. 11.

**C**ircumquaque perturbant impiū terrores, & diſjiciunt eū ad pedes ejus.  
PROVERB. 28; 17.

**L'**Homme faiſant tort au ſang d'une  
perſonne fuira juſques en la foſſé ſans  
que aucun le retienne.



ANIMOS NIL DIRIMIT.  
XLIX.



LUCRET. **N**am si absit, quod ames, praesto simulacra tamen sunt  
LIB. 4. Illius, & nomen dulce obversatur ad aures.  
VIRG. 4. AENEID. DE DIDONE ET NEA LOQUENS.  
. . . . . illum absens absentem auditque videtque.

ERAS. APOPH. LIB. 5.

**C**ato amantis animum dicebat in alieno corpore vivere, id quod bodie quoque celebratur: Animam illic potiore esse ubi amat, quam ubi animat.



**A**Lscheyt ons menichmael zee, rotsen, ende dalen,  
Dat al noch evenwel en snijt ons niet van een;  
Mijn geest komt even staegh ontrent de liefste dwalen,  
De seylsteen en de min die hebben dat gemeen:  
Want schoon de noortsche key is van het stael verscheyden,  
En of een tusschen-schot verdeylt het lieve paer,  
De steen en laet niet af, het yser om te leyden:  
Hoe ver mijn lief verreyft, mijn hert is even daer.

---

*Animos nil dirimit.*

**T***Actus ut est magnete chalybs (licet assis utrumque  
Separet) ad lapidis vertitur ora sui.  
Ut semel affricuit mihi blanda venena Cupido,  
Totus ab occulto glutine, Phylli, trahor:  
Non mare, non montes, non intervalla locorum,  
Corpore se jungunt pectora nostra tuo:  
Semper amans peregre est. Mea corda per omnia tecum,  
Teque abeunte, abeunt: teque manente, manent.*

---

*Amye, ame a l'amant.*

**Q**uant de l'aymant l'acier a pris la vive force,  
Il est tousiours tiré par ceste douce amorçe.  
Depuis que c'est frotté mon cœur a ton amour,  
Par tout que vais, Margot, me guides alentour.

*Hoe datmen't deekt, het wert verweckt.*

**V**Anneer des feylsteens cracht is in het stael ghetogen  
 Soo vvortet metten steen aen alle kant bevoggen,  
 En schoon al tusschen bey een schutsel is geset,  
 Noch baert de steen haer kracht, en trect het yser met:  
 Wat batet ydel mensch, een quaet gemoet te decken?  
 God can u schuldig hert oock uyt het duyfter trecken,  
 Wie voelt niet metter daet dat hem de ziele drilt,  
 Oock daer hy is alleen, en daer hy niet en vvilt?

---

*Amota movetur.*

**V***T. tactus magnete fuit (licet assis utrumque  
 Separet) in gyrum flectitur usque chalybs.  
 Nec Deus est, fateor, nec habet mens conscia numen,  
 Huic tamen aetherea portio mentis inest.  
 Hanc aliquis cecus pro tempore condat in umbras,  
 Qui penitus possit tollere, nullus erit.  
 Pectora nostra chalybs, divina potentia magnes;  
 Stare loco nescit mens, agitante Deo.*

---

*Cacher ne sert.*

**L**'Aimant est Dieu, l'acier de nous la conscience  
 Laquelle n'est pas Dieu, mais du ciel la semence:  
 Empesche qui voudra son cours pour quelque temps,  
 Dieu la tire au travers de tous empeschemens.

AMOT

**Q**uid hoc monstri est? scit nocens facinus in solitudine, semotis arbitris, in solum aliquem à se commissum: scit cadaver hominis à se occisi alta terra obrutum: scit animum multis simulationum involucris ab oculis humanis remotum; & ecce! tremit tamen, angitur, pallescit; & conscientia mentē anxiam vastat. Vnde hoc? à Deo, inquam, à Deo est, cui peculiare, obstacula removere, mentem movere. Egregiè imperator in l. ult. C. ad l. Iul. Majest. ex quo sceleratissimum quis consilium cœpit, exinde quodammodo sua mente punitus est.

Continuò templum, ac violati numinis aras,  
Et quod præcipuis mentem sudoribus urget,  
Te videt in somnis . . . . .

*Mala conscientia tuta est aliquando, secura nunquam, ait Seneca. Interest, imò neest, non actionibus modò hominum, sed & animis Deus; & ut numissima impressam habet principis imaginem; ita homo Dei: eaque, si uspiam, certè in conscientiiis hominum quàm maximè elucet.*

En animum ac mentem! cum quâ Dii nocte loquuntur.

**I**st niet gantsch vreemt ende seltsaem dat een misdadighe, wetende dat sijn rabauweije erghens in een bosch ofte op een heye, ende mitdien buyten de ooghen van alle menschen, by hem is begaen gheweest; wetende dat het lichaem by hem vermoott, wel diepe onder de aerde is gheset; wetende dat hy sijn ghedachten in een besloten boesem draecht. Dat hy (seg' ick) evenwel t'elcken op alle voorvallen sittert en beeft, en byna op het ruyfschen van elck blad het innerste van sijn ghemoet voelt ommeeroeren, en grondelijck beweghen? Van waer comt die? ontwyfelyck van niemant, als vande hant Godes selfs, aen de welcke eygen is door allerley beletselen henen te dringen, ende het binnenste des menschelijken ghemoeds rontsomme te keeren, en krachtelijck te beroeren. Soo haest (seyt de keyser Iustianus) yemant voorgenomen heeft een schelmstuck aen te rechten, so haest heeft hy alreede, in sijn eyghen ghemoet, sijn straffe beginnen te dragen.

*Wie daer heefi een quaet ghemoet,  
Slaept hy, waeckt hy, wat hy doet;  
't Quade seyt, by hem bezaen,  
Comt ghestadich voor hem staen.*

Een quaetdoender (seyt Seneca) kan somwylen wel vty zijn, maer nimmermeer vrymoedich. God is by ende aen den handel ende herden der menschen, en gelijk der princen ghedaente ghedruckt is op het ghelt, soo Godes beelt in 's menschen ghemoet.

*Wanneer een mensch alleen vertreckt,  
Of op zijn bedd' leyt nytghestreckt,  
Dan wort hy dickwils seer bevreest,  
Want God die spreect, met synen geest:*

TERTVLLIANVS.

**C**onscientia potest adumbrari, quia non est Deus, extingui non potest, quia à Deo est.

SENEC. EPIST. 96.

**Q**uid prodest recondere se, & oculos hominum auresque vitare? bona conscientia turbam advocat, mala autem & in solitudine anxia est.



*Die wyt Godt gheboren is en doet gheen sonde,  
want zijn zaet blyft in hem.*

**D**E seylsteen en het stael zijn op bedeckte gronden  
Zijn onder een verplicht en over hant gebonden,  
Al scheyt hen eenig dingh, de gheest die trecter in,  
Gheen scheytsel tusschen bey, en scheyt haer soete min.  
Wat kan de vverelt doen? daer zijn bedeckte vveghen  
Waer door den hemel selfs komt over ons gheseghen:  
Weest vrolijk, vroom gemoet, noyt scheyster eenich slo  
Den gheest van sijn begin, de ziel van haren Godt.

---

*Omnia spiritui pervia.*

**V***T semel imperit chalybi sua munera magnes,  
Cum magnete suo, se movet usque chalybs:  
Haud objecta moram faciunt huic ligna metallo,  
Ne sese lapidis vertat ad ora sui.  
Cum semel est imbuta Deo gens caelitus acta,  
Inque sua Christi symbola mente gerit,  
Se licet opponat vasto cacodemon hiatu,  
Se sacrata, Deo corda movente, movent.*

---

ROM. 8. 34.

*Qui nous separera de la dilection de Christ?*

**L**E fer touché d'aymant se tourne avec sa pierre  
Bien que soit loing de lá, bien que prison l'enferre.  
Qui est marqué de Dieu, & porte au cœur la foi,  
Ne quite la vertu, par peine ni esmoi.

## OMNIA SPIRITUI PERVIA.

**A**nima (licet corporis ergastulis inclusa, licet vario tempestatum astu, in hoc mundi curipo, Indies circumacta) nunquam tanto mortalitatis corpore obvitur, quin in eam irreat nonnunquam, modo irrumpat aeterna felicitatis aliquis radius. Anima sanè Dei imagine insignita, similitudo quadam est, & imago eternitatis, sempiterna quippe illa, & nunquam desitura caeli gaudia. etiam in fragili hoc corpusculo pralibare nos posse, non debere, clara divini verbi elogia vincunt. Quicumque enim aeterna felicitatis premia desiderat, huic primus ejus gradus etiam hic calcandus est; eque peccati sordibus ad animi paritatè, vita reparationem, reconciliationem cum Deo, conscientiae pacem etiam in hac vita consequendum est. Quicumque enim habet vitam (ut Iohan. Apoc. 20 4.) in resurrectione primam, in hoc secunda mors non habet potestatem. Hoc ipso die inquit Christus ad Sachaem. salus huic domni contigit. Felicem te Sachae! cui Salvator praesentis veridico ore salutem asseruit. Felices omnes! quorum spiritibus spiritus Christi idem dicitur.

**D**E ziele, al-hoe-wel inden kercker deses lichaems besloten, alhoewel door menichvuldige bekommetinge, inden draystroom deses werelts, daghelijcx herwaerts en derwaerts ghedreven, wert evenwel niet belet, nu en dan, in sich te gevoelen als een saelken vande eeuwighe ghelucksalicheydt. Een ghemoedt verheerlijckt met den beelde Godes, is als een af-beeldt ende ghelijckenisse van der eeuwigheyt.

De begintfelen vande eeuwighe welstant, oock in desen broosen lichame, ghevoelt te moghen, ja te moeten werden, werdt ons in den woorde Godes ghenoechsaem aenghewesen: een yghelijck die de selve hier namaels wenscht te moghen smaecten, moet van den eersten trap betreden, selfs hier in desen leven, ryfende uyt de verdorventheydt der sonde, tot de vernieuwinghe des levens in water heylicheydt ende gherechticheydt, versoeninghe met God, door iesum Christum, en vrede met syne ghewisse.

Die deel heeft (seydt Iohannes Apoc. 20. 6.) in de eerste opstandinghe, in desen heeft de tweede doot gheen macht. Heden (seydt Christus tot Sachaem) is saligheyt gheworden desen huise. Gheluckighe Sachae! aen wien de mondt der waerheydt, selfs met den monde, salicheydt heeft verkonddicht: gheluckich zijns, die nu door Christi Gheest dese gheruyghenisse aen haren gheest zijn ghevoelende.

**TERTVLIAN. AD MARTYR.**  
 T si corpus includitur, etsi caro detinetur in carcere, omnia spiritui patet. Regere spiritu, spaciare spiritu, non stadia iacere, non porticus longas proponas iacere, sed illam viam qua ad Deum ducit.

Quoties eam deambulaveris toties in carcere non eris. Nihil crus sentit in nervo, quum animus in caelo est. Totum hominem animus circumfert, & quo vult, transfert.





LVCRET. **N**Am divinitas interdum, venerisque sagittis,  
 Deteriore fit ut formâ muliercula ametur;  
 Nam facit ipsa suis interdum fœmina factis,  
 Morigerisque modis, & mundo corpore culta,  
 Ut faciliè insuescat vir secum ducere vitam.

DAN. **P**lus aliquid formâ est, plus est oculisque genisque;  
 HEYNS. Plus aliquid toto corpore, quidquid amo.

OVID. **S**it procul omne nefas, ut ameris amabilis esto;  
 Quod tibi non facies, solaque forma dabit.



**G**Hy segt; mijn lief is schoon, maer t'is te veel gepresen;  
Haer lijf is veel gemaeet, maer 'rfeylt haer aendē geest.  
De schoonheyt vordert meer, als maer het enckel vvesen,  
't Wel-leven dienter by, en daer op sie ick meest.  
V lief, mijn goede Floor, gelijct de piramiden,  
Van buyten moy genoech, doch al maer enckel schijn:  
Int kiesen van een lief soo stell' ick dit besijden;  
Die maer is schoon van huylt en kan mijn lief niet zijn.

---

In ostio formosa, in recessu nihil.

**I***nsulsa est, quia tota patet, rodopeia moles;  
Atriaque interior nulla recessus habet,  
Hanc ego formosae nego nomina vera mereri,  
Purpureis tantum si qua sit apta genis;  
Plura peto: deposco salem genijque lepores,  
Hac mihi praecipue dote puella placet.  
Unica quicquid habet, frons perspicit hora, recentes  
Ingenuosa dabit semper amica jocos.*

---

*Belle cage, sans oiseau.*

**L**E corps de Jaquelin n'est qu'une pyramide,  
A l'œil galant assez, mais de scavoir tout vuide:  
Statue bien que d'or, jamais mon cœur ne prit,  
Rien ie n'estime beau, ou n'est un bel esprit.

*Soo't quam, soot voer.*

**E**En grieksche lichte-koy, Æsopi met-slavinne,  
 Vercreegh een grooten schat, en al uyt geile minne;  
 Wat raet mer al het goet? sy timmert wonder hooch,  
 Sy maect een spits gebou, doch niet als voor het ooch.  
 Siet! van het ydel oogh was al het goet gecomen,  
 En siet! het ydel oogh dat heeftet al genomen:  
 Al watmen qualijck vvon of tegen reden nam,  
 En is maer ebb' en vloet; het gaet gelijk het quam.

*Malè partum, malè dilabitur.*

**C***Orpore cum Rodope, grajis invisâ puellis,  
 Turpiter immensas accumulasset opes;  
 Quid tandem? è questu fit pyramis, ardua moles,  
 Alta cui vastus sidera lambit apex.  
 Sola viatori sed quæ modo lumina pascat,  
 Nec recreat positis corpora lassa thoris.  
 Per scelus immensas quid opes cumulasse iurabit?  
 Turpiter e manibus res malè parta fluit.*

*De meschant gain, thresor est vain.*

**L**'Insensé bastiment d'un haute piramide  
 La Rodope en fin rendoit la bourse vuide,  
 Laquelle avoit rempli un dishoneste gain;  
 Le bien en vanité conquis, se pert en vain.

MAL

## MALE PARTVM, MALE DILABITVR.

**V**T aër, qui summo madè præcociter  
absorbet nebulam, ferè ingentem  
luriam à prandio solet emittere; ita is  
qui celeriter rem fecit, ac levi brachio lu-  
rum, præsertim iniustum, corrasit,

Nunquam divitias nigrantibus in-  
feret antris,  
Nec tenebris damnabit opes. . .

*At contra:*

Præcepta illa manus fluviis supera-  
bit iberos  
Aurea dona vomens. . .

*Peritissima enim videtur illa juris regu-  
la, unumquodque ut colligatum est, ita  
dissolvi. Idque vel in publicis, & rebus  
principum locum sibi vindicare, tradunt  
rhapsodici.*

*Nulla quaesita scelere potentia diutur-  
na est, inquit Curtius. Nec quisquam im-  
meritum flagitio quaesitum bonis artibus  
exercuit, addit Tacitus. nec abludit Ma-  
chiavelli illud, Le cose, che si acquista-  
no con l'oro, non si fanno diffendere  
col ferro.*

**G**Elijck de lucht wanneerse smor-  
gens vroech de mist in haest in-  
treckt, veeltijds op den dach groo-  
ten reghen placht uyt te gheven: al-  
soo mede yemandt, die eenich on-  
rechtveerdich ghewin als in haest  
heeft ingheslockt, plach het selve  
veeltijds onnuttelijck door de vin-  
gheren te druypen, en tot geen deech  
te ghedyen.

'T is een sekeren reghel inde rech-  
ten, dat alle dingen ontbonden wer-  
den op de wyse ghelijckse t samen-  
gheraept zijn. En dese opmerckin-  
ghe soo in 's landts als in 's huys sa-  
ken veeltijds plaetse te hebben, leert  
d'ervarentheydt,

Gheen macht door schelmerije  
verkregghen kan langhe duyren, seyt  
Curtius,

Een rijck by yemandt door on-  
eerlijcke rancken bekomen, en wert  
novt by den selven eerlijck bedient,  
seydt Tacitus,

Het slaet hier op dat Machiavel seyt;  
Het ghene yemandt met gout ver-  
krijght, en is met yser niet wel te  
beschermen.

PLAVT. PŒNVL.

*Quod male partum, male disperit.*

Le proverbe françois dict.

**B**ien acquis par mauvais mestier,  
Ne va point au tiers heritier.



Oordeelt niet naer het aenſien.

**A**ls yemant comt gereyft en ſiet de piramiden  
 Gerefen inde lucht, als met den hemel ſtrijden,  
 Hy denct in ſijn gemoet, ſiet daer een conincx hof!  
 En als hy naerder comt, dan iſſet enckel ſtof †.  
 En veſt u ſinnen niet ontrent de buyte-leden,  
 Maer weeght in u gemoet de gronden vande reden,  
 Wie ſich op vvaen verlaet en oordeelt na den ſchijn,  
 Die timmert inde lucht en vvil bedroghen zijn.

\* Stof, vermits de piramiden van ouden graven waren ende mits dien vaten van ſtof ende  
 aſſchen.

### Fronti nulla fides.

**P***iramis, excelfo dum vertice ſidera pulſat,  
 Spectanti ſaxo verſicolore placet;  
 Quam, procul attonito dum conſpicit ore viator,  
 Exteriora videns, interiora probat;  
 Ut tamen acceſſit, quæritque ubi nocte quieſcat,  
 Nil præter cineres hic habitare videt.  
 Ab quoties homines extrinſeca fallit imago!  
 Dignus eras regno, rex niſi Galba fores.*

*Tel ſemble ſage en apparence, qui ſol eſt en quinte eſſence.*

**Q**Vi voit la piramid' en l'air bien haut s'estendre.  
 Pour un chasteau tout plein des châbres la va prédre  
 Mais crie toſt apres, ô baſtiment trompeur!  
 Nul ne ſe fie au front, pour bien juger du cœur.

FRON.

## FRONTI NVLLA FIDES.

**L**Ege Moisaicâ prohibitum fuisse legimus vestem, promiscuè ex lana linoque contextam, induere: per lanam simplicitatem, per linum malitiam ii, qui allegoricè ista huiusmodi interpretantur, intelligi volant: vestis quippè quæ ex lana linoque contextitur, linum interius elat, lanam exterius demonstrat. Vestem ergo ex lino & lana gestare, dicitur is, qui intrinsecus carterlas malitiæ operit, foris simplicitatem, veluti ovinam, ostendit. *Apagè mibi cum istuc hominum face. Quisquis, inquit Augustinus, videri appetit, quod non est, hypocrita est: Simulat enim justum, nec exhibet; ostenditque in imagine, quod non habet in veritate. Quid agis miser? odit te mundus, quod pium credat; odit te Deus quod impium sciat, atque ita utrique odiosus in neutro tibi præsidium est. Vna nihilominus animi ac oris discrepantia Deo errata est, si vultus nimirum sit hamilis; si animus in calum ac meditationes divinus sit elatus.*

**V**VY lesen, na de wet Moyfes, verboden gheweest te zijn een kleet te draghen, t'samen vermenghelt met lijnen en-wolle. De ghene die dusdanighe faken tot ghelijckenissen ende leerstukken ghewoon zijn te trecken, meynen dat door de wolle, eenvoudicheydt, door het lijnen, arghelethicheydt moet verstaen werden. Want (segghense) een laken, geweven van lijnen en wolle, heeft het lijnen van binnen, ende verthoont de wolle van buyten: In voeghen dat de sulcke mach gheseydt werden een kleet te draghen van lynen en wolle, die uytwendich schijnt onnoofel als een schaep, zijde middeler tijt inwendich vol bedrieghelijcke rancken. Wech met dien aert van menschen. Elk die wil schynen dat hy niet en is, (seydt Auguffinus) is een beveynde. want hy ghelaet hem rechtvaerdich, als hy verre van daer is, verthoonende een ghedaente, niet gemeens hebbende met de daedt. Wat maect sulcken mensche? De werelt die haet hem, om datse meynt dat hy Godtsalich is. Godt haet hem, om dat hy weet, dat hy't niet en is: zijnde dan hatich voor beyde, en vindt hy hulpe noch trooft, by d'een noch d'ander: daer is evenwel noch eene soorte van verscheydenheys tusschen ghelaet en gemoet Gode aengenaem, te weten, als het ghelaet nederich is, het ghemoet verheven en opgetogen in Goddelijcke beschouwinghe.

I. SAM. 16. 8.

**H**omo spectat quod est ab oculis, Iehova spectat quod est in animo.

AVGVST. DE PAST.

**T**Emerarijs iudicijs plena sunt omnia, de quo desperamus subito convertimur, & fit optimus; de qua multum præ-

sumpseramus, deficit & fit pessimus, nec timor noster certus est, nec amor.

PROVERB. 31. 39.

**L**A grace trompe, & la beauté s'esva. Lnouit, mais la femme qui craint le-ternel sera celle qui sera louée.

Pp 3

NEMO



NEMO DOLENS PATET LIBIDINI.  
LI.



OVID. *Non habet unde suum paupertas pascat amorem.*

SEN. *Vis magna mentis, blandus atque animi calor*  
 OCT. *Amor est, juventâ gignitur, luxu, otio,*  
*Nutritur inter lata fortuna bona,*  
*Quem si fovere atque alere desistas, cadit;*  
*Brevique vires perdit extinctus suas,*



*t Beswaert ghemoet gheen min en Voet.*

**W**anneer het huys vervalt dan ruymen al de muysen,  
 Wanneer het lichaem sterft dan vluchten al de luyfen,  
 Wanneer de swacke muer daer heen begint te slaen,  
 De spinne scheyter af en kiest de ruyme baen.  
 Siet waerder yemant treurt, en dat sijn krachten vallen,  
 Strax heeft de de banghe ziel geen lusten om te mallen,  
 Het minnen heeft gedaen. Het dertel Venus kint  
 En vlieght maer daer het vet voor sijnen fackel vint.

*Cedit amor miseris.*

**N**on perit exanimi de carne pediculus escam,  
 Morsibus haud vexat corpus inane pulex.  
*Et fugiunt mures, & aranea contrahit orbem,*  
*Si qua ruinoso culmine tecta labant.*  
*Flebilibus lasciva castis Cytherea recedit,*  
*Effugit è mesto lubrica flamma thoro.*  
*Stulte Cupido jaces, ubi cor dolor anxius urit:*  
*Ni valeant homines, stulte Cupido jaces.*

*Où n'est lieffe, amour n'y presse.*

**L**'Aragne va fuiant de maison ruineuse,  
 Les pous de l'homme mort. Lors quant l'ame est piteuse,  
 Venus n'a nul pouvoir: au corps desfaiçt & las  
 Le feu & jeu d'amour ne s'y adressent pas.

*Meughje*

*Meughje niet gheven, wech zijn de neven,*

**A**ls ons van enckel vet de bolle leden swellen,  
 Dan voelen vvy de vloot met hare met-gesellen:  
 Maer alffer yemant sterft, of in benautheyt sucht,  
 Soo tijdt van stonden aen het onkruid opte vlucht.  
 Geluck en groot gevolg die hangen aen malcander,  
 Doch vvaer geen cooren is, daer vintmen geen calander:  
 Hy, wien in sijn bedrijf de kansse niet en dient,  
 Js dickmael sonder gelt, en dickmael sonder vrient.

*Viri infortunati procul amici.*

**D***Um distenta cutis pinguedine, sanguine vena,  
 Sunt comites homini vermis, & atra pulex:  
 At simulac lentum mors congelat agra cruorem,  
 Neuter adest; nec enim, quo foreatur, habet.  
 Blandus adulator nitido comes haeret amico.  
 Lenis honoratam dum vehit aura ratem:  
 Hunc videas, piceis cum sors tonat atra procellis,  
 In medio socium deseruisse mari.*

*Aux pauvres gens, amys ny parents.*

**L**Es pous s'en vont de nous, preyoyants la ruine  
 De nostre corps; helas! noz gens font pauvre mine,  
 Quant le malheur nous prend, & laissent nostre huys:  
 Les malheureux par tout ont guere des amys.

**M**Vres ruinam domus naturali quodam instinctu prenoscere, moxque solum vertere re ipsa Melampum compe-  
risset, & ipsorum beneficio, saluum abiisse, memoria proditum est. Cujus rei fides sit penes auctores.

Nobis satis est, similitudine à muribus desumpta, vulgarium amicitias lectori hic depictas exhibuisse, quas haud dubie, cum spe quaestus ac emolumentii facta sint, utilitas commutata dissolvit, ut ait Arist.

Facile, ait idem, amicitia ob utilitatem comparata dirimitur, nam utile non dem permanet, sed aliud alias efficitur: At ea ne nomine amicitia quidem digna est, detrahit enim amicitia majestatem suam, qui illam parat ad bonos casus, ait Seneca: nam sincere fidei amici praeipue in adversis rebus dignoscuntur, in quibus quidquid praestatur, totum à constanti benevolentia proficiscitur, ait al. Max.

Divitia, inquit Salomon proverb. ap. 19. 4. addunt amicos plurimos, à pau-  
vere autem & hi, quos habet, separantur.

**D**At de muysen, door seker heymelijck ingheven vande nature, den val vande huysen, daer sy in zijn, kunnen gewaer werdē, verhalen de schryvers cenen Melampum metter daet bevonden te hebbē: want sieck te bedde liggende, en siende de muysen met groote hoopen verhuysen, wiert daer door beweegt mede pack en sack te maken, ende van daer te vertrecken, ontgaende also den val, die hem andersins, so ischeen, soude ghetrossen hebben. VVatter van zy, des gedragen wy ons totte waerheyt, genoegh zijnde dat wy by de gelijkkenisse vande muysen, die wanckelbare en vervallige huysen myden, afbeelden de vrientschappen van den gemeenen hoop des werelts, dewelcke op hope van voordeel begonnen wesende, terstondt alst anders gaet, ghewoon zijn op te houwen.

Goedt maeckt veel vrienden, seydt Salomon, Proverb. 19. vers. 4. Maer den armen wordt van sijne vrienden verlaten. Doch de sulcke en zijn den naem van vrienden niet weerdich; want (ghelijck Seneca seght) hy doet de weerdicheyt van de vrientschap te kort, die de selve maer in voorspoet en ghebruyckt.

LVCAN.

**N**ulla fides unquam miseros elegit amicos.

PLVTARCH.

**M**isera in popinis non manent si desit nidus: Et vulgares divitum amici non perseverant si non sit utilitas.



## I. TIMOTH. 6. 7.

*Uuy en hebben niet inde werelt ghebracht, 'tis openbaer dat wy  
daer niet en kunnen wyt draghen.*

**D**E spin tijdt opten loop vvanneer de mueren vallen,  
Geen muys en houter huys ontrent de svvacke wallē,  
Soo haest als yemant sterft, of naerdert totte baer,  
De luys soect ander vleysch, en laet den siecken daer.  
Wanneer ons huerhuys valt, of dat de gronden beven,  
Al vvat ons liefde boot dat gaet ons dan begeven;  
Ach! 't vleesch is sonder troost en laet den geest bedroeft,  
Wanneer de banghe ziel den meesten troost behoeft.

## Mortalibus morientes destituimur.

**F***ila ruinosis abrumpit aranea tignis,  
Omnis ab exanimi corpore vermis abit.  
Nos miseros! hominē quidquid, dum vivit, adheret,  
Hoc hominem, simulac mors venit atra, fugit.  
Cessat honos, abeunt, qui te coluere, sodales;  
Cumque tuo finem funere munus habet:  
Omnia morte ruunt: cum res opis indiga nostra est,  
Hei mihi! tum vastus nil opis orbis habet.*

## ECCLESI. 5. 15.

*Comme il est sorty du ventre de sa mere il s'en retournera nud, s'en  
allant comme il est venu, & n'emportera rien de son travail,  
auquel il a employé ses mains.*

**T**OÛS les souris s'en vont, quand l'edifice tombe,  
Les pous nous vont quitter, quād on nous met en tōbe,  
He! monde ton foulas s'envole, & n'est que vent;  
Quant nous, plus que jamais, faut du soulagement.

## MORTALIBVS MORIENTES DESTITVIMVR.

**D**istinguit amicos extremas. Saeculi gaudia, ac terrena felicitas, eodem quo medici modo, agrum quum extrema patitur, ac mediâ morte iam natus, deserunt; quum tamen majeri, quam unquam, solatii subsidio, in isto temporis articulo, misero sit opus.

*Ecquid igitur futilibus istis adhaeremus, aut inhaeremus? ad Christum nobis perfrugium sit, ille & cum dolor uret in lectulo, & cum mors saeviet in agone, & cum putredo ingruet in sepulchro, & cum justitia Dei exercebitur in judicio, suis haud dubiè affuturus est.*

*Exclamemus igitur confidenter cum regio Vate, Psalm. 73. 25. Te cum habeam nil equidem moror caelum, & terram; tametsi enim corpus ac animus deficiat mihi, ac liquefcat; tu nihilominus semper solatium ac portio mea, mi Deus.*

**D**Es menschens uysterse, onderscheydt des selfs vrienden. Tydelijcke vreuchden ende tegheluck deses wereltds handelen met ons, ghelijck de medecijnen met de siecken doen, die de selve, alffe bginnen te ziel-braecken, daer laten, ende gaen haers weechs: daer nochtans de arme mensche, in die ghestalce-nisse, de meeste hulpe ende troost van noode heeft.

Het welcke alsoo zijnde, wat gaet ons dan aen, om in dese nietighe dinghen soo gantsch besichlijcken te woelen? Laet ons tot den Heere te Christum ons toevlucht nemen, en aen hem onsen tijdt besteden; hy, en als de pyne ons treffen sal op ons bedde, en als de doodt over ons woeden sal in onse verscheydinghe, en als de verrottinghe ons overvallea sal in het graf, en als Godes gramchap opbranden sal in het oordeel, hy (seggh' ick) sal de syne over al, en 'aller stont, by wesen, ende de ighewisse handt bieden.

Laet ons dan vrymoedelijck uytroepen, met David inden Psalm. 73. 25. Wanneer ick slechts u hebbe, so en vraghe ick niet naer hemel en aerde; wanneer my oock lijf en ziele versmachtede, so zijt ghy doch, God, alle tijdt mijns herten troost, ende mijja deel.

August. de natur. & grat.

**V**bi sunt qui ambiebant currum potestatis? Vbi insuperabiles imperatores? Vbi sunt qui conventus disponebant & festa? Vbi equorum splendidi nutritores? Vbi nunc vestes & ornamenta pe-

*regrina? Vbi jocus & letitia? Vbi exercituum duces? Vbi satrapa & tyranni? Nonne omnes pulvis & favilla? Nonne in paucis versibus eorum vita patet memoria? Memento itaque natura ne extollaris.*





## PHOEDRVS APVD PLATON.

**N**Ec ullus adeo ignavus est quem amor non inflammet ad virtutem divinamque reddat, ut per vivo fortissimo evadat; nam quod Homerus vim furorisque à Deo quibusdam heroibus inspiratum, ait, hoc amor amantibus efficit.

## PHILIP. BEROAL.

**V**enustè Plautinus senex amorem Deum mundiciorem appellat; eumque nitidis coloribus ait antecellere. Da mihi hominem incultum, ab amore cultissimus efficitur; da rusticum, ab amore fiet ingeniosus; denique segnitie omnis, somni lethargici, marcor, squalor, incuria, ex amoris consubernio eliminatur.

Metmini me legere lepidam descriptionem amantis Domine suæ propinquantis, quam ex Gallico quodam auctore hic adscribere visum.

**C**eluy, dit il, qui voit de loing venir celle qu'il aime, il redresse le collet de sa chemise, agence le bonnet sur la teste, retouche ses moustaches, redresse son manteau sur les espaules, se leve sur la pointe de ses pied, montre un visage joyeux, & semble qu'il se renouvelle de tout, pour se rendre agreable aux yeux de sa dame.



[ C lach als in het graf, ick vvas als doot geschreven,  
 Eer my u soon en son, ô Venus, had genaect;  
 Ijn vleugels gaf u soon, u son gaf my het leven,  
 Dies ben ick van een romp een levend dier gemaect:  
 Ick, die verholten vvas, ben dapper opgesteken,  
 Ick, die int duyfter lagh, vlieghe om het helder licht;  
 Ick, die geen dier geleeck, ben geestig opgestreken;  
 Siet! vvat al vvonders doet een lodderlijck gesicht.

Amor elegantiaë, pater.

**T** *Runcus iners aruca jacet, vivumque cadaver:*  
*Ut tamen hanc phœbi calfacit igne jubar,*  
*Apparet niveæ mox papilionis imago,*  
*Et cœle, volucris jam nova, carpit iter.*  
*Barbarus excolitur, facies nitet altera rerum,*  
*Ut gelidum flammis cor tepescit amor.*  
*Vergo dioneæ pestus rude trade magistræ,*  
*Et fieri si vis ingeniosus, ama.*

*Cœur sans flame, corps sans ame.*

'Etois un troncq n'ayant ni mouvement, ni vie,  
 Me voila! tout gaillart, par les yeus de m'amie.  
 Petit fils de Venus; ton feu m'a faicé joli,  
 Jamais au vrai amant le cœur est endormi.

*Komt niet tot yet, 't is elcx verdriet.*

**S**O haest de vuyle rups verlaet haer oude vellen,  
 Soo vliegtse door het huys, en gaet de mensche quellen  
 Sy vvint haer in het bont, of in een sijden cleet,  
 En doet tot aller tijt aen alle menschen leet.  
 Als yemant uyt den dreck ter eeren vvert verheven,  
 Die vveyt dan al te breed; een yeder dient te beven,  
 Hy pocht, hy graut, hy straft, hy spreekt met groot gebie  
 Van klein tot groot gemaect, is alle mans verdriet.

*Stultitiam patiuntur opes.*

**Q***Uæ nigris eruca diu fuit obsita pannis,  
 Ecce! novæ formam papilionis habet:  
 Qui prandebat olus vili modò vermis in horto,  
 Atria nunc regum per laqueata volat;  
 Infestaque dapes, funaliaque ipsa laceffit,  
 Inque togis procerum sordida blatta cubat.  
 Ex humili fortuna jocans quem tollit in altum,  
 Omnibus elata fronte molestus abit.*

*Il n'est orgueil, que de pauvre enrichy.*

**C**E papillon estant n'a guere un ver de terre  
 Aux vestemens royaux se maintenant enferre.  
 Jamais ne trouverez un si facheuxumeur,  
 Que d'un petit galant monté en grand honneur.

*E* Bucephalo Alexandri magni  
 equo memoria proditum est, eum,  
 cum nudus esset, equisonem, nihil relu-  
 cando, admittere solitum; regis verò  
 palariis ornatum, neminem, nisi regem  
 ipsum, ferre voluisse: in reliquos servisse.  
 eodem modo plurimos hominum affici;  
 prudentiores notant. Plerumque videas  
 simplicitatis ac moderationis dividuum  
 contubernium esse, ait Valer. Difficilius  
 reperire virum, qui bona pulchrè fe-  
 rat, quam qui mala: illa enim luxuriam  
 et impotentiam multis, hac verò mode-  
 rationem adferunt, ait Xenophon. pauci,  
 qui multum vini ferant: pauciores qui,  
 ubi felix fortuna ebrii, non labantur. Magna  
 felicitatis est, inquit Curtius, à felicitate  
 non vinci. Da mihi circumspetum  
 virum, tamen inter multa obsequia for-  
 tior, non satis cauta mortalitas. Novi  
 etiam duos, quorum alter mendicum in fa-  
 milium, alter ancillam in uxorem sibi as-  
 sumptis, ut memoria scilicet beneficii  
 magis obsequentes experiretur: falsus est.  
 Quod proprium mendicorum est, ven-  
 turo curato, nihil curabat: illa, protinus  
 se facta truculentior ursâ, at miser ille

Ancillam voluit ducere, duxit heram.

*E* En landt (seydt Salomon Prover. 30. 21.)  
 wert door drierle y saken onrustich; ende  
 het vierde en kan't niet verdragen; een knecht  
 wanneer hy coninck werdt, een sot wanneer  
 hy broodts te sat werdt, &c. Een boose vrou-  
 we wanneer die ten echte ghenomen werdt,  
 een dienstmaecht wanneer die haer vrouwen  
 erfghenaem werdt.

Men schrijft van Bucephalo, het peert van  
 Alexander de groote, dat het, alst slecht en  
 ongheciort uyt den stal quam, de stal-knech-  
 ten toeliet op hem te klimmen; maer als het  
 selve met het conincklijck cieraert kostelijck  
 omhanghen was, en mochter niemant on-  
 trent komen, als de coninck selfs.

Dusdanighe is den aert by-aeft van alle  
 menschen: arm zijnde, zijn sy kleyn in haer  
 ooghen, maer soo haest sy wat beter ver-  
 moghen, werden sy als onverdraechelijck,  
 ende en willen haer slechte vrienden niet  
 kennen.

Ick hebbe wel eer twee luyden ghekent, den  
 eenen nam eenen bedelaer van de strate, ende  
 stelde hem over sijn saken: den anderen trou-  
 de sijn meysen, beyde om ghewillighen ende  
 nederighen dienst van hun te trecken.

Wat wasset de bedelaer synen buyck besocht  
 hebbende, liet voorts sielen forghen; ende  
 soo haest hem de kruymen begotten te steec-  
 ken, speelde dapperlijck de beest. Het meys-  
 sen des nachts de vrouwe zijnde, en wilde  
 voor al des daeghs her jonghwijf niet wesen:  
 en stelder soo aen dat de goeden man sijn hoof-  
 kloude.

*Soo yemant brengt een sloir ter eer,*

*Sy speelt de juffrou al te seer.*

Soo qualijck kunnen gheluck en maticheyde  
 te samen woonen.

CLAVD.

*Asperius nihil est humili, cum surgit in altum.*

SENECA.

*Fortuna nimis quem fovet, stultum facit:*

OPENB.



## OPENB. 21. 5.

*Siet ! ick maket al nieu.*

**E** En romp, geen dier gelijk, een maecfel sonder wesen  
 Js tot het schoon vervvelf des hemels opgeresen ;  
 En dat maer in het stof, maer in het duyfter lach,  
 Heeft nu geen ander vreugt als inden hellen dagh.  
 Op, mijn gedachten, op : die na den hemel stijgen,  
 Die moeten over-al een ander vvesen krijgen :  
 Wel aen dan, vveerde ziel, verlaet den ouden mensch,  
 Dat is mijn eenigh vvit, dat is mijn hertfen vvensch.

**Ecce ! nova omnia.**

**T** *Runcus iners Aëruca fuit, nunc alba Volucris  
 Ambrosium cœli carpere gaudet iter :  
 Antea vermis erat, mutatio quanta, videtis ;  
 Corporis antiqui portio nulla manet.  
 Vectis, opes, habitus, convivium, fœdera, mores,  
 Lingua, sodalîtium, gaudia, luctus, amor,  
 Omnia sunt mutanda viris, quibus entheus ardor,  
 Terrenę decet hos facis habere nihil.*

## 2. CORINT. 5.

*Soyez nouvelle creature.*

**C** E papillon n'avoit jadis façon de beste,  
 Mais monstre maintenant des aisles, pieds, & teste,  
 Comme animal formé, dressant son vol en haut.  
Changer toi, ô Chrestien, de tout en tout il faut.

**V**iri pii, dum hominis Christiani excellentiam describunt, non hominem tantum à bestia differre asserunt. quantum homo spiritualis à carnali. Id si verum est, quid mirum si scriptura, & eiusdem administri indices tantopere nos admovent, ut hominem istum veterem, totum & integrum, cum omnibus attributis, ac qualitatibus exuamus? Projicite à vobis omnes pravaricationes vestras (inquit Ezech. cap. 18. 33.) & facite vobis novum & spiritum novum. Serpens, cum senectutem exuunt, cutem integram deglubere, memorie proditum est; sed ut exuvias viator conspiciens, integrum sese serpentem videre existimet; idem modo in nostri renovatione exigit Deus. Difficile ac durum id esse, quis non fateatur? At sanè regnum calorù vim patitur (inquit Salvator) & violenti rapiunt istud. Nihil tantummodo vestimentorù generamur, aut in veste nigra iis lugendum, aut in rubra persecutio toleranda, aut in nivea triumphus agendus. Nihil referre nobis, cuius coloris sint vestes, quas hic induimus, dummodo tandem veste nivea conspiciamus, in aeternum cum Christo gaudeamus. Annue summe Deus.

**E**nighe Godsalighe mannen, beschryvende de sonderlinghe uytmenenheyt van een recht Christen, verklaren datter niet soo grooten onderscheyd is tuschen een beest, ende een mensche; alser is rust hen onsen verdorven aert, en een recht christelijck ende vernieuwghemoedt. Het welcke alsoo zijnde, soo en isst niet te verwonderen dat wy dagelijcx soo ernstelijck werden aenghemaent, door de gheene die ons Godes woordt uytdeelen, om dien ouden mensche, met synen gheheelen aert en eyghenschappen, gantsch en al te verlegghen. Doet van u alle overtredinghe (seyde de propheet Ezechiël, cap. 18. 33.) daer ghy mede overtreden hebt, maect u een nieuwer te, ende eenen nieuwen gheest. Men houdt dat de slaaghen, nu veroudt zijnde, haer huyl gheheel ende al uyt trecken, in voeghen dat een reyfende man het verworpen vel in sijnen wegh siende ligghen, niet beter en weet, of hy en siet een gheheele slanghe. In ghelijcker voeghen diende onse oude huyl gantsch ende al afghestroot, ende de vernieuwinghe in al ons doen en laten inghevoert te zijn. Dat het selve gantsch beswaerlijck is, weten wy alle; maer het rijcke der hemelen wert ingenomen by de gheweldighe, 'tis met de ware Christgeloovige also ghestelt, datse ofse rouwe moeten dragen, in een swart kleet; ofte vervolginghe lijden in een root kleet; ofte verheerlijckte staen in een wit kleet. Wat leytter aen hoedannich ons kleet hier zy, als ons maer hier naermaels mach ghewerden die witte kleedinghe, duerende inder eeuwicheyt? Daer toe ons helpe de eeuwighe ende eenighe Godt, door synen lieven sone Iesum Christum in eeuwicheyt ghepresen. Amen.

2. CORINTH. 5. 17.

**I**quis fit in Christo, nova sit creatura, vetera transierunt, ecce! nova facta sunt omnia.

EPHES. 4. 21.

**D**espouillez le viel homme, quant a la conversation precedente, & soyez renouvelles en l'esprit, revestus du nouvel homme.

## OP 'TSELVE BEELT, EEN ANDEREN SIN.

DANIEL. 12. 2.

*Die onder der aerden ligghen en slapen, sullen opwaken.*

**A**ls ons beschijnen sal die grooten dach des Heeren,  
 Den boosen tot verdriet, de vromen t'sijner eeren,  
 Dan sal het vanden slaep al worden opgewest,  
 Dat in het duyfter graf te voren lagh gestrect;  
 Dat maer een worrem scheen in dit ellendich leven.  
 Sal stijgen inde lucht, en inder hoochte sweven;  
 God Vader, God de Soon, en God de reyne Geest,  
 Mae& tegen desen dagh ons herten onbevreesst.

## Æternitas!

**C***um suprema dies rutilo grassabitur igni,  
 Perque solum sparget fulmina, perque salum;  
 Protinus erumpet gelido pia turba sepulchro,  
 Et tolletur humo, quod modo vermis erat:  
 Hic, cui squallor iners, cui pallor in ore sedebat,  
 Veste micans niveâ conspiciendus erit.  
 Alma dies optanda bonis, metuenda profanis,  
 O ades, & parvum suscipe Christe gregem.*

I O B 19. 25.

*Dans ma chair je verray mon Dieu.*

**B**ien que je sois enclos en ceste sepulture,  
 Un jour m'esveillera; car ceste mort ne dure:  
 Un jour m'esleverá en haut de ces bas lieux,  
 Des ailles me donnant pour m'en voler aux cieux,

ÆTE.



IOHAN. 5. 28.

**N**olite mirari hoc quia venit hora, in quâ omnes qui in monumentis sunt audiunt vocem filii Dei, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui autem mala, in resurrectionem iudicii.

AVGVST. IN SACH.

**R**esurgent sanctorum corpora sine ullo vitio, sine ullâ deformitate, sine ulla corruptione, in quibus quanta facilitas, quanta felicitas erit!

SCHONÆVS EX D. HYERONIMO.

**S**eu vigilo intentus studiis, seu dormio; semper iudicis æterni nostras tuba personat aures.

FINIS.



THE HISTORY OF THE

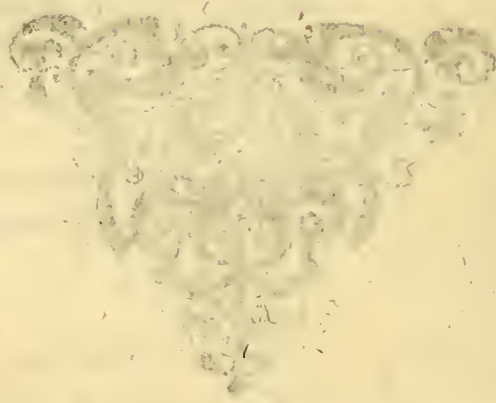
... of the ...

... of the ...

... of the ...

... of the ...

172



EMBLEMATA  
D. IACOBI  
CATSIL

*In linguam Anglicam transfusa,*



J.

**Primum Emblema in linguam Anglicam  
non est translatum.**

II.

Thake Good advise and then holde fast;  
Or else you vwill repent at last.

**VV** Ho dallies with fonde loue, or with a burninge fierie brande:  
Except hee looke wel to his holde, may chance to burne his  
hande;

*Two endes each of these haue, the one is colde the other burninge:*

*Who grypeth fast the one is well: but th' other turnes to mouninge.*

*A twofolde end fonde loue procures, and bringes vs in her powre,  
of wealth, and woe, of joy and payne, whose taste is sweete and sowre,  
Yet all hereof dependes you see, in th' handlinge of this brande,  
For th' one with this shée doth assist, but th' other burnes his hande.*

## IV.

This rule I teach, tis true in deede,  
Who spares to speake shall spare to speede.

**A** Sweet-harte you desire to haue, you say you woulde fainne wedd,  
But all occasions you neglect, and still goe colde to bedd:  
What? thinketh our John holdemystaffe that of their owne accorde  
Faire maydens straight will fellow him, before hee speake one worde?  
ie no: But if you doe desire to heare dame Echoes noyse,  
you must not silent stande, but must advance youre loftie voyce;  
And shée will giue you answere then, so English maydes tis true  
Unsent for doe not come, nor yet vnaskt will followe you.

In true love there is no lack,  
All is the bryde nover so black.

**W**Hat blynd-folde doltinge love is this, appearinge in our sight?  
How that the ape takes in her younge such wonderfull  
delight.

So wher blinde Cupids golden darts, so cunningly are caste;  
Hard-favourd persons by such meanes are beautifull ar last.  
If any vertue be in them, advance that to the Skye:  
If imperfections doe appeare, they vnder foote must lye.  
Who droncken is, wee meery call: who stout, wee say is free,  
All vices by lones charmes at last, to vertues turned bee.

---

Be not too rash, nor yet to eager bent  
For hastie wedded folkes, by leasure doe repēt

**W**hen Pan first saw the faire which hee before did never knowe,  
Och what a goodly thinge (quoth hee) is that, and straight did go  
And did imbrace the flame, as if his deare friend it had bin,  
And so did scorch and burne his handes, his armes, his mouth and chin  
So where you shall perceauē lones toys extended like a flame,  
Imbrace it not in haste, least with your flesh you feele the same;  
But first advised be, before vnto such loue you turne;  
Who sups his pottadge hastely, may chaunce his mouth ty burne.



That this is growne you plainly see  
But how much daily none can tell mee.

**A** Lover never rests, for I writt lately ou a tree,  
And on a pompeons rinde did carue her name thats deare to  
mee;

his waterish romp as ift had bin per taker of my woe,  
Out of his rinde few dropps like teares, percauede I then to flo'e,  
With in few dayes as I alone was walkinge in that grounde,  
Those little letters of her name, in greater wirtt I founde  
both wyde and broad disperst. So that the least stroake of loues darte  
Not onely woundes the finger smale, but pierceth to the harte.

## VIII.

No tree falls at one blowe, wee say.  
Nor citty was built in one day.

**N**O sooner was dame Venus yoke about my neck but I  
Did grapple with my loue forth with: what need I then to lye.  
I thought, that at that instant shee for mee had bene preparte;  
But ere I went from her. I gott this lesson to regarde,  
The Spitt pickt at the Oaken tree, but saw it no whit mooved.  
Yet never thelesse shee stood and gaept and never once moreprooved,  
But thought sh' had pickt it through, no foole, I say doe not mistake  
For one pick by a folish byrde in th' Oake no hole can make.

In ontyuarde shevv appeares no vvounde,  
But invvardly my grieffe is founde.

**T**He thunders fiery force doth crack the brittle steely blade,  
And burtes not once the letherne sheath wich for the same is  
made.

Like force hath Cupids darte as hath the thunders fiery charme,  
It woundes, you see no wounde, it burnes, and yet you see no harme.  
Och woulde that ja Chirurgion sit, for such great griefs could fynde;  
Thong ignorant in potions, wich phisitians knome by kynde  
Or had no skill in curing woundes; But would to swadge my fits,  
Her salve of virginis wax apply with th' plasters af her lipps.

## X.

This j accounte for no torment  
Because my vvoundes giue ornament.

**Y**our needle is the pensill, and youre coloures are fine silke,  
The ground-worke of your fragant field, more whyter is the milke.  
You open, and you close againe, you cure that which you wounde,  
You giue more then you take, and still your worke is perfect founde  
The needle bores a hole, and with your silke the same is filde  
Then come sweet-harte deale so with mee, and grannt all that j wilde  
You know my deadly wounde procedes by vertue of youre face  
Then giue consent, come cure my grieffe, and helpe my woe full case.

If tha

XI.

If that thyne eyes be conquered, sure,  
Then loues torments thou must indure.

**T**He lyon that both stout and stronge, beinge but debarde of sight,  
As captive mayst thou gouerne him, and bringe him to thy  
might:

When so the louely ruddy cheeke, of comely maydens hew,  
Once gazde vpon, getts eyes consent, and doth thy hart subdue.  
When of a valiant man forthwith, thou must become her drudge,  
Her tauntes, her checks, her frownes, her frownes, gaist them thou must  
fine, thy lyons hart shee wil se worke vpon with might, (not grudge.  
That like a lambe, shee le leade thee forth, and feare thee with her sight.

XII.

Greene fruits sticks fast, so doth noth all,  
Breinge ripe not pluckt, it selfe will fall.

**T**O wedlocks sacred rites if thou thy mynde meanst to prepare,  
Then settle thyne affection not en maydes that too yonge are:  
For after many a toubred thought, and many a journey longe  
This answere shalt thou gett att last: My douchter is too yonge.  
mayde of ryper yeares with you, farre better wil agree:  
That your sweet-hartes sister bee of ryper yeares then shee.  
For vnrype fruite is sowre and greene, and will not from the tree;  
But ryper fruite with lesse adoe is easy pluckt wee see.

It favour



## XIII.

It favoures but of little gaine,  
 Whem theeves of thefte doe first complaine.

**I**Late by founde my loue a sleepe, amongst the flowers greene,  
 And gazinge on her corall lips, her cheekes, and closed eyne:  
 To stealinge then was I inchynde, a pettie theeverie,  
 It was a kisse. I stole from her, shee stole a harte from mee.  
 Like as the silly mouse, the bayte of bacon to obtaine,  
 And catchinge it is caught her selffe, and so is put to paine,  
 Even so my loue by this strange thefte, shee sleepinge at her ease  
 Yet robbs the theeffe, so dubble gaine, shee makes of mee alwaies.

## XV.

Venus dooth feede her broode with smoke,  
 VVhen as the same even dogs would choke.

**VV**Ee see that Venus broode is for'de themselues a trade to make.  
 VVhose dealinge is with pypes, wherewith, Tobacco they doe take  
 The substance of their ware is smoke, smoke is therte whole desire  
 VVho puffe it ont at nose and mouth, like to th' infernall fire.  
 Avaporouse smoke is all their wealth, their giddie heades to feede,  
 VVhose louesick Dampes bereaues them of their senses at their neede  
 They giue us smoke for drinck, and smoke to eate they giue also:  
 For why: their whole societie about with smoke doe goe.

A prison faire is better for mee,  
Then if I vvere at libertie.

**S**O long as I did range abroad, and had my libertie,  
So longe was I in pensiuenesse, voyde of all melodie:  
But since that I to prison came, within these boundes confynde,  
My louely bondage loosde my tongue, and cheared hath my mynde.  
For now all day for joy I singe, though I in prison lye,  
For nought at all doe I take care, I knowe no miserye  
This Bondage sweete I doe imbrace, it is to mee great gaine;  
And lovers likewise doe reioyce, when others lye in paine.

## XVI.

**W**here that I runne, goe, creepe or flye,  
My burthen on my back doth lye.

**I**F thou desire to be set free from Cupids cruell bandes,  
Then seeke adventures I thee wish abroad in forraigne landes.  
For this advise doth Ovid giue, who Venus well did knowe:  
Let Venus fondlinges prate their fill, I knowe it is not soe.  
For I haue trugde, gone, runne, and crept, by sea and eke by land  
Yet feele I still upon my back, my burthen where I stand,  
Fr sticks so fast to mee, that I with paine doe groane and faint,  
For each one shall his owne pack beare: what bateth their complaints?

## XVII.

Or if vpon the vvaues I turne,  
Yea even in the sea I burne.

**P**Ut case that by thy triuall farre thy olde loue were forgott,  
May not a fresh loue in the way thy minde torment as hott  
As did the first. The sea-lamprey even by the sunns hott beames,  
Is scortcht and partcht, yea welring burnt in midst of the streames.  
Remember that Dame Venus is herselfe sprung from the floods.  
For loe the savadge beastes doe runne for shelter in the woods  
Into the waters deepe; and there doe paire and paire agree  
For water hath his burninge force, t'is Venus owne countris.

---

## XVIII.

The sight of fire reuiues againe  
The smoking weike vn toucht, certaine.

**L**Ate was I freed from th' fierie flame, which woulde mee haest haue  
I felt a coolinge at my harte, my strength againe amended: (ended  
A sparke thas I yet smoakinge had, was all that did remaine  
For joy of such deliverance, my harte was glad and faine.  
It hapned soe that in short tyme, a fire I did come reare,  
I thought, so longe I toucht it not, I had no cause to feare,  
I onely but lookt on, alas, her flame to mee-wardes tended  
Which kyndled streight my flame againe, and so my joy soone ended.



Who seekes his loue to take and vwinne  
Must taken be if hee enter in.

**W**hat now lack Sauce, why come you here, in this dishonest sorte,  
Thinke you myne honestie t' abuse, and then with mee to sporte?  
You mee affect, I knowe it well, but not as I require  
In vaine a back-doore you doe seeke, in vaine is youre desire.  
The rat for bacon though hee longes, for-beares thereof to eate:  
Unlesse before as captive hee, be taken by a cheate.  
Who other wayes attempts, may misse, for as I said before,  
In honest sorte who seekes to speede, must knock at the right doore.

XX.

**W**hat helps a little Ioy? certaine,  
**W**hen after pleasure, followeth paine.

**W**hen as you see this stall-fed oxe, thus deckt with flowers Greene:  
Then thinke you see the joy of those, that in their wreake and  
teene  
Doe triumph in lasciuious lust: who for a moments pleasure  
In dauncinge, mussicque, wyne and myrth, doe make thereof a treasure.  
But soone this pleasinge pastyme endes, which many bringes to thrall;  
Such sweete beginnings often are powdred with bitter gall  
Let this oxe your example bee, leaft that you proue like rodd  
His body soone was butchered, his flesh was roast and sodd.

b 2

J drayve

I dravve my loue, her standinge still,  
 Dravves mee to her, against my vvill.

**S**weet-hart you drawe mee not, yet I with force am drawne you see,  
*With all my might I drawe, yet you doe not aproach to mee.*  
*Though I drawe harde, yet you stand still, youre standinge doth mee moue.*  
*Not you to mee, but I to you, am drawne with cordes of loue*  
*Loe, what a strange effect this workes, the more I drawe, you stand,*  
*The faster, and your firmnesse drawes mee sooner to your hand.*  
*Och, now I see civilitie, with gesture, coole and sage.*  
*Doth not extinguish flames of loue, but doth them more in rage.*

---

Men loose, then seeke, ofte maydenes braue,  
 By seekinge, loose even that they haue.

**VV**Here that her mayden-head did lye, faire joane did aske h  
*nourse,*  
*Who thought, if that I teil her not, the matter might prooue worffe;*  
*Least shee to Richard should repaire which sorrowe might haue bred*  
*I pray you take this box quoth shee, this keepes your mayden-bed.*  
*(Within that box there was a byrde) the nourse scarce looke astray,*  
*But jone the box had opened, and the byrde was flowne away. (rou)*  
*Of what light-stuffe are mayden-beds the? quoth Ioane, this gere goes*  
*Which if you seeke, they flie away, and lost, whē as th' are founde.*  
 In than

In th' handlinge hereof lies the skill  
To the vvise, tis good, to the foolish, ill.

**T**He quaviver is dainty fish, for those that knowe his trickes;  
And knowe to grype it cunningly, to shune his dangerous  
prickes;  
his fish you prudently must grype, beware of handlinge badd;  
For by wronge handlinge of the same, some foolish are, some madd.  
Therefore some folkes this fish doe praise, and much desire the same,  
And others doe the same detest, and loathe the very name:  
For one and the selfesame thinge, some langh, and others crie;  
Then loue is right this quaviver, inth' handlinge all doth lie.

## XXIV.

Tough clamorouse tongues both curse and blame.  
A constant harte is stil the same.

**Y**ou sit as chiefeſt counſeller, in Venus goulden hall;  
And are ſaluted ſolemnely, with wordes, and eke with all  
The courteſie, that lovers can invent, for to youre grace,  
Vvhee kneele, and ſoule and body both wee offer up apace.  
Yet for all this, you ſtill are coole, which ſheweth unto mee,  
That through the ſalt ſea ofte are founde, freſh currants for to bee,  
Vvwhich keepe themſelues ſtil freſh and pure, not mingled as wee ſee,  
My loue trough flames can paſſe, and yet no harme receaveth ſhee.



If any vvitt there vvere, then hee,  
From such like bondes, vvere soone set free.

**F**ie floris plaies the beast, and Iack, at him doth scoffe and floute,  
I cannot drawe my mynde from that faire mayden, (quoth the  
loute)

For such a spirit I perceauē to be in her so pure,  
That to my loue I am lockt fast, with chaines of Iron sure.  
VVhy dotinge foole, (for such thou art) didst never heare of one,  
That onely with one strawe was bounde, and there hee stood alone,  
As if with fetters hee had bene, fast chayned to a post  
Thou art (although thou know'st it not) of all such fooles the most.

## XXVI.

Who thinkes to catch, is of ten caught  
As by this Embleme, wee are taught.

**T**He hungry Sea-mew seekinge foode, her appetite to stay,  
Did range the coaste, so founde where that an oyster open lay;  
Shee picked at that daintie meate, shee thought to eate her fill,  
But th' Oyster shut her shell, and caught the mew fast by the bill.  
Let this a warninge bee to those, that wantons are by kynde,  
VVho used haue to prick and prie, where they ought open fynde.  
For many an open shell perchance, lies gapinge for a praye,  
VVhich lustfully doth lurcke, tho catch, the hunter in his haye.

I vvould

## XXVII.

I would not haue this rule fargott,  
For this giues, that it selfe hath not.

**Y**ou whet and grynde vs gentle joane, and makes of vs loues darts;  
The whetstone is your spirit, your eies, the fyles ty grates our  
harts.

our hart doth not approach theretoe, where you our hartes doe send  
Your spirit no whit augments in that you teach vs, as asfrend.  
That comely grace which you vs shew, t'our bondage it doth turne.  
Though you be colde as yee, yet makes vs hot as fire to burne.  
What wonders can my loue effect. Shee takes away each spot.  
And makes me more then shee's her self, and giues that shee hath not.

## XXVIII.

Although before, I seeme a foe,  
Yet after am I nothinge foe.

That you'le knowe the rigorous doome, that comes from Venus bench,  
A broken shinne the forfaitie is, for loosinge of your wench.  
Is this that goblin from whose face, wee flie as beinge dreadfull?  
Then turne the visard th'other waye, it is not halfe so fearefull.  
That which with sorrow you complaine, to misse your hartes delight,  
Is safe and libertie at will, if you could judge aright.  
Tush, tush I say, no golde but hath his drosse. (Bethinke you well.)  
For shee that did your hope repulse, did feare away expell.

If naked

If naked you doe mee desire,  
Your trickling teares I then require.

**I**F any goe about to pill, the Onion of his shell,  
His cheekes with teares it will bedeave, for I doe know it well.  
But they that will with Onions play, and handle with good skill;  
Must let the coate still cover it, and so may play his fill.  
You may well with your loue converse, and that in modest fashion,  
But come not too neare to the bare, to touch without discretion.  
For still it fares as it was wante, Acteons fore head buds,  
So soone as hee Diana spyde *uncloathed in the woods.*

In all affaies both good, or ill,  
I must conforme mee to her will.

**H**ow dominiers blynde Cupid thus, with vs poote creatures still?  
And makes vs trudge, and turne, and trot, even as our misters  
will.

Wee crie, when as shee weepes, although our bodies be at ease,  
And when shee's merry, wee must lange, although it vs displease.  
In brieffe, the least blaste of her mouth, doth nimbly turne our head,  
And both with Soule and body are by her direction ledd.  
Her looke, to vs, a lawe is sure in myrth or mourninge ever,  
Theres none, but that a womans breath will make to quake and shir.

I hut,



I hunt, and toyle, I chase alway:  
And ever others catch the prey.

**N**O fawoure at my Sweet-hartes hande, I coulde obtayne, god wott.  
Untill a rusticke clowne beganne to woe my loue as hott  
As I had done: Whom shee disdaynde, and could him not abyde,  
But from him fled, to hyde her head, when ever shee him spyde.  
Then was the tyme for mee to learne, my businesse how to gyde,  
That deare that others chased, then came and downe sate by my syde.  
When clownes assay to woe thy loue, then never feare the same,  
A clowne the ferrit is which huntet, when others gett the game.

## XXXII.

That same which taketh life from thee,  
Reviueth life againe in mee.

**H**ow strangely Cupid dallieth with mens fancies, in his ire?  
Our wills they goe another course contraryinge our desire;  
For loe, where Kate runns for a frogg, which in her hand shee keepes:  
And castes him of, for whose sake hee, on knees to her still creepes.  
Where fore I pray thee tell mee frogg, Why may not I obtaine  
That which to thee is losse of life? and myne reuyues againe.  
Why are wee crost thus in our wills, which each so faire would haue?  
tH' foule poole to thee, th' faire mayde to mee, which both ous lyues might  
sau.

Be vvarie vwhen in dish you dip.  
For of te thinges chance tvvixt cup and lip.

**S**weet duck, how longe haue I assayde thee to my wil to gayne?  
VWhen shall this swimminge end, & when shall I be freed frō payne?  
My wish I see at hand, and ofte am present at her syde;  
My breath sometymes vpon her blowes; shee by my mouth doth glyde  
At one plunge more shee's myne, (I thought) I pant, I blowe, I snatch,  
I gape, I happ, and ofte it seemes, I haue her at each catch.  
But woe is mee, shee ducks and dyues, how comes this so to passe.  
For when I thought I had her fast, I farthest from her was.

Fayre maydens say that a with red face,  
In woeinge hath but little grace.

**T**Hy youthfull dayes in loue bestowe. Such damages is disgrace  
VWhen Sorrowes shall thy Soule possesse, & rimples plough thy face.  
The fresh blowne Rose is most desyrde: if whythered once it bee,  
No Bee thereon will take delight, nor it aproach wee see.  
The blowinge Budds of thy younge age, thy cheekes like corall red,  
Thy language full of eloquence: in tyme is gone and fled.  
Tyme all consumes. Faire mayde consent, and be no more abused,  
Toure chieffest good doth weare away, although it be not vsed.

What

What frendshipp shall I vvith him fynde  
That to him selffe is so vnkynde.

**V**ith corage wooe, wherefore should wee torment vs more then needes  
Vvith too much loue? By treadinge much the partridge with loue  
feedes.

*A little wren I read that breeds about the Ryver Nyle.*

*Vvho beinge full, yet giues her selffe, to serue the crocadyle.*

*Fie of that shamefull deede which one, whose lust did rage so sore,  
For loue did goe and hangde him selfe, before his Sweet-hartes dore.*

*Strew rather flowers at her dore, and seeke to winne consent;  
Keepe lyffe, and Soule, and memorie, how ere your loue is bent.*

If quoiff or caule, on head you weare,  
Play but all secretholes for beare.

**T**He Vrchin makes himselffe a ball, the mouse for to deceaue,  
And makes his mouth, like to a hole myde gapinge to receaue  
The dancinge mouse. Thus play you may, but foall holes beware,  
Vvho creepe in corners let them looke, even as this mouse to fare.  
Use honest sportes; away with trickes, least you the smarte doe feele,  
Pack Ruffians hence, goe crastie knaues and wenches shorte of heele,  
Faire Maydes, when merry you will bee, playe then in honest sorte,  
Beware of holes and corners, then abroad you may well sporte.



If Burninge lust full loue youle cure,  
It vvill repine there at besure.

**V**hen as the smith colde water casts vpon thei fron hott,  
Intendinge for to pacifie that heate which late it gott:  
It sizzes, smoakes, it grynes, and makes a wondrousse noyse to heare,  
As discontent it chydes, or braules, and angry doth appeare.  
Of burninge loue doe some complayne, and yet refuse wee see.  
Out of such burninge to be brought, least cured they should bee.  
Yea though such doctors might be founde, that loues tourment could fr  
They rather would in paynes abyde, then eased for to bee.

**V**ho vnto Idlennesse doth yeilde.  
Is as a but in Venus feilde.

**T**He spyder will not once come neare the serpent him t'offende,  
VVhen shee perceaues hee busie is, or watchfully doth tend:  
But when to sluggishnesse hee's bent, and carelesse of his good,  
vpon him streight the spyder falls, and poysoneth his blood.  
VVho soe therefore will loue beholde, and would be free from smarte,  
They must eschew all Idlennesse, and thereof take no parte:  
Or else this poysoned Cupids shafte will stryke them to the harte,  
For everie Idle persone is a, whetstone for his darte.

Let none for feare lay vveapons dovvne,  
For first the crosse, and then the crovvne.

**L**ate with my loue I did discourse, where as shee soweinge sate,  
My grieffes I did complaine, (but marke) shee paide mee with  
her prate.

regard, quoth shee, what here I doe, vnto it grue good heede;  
With needle first a hoole I make, then stopp it with the threede.  
See that a smale wounde getts, then streight his Armes doth cast away  
And calls for plaisters, hee's vn fit for Venus fielde, I say.  
For loue and VVar therein agree, each hath a prosperouse howre.  
No sweetnesse can be counted sweete, but first it hath bene sowre.

## XXXX.

A thirstie Grounde is bad to laue:  
Though much it hath, yet more vould hate.

**Y**ou first desire to see youre loue, next, wisht you might come neare  
And thirdly twas to speake to her, the fourth, to touch youre  
deare.

Th'next was to giue a kisse. What then? both standinge in the dore;  
To get a kisse againe of her and yet you would haue more.  
A louer by his mistris, and a hunter in his chase,  
A marchant by his wares, the Soldier bolde and of good grace,  
Goeth forward on from stepp te stepp, not shrinckinge for a sore,  
And though the dogg hath gott one peece, yet still he lookes for more.

## XXX XI.

If at loues game you cannot play,  
Leaue off in tyme, or keepe avvay.

**T**His webb that's fra'mde here as you see, is Venus tanglinge nett;  
Though many creatures fall therein, yet out againe they gett,  
Except some few, that powerlesse bee, and fondly downe are cast:  
For such are onely they that are, in Venus webb made fast.  
Who any courage hath, with ease may breake this geare a sunder;  
For loftie myndes looke not so lowe, and scorne to creepe there vnder.  
Ne'er suffer you like muggs to bee ta'en vp as Venus swayne:  
But manfully breake through the nett; or else turne back againe.

## XXX XII.

When dead I was, and spake no worde  
Your favoure mee to life restorde.

**A**Hens egge in your handes you broode, so hatch a chickin younge;  
Tis wonder, say you, twas late dead, now stirrs both head & toung  
Thinke you that this a wonder is? Sweet-harte shew mee like loue,  
And at an instant you shall see, a greater matter moue.  
Remember that of late you onely grac'de mee with a smyle,  
Which quickned such a lisse in mee, my Veines so welde a while  
And beate, Though I as voyde of sence here sitt; sweet mistress An.  
But grace moe with your favour, and I le proue a lolly man.



## XXXXIII.

Bee't good or badd', yea vvell or ill:  
It's loue that conqueres all thinges still.

**A** Lover went to church, as't see'mde, to render thanks to God  
Because hee was deliuered from Cupids scourginge rod.  
There met him in the way a mayde, of beautifull complexion,  
Which did reuiue his former grieffe, and fired his Affection:  
For shee once smylinge, hee so deepe, the same did apprehend:  
That there his zeale, devotion, and his prayers had an end.  
The Ape in dauncinge soone forgetts, true measure for to keepe,  
Soone as hee perceauē the nutts came trinlinge to his feete.

## XXXXIIII.

This wonder lately I out fought,  
That lovers alike, haue alike thought.

**W**ith Rosamond I lately went abroad to walke i' th' fielde,  
VVe tooke two lutes for our delighte, which might vs solace yeelde:  
Itunde the one iuste to the other, and layde a strawe o'th' one:  
So soone as both these tunes agreed the strawe lept then ce anone.  
Like Rosamonde, so you, (quoth I) doe moue mee without touch,  
And without handes can drawe: for loues conditions are such  
That whosoever Venus bringes, within her power, to lye.  
Shee makes them feele and see wath they before couldē not descrye.

By this

By this you see, and knowe certaine:  
That lovers marre, and make againe.

**I**N auncient Authers wee doe reade, that there a fontaine was,  
Whose water quencht the burninge Torche, when so it came to passe,  
That in the same it dipped were: And then againe would burse,  
If in the same that Torch were dipt, his flame did then returne.  
These are your Trickees sweete Rosamond, at these you still have ayemes  
My fire you soone extinguish can, when as I am inflamed,  
And can my burninge heate revyue, when as I seeme key-cold  
Thus lovers make and breake, and so them occupied doe holde.

## XXXXVI.

In wedlocke mooste this worke can doe,  
Of two makes one, of one makes two.

**G**Raunte mee your tender Braunch, (good sir) to match with me  
I praye,  
And be content, for better farre, it is by mee to staye:  
Then on youre withered stock, for loe, it bendeth towards my bed:  
It needeth not your papper nor sapp, since it with mee I led.  
What? willingly consent, I pray, noe danger neede you feare,  
Although your braunch, seeme tender, in short space it fruite will be  
Then be it so, my loue and I in all thinges doe agree:  
For to bee two againe, it is, that Ioynd one are wee.

True love increaseth day by day,  
And knowes no boundes vwhereat to stay.

**T**True loue may well compared bee, to th' crocadyle by kynde,  
VWho alwaies growes, and never is full growne as wee doe synde  
From day to day it doth increase, it growes in all assaies,  
ntill that death giues fatal blowe, to end his groweing daies.  
Now, longe since I thought with my selffe, my loue cannot be more  
then this already, yet loues weight, is greater then before  
It was, for yet I feele it groweth, which makes mee to desire,  
lthogh at highest pointe I was, yet higher I aspire.

An oldeman in a younge womans arme  
The sooner dead, the lesser harme.

**A**VWanton Gyrle once marryed was vnto a lame olde man;  
who little hadd to giue content. VWhich made mee question than,  
How't came that shee so wedded was? who mee this answere gane,  
That of dead Asses bones are made, the best pypes that wee haue  
When they in th' earth a while haue layne. As likewise haue I reade  
That so longe as the Scorpion liues, for nought is good: But deade  
A Soveraigne med'cyne is, thus I, therewith beinge well a paide,  
My Answere had. Adieu quoth I, and so I left that mayde.



Conditions that farre difagree,  
May not together vuell pared bee.

**T**He od-conceited Ape that is full of delight and sporte,  
Flyeth from the Torteife (no mans Ioy) amazed in this sorte.  
The Reason why the Ape cannot the Torteife well indure.  
It is because they differ much in disposition sure.  
Your Ioviall disposition, Sweet-hart, let ne'ere be bent,  
Vnto that Rusticque clown which late, your frendes desyrde consent  
If I Sweet-hart obtayne you not, attend a while for one,  
Whose nature differs lesse from your's, then myne; or else take none.

---

## L.

Where loue and lykinge once is sett  
No Seperation can them lett.

**T**Hough landes and Seas, woods, hills, & dales, twixt us somtyme  
doe stand,  
That makes no seperation, nor doth frustrate true louses band;  
Your harte (Sweet-hart) dwells in mee, and my spirit doth on you tene  
The lodestone, and True loue are like, for towards their louses they be  
What though the lodestone from the Steele, remooved were certaine,  
Or that some interposed stufse were set to parte those twaine:  
Yet still this stone his force retaines to drawe the Steele. And soe  
Where ever Rosamonde soiorries, my harte doth with her goe.

## L I.

Loue is not lod'ge, I knowve full vvell:  
Where vvoc and misery doth dvvell.

**W**hen as the house, decayde, wil fall, thence swift byrüne the Myce:  
And whē mens bodies giue the ghoste frō then creepe fleas & lyce,  
The Spyder lykewise soone perceaues when as the Rooffe doth sack,  
Then speerily to saue her selfe, shee thence in poste doth pack.  
A Body ful of woe, and grieffe of payne, and miserie:  
By Cupids darts, nor Venus baytes, entangled onces hall bee:  
Her Torche burnes best where th'most wax is: By delicates and myne  
s Venus lust provoked, and there loues flames brightest shyne.

## L II.

Some say't aloude, and some doe whisper.  
That, is not all Golde that doth glister.

**H**ow that my loue is faire (good Sir) your praises ate not scantinge,  
Slender, and tale, I knowe it well: But with in her is wantinge,  
For, to be faire indeede, requires more then a shewe externall;  
I onely aime at Godlylife, and Virtues hid internal.  
Into this piramede, youre loue, I fitly may compare,  
Which shewec well to the eye, but, of discretion is bare.  
In choosinge of my loue (forsoth) Ile sett al that aparte,  
Fer Shee that's onely faire without, shall never gett my harte.

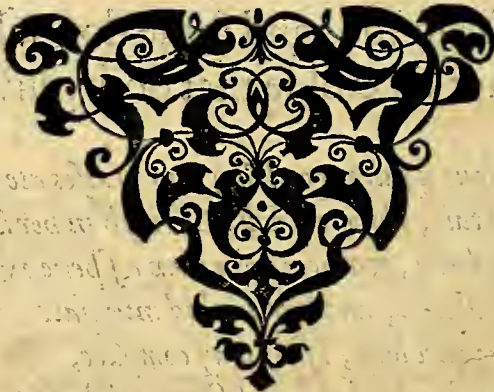
Loue, causeth mirth, Ioy, and delight  
 And loue reuiues the spirit lesse wight.

**L**ike dead in graue I lay, of life berefte, O Venus bright,  
 Vntill your Sonne, and Sunne reuynde, & made mee stand vpright  
 My winges your Sonne did giue, your Sonne restord'e my life forlorne  
 And so of a dead stock was I a lively Creature borne.

I who was but a drownsie droane, now trickt and trymd'e am I,  
 I who in darkenesse late was lod'gde, abroad i th light now flie,

I, that of late crept like a worme, now listed to the skye:  
 Loe, al these wonders doe proceede from one glace of her eye.

F I N I S.





EMBLEMATA  
MORALIA  
ET  
ÆCONOMICA.

*Virgilius.*

Omnia vertuntur, certè vertuntur amores.

VIVITE CONCORDES.



De naturâ huius arboris videndus omnino.

**P**Lin. lib. 13. cap. 4. Iohan. Rerum lib. hieroglyph. 50 cap. 10. ubi Diopfanem auctorē græcum & Georgica Florentini citat, qui multa de Palina amore conscripsit eam sex contra bescere maris desiderio, quod, modo radices versus cum porrigendo motu verticis in eum proclinatione alijsque affectuum signis non obscure proficitur.

Kon

**K**omt hier, mannen ende wyven,  
 Die, oock als ghy sijt gepaert,  
 Dickmaels sijt gewoon te kyven,  
 Dickmaels toont u wranghen aert;  
 Leert hier van de Boom-ghewassen,  
 Leert hier uyt het woefte wout,  
 Leert op u gefelschap passen  
 Siet! dat doet het quaestigh hout.  
 Let op dese Dadel-boomen,  
 Die met beken onderscheen  
 Sijn als brugghen op de stroomen  
 Mits sy hellen teghen een.  
 Echte lieden, lieve paeren,  
 Soo ghy in den echten staet  
 Oock den Eendracht kont bewaeren,  
 Niet dat u te boven gaet.

BATILLIUS

**P***Almarum hinc illinc, pontis ceu fornice durto,  
 Amnem intermedium femina masque tegunt  
 Ultro dum oppositos mas inde, hinc femina ramos  
 Curuantes sibi se consociare petunt,  
 Ire et in amplexus exoptatosque hymeneos,  
 Quâ frondosi oculi sunt in amore duces.  
 Lam mihi non aliq firment connubia flamme,  
 Preferat his omnem non aliunde puer.  
 Pronuba jam castos palma una accendat odores.  
 Cedat et ipsa suas spinea tēda faces.*

*Greg: Richterius in Epistola dedicatoria axiom: Eccles. ad matrimo-  
 nium mysticum Crisi & Ecclesie hoc ipsum Emblema non minus pie quam  
 argute transfulat.*





Cicero.

**N**emo est, quin ubi vis, quam ibi, ubi est, esse malit, nam suam quisque conditio-  
nem miserrimam putat, cum tamen contentum, suis rebus esse, maxima san-  
certissimaque divitia.

**A**ls het visje leyt gevanghen  
 Daer het noyt te voren lagh,  
 Strax soo krijghet groot verlanghen  
 Om te wesen daer het plagh;  
 Maer een ander, afgedreven  
 Vande Maes oft vanden Rijn,  
 Koomt ontrent de fuycke sweven,  
 En begeerter, in te sijn.  
 Wie heeft vreemder dingh gelesen?  
 Noyt en is de mensch gerust,  
 Isset niet een selsaem wesen?  
 Niemant heeften vollen lust:  
 Schoon men koomt tot hooghe staten,  
 Schoon men heeft geduchte maght.  
 Schoon men krijght oock groote baten,  
 Noch ist datmen meerder wacht.  
 Vrienden, laet u vergenoughen  
 Met dat u den Hemel geeft,  
 Wilt u nae de reden voughen,  
 Dat is t'beste datmen heeft  
 Waerom wenschen, hopen, schromen?  
 Waerom altijd weder aen?  
 Schoon ghy mochtet al bekomen,  
 t'Kond u dan oock slimmer gaen.

Quin & hoc modo applicari poterit similitudo.

*Isis cum modum ingrediendi nassam videat, egrediendi non videat, & nihilominus ingrediatur, piscatoribus fit praeda: non est ergo suscipiendum negotium, nisi prius per spectat ratione qua te possis inde rursus explicare: nec enim labyrinthi ingrediendi sunt sine filo, quo securus possis redire.*



QVALIS REX TALIS GREX.  
III.



Lucanus.

... Procerum molus hoc cuncta sequuntur humanum paucis vivit genus.

Claudianus.

**S**cilicet in vulgus manant exempla potentum  
Vtique ducum lituos, sic mores castra sequuntur.

Cicero.

**A**uferendi de medio autores non tam ulciscendi causa, quam ut in presens  
amentum statuas, ne quis talem amentiam velit imitari. ad Brutum Epist.



**S**iet doch eens in desen poel  
 Was te vooren geen gewoel,  
 geen geruchte, geen geschil,  
 alle dinghen waren stil,  
 al de vogels sonder nyt,  
 al de vogels sonder stryt,  
 Maer een schreeuwer metter vlucht  
 hier gevallen wyte lucht,  
 Maecte, door sijn hees geschal,  
 mist en oproer over al,  
 Maecte dat het gansche rot

*Quam gespronghen wyt het kot,  
 Quam soo fel hier in gestort  
 Dat het water troubel wort.  
 Het is nut te sijn geloof  
 Dat een vrys, een selsaem hoest,  
 Dat alleen een eenigh man  
 Gansche ryken storen kan;  
 Dan het is oock wel gesien  
 Heden en in ouden tyen,  
 Dat een eenigh hoest gevelt  
 i' Gansche lant in ruste stelt.*

**T**Vm fluuiialis anas sine murmure ludit in vndis,  
 Cum sibi vicinum non videt esse marem;  
 ruat in medias si mascula forte volucris  
 Fit sonus, & stagnat turbida fece palus.  
 Cuncta licet sileant, tamen efficit vnus & alter  
 Vulgus vt insanâ seditione fremat:  
 olle duces sceleris, mox cætera turba quiescet:  
 Qui sapit, hîc tantum lilia summa metit.

*Exempla vide in Absolone. 2. Samuelis. 18. 16. in Seba. 2. Samuelis.  
 20. 22.*

Aristotel. 5. Polit. cap. 4.

*Nobilium factiones trahunt ad se & in partes rapiunt universum  
 etiam populum.*

AMOR,



Philippus Beroaldus in orat. in principio enarrationis Propertij.

**Q**uod in nauigio gubernator, quod in ciuitate magistratus, quod in mundo sol. hoc inter mortales est Amor. nauigium sine gubernatore labascit, ciuitas sine ma-

gistratū periclitatur, mundus sine sole nebricosus efficitur, & mortalium sine amore vitalis non est.



**S**iet wat het vier vermagh! het doet de steghe duygen  
 Sich voughen tegen een, en nae de mate buygen,  
 Hoe seer de kuyper klopt, het vier is meer als dat,  
 Het vier verheelt het vverck, en maect een bondigh vat.

Wat is van echte trouvv, en vande rechter-handen?

Wat van het bruyts juvveel en alle dierē panden?

Wat isset of de jeught gaet trouvven inde kerck!

Tis al maer vvater-verf, tis al gebroken vverck:

De liefde bint het volck, de liefde vought de zielen,

Die sonder dat verbant in duyfent stucken vielen:

Brenght liefde, soete jeught, ontrent de vveerde trouvv,

Want sonder dat behulp en isset maer berou.

Ambros. de Offic. lib. 3

**S**olatum huius vitæ est vt habeas cui pectus tuum aperias, cui arca-  
 na communices, cui secreta tui pectoris committas, vt colles tibi  
 fidelem amicum qui in prosperis gratuletur tibi, in tristibus compatiatur,  
 in persecutionibus adhortetur.

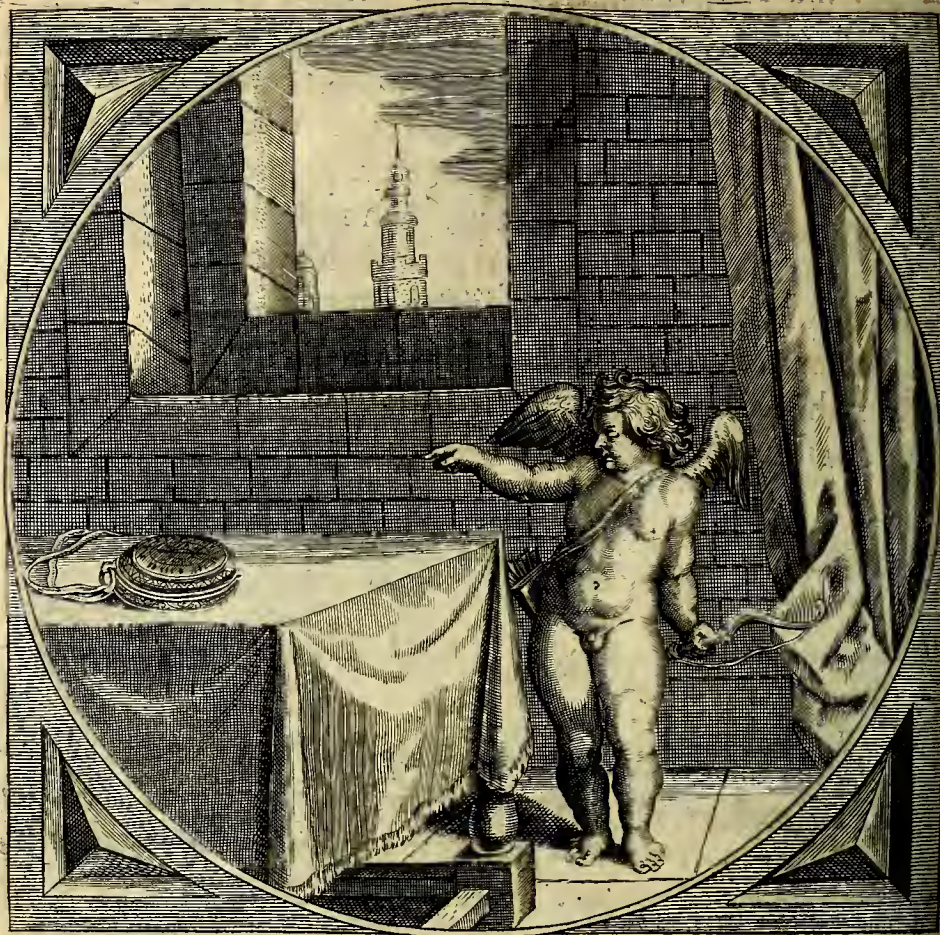
Bbb

SE PES



## SEPE SAPIENTIÆ, SILENTIVM.

V.



Val. Maximus.

*Taciturnitas optimum ac tutissimum administrandarum rerum vinculum.*

Cato.

*Nam nulli tacuisse nocet necet esse locutum.*

Ovidius.

**E***ximia est virtus prestare silentia rebus;  
At contra gravis est culpa tacenda loqui.*

**VV** Anneer het uyr-werck niet  
en slaet

Maer dat alleen de wijser gaet  
Soo wortet niet te licht ontstelt  
Ghelijck de daet en reden melt  
Maer als het al den ganschden dagh  
Is besigh met een staeghen slagh  
Soo feylter schier aen yder radt  
Geduerigh icken weet niet wat.

VVie doen, en ester swijgen kan  
Dien houd ick voor een seker man

Aen wie men vry een groot beslagh  
Oock sonder schroom betrouwen  
magh:

Maer die schier niet ter weereit doet  
Als dat een yder weten moet,  
Die is (het sy men liefde pleeght  
Of dat men groote dingen weeght)  
Die is ondienstigh over al  
En baert alleen maer ongeval.

VVel leert dan swijgen soete jenght  
VVan swijgen is een schoone deugt.

Seneca Epistol. 16.

**N**ihil aequè proderit, quam quiescere, & minimum cum alijs loqui,  
Plurimum secum.

Ambros. lib. 1. de Offic.

**Q**uamplures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix quemquam  
tacendo: ideoque tacere nosse difficilius est quam loqui. scio plerof-  
que tacere nesciant: sapiens est qui nouit tacere.



ALTERIVS NON SIT, QUI SVVS ESSE POTEST.  
VI.



Seneca.

*Inestimabile bonum est suum fieri.*

Cæsar, lib. 3. de bello gall.

**O** *Mnes homines libertati student & conditionem seruitutis oderunt.*

Dan



**D**Anck heb, o Wijngaert, oude ftam  
Dat ick een reys foo verre quam  
Dat ick mijn eyghen vvortels had,  
En foogh voortaan mijn eygen nat;  
Nu vvil ick naer een ander dal  
Daer ick mijn eyghen vvesen fal.

De vryheyt is te grooten goet,  
De vryheyt is te vvonder soet;  
Wat hanght hy aen een ander man  
Die van fijn eyghen leven kan?

---

Sencea.

**O***Mnium quidem occupationum conditio misera est, eorum tamen  
miserrima, quine suis quidem occupationibus laborant, ad alie-  
um dormiunt somnum, ad alienum ambulat gradum, ad alienum  
ommedunt apetitum.*

Horat.

**Q***uisnam igitur liber est? sapiens, sibi que imperiosus,  
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent,  
Responsare cupidinibus, contemnere honores  
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus.*

Plautus.

**O***Mnes profectò liberi libentius sumus quam  
seruimus,  
Acerba enim est omnis homini ingenuo  
seruitus.*

Kunst voor kracht.  
VII.



Cicero.

**N**on viribus, non velocitate aut celeritate corporum res magna geruntur, se-  
cundum consilio & sententiâ.

Valerius Flacc.

... . saepe acri potior prudentia dextrâ,

Cicero.

Parum sunt arma foris nisi sit consilium domi.

5  
Siet hier den grooten 'Walle-vis  
Siet wat een monster dat het is  
Siet hier dat ombelompen vee  
Het schijnt een eylant inde zee  
En efter wort het dier gewont  
Alleen maer door een gauvven vont  
Het wort gevanghen en geschent  
Oock in sijn eyghen element  
En dat noch van een schippers gast  
Die nau acht voeten hoogh en wast.

Vraeght ymant hier de reden van?  
Wat isset dat ick seggen kan  
Als dat geweld en groote kracht  
Wort inder haest tot niet gebracht,  
Ten sy dat vvijsheyt voor en nae  
Ten sij beleydt te roere stae?  
Want anders sietmen dat gevvel  
Door eyghen krachten vvort gevelt.

Ghy bout danniet op groote macht,  
En min noch op u eyghen kracht,  
Maer doet u saecken met verstant  
Want dat is vry al vaster bant.

---

Cicero.

*Cedant arma Toga.*

Gallicum Adagium

*Mieux vaut engin que force*

Italicum proverbium

*Buona la forza meglio l'ingegno.*

Horat.

*Vis consilij experts mole ruit sua.*

Dat





**Q**uam miser iste Coquus , cui nil pinguedinis olla  
 Servat , & assanda est cui male pasta caro !  
 Non illi grato , redolet nidore culina ,  
 Splendida non liquido tinguitur offa garo .  
 Quam miser iste Procus , cui nil habet arca , cuique  
 Culta puella domum , sed sine dote , venit !  
 Ille quidem latas numerat pro tempore noctes ,  
 At miseros poterit quis numerare dies ?  
 Ergo puer totis hac dogmata conde medullis ,  
 Vivere in dura conditione velis .  
 Macra foris ne sume , domi si pingua desint ;  
 Si bonus esse Coquus , si Procus esse velis .

**I**C hebbe goet verstant van al de keucken-streken,  
 Dies can ic van gebraet en van gesoden spreken;  
 Wel hoort dan eens een woort, en neemtet vlijtigh aen,  
 Al koomtet van een kock, het can ooc verder gaen.

Indien u vet ombreect om u gebraet te dropen  
 Soo wacht u, vvatje doet, van mager vleys te kopen;  
 Een blauwen schapen-bout en wil geen schralen heert,  
 Maer vleys dat magher is dat eyft een vetten weert.  
 My dunct, beminde vrient, ghy sijt niet wel te vreden,  
 En seght (nae dat het schynt) dit sijn maer keucken-reden;  
 Ic bidde, neemt gedult, en svvijght een vveynigh stil,  
 Ghy sultet haest verstaen vvaer dat ic henen vvil:

Al spreek ic lieve maet, alleen maer van het koken,  
 O vryer, letter op; het is tot u gesproken:  
 Het is een korte les, u dienstigh inde min,  
 V dienstigh boven al ontrent het huysgesin.

Kont ghy een teere maecht niet bieden goede daghen,  
 Alwat ic bidden magh, soo vvachtet haer te vraghen;  
 Want sooje my gelooft, die vry dit anbacht can,  
 Het vleys dient vet te sijn, of boter inde pan:

Soo ghy mijn raet veracht, en vvilt noch efter trouvven,  
 Ick stellet voor gevvis, het sal u naemaels rouvven:  
 Ey! vvat een slecht beleyt, en vvat een mal bedryf;  
 Om een lid vvcl te doen soo lyt het gansche lijf.



LIBEAT, QVOD EST NECESSE.  
IX.



Egyptipp. lib. 11. cap. 9.

**I**N ipsis agrestibus feris arctissima, vincula, si se excitent, imprimantur, si quiescant, relaxantur. nihil enim tam exasperat feruorem vulneris, quam ferendi impatientia.

Seneca.

**N**ecessitatis non aliud effugium est, quam velle quod ipsa petit.

Seneca.

*Gravia scite ferentes minus laedunt.*

Gellius.

*Feras non culpes, quod vitari non potest.*

Arn. Ferron

**N**ecessitati parere semper sapientis est habitum.



**V**V Anneer de vogel is verftelt,  
 En staeten huppelt op het velt,  
 Met ftricken om het been gevat,  
 Soo wort hy des te lichter mat,  
 Soo ligt hy des te meerder pijn,  
 Vermits de banden engher fijn;  
 Want hoehy meer en harder springht,  
 Hoe dat het garen harder dvinght,  
 Dus blijft hy, nae een lang gebaer  
 Ten proye van de vogelaer.

Indien dat noot of tegen fpoet  
 Koomt ymant pranghen aende voet,  
 Die maecke niet te grooten druck;  
 Maer buyghe naer het ongeluck;  
 Want die het leet onwilligh draeght  
 En wort maer des te meer geplaeght,  
 Maer die hen voughen naer het pack,  
 Gevoelen minder ongemack.

**D***Vm cadit in pedicas, quas callidus abdidit auceps,  
 Clausaque captiuo crure tenetur auis,  
 Saltat, & insanis clamoribus aera complet,  
 Nec minus alarum verbere pulsat hamum.  
 Quid facis infelix? aut quid tua crura fatigas?  
 Vincla reluctantem te magis arcta premunt.  
 Difficili si forte loco te vita locauit,  
 Munus & haud aequae conditionis obis,  
 Perfer, erit medicina tuis patientia damnis,  
 Perfer, erit leuius quod bene fertur onus.*



Ouidius.

**Q**uid fuit ut tutas agitare Dædalus alas,  
 Icarus immensas nomine signat aquas?  
 Nempe, quod hic aliè, demissus ille volaret,  
 Nam pennas ambo non habuere suas.  
 Crede mihi, bene qui lauit, bene vixit, & intra  
 Fortunam debet quisque manere suam.



**V**V Aerom koomje boven drijven  
Ionghe Bliccken kleyne vis?

Ghy mocht beter onder blijven,  
Daer u eyghen vvooningh is:  
Boven vliegghen groote meuvven  
Met een vvonder fel geraes,  
Die geduerigh komen schreuyven  
Om te grijpen eenigh aes;  
Laet daer groote vissen komen,  
Laetse stijghen inde lucht  
Die geen graghe vogels schromen,  
Noch voor grijpers sijn beducht.  
Alderhande kleyne dieren  
Sijn beneden alderbest,  
Daer ist datse moghen svvieren,  
Daer is doch haer eyghen nest:  
Als een Blicck hem meynt te draghen  
Soo gelijk een Walle-vis  
Dat sijn voor hem vvisse plaghen,  
Mits hy knap gevanghen is  
Als een minder meynt te pleghen,  
Dat een meerder heeft bestaen;  
Dat is hem gans ongelegen,  
Want het doet hem t' onder gaen.

Iuvenal.

**H** *And facile emergunt quorum virtutibus obstat  
Res angusta domi.*

Ouid.

**P** *Pauper amet cautè timeat maledicere pauper:  
Multaque diuitibus non patiens ferat.*



VITA ROSA EST.  
XI.



**V**ita Rosa est, dum surgit, abit; breve tempus utrique est:  
Hei mihi! Lux partem quaque decoris habet.

Virentes morimur, morientes vivimus; ingens.

Portio mors vita portio vita necis:

Labitur orta dies, & dum venit, hora recedit.

Quid fugiam mortem? me mea vita fugit;

Protinus incipiam non mobilis esse mouendo,

Et vix dum capi vivere, vita fugit.

Nos miseros vita quid de breuitate queramus?

Dum queror, hoc ipso tempore vita fugit.

25

**H**Et Roofje kinders, datje fiet  
En dat soo rooden knopjen biet;  
Dat is een schoon, een bly gewas,  
Maer alte vluchtigh, al te ras  
Het is gelijk u teere jeught,  
Dat is te seggen, corte vreught:  
Geen dach hier opter aerden daelt,  
Geen Son hier inde weereft straelt,  
Of t' mist geduerigh dit en gint  
Daerom de plucker dat bemint;  
Het gaet te niet, terwyl het groeyt;  
Het wort verlept, ooc als het bloeyt,  
En, schoon het dunct ons vvonder eel  
Syn trosie vvort een dorre steel.

Siet Vryfters, met den snellen tyt,  
Die staeg en ongevoelick glyt,  
Soo vvorden blonde vlechten gryt  
Soo vvorden blyde sinnen vys,  
Soo vvorden roode lippen blau,  
Soo vvorden schoone vvanghen grau,  
Soo vvorden rappe beenen stram,  
Soo vvorden vlugghe voeten tam  
Soo vvorden vette leden schrael  
Daer leyt de schoonheyteenemael.  
Daer coomt de rimpel in het vel,  
Ach wech is dan het minne-spel,  
Ons leven neemt allenxen af,  
Wy gaen geduerigh naer het graf,  
En even met dit eyghen vvooort  
Soo gaen ons snelle dagen voort  
Siet maeght of vryer, vvieje sijt,  
Vbloemken is van corten tijt.





Plaut. Bacch.

**I**llebrosius fieri nihil potest, nox mulier vinum  
Homini adolescentulo.

Ouid.

**N**ox & amor vinumque nihil moderabile suadent  
Illa pudore vacat liber amorque metum.



**S**iet wat een selfaem dingh / ken worde niet gedreven,  
 Maer can al naer ic wil, in alle boomen sween;  
 Daer is geen wacker oogh, dat op de netten loert;  
 Daer is geen vogelaer? die aen het garen roert,  
 Daer is geen Quackel-been, geen loofse vogel-pijpen,  
 Geen ander slim beleyt, om my te moghen grijpen;  
 Int corte, niet een mensch die op het vanghen past,  
 En des al niettemin soo ben ic efter vast;  
 Ic ben, 'ken weet niet hoe, ic ben eylaes / gevanghen,  
 Icblyf, eer ic het weet, in dese stricken hanghen;  
 Vraeght ymant hoe het coomt? vvel hoorter reden van,  
 Mischien of mijn verdriet een ander dienen can :  
 Schoon ic geen vleder-muys geen vul en vvas geschapen,  
 Noch vvas ic inder nacht onvvilligh om te slapen;  
 Noch socht ic over al int duyfter mijn bejagh,  
 Hoe vvel mijn grilligh oogh int duyfter niet en sagh,  
 Nu ben ic hier verfstelt, onseker vvat te maecken,  
 Mijn dunct tis buyten hoop hier uyt te moghen raken;  
 Nu roep ic met verdriet, och vanden nest!  
 Dat is een jonghe vvulp, en alle vogels, best.  
 De nacht, de naere nacht die heeft gevvisse laghen,  
 De nacht, de nacre nacht die brengt gevvisse plaghen;  
 Geloof tet, die het raect; Al vvie by nachte loopt  
 Die pleeght sijn mallen lust tot hy het eens becoopt.

Alio sensu

**L**ina vides manibus quæ non trahit improbus auceps  
 Ipsa mouet casses vt capiatur auis  
 Rete boni, Princeps, sit principis istud imago  
 Quem scelus imitem non levis ira facit  
 Non priuata tibi gladium vindicta ministret  
 Sed velut invito concidat ense reus  
 Fac toties alijs tractanda negotia mandes  
 Exercet quoties carnificina reos  
 At quoties aliquis merito decorandus honore est  
 Tuac ades & larga præmia tunde manu,

Ddd

LVCEAT



Seneca.

*Nunquam est inutilis opera cinis boni.*

Nam

*Vtile etiam exemplum quiescentis.*

Plinius Paneg.

**M**ekius homines exemplis docentur,  
 qua in primis hoc in se boni ha-  
 bent, quod approbant, qua praeipiunt,  
 fieri posse.

Quid.

**S**ic agitur censura & sic  
 exempla parantur  
 Cum iudex alios quod monet  
 ipse facit,



**V**Rienden, het sijn nutte saecken  
 Datter aen het dorre strant  
 Staet een hoogh, een vierigh baken,  
 Dat geheele nachten brant;  
 Want als ymant coomt gevaren  
 Midden uyt de woeste zee,  
 Midden uyt de stoute baren,  
 t'Wijft het schip een goede ree.  
 Dit is recht het eyghen wesen  
 Van een vroom, en achtbaer man,  
 Die ten Hemel-vvaerts geresen  
 Voor een Baken strecken can.  
 Laet u licht, ô Christen, ryfen  
 Laetet schijnen over al,  
 Ghy moet aen de weerelt wyfen,  
 Hoe en waer men vaeren sal.

Hugo de claustro. Animæ lib. 3.

**S***ic luceat lux vestra coram hominibus; id vero ex hoc fit cum appareat  
 misericordia in affectu, benignitas in vultu, humilitas in habitu,  
 modestia in cohabitatione, patientia in tribulatione.*

Greg. super Ezech, homil. 5.

**Q***ui in occulto bene viuit, sed alieno profectui minime proficit, carbo  
 est. qui vero in imitatione sanctitatis proficit, lumen rectitudinis  
 ex sese multis demonstrat, lampas est: quia sibi ardet, & alyis lucet.*



Qui a une chouette prend des autres oiseaux.

XIV.



Calph. Eclog. 7.

**O** Vinam nobis non rustica vestis inestet,  
 Vidissem propius mea numina, sed mihi sordes  
 Nudaque paupertas, & admiro fibula morsu  
 Obscurant.

Iuuenalis. sat. 3.

*Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat  
 res angusta domi.*

42  
**A**ch vvat heb ic met verlangē  
Menighmael hierop gelet  
Hoe ic vogels mochte vangen  
Met dit eygen vincke-net,  
Maer al vvat ic heb begonnen,  
Wat ic immer heb gestaen,  
Noyt en heb ic yet gevonnen,  
Noyt en heeftet vvel gegaen;  
Dan had ic te bloot geseten,  
Dan begon ic al te vroug,  
Dan had ic den slach vergeten,  
Dan en trock ic niet enough,  
Dan vvast al te stueren vveder,  
Dan te claren Sonne-schijn,  
Noyt en quamer vogel neder,  
t'Scheen ten vvilde nimmer sijn:  
Vraegter ymant nae de reden,  
Waer aen dat het schorten mocht?  
Geensins aen mijn rappe leden,  
En noch minder aende locht:  
Macker, hōort eens sonder jocken  
Hōort den gront van mijn verdriet,  
Vincken moeten vincken locken,  
Sonder vincken vanghtmen niet,  
Vincken heb ic nu gekregen  
Daer ic mede vincken magh,  
Nu soo coomter vinck gesegen,  
Daermen eerst geen vinck en sagh.  
Dit o vrient dit moetje dincken,  
Anders sijt ghy my te dvvaes,  
Niemant vinckter sonder vincken,  
Niemant vister sonder aes.





Seneca Oedip:

**C**noſſum regem timens  
 Alta dum demens petit,  
 Artibus fidens nouis,  
 Certat & veras aues  
 Vincere, ac falſis nimis  
 Imperat pennis puer,  
 Nomen eripuit freto.



**V**V Anneer de vos souct over al  
Waer dat hy roof becomen sal

Soo hy dan coomt ontrent het ijs,  
Soo is het vosje vvel soo vvijs  
Al voren door een snel gehoor,  
Al voren met een vvacker oor,  
Te prouven uyt den vvater-slagh  
Hoe dick de schorse vvesen magh,  
En vint het dan het ijs te svvack  
Soo hout ons reyntje sijn gemack,  
Soo blijft het daer het eerstmael vvas,  
Om niet te vallen inde plas.

Ghy, die in nieuven handel treet  
Daer ghy de gronden niet en vveet,  
Of onder vreemde lieden coomt,  
Het is u nut te sijn beschroomt,  
Het is u dienstigh traegh te sijn,  
En noyt te bouwven op de schijn:  
Ghy neemt dan noyt yet by der hant,  
Of steeck u vingher in het lant,  
En let eerst hoe de baken staen,  
Eer dat ghy verder pooght te gaen;  
Want nieuuv beslagh, en groote spoet  
En dede noyt sijn meester goet.

Cornelius Gallus,

**E**uentus varios res noua semper habet.  
Insidijs nonitas semper amica fuit.



Poëta quidam vetus in Anthologiâ, Sect. i. tit. in Inuidiam.

*Si quis odit ipse quos amat. Deus  
 Se prodit ipsum quod fiet stultissimus  
 Aduersus ipsum namque sese amat Deum  
 Ex inuidia hauriens bilem acerrimam  
 Amare oportet hos Deus quos ipse amat.*

Nazianz. de Inuidis.

*Alienam felicitatem suam interpretantur infortunium.*



**V**Rienden, die het dier besiet  
 Datmen Salamander hiet,  
 Let eens met een sneghen geest  
 Let eens naerder op het beest  
 Let eens wattet hier beduyt,  
 En dan treckter Voordeel uyt.

Als het dondert, als het raest,  
 Als de wint geweldigh blaest,  
 Als het storremt uyte lucht,  
 Soo dat al het wout versucht,  
 Dan soo is het monster wel,  
 Dan soo soucktet enckel spel;  
 Maer als sich een hellen dagh,  
 Schoonder opent alse plagh,  
 Als de sonne lustigh schijnt,  
 Dan ist dat het sit en quijnt,  
 Dan ist, dat het sit en pruylt,  
 Dan ist, dat het sit en schuylt,  
 In een diep, en duyster gat,  
 Daer noyt vrolick dier en sat.

Dit is recht een nydigh mensch,  
 want die krijght sijns hertsen wensch  
 Als het elders qualick staet

Als het ymant tegen gact,  
 Hy is dan eerst recht verblijt  
 Als de gansche buerte krijt:

Maer indien het soet geluck  
 Koomt versachten haren druck  
 Soo dat yder, vrolick wert  
 Siet! dan treurt sijn winnich hert,  
 Siet! dan staet hy bangh en siet  
 Gans onlustigh vol verdriet,  
 Vol gequel, en wrang berou  
 Of hy sielen pijnen sou.

Tis voorwaer een arrem man,  
 Die noyt vrolick wesen kan,  
 Dan als ymant sit en klaeght,  
 Of een diepe smerte draeght;  
 Of die eenigh sit en treurt  
 Als sijn vrient yet goets gebeurt.  
 Vrienden, wat ick bidden magh,  
 Hout u vry van dit bejagh,  
 Gunt u naesten al het goet  
 Dat hem Godes segen doet;  
 Maeckt u van dit monster vry:  
 Droef met droef, en bly met bly.

**C***um sine nube dies, cum tristia fulgura cessant.  
 Tunc fera, tunc volucris, tunc pecus ovne salit;*

**S***ola cauis moribunda gemit Salamandra sub antris,  
 Sola tremens duram corpore plangit humum.*

**T***ristia nulla videt tristi tamen ingemit ore  
 Invidus, & maest à ducit in vrbe choros,  
 Ach miser est, nullis fletum cui fletibus auget!  
 Ach mala sunt, si quis gaudia solus habet,*



Yl, metwyl.

XVII.



Statius.

**D** *A sparium tenuemque moram, mala cuncta ministras  
Impetus*

Ouid.

*Differ, habent parua commoda magna mora.*

**D**E Perse-boom, het vrough gewas,  
 Dat bloeyt gemeenlic al te ras,  
 Soo dat het licht sijn bloem verliest  
 Wanneer het inde lente vriest.  
 Een ander boom, nae mijn verstant,  
 Is wyser hout, als dese plant,  
 Om dat het noyt sijn loof en schiet,  
 Voor dat het groene boomen siet.

Het is beswaerlick aen te gaen  
 Dat niemant oyt en heeft bestaen  
 Want wieder pleeght een nieuwen vont,  
 Die brant vvel licht sijn hollen mont,  
 En isser dan een snegher gast  
 Die beter op de tyden past,  
 Die sietmen dat de vruchten treckt  
 Van dat een ander heeft ondeckt;  
 Dus ghy, die dit en gint bestaet,  
 Siet datje niet te ras en gaet,  
 En vveest niet van te lossen aert,  
 Maer let hoe dat een ander vaert.

---

Seneca Agam,

**P***Roinde quidquid est spacium, & tempus tibi,  
 Quid ratio nequit saepe sanavit mora,*

Seneca.

*Si quid benefactum velis, tempori trade.*



FOMES VIRTUTIS, CALAMITAS.  
XVIII.



Syllius Italicus lib. 7. belli Punici.

*Tanta adèd cum res trepida reuerentia Diuùm  
nascitur.*

Camerarius 58. cent 1.

**F**ortis ab aduersis animus præclarior extat  
Pondere sic pressus surgit acanthus humo,



**A**ls de kallick wort begoten  
 Met een kouden vvater stroom,  
 Dan vvort haere kracht ontsloten,  
 Als ontspronghen uyt een droom,  
 Dan vvort eerst haer vier ontfteken  
 Dat in haer verholen lagh,  
 Dan begintet uyt te breken,  
 Datmen noyt te voren sagh.  
 Als de boomen staen en vechten  
 Met den vvint en sijn gevvelt,  
 Dan ist datse dieper hechten  
 Haere vvortel in het velt.  
 Als de vvijngaert vvort gesneden,  
 En sijn vveeligh hout gesnoeyt,  
 Hy en heeft geen quaet geleden,  
 Want hy des te beter groeyt.  
 Vrienden, geeftet niet verloren  
 Als ghy valt in tegenspoet,  
 Want daeris de Tucht geboren,  
 Daer is oyt de Deught gevoet.

Alio sensu.

**V**iva supersusis calx exardescit ab undis,  
 Crescit ab iniectis flamma fabritis aquis:  
 Sapeputata graues dat vinea saepe racemos,  
 Arta notho Quercus se mage figit humo.  
 Exagitata seris Ecclesia dia tyrannis,  
 Candidior semper candidiorque fuit:  
 Quo magis hac premitur, tanto magis vsque resurgit,  
 Feruet in aduersis relligionis amor.

Ecc 3

CEDENDO



Herodot.

**A** *V* divi viros ad necessitatem redactos praelium instaurasse, & superiorem quam accepissent cladem emendasse.

Cæsar lib. 3. de bello gall.

**P** *L*erumque in spe victoria redintegratis,  
*V*iribus acrius pugnatur.



**A**ls ymant fiet eë wijde gracht,  
 En dat hy met sijn gansche  
 maght  
 Daer geensins over springhen kan,  
 Hy worter noch wel mcester van  
 Indien hy slechts de grepe weet  
 Dat hy maer wat te rugge treet,  
 Want dat verweckt hem meerder  
 vlucht,  
 En draegt hem snelder door de lucht.  
 Is ymant, t'sy dan out of jongh,

Gesint te doen een mcester-sprongh,  
 En dat het eerst niet voort en wil,  
 Die houde sich een weynigh stil,  
 En porre niet te veerdigh aen  
 Maer leere rat te rugge gaen;  
 Want die met reden wijken kan,  
 Dat is voor alleen handigh man,  
 Die veeltijt wel te weghe bringht,  
 Daer haest en kracht niet door en  
 dringht.

**A**rdua res si capta tibi, nec vota secundat,  
 Nec firmet timidas fausta Minerua manus;  
 Vota quidem paulum, sed mox retenda, relinque;  
 Prima quod haud potuit cura secunda dabit.  
 Nonne retrocedens aliquis; rursusque recurrens  
 Per foueam nisu dexteriore salit?  
 Tunc metuenda phalanx animis si forte resumptis,  
 Victa licet primo, rursus ad arma redit.

**H**istrio dum numerat vestigio pauca retrorsum,  
 Mox redit; & docta fortius arte salit,  
 is tibi cum vitij fuerat jam jamque recedens  
 Terga dedisse tibi visa libido fuit,  
 atus es, at vigila; nam mox rediuiua recurret:  
 Hei mihi! quot rediens altius vssit amor;  
 ei mihi! quam multos febris recidiua peremit;  
 Ach quoties victor victus ab hoste redit.

LICEAT



## LICEAT SPERARE TIMENTI.

XX.



Tiber. apud Sueton.

*Boni pastoris est tondere pecus non deglubere*

Salom. Prouer. 30.

*Qui nimis emungit elicit sanguinem.*

**V**Vie Kaerffen met den snuyter nypt,  
 Sie dat hy niet te diep en grypt

Want die het licht te vinnigh snuyt  
 Die bluft oock groote fackels uyt,  
 En heeft dan niet voor fijnen danck  
 Als swarten roock en vuylen stanck.

Wie schapen scheert of menschen schat,  
 Verschoon' het vee, en oock de stad  
 En voor het beste maecket hier  
 Gelijck een suinigh hovenier,<sup>1</sup>  
 Die als hy groene kruyden snyt  
 Voor al haer teeren wortel myt,  
 Want soo hyt anders meynt te doen,  
 Soo draeghtet noyt sijn leven groen.

Alexander apud Plutar.

*Odi hortulanum qui a radice olera excindit.*

Ex Cicer. ad Attic.

*Odi principem qui pennas ita incidit, vt renasci nequeant.*



NEC SUMMA SATIS,  
XXI.



Seneca Trag. 4.

**Q**uisquis secundis rebus exultat nimis  
 Fluitque luxu semper in solita appetens  
 Tunc illum magna dira Fortuna comes  
 Subit libido.  
 Quod non potest, vult esse, qui nimium potest.



**D**E staet-sucht en de klimmer-boon  
 Die singhen veeltijts eenen thoon,  
 Want eerst, wat dat de boom belanght  
 Soo haest die maer een stock omvanght,  
 Strax klimt het trots en moedigh kruyt  
 En boven op, en boven uyt;  
 Soo dat het sich ten lesten streckt  
 Oock daer het rys niet toe en reckt,  
 In voughen dat de schrale wint  
 Daer als een eyghen speeltjen vint.

De staet-sucht, door haer trots gemoet,  
 Die hout hier in gelijcken voet,  
 Sy kent noch pael, noch middel maet,  
 Vermits sy altijt verder gaet;  
 Soo datse voor het leste syveeft  
 Daer sy geen stock of steunsel heeft,  
 En vvort dan eens ter neer geruckt,  
 En met den voet int slickt gedruckt.

Seneca de Beneficiis.

**N***Unquam improbae spei quod datur satis est; maiora enim cupimus  
 quo maiora venerint, intentioque concitatio est Ambitio siue  
 cupiditas in magnarum opum congestu collocata vt flammæ infinita vis  
 acrior est quo ex maiore incendio emicuit.*

Inuenalis de Seiano.

*. . . . . nimios optabat honores,  
 Et nimias poscebat opes, numerosa parabat  
 Excelsæ turris tabulata vnde altior esset  
 Casus, & impulsæ preceps immane ruina.*

CEDENDO VICTOR ABIBIS.  
XXII.



Horat. lib. 2 od 10

**A** *Vream quisquis mediocritatem  
Diligit, tutus caret aboleti  
Sordibus tecti caret inuidendâ  
Sobrius aula.*

Seneca Agamemnu.

**F** *Ælix, media quisquis turbe  
Parte quietus, aura stringit  
Littora tuta, timidusque mari  
Credere cymbam, remo terras  
Propiore legit.*

Ovid.

**C** *Rede mihi, bene qui latuit bene vixit, & intra  
Fortunam debet quisque manere suam.*



45

**G**Hy, die hier het tangher riet  
Vanden wint gedreven fiet,  
Syt verbaest en vraecht het my  
Wat hier van de reden zy  
Dat het riet niet metter daer  
In het water neder slaet,  
Dat het niet in stucken springht  
Als de wint soo vinnigh dringht,  
Daer nochtans een eyke stam,  
Die schier aen den Hemel quam,  
Licht ter aerden vvert geruckt  
Licht ter neder vvert gedruckt,  
Licht daer henen vwort gedrayt  
Alser maer een stooker vvayt;

Hoort de reden, lieve vrient,  
Die voor u gevveten dient;  
Wat niet inder hoochte vvaest  
Dat en lyt als geenen last,  
Dat en vwort niet licht gequelt,  
Dat en vwort niet haest gevelt,  
Door de krachten van de lucht  
Daer van menigh rotse sucht:

Soo het dan noch opte maect  
Mette vvinden overgaet  
Soo en heeftet geenen noot  
Van te vallen inde floot  
Want (gelijck de daet betuyght)  
Selden breect het datter buyght.



SAL SISTIT EVNTEM.  
XXIII.



Gruter. Iamb.

*Nec detrahas nec detrahentes audias.*

Chrysoft.

**S**I quis te pratercunte stercus commo-  
neat, hoc facientem nonne continuo  
conuittio & cōumelia afficias? hoc fac &  
circa detractores non enim sic commotum

Idem Trochaic.

*Equo animo ferre obtrectantes non  
Vacat culpa sua*

stercus illam faetore suscipiente cartilagi-  
nem percillit sicut aliena peccata, excussa  
& vita impura prodita audientium ani-  
mos contristare & exturbare solent.

Als

**A**ls de flecke coomt gekropen  
 Hier en ginder door het huys,  
 Tis al met haer slijm bedropen,  
 Niet een kamer blijfter kuys;  
 Maer de middel is te vinden  
 Om het vuyl, het leelick dingh  
 Op te schorfen, in te binden,  
 Dat het niet te verr' en gingh:  
 Men behouft maer sout te krijghen  
 Datmen op sijn leden stroit,  
 Strax soo sal het neder sijghen,  
 Als het ys wanneer het doit.  
 Als de lust u coomt bekoren  
 En u kruypt ontrent het brein,  
 Geeft den moer doch niet verloren,  
 Maer bewaert u leden reyn,  
 Uyt haer vuyl is wel te comen,  
 Laet maer 't Quaet niet verder gaen:  
 Sout, uyt Godes woort genomen,  
 Kan de sonde tegen staen.

**A***Tria progrediens conspurcat eburnea limax,  
 Perque domum lento glutine cuncta notat;  
 Attu sparge salem, medio vestigia gressu  
 Sistet, in exiguam mox abiturus aquam.  
 Absentis solitus famam maculare sodalis,  
 Dum fauet auditor, dira venena vomit;  
 Increpet hunc aliquis, mox lingua proterva silebit,  
 Nec quo jam liuor progrediatur habet;  
 Ars tua, Mome, jacet, si commoda deficit auris,  
 Nisi faueant homines, ars tua, Mome, jacet.*

A V A R V M





Horat lib. 3. od. 16.

**I**nclusam Danaen turris aenea  
 Robustaque fores, & vigilum canum  
 Tristes excubia munierant satis,  
 Nocturnis ab adulteris;  
 Si non Acrisium, virginis abdita  
 Custodem panidum Iuppiter, & Venus  
 Risissens: fore enim tutum iter, & patens  
 Conuerso in pretium Deo.



**S**Coje kranen vvilt betrappen;  
 Hoort, hoe ghy het moet beftaen;  
 Maeft een deel papiere kappen,  
 En dan lijn daer in gedaen  
 Maer noch moetje niet vergeten  
 Aes te legghen inden gront,  
 Aes, dat dese vogels eten  
 Met een onverfaden mont;  
 Koomter dan een kraen gelopen  
 Om te vullen haeren krop  
 Siet! die moetet haest becopen,  
 Want het kleeft haer om den cop.  
 Willtje giere menschen vanghen,  
 Hoort eens hoet gebeuren can,  
 Hebben is haer gans verlanghen;  
 Geeft, soo wortjer meester van.  
 Daer is dan een gauvve jonghen  
 Die op desen handel past,  
 Thijrsis coomt ooc uyt gespronghen,  
 En hy eet sijn eyghen gaff.

Martial. 4. Epig.

**T**V potes insidias dona vorare tuas:  
 Sic avidus fallax in dulget piscibus hamus,  
 Callida sic stultas decipit esca feras.

Ggg

INSL





31  
EY let hoe soet de linker speelt,  
Hoe soet sijn listich pijpje queelt,  
Ey let eens hoe sijn fleuytje gaet,  
En hoe sijn quackel-beentje slaet,  
Al tot de vogel is int net  
En dat hem r'vlieghen is belet,  
Maer dan soo is het soet geluyt,  
Dan is terstont het speeltjen uyt.

Het is van outs niet vreemt geseyt  
Let op een mensch wanneer hy vleyt.  
Let op een mont die soetjens lacht  
Meer als hy van te voren plaght;  
En daerom segh ick heden noch,  
In schoone woorden leyt bedrogh.

---

Aliter.

**L**oiseleur cauz se sert du doux ramage  
Des oisillons, & contrefaict leur chant  
Aussi pour mieux decenoir le meschant  
Des gens de bien imite le langage.

Italicum dictum.

**C**hi ti fa piu carezze che ne suole,  
O tradito t'ha, o tradir ti vuole



DANTI NON DECEDIT,  
XXVI.



S. Saluianus.

*SI vis tibi esse consultum, si vis aeternam habere vitam, si cupis videre dies bonos, relinque substantiam tuam indigentibus; sint facultates tue alimenta miserorum, sit aulentia tua pauperum vita, ut illorum refrigeria pramia tua sint, ut illorum refectio te reficiat: si enim illi de tuo edent, tu saturaberis; si de tuo bibent, sitis tua eorum ardoremque restringes, te illorum vestitis, vestiet; te illorum apricitas delectabit qui Christum facit heredem, in Christo omnia possidet*

**S**choon het Bietje coomt gevlogen  
 Over al het rickend' kruyt,  
 En, nae dattet heeft gefogen,  
 Treckter was en honigh uyt;  
 Des noch efter omuermindert  
 Blijft de schoonheyt vande roos  
 In haer wesen omvermindert,  
 Mits sy noyt haer glans verloos.  
 Wie den vromen plagh te geven,  
 Ofeen schamel mensche voet,  
 Schoon de lieden daer af leven,  
 Hy en mindert noyt sijn goet:  
 Siet de saeck is soo gelegen  
 Waer men ymant gunste bier,  
 Daer is strax des Heeren segen,  
 Milde deylen arremt niet.

Martialis.

**C***allidus effractâ numos fur auferet arcâ,  
 Prosternet patrios nupia flamma lares;  
 Debitor usuram pariter sortemque negabit,  
 Non reddet sterilis semina iacta seges;  
 Dispensatorem fallax spoliabit amica;  
 Mercibus exstuitas obruet vnda rates;  
 Extra fortunam est quidquid donatur amicis,  
 Quas dederis, solas semper habebis opes.*



... Omnibusansa,  
 Rebus inest . . . .  
 XXVII.



Proculus

*Singulis actionibus aliud comieunt, aliudque tempus ad hoc vel illud perficiendum  
 Sitaque cum Plauto commoditatis omnes articulos oportet scire,*

*... nisi dextro tempore Flaccet*

*Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem.*

*Epictetus.*

**H**abet res unaqueque ansam suam, eaque apprehendenda ei qui feliciter ea uti  
 velit; scire enim quorsum quaque res spectet & quis eiusdem geminus sit usus  
 non minima pars prudentia est.

Ghy



h

**G**Hy, die teere boom-gewassen  
Hebt te raecken metter hant  
Doet het niet als met verstant;  
Leert hoe datje dient te passen  
Datje niet te stijfen grijpt,  
Datje niet te vinnigh nypt.  
Vrient, daer is in alle saecken  
Seker regel, seker wet,  
Daer op dient te sijn gelet:  
Yder heeft sijn eyghen raecken,  
Wie van passe grypen can  
Dat is vry een handigh man.  
Ionghe Maeghden, swacke dieren  
Vrouwen van gedweeghen aert  
Dienen wel te sijn bevvaert;  
Yder heeftse nau te vieren  
Grypt hier niet als nae de kunst,  
Biet hier niet als echte gunst.  
,, Met de oiren grijptmen potten,  
,, Schoone freuyten met de steel,  
,, Vuyle boeven met de keel,  
,, By de vvoorden vangmen sotten,  
,, Stoute gassen by de mou,  
,, Bloode maeghden door de trouw.

Niet

Niet en kander beter passen . Als dat tsamen is gewassen

XXVIII.



Virgil. 4 Æneid.

*S*ed mihi vel tellus optem prius ima debiscat,  
*S*vel Pater omnipotens adigas me fulmine ad umbras,  
*P*allentes umbras erebi, noctemque profundam,  
*A*nte pudor quam te violem, aut tua iura resoluam:  
*I*lle meos primus, qui me sibi iunxit, amores  
*A*bstulit, ille habent secum seruetque sepulchro.



**A**ls van twee gepaerde schelpen  
D'eene breeckt of wel verliest,  
Niemant sal u connen helpen,  
Hoe men souckt, hoe nau men kiest,  
Aen een die met effen randen  
Iuyft op d'ander passen sou;  
D'outste sijn de beste panden,  
Niet en gaet voor d'eerste trou.  
D'eerste trou die leert het minnen,  
D'eerste trou is enkel vreught,  
D'eerste trou die vint de sinnen,  
Sy ist bloemtje vande jeught:  
Nae mijn oordeel tvree mael trouvven  
Dat is veel niet sonder pijn,  
Dry-mael, can niet als berouvvven,  
Want hoe kander liefde sijn?  
Hout u eerste lief in vveerden,  
Eerste met een vollen sin,  
Tis een Hemel opter eerden,  
Sooie paert uyt rechte min,

Mimus.

*Habent locum maledicti crebra nuptia.*

Nam.

*Vidua & sua & aliena vitia novit.*

Hhh

NON



NON TE QVÆSIVERIS EXTRA.  
XXIX.



Alciatus.

**A**spicis aurigam currus Phaethonta paterni  
 Igniuomos ausum flectere solis equos  
 Maxima qui postquam terris incendia sparsit  
 Est temere in sesso lapsus ab axe miser.  
 Sic plerique rotis fortuna ad sidera reges  
 Euecti, ambitio quos iuuenilis agit,  
 Post magnam humani generis clademque suamque,  
 Cunctorum pœnas denique dant scelerum.

**A**ls het smout niet uyt en walt,  
 En niet in het vier en valt,  
 Soo en rijster nimmer vlam  
 Die den kock sijn boter nam;  
 Maer de meyt blijft omverlet  
 In het smelten van haer vet.

Een die in sijn palen blyft,  
 En geen stouter handel dryft,  
 Als hy by sijn ouders sagh,  
 Of als hy te voren plagh,  
 Die blijft meester van het stuck,  
 En ontgaet het ongeluck  
 Dat een ander licht beklemt,  
 Die op dieper waters swempt

Vrienden, blijft in u gevvest,  
 Dat is alle menschen best;  
 Selden isset datmen klaeght,  
 Daermen niet te veel en vvaeght.

Ouid. Met.

. . . . . *Anceo nocuit temeraria virtus.*

Seneca, Hercule furente.

. . . . . *Nemo se tute diis  
 Periculis offerre tam crebris potest;  
 Quem sepe transit casus aliquando inuenit.*





Iuven. sat. 10.

... nulla aconita bibuntur  
 Ficilibus, tunc illa time cum pocula sumes  
 Aurata, & lato setinum ardebit in auro.

**P**iscator piscatorium rete è mari extrahens maiores quidem pisces habuit, eosque in  
 terram expandit; minores vero pisciculi effugere in mare. Apologus nam plerumque

Magna ruunt, inflata, crepant, tumefacta premuntur.



**G**Efellen, die hier stille staet,  
 Ey fiet eens watter omme gaet,  
 Besiet het yser en het stael,  
 Besiet het ander slecht metael,  
 Daer loot en tin om hooghe dryft  
 Daer fietmen dat het gout in blyft,  
 Daer isset dattet sincken moet,  
 Gelijck een back-steen inde vloet,  
 Vraeght ymant nu vvat dit beduyt?  
 Die trecker desen regel uyt,  
 De groote lieden draghen last,  
 De groote lieden raecken vast,  
 De groote raecken in gequel  
 Daer veeltijts eenigh slecht gesel  
 Magh sonder noot en sonder nyt  
 Af leven sijnen ganschen tyt.  
 Siet! als de lucht met donder raest,  
 Of dat de vvint gevvelldigh blaest,  
 Soo vvorter niet soo seer gequelt,  
 Soo vvorter niet soo licht gevelt,  
 Als yet dat hoogh is op gegroeyt,  
 Maer t'laeghe dal is ongemoeyt,  
 Want noyt en trofde donder-slagh,  
 Dat neder opter eerden lagh.

Horat. lib. 2, od. 10.

**S***æpius ventis agitatur ingens  
 Pinus, & celsæ graviore casu  
 Decidunt turres feriuntque summos  
 Fulgura montes.*

Hhh 3

Hieran



*Gracum Epigramma Erasmus noster sic vertit.*

**A** Iaci datus ensis ab hectore, baltheus Aiace  
 Hectori, utrique suum donum erat exitio.  
 Atque ita ab hoste hosti veniunt lethalia dona,  
 Quae studij specie fata necumque ferunt.

**D**E kreeft can niet gewelt den oester niet gewinnen,  
 En daerom gact het dier een loofen vont versinnen,  
 Een key van schoone verf hy vanden oever raept,  
 En goyt die inde schelp, ter vvyl fy leyt en gaept:  
 Siet vvat een slim geschenck! siet daer den oester open!  
 Hy leyt als sonder kracht, sijn vis vvort uyt gesopen:  
 Ach! tis vermomde gunst die ons in lijden brenghet,  
 De gift, die is vergif vvanneer een vyant schenct.

ΕΧΘΡΟΝ ΔΟΡΑ ΔΑΔΡΑ.

**C**Lausa diu frustra luctatus ad ostrea cancer,  
 Vincere quod nequeas viribus, arte cadet,  
 Dixit; & é ripâ miuidos legit ore lapillos,  
 Hostis abest, ad sunt munera, pande fores.  
 Ostia non claudenda patent, vorat ostrea Cancer  
 Hei mihi! quam nocuum munera virus habent.  
 Suspecta fugâ dona manus, latet uncus in escâ;  
 Si quis ab hoste capit, munera funus erit.

Aliter.

**L**ibera concha domum clauditque aperitque vecissim,  
 In gremium donis dum modo non sit iter;  
 At semel admissus, Cancro jaciente lapillus  
 Semper ad obsequium tecta patere iubet:  
 Cancer eat, redeat, spoliet, rapiatque, feratque,  
 Quidquid agat, nequit, heu! claudere Concha domum.  
 Concha tibi mulier nequam sit Cancer adulter;  
 Hoc satis est, lector, cetera mente nota.

IMPROBITAS



IMPROBITAS PENA IPSA SVI.  
XXXII.



**F**lit pecus ignavum, fit fucus, inutile pondus,  
 Dum pueros nocuâ cuspide pungit apis;  
 Qua ferit, ecce! perit; dat vulnera, fertque vicissim  
 Sed grauius vulnus vulneris autor habet.  
 Qui malus est alyis, sibi pessimus heu quibus intus  
 Improbitas fureis exagitata fremit!  
 Tuta potest mens esse, nequit securâ nefandis;  
 Nam sibimet tot tor mens mala semper adest.

**V**Anneer de felle By geneyght om haer te wreken,  
Heeft met haer boose straelen teere maeght ge-  
steken,

Schoon sy de vrijster quetst, sy gaet haer angel quijt,  
Sy wort een dorren holm, en dat voor alle tijt.

Dit is de rechte loon van die een ander plaghen,  
Dat sy het meeste leet in haeren boossem draghen;  
Een boof-wicht, wien hy quelt, hy quelt sijn eyghen geest,  
Want schoon hem niemant jaeght soo is hy doch bevreest.

**D***Vm legit ore fauos dum prata nemusque pererrat,  
Non sibi non alijs noxia vivit apis;*

*Cuspide sed teneras postquam ferit illa puellas,  
Hac semel amissa nil nisi fucus erit.*

*Vita cui studijs abijt iuuenilis honestis,*

*Huic vigor extremum perstat ad vsque diem:*

*At leuis in luxu cui turpiter acta iuventus,*

*Huic dabit estatum curua senecta latus.*

Anders.

**S**Oo langh de snelle By gingh om de bloemtjens sweven;

Soo leyde het geestigh dier een fris en vrolick leven,  
Maer doen het metten straelen de jonghe maeghden stack,  
Doen bleef het sonder kracht en vuyter maten swack.

Wat heeftet menigh man, doch al te laet, vtrdroten

Dat hy, eylaes! te vrough sijn pijlen had verschoten;

Hoe menigh vvorter stram, door al te rap te sijn!

Siet! nae te blijden jeught, soo coomt gevvisse pijn.



FACIT OCCASIO FVREM.  
XXXIII.



**N**on rubus euulsâ lanuzine compleat hamos,  
 Vellera ni dumis affricuisset ouis :  
 Ach! quoties fures, quoties occasio mæchos.  
 Fecit, & obscuras suasit inire vias :  
 Cum scelus ambiguum est nec adhuc stat certa voluntas,  
 Impellit dubias fasque locusque manus.  
 Hic mihi vis bonus est, nec simplice laude canendus ;  
 Qui bonus est tuto, cum malus esse potest



*Vitare peccatum, est vitare occasiones peccati.*

**E**Y segh eens, schaepje segh; wat isser al te klaghen  
Wat geefje doch de schult aen dese doren-haghen?

Ic sie dat u de reys niet wel en is geluckt,  
Ic sie u beste vacht met vlocken uyt gepluckt;  
Maer hadje by den hoop of inde koy gebleven,  
Soo hadder niet een braem aen uvve vacht gevreven:  
Maer siet! het Meysje riep als met een grammen sin,  
Hoe coom ic aenden boef? en liet hem sellef in.

**V***elleris in tactum spinas violasse decorum  
Desine stulte bidens, nocte dieque queri;*

*Veprelis num caula riget? desiste vagari,*

*Nemo domi vellus qui tibi vellat erit.*

*Ania sed petulans procul a grege lustra pererrans*

*Ispra rubos demens in tua damna vocas.*

*Audaces corrupta manus licet vsque reclamet,*

*Virginitas domine proditione perit.*

**H**Oe can het doren-hout van ruychte suuyver blijven  
De vvyll het dertel schaep daer aen bestaet te vvrijven?

Wie ist dien niet en dorst en niet met eenen drinct

Wanneer de koele Wijn staet voor hem op en springht?

Gelegen stont en plaets vervvecken quade streken,

Doet vlas en vier by een, het sal terstont ontsteken,

Dies ist een eerlick hert, een vroom en defstich man,

Die in sijn vroomheyt blijft oock daer hy anders kan.

INVISI NEMO IMPERIA RETINUIT DIV.  
XXXIV.



Seneca.

*Qui vult amari languidâ regnet manu.*

Salust.

**Q**ui benignitate ac clementiâ imperium temperavere,  
Hic candida & leta omnia fuisse.



**A**ls de most te nau bedwonghen  
 Leyt en vvorstelt leyt en sucht,  
 Sonder adem sonder lucht,  
 Siet! dan doet hy vreemde spronghen,  
 Siet! dan rieckt de gansche vloer  
 Nac de dampen vande moer:  
 Alle banden, alle duyghen,  
 Die het vry het edel nat  
 Hielden in het enghe vat,  
 Moeten vvijcken, inoeten buyghen,  
 Voorde krachten vanden vvijn,  
 Hoe gevveldich datse sijn.  
 Als een Koningh vrye lieden,  
 Op een ongevvooenen voet,  
 Uyt een trotsen overmoet,  
 Alte vinnigh vvil gebieden,  
 Daer en is geen tvvyfel aen,  
 Of ten moeder qualick gaen.  
 Strenghe princen, harde vorsten,  
 Die met al te nauvvnen bant  
 Drucken op het gansche lant  
 Doen het al in stucken borsten.  
 Want een rijck van enkel dvvangh  
 Duert gemeenlijck niet te langh.

Imperium perit imperio.

**A**ngusto dum clausa cado noua musta premuntar,  
 Spiritibus pandit rima nec ulla viam,  
 Proficiens tandem generosum carcere nectar  
 Ambrosio totam proluit nubre domum.  
 Durius imperium fit libertatis origo,  
 Imponant populo mollia frena duces:  
 Abrogat imperium sibi qui nimis ardua poscit,  
 Et sine lege gregem Rex sine lege facit.



NISI LÆSA, PERIBIT.  
XXXV.



Senec. Oæt.

**R**egenda magis est  
Feruida adolescentia.

Horat. 3. Carni. 24.

Et tenera nimis  
Mentem asperioribus  
Formanda studijs.

Virg. 3 Georg.

**T**ves ad studium atque usum formabis agrestem  
Iam vitutos hortare, viamque insistere domandi,  
Dum faciles animi iuvenum, dum mobilis at as,

**K** Astagnen sijn van desen aert,  
 Wanneer men haer te nauwe spaert,  
 Te nauw haer rauwe schorsche myt,  
 En inde sijden niet en snijt,  
 Dat sy dan even aenden heert  
 Geen nut en doen aen haeren weert,  
 Want, mits haer ongesneden huyl,  
 Soo berster al het voordeel uyt  
 Haer keest verspreyt haer inde lucht  
 En laet de schellen sonder vrucht.

Dus gacret dickmael met de leught,  
 Die noyt wil buygen nae de deught  
 In dien men laet het dertel kint  
 Gelijck men dat van eersten vint:  
 Want sonder hant daer aen te slaen  
 Soo berftet licht van enkel vvaen,  
 Dus vvie hier vvenst een nut gevas.  
 Die laet het niet gelijk het vvas.

Plutarch. in vita Themist.

**T**hemistocli pedagogus dicere solebat, nihil mediocre futurus es, o  
 Puer, nam aut magnum bonum eris reipublicae, au magnum ma-

im.  
*Generosa indoles si accedat recta institutio magno bono est patria, sin  
 glecta ad vitia degeneret ingens adfert malum.*



Ach frustra tentatur amor cum friget vterque.

XXXVI.



**A**ch! durus pater est, certam mihi scripsit amicam;  
 Hanc ego non possum, cogor amare tamen:  
 Cum subit illa mihi, gelidus stupor occupat artus;  
 Nec minus illa suo pectore frigus alit:  
 Alloquor hanc titubans, alio mens leua vagatur,  
 Hac quoque nil animo quam sua pensa gerit,  
 Risit Amor, geminasque trahens sine lumine tædus,  
 Hac vestri ardoris sijnbolo, dixit, erunt,



**E**n, dien ick hier niet noemen  
magh,

*Die dede lestmael dit beklagh;  
het dacht my nut dat ic het schreef;  
Op dattet inde werelt bleef.*

Mijn Vader is van hardē aert  
Hy wil dat ic sal sijn gepaert  
Met eene tegen mijnen sin,  
Met eene die ic niet en min;  
En sy is even soo gestelt  
dat haer de liefde niet en quelt,  
Want als ic met haer sprekē sal  
Dan sie ic staegh mijn ongeval,  
Sy is soo vreemt so wonder vys  
Sy is soo cout gelijck een ys,  
En als ic maer op haer en kijck,  
soo wort ic strax ooc haers ge-  
lijck.

Ic bid u, Vader, vvat ic can,  
En maect my geen bedwongen  
man,

Men perft geen menschē tot de  
trou,

Mē leyt geen vryers byde mou,

Mē paert geē vryster tegē danc,

Mē set geē liefde door bedvvac

Het vryen is en vrye saeck

Of anders isset sonder smaeck,

Dus, vader sooje vā my vvacht,

De vonkē tot eē nieu geslacht,

Wy tvvee gelieven even cout

En dienen niet te sijn getrou,

Want van tvvee keerffen son-  
der vlam,

Noyt eenigh licht in huys en  
quam.

*Caricles, apud Achillem Statium,*

**P**ater, inquit, divitijs inhians  
Ingratum mihi affinitatem

Affectat: me miserum! pecunie

Trador ut uxori mancipium sum

*Vid. Cyprian. de spons. pag. 236.*

QVOD GRAVE, DELECTAT.

XXXVII.



Juvenal. sat. 13.

. . . . Dicimus autem.

**H**Os quoque felices qui ferre incommoda vita  
Nec iactare iugum vitâ potuere magistra

Sil. Ital. lib. 10 Belli pun.

**H**Os mulcens quæstus Fabius, de forme docebat  
Cladibus irasci, vulgumque arcebat ab ira;  
Aduerfis etiam frangi non esse virorum.

**D**E feyl-steen is een edel dingh,  
 Vermits hy noyt aen stroom en hingh,  
 Vermits hy noyt en is soo dvaes  
 Te moeyen met een vijse-vaes,  
 Maer treckt alleen het vichtrigh stael  
 Ofeenigh ander svvaer metael,  
 De deught die vvort dan eerst gevoet  
 Als sy haer kracht gebruycken moet,  
 Want sy is vuyter acrt gepast  
 Met hoogh beleijt, en svvaren last.

---

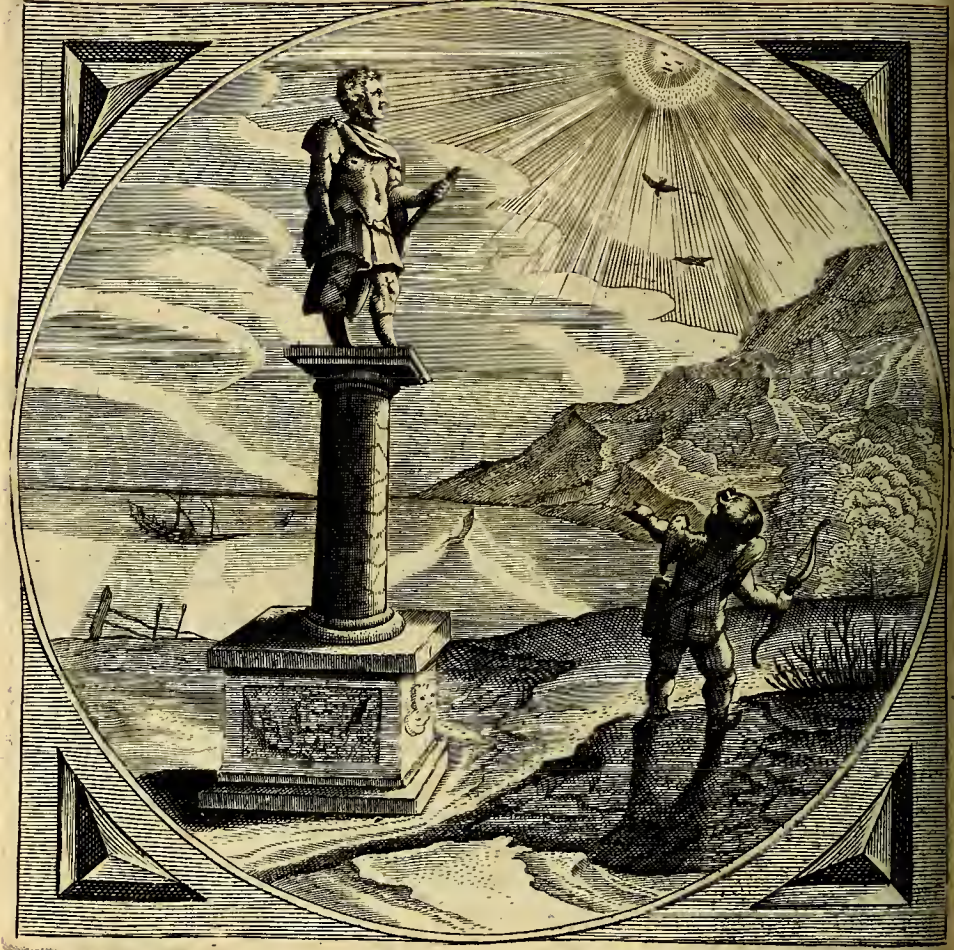
Pingue solum lassat, sed iuvat iste labor.

**A**spicis *ut chalybis trahat ardua pondera magnes,*  
 Huic leue si dederis stramen, inermis erit.  
*Quid venamur opes, & vilia stramina mundi?*  
*Quidue voluptatum molle tenemus iter?*  
*Id pulchrum quod pondus habet petit ardua virtus*  
*Quodque leue est pretium non putat esse sui:*  
*Tunc magis effulget, magno cum constat honestum*  
*Enthea mens facili non amat ire via.*



Iudice vulgo  
Non sapit infœlix.

XXXVIII.



**Q**ui modo sole repens vastos dabat ore boatus,  
Mutus erit memnon, Phæbe reconde in bar  
Qui modo dictus eras & doctus, & ore disertus.  
Iam nihil eloquij, iam nihil artis babes,  
Quærenti causam, vox hæc mihi verberat aures,  
Qui nil solis habet, nil habet ille satis.  
Scilicet ingenium fatis hebetatur iniquis,  
Lataque cum fugiunt dos sua quemque fugit.

**D**Aer is wel eer een beelt geweest,  
 Gelijkmen by de schryvers leeft,  
 Dat, als de son daer over heen  
 Met haer vergulde stralen schein,  
 Gaf vuyten mont een hellen klagh,  
 En dat by wijlen uren langh  
 Maer als daer nae de gulde vlam  
 Haer schoone stralen vveder nam;  
 Of dat de nedergaende son  
 Niet meer daer over schijnen con,  
 Dan bleef het beelt daer stille staen,  
 Het schein sijn vier vvas uytgegaan.

Dit sietmen noch aen menigh mensch,  
 Want als het gaet naer herten vvensch,  
 Dan is hy door syn klouck verstant  
 Aensienlick door het gansche lant  
 Want al vvat hem coomt uytten mont  
 Dat hout men voor een klouken vont  
 Maer als de gulde Sonne scheyt,  
 Soo slaept terstont sijn gans beleyt,  
 En al sijn lof die smelt als ys;  
 Diet qualick gaet hiet nimmer vvijs.

Ouidius.

*Ach! sensus cum re consiliumque perit.*





Fallitur ingnotis, aut fallit amator in oris.

**V**T Cephalum Venetis fallat piscator in oris  
 Prefigit parua lumina magna rati  
 Mox piscis qua teda micat salit inque phaselum  
 Cum rait inpradam navita promptus adest  
 Quid tibi cum flammis cum sicut tua regna sub undis  
 Quid salis in in Cymbam stulte natate tuam est  
 Ni capiat vel fraude capi vel fallere quemquam  
 Errat in ignoto littore si quis amat.



**D**Aer is een visch van outs bekend,  
Die blijft niet in sijn Element.  
VVant als een visser, of sijn maer,

Op desen vis uyt vissen gaet,  
Soo neemt hy noyt een listigh net,  
Hy neemt geen loose fuycken met,  
Maer set een sackel op de snuyt.  
Van sijn bedriechelicke schuyt,  
En koomt soo vletten op den stroom,  
Daer krijght de vis een minne-droom,  
VVant als hy siet dien schoonen glans,  
Soo keurt hyt voor een goede kans,  
En, mits hyt t' listigh vier bemint,  
Soo koomt hy swemmen voordien wint  
En springht dan veerdigh inden boot,  
Dat is, te midden inden noot;  
VVant met de malle springh geschiet,  
De visser staet niet slecht en siet  
Maer grypt terstont de sotten vis,  
Die moet dan blijven daer hy is,

Al wie uyt heeten minne-brant

Gaet vryen uyt sijn eyghen lant  
En aengedreven vande lust,  
Begeeft hem naer een vreemde kust,  
Daer hy de gronden niet en kent  
Daer hy de lucht is onghewent,  
Daer hy al siende niet en siet,  
Die koomt wel licht in groot verdriet,  
VVant hy is dickmaels opegevat  
Eer dat hy recht ter neder sat  
En als de kans eens is gewaeght  
Dan isstet al te laet geklaeght,  
VVel vryers, hoort een cort besluyt,  
En treckter desen regel uyt,  
VVie als hy vryt, te verre vlieght  
Die wort bedroghen, of bedrieght.

QVOD

QVOD LATET, ID PRESTAT.  
XL.



Augustin. de bono coniugali.

**I**N bono licet annoso cōiugio & si emar-  
 Luerit ardor atatis, inter masculum &  
 feminam, viget tamen ardor charitatis  
 inter maritum & uxorem.

Salustius.

**P**reclara facies, magna diuitia ad h  
 vis corporis, & alia huiusmodi or-  
 nia brevi dilabuntur, at ingenij pracla  
 facinora, sicuti anima, immortalia su.



**A**l wat ymant inde roos  
 Voor sijn ooghe-lust verkoos,  
 Aerdigh wit of purper-root,  
 Dat is inder haesten doot,  
 Dat is inder haest gedaen,  
 Dat is inder haest gegaen;  
 Maer de reuck, haer beste deught,  
 Die behout haer eerste jeught;  
 Want al light de teere bloem  
 Sonder eere sonder roem  
 Siet! de geur, die binnen lagh,  
 Is nu beter alse plagh.  
 Alwat schoon of aerdigh hiet,  
 Wat men aen het ooghe biet,

Dat vergaet in korten stont,  
 Want ten heeft geen vasten gront;  
 Maer een stilleen saght gemoet,  
 En het vorder innigh goet,  
 Dat is t'gunt sijn wesen bout,  
 Schoon alwort het lichaem out,  
 Schoon het nietigh vleys bederft  
 En het weeligh bloet versterft.  
 Ghy dan, souckte je waere vreugt,  
 Souckt alleen de waere deught,  
 Souckt alleen dat binnen schuylt,  
 Niet dat uyt de leden puylt,  
 Want alwat het ooghe siet,  
 Is in haest maer enkel niet.

**N**on Peccant tantū illi qui vxorem ducunt in eum finem  
 vt pulcritudinem eius delibent, sed etiam politicè male  
 agunt, nec suis commodis satis prospiciunt, sicut enim amicitia  
 quę in voluptate fundata est, instabilis vocatur, Aristoteli 8.  
 Ethicor., eo quia voluptas cum ætate mutatur in horas; ita &  
 amor coniugalis fixo nequit herere pede quę tam fugaci immi-  
 titur fundamento.

**C**Vr desidero Bibulæ fertorius ardet?  
 Si verum excrutias facies non vxor amatur,  
 Tecs rugæ subeant & se cutis arida laxet  
 Fiant obscuri dentes oculique minores  
 Collige farcinulas dicet libertus, & exi  
 Iam gravis es nobis.



VT STRANGVLET, AMBIT.  
XLI.



**A**mplexus hederam viridi dare dixeris vltimo  
 Dum ramis ramos ambitiosa ligat,  
 Arbor at, in fido nimium dum fidis amico,  
 Non expectato funere raptā perit.  
 Ne quemquam patiāre tibi nimis esse sodalem,  
 Ante fides hominis quam sit aperta tibi;  
 Sepe sodalitij sub imagine perdit amicum,  
 Non satis ex vero si quis amicus eris.

**V**V Anneer het klim de boom omvanght,  
En om sijn gulle tacken hanght,  
Of aen sijn groene schorse kleeft,

Het schynt al waer het vry beleeft,  
Het schynt (nae datmen buyten siet)  
Dat i' kruyt den boom sijn liefde biet,  
Maer daer het ooghe niet en gaet  
Daer schuylt, o vrient daer leghr het quaet  
Daer isfet dat het dieper grijpt,  
Daer isfet daer het harder nijpt;  
In voughen dat het jeughdigh hout  
VVort dorr, en voor sijn jaren out,  
Daer staet het dan, gelijk een stock,  
Gelijk een leven-loosen block,  
Bedroghen van een loosen vrient  
Die noyt soo ver gelooft en dient.

Ghy, die u in dit groote wout,  
Dat is hier inde weereit hout,  
VVet dattet niet al vrienden sijn  
Die op u lacchen, na den schijn,  
Maer hout dat onder soet gelaet  
Schuylt dickmael niet als eyghen bact,  
Of dat oock onder soete jock  
VVel somijts steeckt een oude wrock,  
Ghy daerom geeft u liefde niet  
Aen yder die u liefde biet  
Maer eerst op alle saecken let  
Eer datje sucht of gunste set,  
VVant die te licht een vrient verkieft  
VVel licht sijn vrient en al verliest.

Achilles apud Homerum i. Iliad.

**I**S mihi iuxta inuisus et atri limina ditis,  
Qui verbis aliud prodit quam mente volutat.



Haest en is geen spoet , Veerdigh rijck en is niet goet.

XLII.



Latinum dictum.

*Celeritas in famis naufragijs.*

Gallicum Proverbiu.

**Q** *Vi en un an veut être riche, à la moitié on le pend.*



**G**Hy vrient, die hier dees Ente set,  
 Hebt op u stuck niet wel gelet;  
 Want wieder oyt een grooten tack  
 Op eenigh jeughdigh boomken stack,  
 Om dat als met een snelle vlucht  
 Te brenghen tot een raffe vrucht,  
 Die gaet voor seker al te ras,  
 En mist voor eeuwich sijn gewas;  
 Ghy gaet vry tragher, weerde vrient,  
 Dat is dat hier, en elders dient.

Wie oyt sich met een snellen spoet  
 Wil brenghen tot een maghtigh goet,  
 En pooght in haesten rijck te sijn  
 Die vint sich veeltijts inde pijn,  
 In noot, in droefheyt, in gevaer,  
 En mist het dickmael allegaer,  
 Tis seker, al te veerdigh rijck  
 Js selden sonder ongelijck;  
 Maer goet dat traegh en lanckaem vest,  
 Dat is de menschen alderbest.

Hispanicum Adagium.

**P***Oco a poco van a lexos ij corriendo a mal lugar.*

Gallicum Adagium.

*Peu a peu va-on bien loing, & en courant en mauvaise place.*

CYPIDINIS LOCULI PORRO VINCTI  
 XLIII.



Cupidinis loculi, porro vincti.

**P**inea nux dura circum vallatur amictu,  
 Et rigido clausas cortice serunt opes;  
 Si tamen hanc tepido foveat modo flamma calore,  
 Nucleis è facili cortice sponte fluet;  
 Qui modo diuitias tenebris damnabat avarus,  
 Inque cauam nummos defodiebat humum,  
 Prodigus effusus vomit aurea dona crumenis;  
 Vnde fit hoc? Gelidum pectus amore calet.



**O**f schoon de vruchten vanden Pijn  
 Soo hart, gelijk als keyen, sijn,  
 In voughen dat een handigh man  
 Daer uyt geen noten krijgen can,  
 Al slaethy daer op menigh mael  
 Met yser of met vinnigh stael,  
 Nochtans, dit alles omverlet,  
 Soo ghy die voor den viere set,  
 En laetse daer een wyle staen  
 Gewis de block sal open gaen;  
 Het vier dat heeft een wonder cracht  
 Het maect ooc harde quaften sacht,  
 Het koockt en stooft, het leyt en werct,  
 Meer als het ooggh van buyten merct,  
 Maer letter op, wy spreken hier,  
 By sonder van het minne-vier,  
 Ic heb vvel eer een man gekent  
 Tot sparen vuyter aert gevvent,  
 Hy vvas soo boven maten vreck,  
 Hy at by nae sijn eyghen dreck,  
 Hy sloot het op al vvat mer at,  
 Maer boven al sijn ouden schat,  
 Al vvat hy deelde, vvat hy vvon,  
 En sagh schier noyt de gulde son,  
 En sagh geen stralen vande maen,  
 Maer moefte staegh gesloten staen;  
 Geen vrient, of maegh, of schamel bloet,  
 En conde buyghen sijn gemoet  
 Dat hy van hem yet trecken sou  
 Voor hongers-noot of strenghe kou;



En of hem schoon een Voorts bevanght  
 Die hem tot aen de siel pranght,  
 Hy lijdt de steken vande pijn,  
 Hy wil geen vyfen Medecijn,  
 Geen vuylen apotekers dranck,  
 Hy braeckst alleen maer vanden stanck;  
 Dan vrienden daer en schortet niet,  
 Maer gelt te geven is verdriet.

T'geviel eens onder dit beslagh,  
 T'geviel eens op een blijden dagh,  
 Dat onse vreck soo verre quam,  
 Daer hem omvingh een snelle vlam,  
 Een felle straël, een innigh vier,  
 En t'quam hem van een gheestigh dier,  
 Dat wast dat hem in haest becroop,  
 En sachtjens in den boesem sloop.

Siet daer terstont een vreemt beleyt,  
 Siet daer een selfaem onderscheyt,  
 Siet eer het ymant denken can  
 Jan Tayaert is een ander man;  
 De beurskens van sijn groote tas,  
 De laykens van sijn gansche cas,  
 Sijn hant, die eerst soo vinnigh sloot,  
 En noyt aen ymant gunst en boot,  
 Die ginghen open al te mael  
 Juyft soo ghelijck een Sonne-straël  
 Een treurigh bloemken open trect,  
 Dat met den rijm lagh over dect;  
 Hy biet, hy schenct, ment weet niet hoe,  
 Hy geeft gelijk een meysche Koe,

Hy sent geduerigh aende maeght,  
 Alwat de Ionckheyt vvel behaeght  
 Een schoone Pluym, een franse beurs,  
 En stoffe tot een onder keurs  
 En syde bloemen dier gekocht,  
 En stricken nae de kunst gevvrocht,  
 En rieckend' pocyer voor het haer,  
 En hantschoen, meer als seven paer  
 Aluyt het weeligh Britten-lant,  
 De beste diemen immer vant,  
 En dan noch dinghen sonder end  
 Die ons Parijs te kopen sent;  
 Voor al ooc frayheyt hier gemacct,  
 Die vry vvel nae den gelde smaect,  
 Ten eersten ketens menigh fout  
 Van dit en dat, van enkel gout  
 Dan vvayers met een goude steel,  
 Dan schoone peerels om de keel,  
 Dan baggen die aen alle cant  
 Sijn als geboort met diamant.

Maer daer en blijftet geensins by,  
 Daer coomt al meer uyt dit gevry  
 De miltheyt gaet men vveet niet vvaer,  
 Het krijghter al een nieuwve laer.  
 Een mart-stuck, of een kerre mis,  
 Wat maer ontrent de vrysteris,  
 Men souct maer oorfaeck over al  
 Hoe datmen eerlick geven sal;

Ken vveet niet vvaermen desen man  
 Bequamer by gelijcken can

Als met de vrucht dien harden quaest,  
Die aende steyle Pijnen vvaest;  
Vermits die noyt eens open gaet  
Dan alse by den viere staect.

Niet dat een stramme beurs ombint  
Als Venus en haer dertel kint;  
Want vvieder past op haer gebot  
Die krijght een kasse sonder slot;  
Maer boven al een oude vreck  
Die is hier uyter maten geck,  
Want tis van outs dat out en mal  
Is uytgelaten boven al.

---

Sufficit vna.

**F***Vnditus herentes extirpet in arbore ramos,  
Quisquis adoptiue germina frondis amat.*

*Funditus ille vagos animo deturbet amores*

*Germina legitimi quisquis amoris amat.*

*Vt bene legitimi constant tibi fœdera lecti,*

*Tollenda est animo turpis amica tuo.*

*Vna voluptatis partem ferat, vna doloris,*

*Vna tibi lecti sit comes, vna cibi:*

*Cum satis vna domus: Coquus vnus, & vna catella,*

*Cur ferat det sociam que sociata tibi?*



- this 44th. plate  
not mentioned by  
Loudwig and Proz  
- but see De Vries 89.





**A**ls het Entjen is geset  
 Alle tacken doen belet,  
 Daerom vvat ter sijden groeyt  
 Dient ten nauften afgelnoeyt,  
 Maer dat nae de hemel vvaft  
 Daerop dient te sijn gepast,  
 Want dat inder hoochten fyveeft  
 Dat is dat de vruchten geeft.

Rechte stamme, Christen mensch,  
 O! besnijt u aertsen vvensch,  
 Wat behaeght u dit en dat,  
 Groote staten, groote schat?  
 Ach! dat al is anders niet  
 Als dat van ter syden schiet;  
 Als dat enkel hinder doet  
 Datje niet en vvort gevoet,  
 Datje, met een volle sucht,  
 Niet cont stygen inde lucht,  
 Weert dan van u gave stam  
 Al vvat u het voetsel nam.  
 Siet! dit is de vvaere leer,  
 Een is noodich, sonder meer.

---

Sufficit vnum.

**Q**uid mihi vobiscum est, humiles mala pondera rami?  
 Vos aliquis lateri demetat ense meo:  
 Nulla datis, vel si qua datis, non mitia poma,  
 Non pyra, non vobis aurea mala rubent.  
 Ne mihi, recto qui tramite vergit in astra,  
 Sarculus ille mihi solus alendus erit.  
 Dummodo se mihi det, tollat Deus, omnia tollat.  
 Tollere me prohibet quidquid in astra caput.

F I N I S.



Ribes nuptianum



= Maccheroni-plinditje No 3 /

## A R G U M E N T U M.

**A** Nna, rudem justi dum *Phyllida* sentit amoris,  
 Et paphijs vacuum pectus habere dolis,  
 Fræna nimis laxas petulantibus, inquit, ephebis;  
 Est opus vt monitis erudiare meis.  
 Virginis officium castique Cupidinis artes  
 Nos amor, & brumæ ter docuère novem.  
 Me duce carpe viam, ne te malus auferat error,  
 Dedaleâ Veneris regia fraude lateret.  
 Talia dum memorant, alternaque carmina dicunt,  
 Non procul a thalami limine, dicta noto.  
*Phyllis* amore novo, stimulisque agitata iuventæ,  
 Incipit ingenuo sic prior ore loqui.

**A** Ne voyant *Phyllis* d'un juste amour esmeue  
 Et avoir le cœur franc sans fraude ny sans dol  
 Elle luy dit tu lasche a ton amour le vol  
 De vers les Iuvenceaux par les rays de ta veue,  
 Il faut prendre conseil de moy en cest affaire  
 Certè il te faut servir de mes enseignemens  
 Pour scavoit de l'amour les saintz gouvernemens  
 Depuis vingt & sept ans je scay ce qu'il faut faire  
 Guide toy selon moy de peur d'estre trompée.  
 Et d'estre en un destroiët ou en mauvais chemin  
 Car on en voit plusieurs du jour au lendemain,  
 Lesquelles sont bien tost prises a la pipée.  
 Ce pendant qu' Anne parle & discourt en ce point  
*Phyllis* pleine d'amour l'interrompt tout a l'heure,  
 Et parle la première aupres de sa demeure  
 D'une gaye façon se mettant bien a point.

## PHYLLIS.

**D**Vm geminas nuper, per tecta paterna, columbas  
 Conspicio dulci jungere rostra sono,  
 Palmaque forte subit, sterili miserabilis umbrâ.

Suspirat socium dum procul esse marem,  
 Moxque, vel aspectu cari propiore mariti,  
 Ridet, & agricolam fertilitate beat;  
 Alma Venus, dixi, *moriar nisi nubere dulce est.*

Et loquor, & tacito pectore serpit amor.  
 Arboribus suus ardor inest, sua flamma volucris,  
 Æstuat umbrosi per juga montis aper,  
 Caruleo quod amet, non deficit in æquore pisces,  
 Cur fugiat teneras sola puella faces?

**A** *Insy que je voiois ces jours par ma fenestre  
 Deux colombes voler se joignant doucement.  
 Sur un palmier tout verd fort amoureusement  
 Se baisant bec a bec multipliant leur estre  
 Je juray par venus que cest chose louable,  
 Que se bien marier, l'amour aussi soudain  
 Me transperce le cœur de sa puissante main,  
 Et la couche d'Hymen me faict fort agreable  
 Tout ce qui est ca bas en amour se contente  
 Les arbres vont aymant, aussi font les oyseaux  
 Et les sangliers des bois & les poissons des eaux.  
 Moy fille sans amour je suis triste & dolente.*



## ANNA.

**E**Rgo maritali dare te juvat ora capistro ?  
 Idque rosas, demens, & melimela putas ?  
 Si miseris superest mortalibus vlla voluptas,  
 In grémio torvi non latet illa viri.  
 Nassa tori vinclis, & squammea turba juventæ,  
 Si memini, priscis assimulata fuit :  
 Libera vimineos gens certat inire recessus,  
 Capta parat toto corpore nixa fugam.  
 Conjugium votis nova virginis expetit ætas,  
 Inque torum pueri prima libido ruit :  
 Vix tamen illa viri gremio calet, ille puellæ,  
 Cum piget, & vacuos optat vterque lares.

**L** faut donc se lier, par loy de mariage  
 Puis que lon croit cela plus doux que le miel  
 Et qu'on ne cognoist pas combien ont de fiel  
 Tous les mal mariez, cest ce qui descourage,  
 Je fais comparaison aux poissons qui dans londe  
 A la nasse sont pris en jovant allentour  
 Entrant à qui mieux mieux mais cherchant le retour,  
 Demeurent enfermez dans ceste cage ronde.  
 Insi chacun se veult marier à l'envie  
 Et croit que cest l'effect d'un plaisir arresté,  
 Mais qui y a pussé l'hiver & un esté,  
 Voudroit bien avoir en liberte sa vie.

PHYLLIS.

**A**nna, licet genus acre virum, thalamosque laceffas,  
 Me tamen vrit Amor, me tamen vrget Hymen.  
 Este procul vidui morosa silentia lecti,  
 Non mihi virginitas, nomen inane, placet.  
 Tota cohors Anatum, volucris si mascula defit,  
 Languet, & obscuro murmure stagna fecat:  
 Adde virile decus, facies venit altera rerum;  
 Totaque festivis plausibus vnda sonat.  
 Cum peregrè pater est, friget focus; anxia mater  
 Luget, & ancillæ, pro dape, pensa ferunt.  
 Barba domus columen: me me iuvat esse mariti:  
 Triste, cubans vacuo bella puella toro.

**A**nne quoy que tu blasme aux nouveaux mariez  
 Le plaisir qu'on y prend, pour tant l'amour m'alume  
 De ses feux, chaleureux, mon cœur est sur l'enclume,  
 Et resent de l'Hymen, nulle coups à cerez,  
 Les canars qui sur l'eau scavent avironner  
 Ne s'esjoüissent point si l'ny à quelque masse  
 Ainsy la jeune fille presque mourante & pasle,  
 Ne peut sans un mary au plaisir s'addonner,  
 Comme la famille est sans le pere assuëe  
 Le royaume sans Roy, la nef sans conducteur  
 Sans maistre le valet, l'orphelin sans tuteur,  
 Ainsy meurt sans amy la fille mal rusée.

**C**onjugij ſi, virgo, tibi tam dira cupido,  
 Huc ſaltem placidâ non niſi mente veni.  
 Flamma nimis vehemens, quam feruida ſuſcitat atas,  
 Legitimi tædis non erit apta tori.  
 Arte faber ſtriſtisſue faces moderatur habenis,  
 Ut magè jungendis flamma ſit apta cadis.  
 Hujus ad exemplum, rapidos compeſce furores,  
 Turpiter, huc illuc, netuus ignis eat.  
 Ante cave Veneris præbere clientibus aures,  
 Quam ſit propoſiti conſcia facta parens:  
 Illa patri referet, cui res erit ardua curæ,  
 Illius arbitrio ſtetque cadatque gener.

**P**hyllis ſi d'un mary tu as donc tant envie  
 N'en prend point pour le moins que d'un eſprit poſé  
 Et qu'après que ton feu ſe ſera repoſé,  
 Qui eſt trop alumé lors que tu es ravie.  
 Comme le tonnelier pour joindre ſes tonneaux  
 ſçait enfermer le feu ainſy à ſon exemple,  
 Empeſche tes fureurs & ſi bien le contemple  
 Que ton feu n'aille point par les montz & les vauz  
 A pas un amoureux ne preſte donc l'oreille,  
 Que ton pere ou ta mere n'en ſoient bien conſentans  
 Car ceſt pour demeurer enſemble pluſieurs ans,  
 Pour un ſi long marchè faut que tu te conſeille.



PHYLLIS.

**T**Vne velis clarâ me poscere voce maritum?  
 Non faciam; pudor hoc, virginitasque vetant.  
 Virgo tribus lustris vbi tres supet addidit annos †  
 Nonne fat est? quid me dicere plura jubes?  
 Aspicias Automaton, celeres quod denotat horas,  
 Et gracili longum dividit axe diem,  
 Murmura nulla ciet; sed quid velit, indice monstrat:  
 Quam decet ingenium virginis istud opus!  
 Virgo licet taceat, pro virgine nubilis ætas  
 Exigit, & patrem, vel sine voce, monet:  
 Ora petunt, rosæque genæ, tumidæque papillæ,  
 Soluitur in tacitas tota puella preces.

† Ex Aristot. sententia Lib. 7. Polit. Qui mulieras optimè elocari putat circa ætatem annorum octodecim.

**Q***Voy Anne pense tu que d'une voix haultaine  
 Je demande un mary je ne le feray pas  
 Iendurerois plutost. Mille fois le trespas  
 Car ma virginite de crainte est toute plainne  
 Et puis si jay passe quinze ans avec trois  
 Scait on pas que je suis fort propre au mariage  
 Et que je suis idoine à faire bon mesnage,  
 Nature nous à prend assez les douces lois  
 Lesquelle marque assez dessus le quadrant l'heure  
 Sans faire retentir de la monstre le son  
 Ain sy mon corps ornè d'amoureuse facon  
 Monstrent qu'il faut changer du pere la demeure.*

**P**Almes humi simulac popriâ radice tenetur.

Hæc alio nobis vitis alenda loco est

Vinitor exclamat ; jam jam dabit ipsa racemos,

Vt dabitur laxo luxuriare solo.

Sunt mihi quæ possunt geminos nutrire papillæ,

Quique valent partum sustinuisse sinus :

Et mea virginitas roseo testata colore †

Me jam, non matris, sed jubet esse viri.

Omnia signa mihi, quæ nubilis exigit ætas,

Sed queror officij non meminisse patrem.

Me juvat ergo rudis partes supplere parentis,

Id mihi, vel scripto jure, licere ferunt.

† Modesta allusio ad Tertulliani dictum, qui demum licitum fuisse scribit, penes Israël, virginem nuptui tradere post contestatam sanguine virginitatem,

**A** Pres que la vigne est en tere enracinee

De long temps on transplante un joly rejetton

onc à mon tien vermeil, à mon double teton

on veoit que jay besoing d'estre plus loing plantee,

La padeur ne veult plus que ma mere me garde,

Jay besoing d'un mary pour consoler mon cœur

Cluy lan seul porra de moy estre vaincœur

Lequel me cherira ainsi que sa mignarde

Out ce qui me desplait cest que mon rude perè

De sen veult sou-venir il manque a son devoir

Mais qu'un gentil mary desire de m'avoir,

Er droit il mest permis coraignant le vitupere.

ANNA.

**Q**uæ prohibet dixisse pudor , fecisse licebit ?  
 Verbaque cum fugias facta probare potes ?  
 Nulla puella sapit , quæ præbet amantibus aurem ,  
 Dum nescit generum quem velit esse parens.  
 Ducimur alloquio , quo nos vocat ardor amantis ,  
 Utque redire iuuet postea , nulla via est.  
 Sera fuga est Ceti , quem cuspis adunca fefellit ,  
 Cum faciles aditus bellua stulta dedit.  
 Difficile est vncos removere Cupidinis hamos ,  
 Ut semel in tenero corde resedit amor.  
 Ergo parens quid ames deliberet , ante calores ,  
 Arbitrium cæpti nullus amoris habet.

---

**C**’est que la honte empesche l’effect le faict paroistre  
 En nosant preferer , en ce faict tout de bon  
 La pucelle qui brusle manque de la raison  
 Mais aimant sotttement elle se faict cognoistre  
 Elle est par les propos finement attrapée  
 Ainsi que le poison se prend a l’amecon ,  
 Car en prestant l’oreille a un jeune garçon.  
 Elle est comme loyseau surprise à la pipée  
 Mais le pis qui y est , cest qu’apres le naufrage  
 On a beau sousspirer on ne recouvre point  
 La chasteté perdue ou l’honneur qui nous point  
 De femme on ne revient jamais au pucelage.



ANNA.

**N**Il properare juvat, properando fugabis amorem,  
 Odit amans promptas in sua vota manus.  
 Non placet huic hominum generi sine sanguine palma,  
 Quodque cupit, subito non cupit esse suum.  
 Cum, domino culpante moras, cita cæna paratur,  
 Lixa vafer lento tunc rotat orbe veru;  
 Quoque minus properat, magis hoc rubet igne ferina,  
 Quæ celeri rapitur turbine, cruda manet,  
 Si qua veru doctâ versare Cupidinis arte  
 Virgo velit, tardas debet habere manus.  
 Si properas properare cave; mora calcat amanti est:  
 Quæ properat Veneris dulce retardat opus.

**Q**ue sert de se haster car on chasse lamour  
 Allant trop promptement, lamoureux ne veut estre.  
 Si brusquement pressé mais il veut reconnoistre  
 Si lon luy fait valoir un si heureux sejour  
 La palme ne se donne avant que le combat  
 Du chef victorieux ne soit à bonne issue  
 Il faut que de longtems l'amitie soit cogneue,  
 Plus la fille est tardive & plus elle a des bat.  
 La fille qui par trop sors amant precipite  
 Moins elle a de plaisir car il n'est en bon point  
 Et s'elle met la main trop tost sous son pourpoint,  
 N'estant comme il voudroit souvent il se despite.

(b)

ANNA

**A**D laqueos dum sponte venit, nil vincula stringunt;  
 Quæque capi cuperet non capietur avis:  
 Sed dare terga paret, tunc denique fila coibunt;  
 Atque iterum quoties hæc stetit, illa labant.  
 Si qua prior petijt, dignam tulit illa repulsam:  
 Turpe petens mulier turpe puella rogans.  
 Si qua capi gaudet, fugiat; fuga dulcis amanti est,  
 Acrius illa docet poscere, si qua negat  
 Pectora difficilis flagrantius vrit amica.  
 Basia luctanti rapta dedisse juvat.  
 Grata vitis magis est fera, cum fugit ocior euro,  
 Quam prostrata solo cum jacet ante canes.

**Q**uand l'oiseau vient au lacqz, le licol ne le serre  
 Mais quand il veut fuir lors le lien l'enferre  
 La fillette qui veut le saict d'amour gouster,  
 Doit tousiours simuler de s'en vouloir oster.  
 Car plus elle fuira & plus on la desire,  
 Ace qui est aisé jamais l'amant n'aspire.  
 Puis cela n'est pas beau ou a femme ou a fille,  
 De demander d'amour la volupté gentille.  
 Les baisers refusée semblent beaucoup plus doux,  
 On ayme celle la qui se met en courroux.  
 Et qui en refusant pourtant se laisse prendre  
 Il fault donc sagement ces doux refus apprendre.

PHYLLIS.

**A** Nna, quid hoc sibi vult? quænam sua gaudia demens  
 Abnuat? atque, animo quod petit, ore neget?  
 Præteritos votis frustra revocabit amores  
 Dura nimis juveni si qua puella fuit.  
 Dum favet, & læto ridet Venus aurea vultu,  
 Quæ bona fert, avidâ sunt capienda manu.  
 Cauta Fulix, summo dum ludit in æquore piscis  
 In prædam celeri dexteritate ruit:  
 Ista verecundis avis est imitanda puellis  
 Mollia qui captat tempora, victor abit.  
 Fronte capillatum magno cole numen honore,  
 Hoc tu si fugia, te Venus ipsa fugit.

---

**Q** Voy Anne que dis tu quelle sottise refuse  
 Les plaisirs qui luy sont presentement acquis  
 Quelque fille voyant un amoureux exquis,  
 Le perdra en voulant vers luy user de ruse.  
 Ce pendant que Venus demy front serain nous rit  
 Il faut cueillir d'amour la douce recompense  
 Laquelle quelque fois fuit lors que lon y pense.  
 Et moins on la retient que plus on la poursuit,  
 Ainsy comme l'oiseau qui du hault de lair mire  
 Le poison l'esgayant presque au dessus de leau  
 Le prend fort a propos ainsi l'amour se bear.  
 A nous aimer pour lors promptement nous attire.



## PHYLLIS

**D**um Rosa flore novo, folijsque recentibus halat,  
 Invida spinoso cortice recta latet;  
 Quin, pueri, cohibete manus: rubus asper in illâ est;  
 Qui legit hanc tenero pollice, vulnus habet:  
 Mox tamen illa dabit patulo se flore videndam,  
 Et fluet, & duro sub pede pressa gemet.  
 Dulce puella procis primæ sub flore iuventæ,  
 Hoc demùm lepidus tempore gaudet amor.  
 Si qua diu virgo est, vix virgo videtur amanti;  
 Quæque dies partem virginittatis habet.  
 Dum novus ergo vigor præstat dare nomen amori,  
 Sæpe puella negat, quod dare vellet anus.

**L**ors que la roze sent toute fraische fleurie,  
 Son agreable odeur sur son tige picquant  
 La delicate main qui s'en vient la cueillant,  
 Se picque jusque au sang dont a peine est guarie.  
 Mais si tost quelle est hors du tige accoustumè,  
 Elle tombe aussi tost & est toute flestrie,  
 La vierge ayant perdu ce tresor est marie,  
 l'Amour au premier feu est par trop alumè.  
 Mais quey faut nonobstant se donner en jeunesse  
 Ce que fille on refuse on le perd en viellese,  
 A ce jeu si commun & prendre l'amoureux,  
 Comme l'occasion se prend par les cheveux.

**A**ltius, vt video, maris hoc mihi marmor arandum est,  
 Ergo libet laxo pandere vela sinu.  
 Si dedicisse iuvat partes in amore puellæ,  
 Instruat hæc oculos, virgo, tabella tuos  
 Rete vides, non quod manibus vafer attrahit auceps,  
 Sed quod avis motu de primit ipsa suo:  
 Capta sit, an capiat, vix, qui videt ista, viator  
 Dixerit in volucrum lina coacta ruunt.  
 Virginis effigies sit vt hæc in amoribus opto  
 Ne cadat impulsu quin cadat acta proci,  
 Pande plagas, licet hoc, sed non tamen attrahe casses,  
 Si sapis, hîc auceps præda sit ipsa sibi.

**L** faut donc discourir de l'amour plus au large,  
 Et estendre plus loing nos filetz amoureux:  
 Mais sillette aprenez que ces plaisirs heureux,  
 Donnent aux imprudentz une cruelle charge.  
 Ainsi que la perdris au filetz se va prendre  
 Par son sot mouvement & son vol indiscret,  
 C'est en quoy vous pouvez apprendre ce secret.  
 De partir a propos pour en saison vous rendre.  
 Si quelque bon garçon riche en biens apparens  
 Vous recherche il est temps de se rendre facile,  
 Mais si quelque badin, faut être difficile  
 Et croire le conseil de vos sages parens.

**M**E propiora tibi dare si documenta requiris,  
 Hæc cape, nec castis plura licere puto.  
 Nocte Pharus vastum radios dispergit in æquor,  
 Ut ratibus monstret per vada qua sit iter.  
 Flamma quidem portum denuntiat esse propinquum.  
 Nulla tamen nautis obvia flamma venit,  
 Nauta tuum est dare vela notis mare tundere remis,  
 Falleris, expectas dum ferat ignis opem.  
 Si facies comitem te perneget esse Dianæ  
 Cultus & à Vestæ clamet abesse foris, †  
 Hoc satis esse reor: vocet ignis ad ostia puppem,  
 Optatos studeat nauta subire sinus.

† Virgines vestales si mundiri cultu ventur viros, non sacra curare credebantur ideo-  
 que sacris abstinere iubebantur, ut de minutia vestali tradit Livius & alij.

**T**out ainsi que le Phare esclaire aux matelotz  
 Sans partir toutefois de sa place ordinaire  
 Il jette ces rayons pour les pouvoir attirer  
 Mais le feu neantmoins demeure en son enclos.  
 La flamme monstre assez que le port est prochain,  
 Pourtant le nautonier ny touche de sa main.  
 La fille ne se doit donc si fort avancer  
 Et vers les amoureux sottement se pousser.  
 C'est aux jeunes garçons de chercher les pucelles  
 Et de les requerir fort amoureuxment  
 En se laissant couler vers leur sein doucement,  
 Ainsy que vers le port abordent les nacelles.



## P H Y L L I S.

**C**Edo, nocet si virgo procis se deferat vltro,  
 Tu tamen id patri nonne licere putas ?  
 Crede mihi, tardis id calcar amantibus addit,  
 Sunt quibus oblatâ virgine cæpit amor.  
 Sponte duci phrygio natam pater ipse latinus  
 Obtulit, oblatam troicus hospes amat.  
 Hæc tamen, hæc alijs tractanda negotia mandat,  
 Si sapit, & doctâ se tegat arte pater:  
 Per tacitas melius geritur res ista latebras,  
 Aptius in multis hic movet, alter agit.  
 Sic ave fallit avem, rerum velut inscius auceps,  
 Nec minus occulto retia fune trahit.

---

**A**Nze je te l'accorde & c'est la verité.  
 Que si la fille s'offre aus amans d'elle mesme  
 Elle tesmoigne alors une follie extresme,  
 Et un amour lascif rempli de vanité.  
 Mais je crois bien pourtant que mon père peut bien  
 Me bien tost marier si le fait se presente  
 Et me peut bien heurer & rendre trescontente,  
 Me donnant un mary, ce sera pour mon bien.  
 Quelques uns ont aymé lors qu'on leur à offert  
 Une sage pucelle & peut bien en cachette  
 Attirer un amant un pere bien apris  
 Et le mettre aux filletz de la belle Cypris,  
 Sa fille luy donnant pour heureuse retraits.

**A**Rs tua cauta quidem, sed non secura pericli,  
 Tunè putas tutos posse latere dolos?  
 Falleris, infœlix, corrupto vivimus ævo;  
 Fraus apud astutos nec latet vlla diu,  
 Adde quod oblatâ vix gaudeat vllus amicâ,  
 Quippe recurva cibus æta subesse timet,  
 Dum Priamus natam nuptum dare tentat Achilli,  
 Nil agit: & tristi fronte repulsus abit,  
 Nil pater hîc tentet, nisi nota sit antè voluntas,  
 Illius, in tacitâ quem tibi mente petit;  
 Auribus explorat glacialia marmora vulpes,  
 Quæ nisi firma fatis, callida sistit iter.

**V**Rayment a ce jeu la ta finesse est subtile  
 Mais non sans grande peur & sans mal accident  
 Car le bien aprestè que lon juge evident,  
 Quelque fois disparoist & est nul & futile.  
 Ce qu'on offre a quelqu'un est par fois mesprisè,  
 Ce dequoy l'on jovit on en fait peu de comte  
 Puis estant refusè on emporte la honte.  
 Il faut donc en ce point estre bien advisè.  
 Qu'un pere donc ne soit si prompt & si hastè  
 D'offrir son cher soulas, sa fille bien aymée,  
 Sil z'aperçoit qu'elle a devant l'ame charmée.  
 Du futur amoureux, ou il sera gasté.  
 Ainsi que le renard qui fin preste l'oreille  
 Sur l'estang tout glacé voir s'il oira du bruit  
 Pour passer seurement puis comme bien instruit,  
 Marchant a pas contez de passer s'appareille.

## ANNA.

**P**Aucula de cultu, quia pars quoque cultus amorum,  
 Accipe virgineis iussa tenenda choris.  
 Culta placent lepidis (modus hic tamen adfit) ephelis,  
 Mundicijs satis est si foveatur amor:  
 Optat amans dare dona tui potiora parentis,  
 Cum posito cultu virginis, vxor eris;  
 At tibi colla videns regalibus abdita gemmis,  
 Grata quæ nostri muneris, inquit, erit?  
 Vidi ego nobilior quæis vestis abegit amantes,  
 Territa gemmarum luce iuventa fugit.  
 Lampadis immodico sic disperit ardor olivo,  
 Sic nimio languens stellio sole jacet.

**T**ouchant le vestement (car c'est une partie,  
 De l'amour aussi bien) fault que je t'amoneste  
 Il fault modestement te tepir & honeste.  
 Sans tant estre affettée & pleine de folie.  
 Celuy qui te recherche aura contentement  
 s'Il voit en ton habit de l'honneur convenable,  
 Puis tu seras beaucoup vers iceluy aymable  
 s'Il te voit habillée sans fard & sagement  
 Car celle qui par trop sur ellès curieuses  
 Se veste de satin de perles & joyaux,  
 Sont reduittes en fin aux labeurs & travaux,  
 De riches devenant pauvrettes malheureuses.

(c)

ANNA.



**V**ir gravis, in cœnâ patri dum nuper adesser,  
 Protulit hæc animo dicta notata meo.  
 Persica cum florent, nihil est formosius illis,  
 Sordidius contrâ, flore cadente, nihil.  
 Fit plerumque situ, fit squallida sordibus vxor,  
 Excoluit formam si qua puella nimis.  
 Pergit, & ornandi quo tanta licentia? dixit,  
 Quis furor est, totos se coluisse dies?  
 Forma nocet miseris nimis ambitiosa puellis,  
 Anxia de cultu, vix erit apta thoro.  
 Cura cui vultus incuria sæpe mariti est,  
 Quæ speculo gaudet, non amat illa colum.

---

**V**N homme bien sensé chez mon pere soup. nt  
 Luy dist fort sagement ce dicton remarquable  
 Quand la pesche florit rien n'est plus delectable,  
 Mais quand la fleur en chet rien n'est de plus puant.  
 La fille quelque fois pour se vouloir sarder  
 Est odieuse a c'il qui de pres la contemple  
 Et si donne aux voisins un fort mauvais exemple,  
 Et pensant l'avancer faict l'amour retarder.  
 La beauté nuit par fois aux trop ambitieuses,  
 Qui consomment les jours a se vouloir parer  
 Et aux Roines souvent se veulent comparer,  
 Elles sont aux amans tousiours pernicieuses.

ANNA.

**S**I tibi forte parens, vt ames, laxavit habenas;  
 Jamque tuo juvenis captus amore gemit;  
 Igne licet caleas, ne sit manifestus amanti,  
 Quid placidâ semper fronte videnda venis?  
 Aurea lux Phœbi, post nubila, gratior orbi est;  
 Dulcior a rapidis quæ strepit aura notis,  
 Ardor abit, flaccescit amor, torpetis amantes,  
 Dum nimium vobis stulta puëlla favet.  
 Viva superfusis calx fervet, & æstuat vndis,  
 Et simili flammâ excitat arte faber.  
 Disce negare, viget puer aliger arte negandi,  
 Dura placent Veneri, vulnere crescit amor.

---

**S**I ton pere d'aimer t'a le pouvoir lasché  
 Et que quelque amoureux soulz ta beaute gemisse  
 Quoy que tu l'aimes bien que pour luy tu languisse,  
 Que ton feu soit pourtant soubz la cendre caché,  
 Apres l'obscurité la clarté est plaisante  
 Le Zephir est plus doux apres les tourbillons  
 Apres le calme feu, des amoureux bouillons,  
 La mediocrité les amoureux contente.  
 Tout ainsi que la chaux plus elle est arroufée  
 Iette plus gros bouillons avant que s'amortir  
 On ne peut de l'amour d'une fille partir,  
 Si en ces actions on la voit bien posée.

**R**ixa licet subeat, nihil est, mihi crede, pericli;  
 Mira loquor, tenero lis in amore valet.  
 Incedens numerat vestigia pauca retrorsum  
 Histrio, cum doctâ fortius arte salit.  
 Quoque magis neruum retrorahit ipse Cupido,  
 Altius hoc pueros missa sagitta ferit.  
 Prævia pugna duces, lis prævia jungit amantes  
 Arctius idque sui Cypria Martis habet.  
 Adde quod & calidas incendere profuit iras,  
 Ut videas quantâ bile tumescat amans.  
 Ira dabit juvenem patulo tibi corde videndum,  
 Vix aliquis mentem, cum subit illa, tegit.

---

**I**L arrive en amour quelque propos fascheux  
 Quelque propos menteur la querelle est utile  
 Quelque fois en amour comme un bouffon qui grisle  
 Feignant ce reculer c'est pour avancer mieux.  
 Ainsy que Cupidon plus retire la corde  
 De son arc bien bandé c'est pour fraper plus fort  
 L'ire des vrays amans, est plus grande concorde,  
 Quand ilz ont recognu de leur ire l'effort.  
 Il est de se fascher, en amour necessaire  
 Pour cognoistre l'humour dt tous les deux partis  
 On voit le naturel des grands & des petits  
 Par les difficulter qui se trouvent contraires.



PHYLLIS.

**D**Vra nimis tua iussa puto, Venus aurea clamat  
 Mitia Matthiacas regna decere nurus:  
 More Sabinarum frontem caperare severam  
 Et nisi dura loqui si qua puella velit,  
 Illa fero teneros procul ore fugabit amantes,  
 Et melius duri militis vxor erit.  
 Molliter idalijs recubare suetus in vmbrijs  
 Non didicit Veneris tristia ferre puer.  
 Adde quod & fragiles tantum gerit ille sagittas,  
 Adde quod æternas non habet ille faces.  
 Si nimis emungas, perit igis, & æmula soli  
 Flamma tenebroso pressa vapore jacet.

---

**A**Nne vostre leçon est dure & mal plaisante  
 Venus veut la douceur & les motz delicatz,  
 Cupidon se delecte & y prend ses esbatz,  
 Car on ne peut aymer la fille mal contente.  
 Quelq' une qui auroit e' este rigueur cruelle  
 Ses motz injurieux chasseroit les amantz  
 Et leur rendroit les cœurs plus durs que diamantz,  
 Et seroit d'un soldat quelque femme rebelle  
 Car qui de durs propos picque trop son amant  
 Resemble celuy la qui mouche la chandelle  
 De trop pres' il esteint & chasse promptement  
 La flamme qui nous luit & sa lumiere belle.

**D**ic age blanditias, fer basia, funde falernum,  
 Sparge rosas, avidis da melimela procis;  
 Protinus infœlix (nec enim modus vllus amanti est)  
 Protinus audaci sub pede pressa gemes.  
 Est Faba quæ, gracili modo fas hæfisse bacillo,  
 Pergit in aërias ambitiosa vias.  
 Nec tetigisse fat est fastigia summa Fælo,  
 Vltèrius gyro luxuriante ruit.  
 Exit in immensum temerarius ardor amantum,  
 Et quamvis tolères plurima, plura petunt,  
 Nec satis his vel totus amor. Sua furta sodali  
 Si narrare nefas, non placet ipsa Venus.

**O**R bien dis des beaux motz & donne des baisers  
 A tous les amoureux versez leur du meilleur  
 Et jette des roziers les rozes en vigueur.  
 Et ce qui est plus doux donne leur a milliers.  
 Vn peu de temps apres tu seras negligée  
 Et mise soubz les pieds avec vn grand mespris  
 La febue qui du pied d'un baston avoit pris,  
 Le surpasse a la fin quand elle est errigée.  
 L'ardeur d'un fol amant demeure insatiable.  
 Que si vous endurez au jourd' huy quelque tour  
 Il vous fera du pis tousiours de jour en jour  
 Plus vous suporterez moins luy serez aymable.

**H**inc neque pollicitis, neque tu moveare querelis,  
 Nec gemitu faciat cor tibi molle puer;  
 Nonne vides? tremuit acta noto, similisque precanti,  
 Dum spirat, tremulum flectit arundo caput;  
 At simul ac desævit hiems, assurgit in altum;  
 Nullaque supplicij signa prioris habet.  
 Erabo raras ac mella colit, dum spirula condit,  
 Cum ferit, amissâ cuspide, fucus abit.  
 applicat omnis amans, & dat bona verba puellæ,  
 Dum negat, & calidas respuit illa preces;  
 At fremet, & teneræ conuitia dicet amicæ,  
 Vt semel optatâ gaudia nocte tulit.

**G**arde toy de fleschir pour les belles promesses  
 Ou pour les pleurs menteurs d'un amant simulé  
 Qui s'est sur le rozeau trop vacillant moulé,  
 Car de telz amoureux trompent bien leur maistresses.  
 Quand le vent le plus fort contraint les abaisser  
 Ilz courbent doucement; au fort de la tempeste  
 Mais le vent appaisé ilz relevent la teste,  
 Et d'un plus grand orgueil ilz se veulent hausser.  
 Tout amant veult fleschir sa dame par priere  
 Quand elle faiet refus & quelle l'esconduit  
 Mais sil vient seulement a coucher une nuit,  
 Avec elle il la rend moins que sa chambriere.



## ANNA

**V**T sine labe fluat primi tibi temporis ætas,  
 Auris ad obscœnos sit tibi clausa iocos,  
 Hi, pubes lasciva parat cum bella pudori,  
 Prima dionæi tela nepotis erunt.  
 Ergo vbi nequitas aliquis, voce sine pudendas  
 Ansus erit stultâ garrulitate loqui,  
 (Arridere nocet) vultus oppone severos,  
 Et matronali verba timenda sono.  
 Serpere si patiare, notat piger atria limax,  
 Soluitur in liquidas qui sale sparsus aquas.  
 Voce tona, nec parce minis, dum scurra iocatur;  
 Protinus impuro desinet ore loqui.

**A** Fin de purement passer ton aage tendre  
 Ferme l'oreille aux motz lesquelz sont vicieux  
 Et a la chasteté, meschantz & odieux,  
 Enis en l'occasion pour ne les point entendre.  
 Donc quand quelqu'un dira quelque propos vilain  
 N'en ris aucunement, mais d'un regard severe  
 Faschetoy sagement & point ne le revere,  
 Monstre luy ta rigueur n'attens au lendemain.  
 Le limacon gluant passans par quelque lieu  
 Laise sa bourbe sale a mesure qu'il passe,  
 Mais si on luy respand du sel par le milieu,  
 Il fond tout aussi tost & en pure eau s amasse.

PHYLLIS.

**I**Vdice me præstat tædas celerare jugales,  
Conjugium statio fida pudoris erit.

ANNA.

**A**T patet infidijs levis & properata voluntas,  
Decipitur propero qui vorat ore cibum.

In scrobe tecta latet visco maculata papyrus,  
Cum palamedæam rustice fallis avem,  
Delitię volucrum medio jacet esca cucullo,  
Quam properans rostro dum malè captat avis  
Mox oculos lento premit illita carta veneno:  
Ridet, & in prædam læta caterva ruit.  
Fallitur, & totam fit fabula justa per urbem,  
Credulus ignoto si quis amore petit.

**S**Elon mon jugement il vaut donc mieux celer,  
Que de me marier je nay aucune envie  
Et que ma chasteté ne me soit point ravie,  
C'est le meilleur moyen pour me bien consoler.

ANNA.

Mais vous avez pourtant la volonté portée,  
Aux appats cauteleux des hommes de ce temps  
Qui pour avoir la fleur de vie beau printemps,  
Sca-vent bien comme il faut que soiez emportée.  
Ainsi que les oyseaux sont pris par le cornet,  
Pensant prendre le grain qui est dedans le creux  
Mais on leur bouche bien ou l'on creve leur yeux.  
Quand l'oyseleur leur faist un englué bonet.  
Ainsi celui qui est trompé en amourette,  
Est mocqué d'un chacun & ne le pense pas  
Cela cause par fois la mort & le trespas,  
Estant ainsi deceue la jeune fillette,

(d)

ANNA

**S**I te fortè nepos aliquis, non dignus amari,  
 Ambiat, a castâ sit procul ille domo.  
 Nec veniat, quamvis mens est tibi ludere tantùm,  
 Sæpe vel in lusu capta puella perit.  
 Ingenij dum quidquid habet depromit amator,  
 Miscet & alterno mollia verba sono,  
 Amplexuque dato luctantia basia carpit,  
 Basia virgineis insidiosa choris,  
 Corda subit sensim non intellecta Dionæ,  
 Perque sinum tacitis passibus errat Amor.  
 Dum canit, inque vicem sua carmina fistula reddit,  
 Non expectatis cassibus hæret avis.

---

**S**I quelque balladin ou bien quelque muguet  
 Vient pour te visiter, chasse le de bonne heure  
 Et ne permetz jamais qu'en ta maison demeure.  
 Ou il te trompera & tu seras du guet.  
 Tu diras je ne veux jouer avecques luy,  
 Mais c'est pour eschaper quelque petit espace  
 Escoutant ses propos froide comme la glace.  
 Pour passer la tristesse & pour charmer lenui.  
 Loyseleur sçait fort bien en jouant de sa fluste  
 Comme il faut attraper les petitz oisillons  
 A la chandelle aussy bruslent les papillons,  
 Car ceux que l'on surprend en ce point on affuste.



PHYLLIS.

**C** Vr neget amplexus, & abhorreat oscula virgo?  
 Non pudor his, rosei non perit oris honos;  
 Basia virgineis quis credat obesse labellis  
 Ingenuus tenero quæ tulit ore puer?  
 Libat Apis violas, & basia figit achanto,  
 Oraque plena favis in sua tecta refert;  
 Non tamen hinc violæ, non hinc marcescit achantus,  
 Utque fuit, roseus perstat utrique color.  
 Virgo, notas juvenis quas presserat ore protervo,  
 Abuit; & facies, quæ fuit antè, redit.  
 Si licet opposito de lumine sumere lumen,  
 Invida cur juveni basia virgo neget?

---

**P** ourquoy refusera la fille debonaire  
 A un jeune garçon un baiser savoureux  
 Pourquoi ne jouvira d'un toucher amoureux,  
 Pour mieux l'entretenir & luy pouvoir complaire  
 La mouche a miel va bien savourer sur les fleurs  
 Le pur de son miel sans qu'elle soint gastés  
 Ny sans que leurs beautéz soient aultrement ostes  
 Nostant point leur odeur encor moins leurs couleurs.  
 Ainsy la vierge peut baiser fort librement  
 Ou se laisser baiser cela ne luy peut nuire  
 Cela peut seulement a aymer plus l'induire,  
 Mais on ne peche point pour tel atouchement.

(d) 2

ANNA.

**B**asia nil teneris data posse nocere puellis,  
 Nil tactus cupidi blanditiasque proci,  
 Haud mihi quis vano persuadeat ore poëta;  
 Tactus, & ipsa latens basia virus habent.  
 Purpureos digitis, Hospes, ne tange racemos,  
 Tractari manibus non amat iste color.  
 Iste color, color esse recens, decor integer uvæ,  
 Intactę genium virginitatis habet.  
 Sint procul amplexus, procul oscula, dulce venenum,  
 Ah! faciunt longa pressa labella notas.  
 Utquę domum rediens faciem lavet vndique virgo,  
 Altior in tacito pectore menda latet.

---

**Q**ui me pourra jamais cela persuader,  
 Que d'un homme lascif le baiser qui trop presse  
 Ne demeure marqué sur sa ieune maistresse,  
 Qui pourroit sagement tel amant evader.  
 La marque luy demeure empreinte sur la ioue  
 Et quelque autre rougeur, que le teint naturel  
 Tout ce qui est forcé jamais ne semble tel,  
 Puis tel faict tout a bon lequel dit qui se ioue.  
 L'on scait le plus souvent qu'au toucher le poison  
 Peut bien faire mourir quoy que point on y pense.  
 Tel pense en un baiser trouver sa guarison;  
 Qui laisse dans son cœur la mort pour recompense.

**N**on vitium tantum, sed quæ vitiosa videntur,  
 Hæc quoque, si sapias, hæc quoque, Virgo, fuge;  
 Nec satis esse puta quod sis tibi conscia recti,  
 Tunc quoque cum mens est integra, fama perit,  
 Saucia nux aliquâ si parte putamina perdat,  
 Postea, quidquid agas, semper hiatus erit.  
 Si pereat miseris semel integra fama puellis,  
 Lædaturûe lacer virginitatis honos;  
 Tu licet inde velis famæ sarcire ruinam,  
 Non iterum veniet qui fuit ante decor.  
 Obducas licet vsque cutem, manet vsque cicatrix;  
 Utque tegas, semper vulnera vulnus habent.

**L**e vice seulement vous ne debuez cherir  
 Mais ce qui semble aussi mal fait en apparence  
 Car combien que l'on ayt fort bonne conscience,  
 La renommée peut par faux raport perir.  
 Si la noix une fois perd sa coque premiere  
 On ne peut par apres du tout la reparer  
 Il demeure tousiours quelque faulte a parer.  
 Et n'est jointe a l'instant ny de mesme maniere  
 Ainsi si une fois les pucelles sans crainte  
 Laisent perdre le bruit de leur integrité  
 On doutera aussi de leur pudicité,  
 Quand bien elle viroient tout ainsi qu'une sainte.



**E**Rgo verecundis sit cura, laborque puellis,  
 Turpia ne possit garrula fama loqui.  
 Hic ego, quos deceat scopulos vitare, docebo;  
 Tu mea non duro dicta reconde sinu.  
 Principiò tibi turpe puta dare munus amanti,  
 Sit procul a castâ virgine larga manus.  
 Js cui parua dabis, credet maiora daturam;  
 Pauca licet dones, cætera sumet amans.  
 Adde quod ostendens cuiuis tua munera, dicet,  
 Hæc dedit ardoris pignora ferre sui.  
 Ignis, vbi paulum pinguedinis eijcit olla,  
 Jrruit, & totas depopulatur opes.

**V**ous filles qui avez l'honneur recommandable  
 Pour empescher l'effort des langars venimeux  
 Et les vanteurs amantz qui ont l'esprit fumeux.  
 Fuyez l'occasion qui vous rend redoutable.  
 Pensez que de d'onner c'est chose mal seante  
 A celuy qui se rend amoureux de vos corps  
 Car si la fille donne on soupconne pour lors,  
 Qu'a garder chasteté elle est trop inconstante.  
 D'ailleurs celuy qui prend de la main d'une fille  
 Croit que c'est la ferveur de l'amour qui l'espoint  
 Et quand la gresse sort de la povelte en ce point,  
 Le feu dissipe tout & la povelte se grille.

ANNA.

**N** Il dare sponte subit, magis accipiendo perimus ;  
 Noster avaritiæ crimina sexus habet :  
 Hinc sumus imbelles, quæque omnia tela repellat,  
 Protinus, accepto munere, victa jacet.  
 Argenti natat æs ferrumque per æquora Vivi,  
 Sola subit niveos aurea massa sinus.  
 Quo nequeat penetrare chalyps, admittitur aurum ;  
 Testis erit Danaës turris ahena mihi.  
 Cede chalyps, aurum de virginitate triumphat ;  
 Hei mihi vis fulvo quanta colore latet !  
 Fortè pudicitiam ferro dedit vna, sed auro  
 Innumeræ patulos exhibuère sinus.

---

**L** Es filles de leur gré ne donnent pas souvent,  
 Mais plutôt en prenant elle perdent leur force.  
 Les amantz sçavent bien user de telle amorce,  
 Et les font tresbucher plus viste que le vent.  
 Dessus le vis argent le feu nage & l'airain,  
 Ainsy l'or sur le sein des filles les plus blanches  
 Le demy seint d'argent leur bat dessus les hanches.  
 Et se l'aissent tromper du jour au lendemain.  
 L'or donc peut triompher de la virginité  
 Le fer a triomphé d'une seule Lucretse.  
 Mais par l'or on a veu perir mainte maistresse  
 En livrant en public leur plus rare beauté.

ANNA.

**C**Vra fit ergo tibi, si fit tibi cura pudoris,  
 Adonis avidas abstinuisse manus.  
 Nonne vides? vt nudus Amor (sic pingitur apte)  
 Nil præter pharetram, telaque pauca gerat:  
 Nil pretium quo condat habet. Deus odit amantes  
 Qui Veneris turpi munere, munus emunt.  
 Non adamas tanti est, non gemma, nec aurea torques,  
 Non tyriæ vestes, vilis vt esse velis.  
 Iniectos admisit hians quia concha lapillos,  
 A cancro patulæ diripiuntur opes.  
 Muneris accepti mens conscia mollis amanti est,  
 Nullaque pro casto bella pudore gerit.

**A**Ye soing si tu veulx conserver ton honneur  
 De ne prendre aucun don & de n'estre goulue  
 Ou aultrement tu es en train d'estre pollue.  
 Par celuy qui sera ton plus libre dormeur.  
 Vois tu pas que l'amour est peint tout nud de corps,  
 Et qu'il na vestement aucun sur sa charnure  
 Son arc & son carquois il a bien pour parure,  
 Mais il na point de sac pour mettre des tresors  
 L'huiſtre qui a la perle enclose en sa coquille  
 Se voit du cancre affreux promptement devorer,  
 L'honneur & les presens ne peuvent pas durer  
 Ensemble pour garder la pudeur d'une fille.



**P**Arua videbuntur, quæ nunc dabo iussa, puellis;

Parua quidem fateor, sed tamen apta legi,

Fronde levi juvenes jacto que laceffere malo

Conveniens castis moribus esse nego.

Flore latebat Apis (res hîc ea digna relatu est)

Hanc videt, & tenero pollice virgo petit;

Nec mora, nec requies: tandem ferit illa puellam:

Huic tumet infestâ cuspide læsa cutis.

Virgineam quid crabo manum petis improbe? clamat,

Ludimus, & mens te lædere nulla fuit.

Dum pueros lusu lasciva puella laceffit,

Sæpe tumor vexat corpora, sæpe timor.

**C**E que je te diray semble fort peu de chose

C'est bien peu il est vrai mais propre a reconnoistre,

Qu'en se pensant jover sans aucun mal accroistre

A un vis moucheton caché dans une rose.

La fillette luy met son doigt a descouvert,

Il laisse l'esguillon la margue & la peinture

Et luy enfle le doigt luy faisant ouverture,

Si qu'elle ne peut pas dormir sur son liect vert.

Ainsy quand en jouvant une fille lascive,

Attaque les garçons de rioteux propos

Les garçons trop subtilz corrompent leur repos.

Et leur rendent le ventre enflé comme une grive.

(c)

ANNA

**N**on ego laudârim Nasonis vbique libellos,  
Ille vagos cupiat virginis esse pedes :

Ille nurus latias curvis errare theatris

Iussit, & in medio crura movere foro.

Iudice me, castas mos dedecet iste puellas,

Iudice me, non est virginis istud opus :

Per fora turpis amor furit, & Venus; este, puellæ,

Este domi, vobis est sacer iste locus.

Nec facile a spinis innoxia vellera servat;

Per veprera vago dum pede fertur ovis,

Nec facile ingenui retinet monumenta pudoris,

Sæpe dionæo juncta puella gregi.

**O**Vide naura point de par moy de louvange.

Qui veult que les pieds soient des vierges trop mouvans  
Pour aller ça & la les cuisses remuans.

Aux mouvemens lascifs cela est trop estrange,

Selon mon jugement cela est mal seant

D'estre par les marchés par les places publiques

C'est ou l'amour lascif traficque ses pratiques.

Et ou l'on veoit courir les filles de neant.

Chastes fault demeurer seurement en serrées,

En travaillant tousiours dedans vostre maison

Sans vous extravagner en manquant de raison.

Comme par les buissons les brebis esgarées.

**E**gône perpetuis damnata puella tenebris  
 Debeat æternùm delituisse domi ?  
 Sit satis imperio duræ gemuisse magistræ,  
 Et ferulæ molles supposuisse manus:  
 Nunc animis vigor est, & nos jubet vrbe vagari  
 Mobilis, & toto qui volat orbe, puer.  
 Nec fera profuerit; Venus ostia pandit amanti,  
 Cum gemit ad claufas mæsta puella fores.  
 Carceris impatiens vult libera colla Cupido,  
 Tu quoque colla pater libera liber amas.  
 Servando nova musta, perit servando puella:  
 Mitia regna mero, virginibusque placent.

**F***Audra donc demeurer dolente en la maison,  
 Et estre pour tousiours de tenebre obscurcie  
 Il faut donc que tousiours la fille se soucie.  
 De s'enfermer a part dedans quelque prison.  
 C'est assez endurer d'essoubz une maistresse  
 Qui nous fait travailler avecques chastiment  
 Il faudroit donc n'avoir aucun resentiment,  
 Pour vivre malheureuse en si grande detresse.  
 Ainsi que le tonneau remply de vin nouveau,  
 Brise & jette les fonds de c'il qui le reserre  
 Ainsi libre je fors plus on me fait la guerre,  
 Et je romps les liens sorte comme un taureau.*



**C**astaneas non antè nuces torrete, puellæ,  
 Quam pateat tenui vulnere fissa cutis;  
 Si qua fuit, solido quæ cortice sustinet ignem;  
 Dissilit, & rauco tecta fragore quatit.  
 Torua verecundo quæ pectora claudit amori,  
 Quas Veneri pœnas, quas dabit illa sibi!  
 Æstuat, & calidam nequit exhalare iuventam,  
 Clauditur æternùm si qua puella domi:  
 Mox tamen erumpens laxis bacchatur habenis,  
 Plusque retenta diu flamma fragoris habet.  
 Vidi ego, quod licitis erat impenetrabile flammis,  
 Turpiter obscæno pectus amore rapi.

**S** Vous faites rotir les marons dans le feu  
 Sans leur fendre la peau tout a coup la rupture,  
 Rend un bruit esclatant qu'il semble (je vous jure.)  
 Que la maison se rompt & que ce n'est pas jeu.  
 La fille qui enferme avec tant de contrainte,  
 L'amour dedans son cœur quelle endure de mal,  
 Qui pourroit empescher un si brusque animal.  
 Car plus on la maistrise & moins elle a de crainte.  
 Ce que l'on leur permet elles ne le font pas,  
 Ce que l'on leur deffend plus elles le desirent  
 Aux plaisirs prohibez c'est ou plus elle aspirent,  
 Quand bien elles devroient endurer le tresspas.

ANNA.

**N**on mihi propositum est vinclis arcere puellas,  
Sola vagos fuerat inens inhibere pedes.

PHYLLIS. At cuivis aurem dare me tua iussa vetabant

Anna, vir ergo mihi qualis habendus erit?

ANNA. Nube gravi, mea Phylli, viro cui mascula virtus

Mente dionæos expulit antè jocos;

Nube viro, cui dia Themis, cui ridet Apollo;

Ille tibi, vitæ per vada, pandet iter:

Nam si fortè rudi, rudis ipsa, jugère marito,

Qui thalami subeat munia, neuter erit.

Iunge dua, vtcunque voles, sine lumine tædas;

Semper erit piceâ nocte sepulta domus.

ANNA. **M**on intention n'est de contraindre les filles,  
Avecques des liens, mais de n'aller courir

En differentz endroitz pour sorte discourir.

Comme celles qui sont oysives, inutiles.

PHYLLIS. Mais vous me deffendez de parler a aucun,

Qui sera le mary a qui pourray complaire

Anne conseille moy comment en telle affaire,

I'auray commodement mon plaisir oportun.

ANNA. Phyllis prend pour mary un sage personage,

Qui est comme un flambeau pour chacun esclairer,

Aultrement tu pouras trop de mal esperer.

Avec un mal apri, on passe mal son aage.

## PHYLLIS.

**T**Vnè sophum toruâque aliquem de stirpe Catonis  
 In tenerę cupias virginis ire sinus?  
 Tunè virum quem lucè forum, quem nocte libelli  
 Sollicitant, thalamo posse vacare putas?  
 Dum volet ille sui defendere jura clientis,  
 Jura tori nullus, qui tueatur erit.  
 Ingenium Magnetis habet Toga, pondera rerum  
 Attrahit, & faciles nescit amore jocos.  
 Jura tori, non jura fori, mihi discat amator,  
 Non ego solliciti tangor amore viri.  
 Hunc volo, qui facilis, qui nil, nisi basia, doctus;  
 Hunc volo, cui nostro nil sit amore prius.

**P**ensez vous que je vaille un des sage de grece,  
 Ou bien quelque amoureux du tige de Caton  
 Pour bien aymer ne faut en avoir ce dicton,  
 Que quelqu'un bien gaillard tout remply d'allegresse.  
 Vn homme trop pensif qui estudie aux lois,  
 Qui a le livre en main n'est pas propre a la couche  
 Ce qui rend la plus part leur femme tant farouche,  
 C'est que leur amitié ne vault pas une noix.  
 Je veux un amoureux qui son propre a baiser,  
 Et au plaisir requis de la mere Cyprine  
 Qui membrasse a deux bras qui baise ma poitrine,  
 Et qui mon feu bruslant puisse bien appaiser.



ANNA.

**P**ectore (quis furor est?) tu nil nisi basia volues,  
 Munia cum sacri sunt obeunda thori?  
 Fœda faceffe Venus! res est veneranda maritus:  
 ✧ Turpe voluptati nomen abhorret Hymen.  
 Non aliquis (mihi crede) nepos, Venerisue satelles  
 Aptus erit castæ sceptrâ tenere domus;  
 Memnonis effigiem, plerique sequuntur amantes,  
 Sole micante boant; hoc abeunte, silent.  
 Dum tuus ille Paris primo furit actus amore,  
 Basia mille ferès, basia mille dabis.  
 At simulac stolidi deferbuit æstus amantis,  
 Protinus emeriti militis vxor eris.

**Q**uelle fureur se veoit dedans ton cœur empreinte  
 Ne vouloir que baiser au saint liêt nuptial,  
 De faire la Venus, ou faire le cheval.  
 N'est l'effect d'un mary ou d'une femme sainte.  
 Quelqu'un qui a servi tout le temps de sa vie,  
 C'est fier a Venus remply de saleté,  
 Tceluy ne pourra jamais en verité.  
 Servir d'un vray mary a sa femme asservie,  
 Car au commencement ce ne sera qu'audace  
 Que baisers, que soubris ce ne seront que feux,  
 Rien que lascivetèz ce ne seront que jeux.  
 Mais la fin se verra remplie de fallace.

ANNA.

ANNA.

**D**Vm Cephalus nimio rutilæ facis ardet amore,  
 Luminaque in caro lumine fixa tenet,  
 Non piscatores humilis non rostra carinæ,  
 Non acui cultros in sua damna videt.  
 Dum Domine frontem, dum sideris instar ocellos  
 Respicit infano captus amore puer,  
 Aut humeros barbamque sui miratur amantis,  
 Aut levibus gaudet stulta puella iocis,  
 Omne latet vitium; nihil vltiora morantur;  
 Solaque si liceat basia ferre, sat est.  
 Cum Venus insanos tentigine iungit amantes,  
 Separat infaustum sæva Megæra torum.

**P**endant que nuitamment le poisson ne contemple,  
 Que l'estat radieux du flambeau allumé  
 Il est par le couteau du pecheur entamé,  
 Et est endommagé tu y doibs prendre exemple.  
 Ainsi lors qu'un garçon imbecille regarde,  
 Seulement la beauté, ou du front ou des yeux  
 Le sot amour s'en rend bien tost victorieux.  
 Et devoir nettement ce qu'il ayme le garde.  
 La fille en mesme humeur qui seulement admire,  
 La barbe ou la grandeur de son fol amoureux  
 Pense qu'ilz seront trop estimez & heureux,  
 Mais venant a l'effect n'a ce qu'elle desire.

## ANNA.

**A**mbrosium latè rosa, tunc quoque spargit odorem  
 Cum fluit, aut multo languida sole jacet.  
 Stultus amor formæ est, labatis, veniente senectâ,  
 Non secus ac putri sub trabe sidit opus.  
 Adde quod & febres minuunt, & cura decorem;  
 Et totidem causis cessat amare puer.  
 Firmius ingenium est, ipsisque nitescit ab annis,  
 Et causas pro se mille favoris habet.  
 Non tibi canities veteris festigia flammæ  
 Auferet, aut rugæ finis amoris erunt,  
 Si jungare viro, cui mens, magis ore, refulget;  
 Illa vel extremos perstat ad vsque dies.

---

**L**a roze esvanovie est en plus grande odeur,  
 Ou bien quand le soleil luy darde sa lumiere  
 Ainsi le beau vieillard de sa forme premiere,  
 Retient le teint vermeil & sa belle couleur.  
 Mais l'amour en est sot ainsy qu'un charpentier,  
 Qui en un bois pourri veut faire son ouvrage  
 Quand il a descouvert il en perd le courage.  
 Voyant le deshonneur proche de son mestier.  
 La veillesse pourtant n'oste du fol amour  
 Du temps qui est passé le vestige ou la marque  
 Au contraire elle esmeut & plus fort nous embarque.  
 Mais la force luy manque en fin de jour en jour.

(f)

ANNA.



**S**I qua tui tibi cura, seni ne nube, puella,  
 Ne jaceas viduo frigida nupta thoro.  
 Si qua tibi veniet, veniet tibi posthuma proles,  
 Cuique negat cari mors genitoris opem.  
 Aut, si fortè patri numerosior exstitit heres,  
 Garrula quod de te fama loquatur habet.  
 Labitur intereà teneri tibi flosculus ævi,  
 Dumque gemis, vitæ pars melioris abit.  
 Cur hedera annosam complexibus implicat vlmum!!  
 Vê miseræ ! perit hæc, cum magis illa viret.  
 Illa quidem ramos abit ambitiosa per omnes,  
 At ficcis arbor stat miseranda comis.

**S**I tu as quelque soing de te bien marier,  
 Garde bien d'un viellard prendre la peau ridée  
 Ou bien tu te verras en ton amour bridée.  
 Et par les amoureux promptement decrier.  
 Car si c'est pour l'espoir d'avoir bien des escus,  
 Tu seras des petis & des plus grands la fable,  
 Ce pendant que tes ans se coulent comme sable.  
 Et que ton vieil mary est cassé & perclus.  
 Tout ainsi que le lierre qui enferme un viel orme,  
 Plus il verdoye autour & plus l'orme est seché  
 Ainsi a la fille est le viellard attaché.  
 Mais ce mariage est ridicule & enorme.

## ANNA.

**C** Edite Pivigni; nunquam bene virgo noverca est:  
 Quid tibi cum viduo, bella puella, viro?  
 Donet Hymen focij communia pignora lecti,  
 Illa tibi pignus virginittatis erunt,  
 Ingentem tenerâ quid figis in arbore ramum  
 Inviso quem jam pondere mala gravant?  
 Poma caduca fluent, calathis indigna coloni,  
 Inque pari damno ramus, & arbor erit.  
 Si sapiis, arboribus ramum, sine prole, marita,  
 Poma sub autumnum sic magis apta feres.  
 Quin age, dum viridi turgent in cortice gemmæ,  
 Nil, nisi communes, arbor adoptet opes.

---

**H** Omnes veuf desja d'une femme premiere  
 Laissez la vierge en paix cela ne convient pas  
 Car la fille est pour vous un trop friand repas,  
 A un veuf ne sied bien, beauté singuliere,  
 L'hymen veut que chacun recherche son semblable,  
 A fin de mieux jouvir de leur virginité  
 Car sur un jeune tige un viel rameau planté.  
 Chargé de fruit & fait cheoir tout l'arbre & si l'acable.  
 Il faut donc prudemment sçavoirer aparier,  
 Les amantz en saison de jeunesse amoureuse,  
 Leur automne en sera lovable & fructueuse.  
 Heureux celuy qui peut se fort bien marier.

(f) 2

PHYL-

## PHYLLIS.

**I**Am tua iussa placent : auri tamen actus amore  
 In thalamum genitor me iubet ire senis.  
 Ecquid agam ? nec enim mihi tota pecunia tanti est,  
 Ut vetuli conjunx principis esse velim.

ANNA.

**S**i pater indigno te subdere colla marito  
 Fortè velit, nullâ vox tibi lite sonet.  
 Virginis arma preces : rigidum prece flecte parentem,  
 Non aliâ durus vincitur arte pater.  
 Quod truculenta nequit, frons hoc præstabit amica,  
 Obsequium, non vis, pectora dura trahit.  
 Pineæ verberibus nux inconcussa resistit,  
 Illa tamen, placido victo calore, patet.

## PHYLLIS.

**M**aintenant tes discours ma chere Anne me plaisent,  
 Mon pere tout efois me veult a un viellard  
 Donner mal a propos, de me plaindre il est tard.  
 Mais quand prince il seroit ses escriz me desplaisent.

ANNA.

Si ton pere Phyllis te veult assubjectir  
 A un viellard chenu il n'y faut consentir.  
 Ne parle aucunement jamais ne ty accorde,  
 Lette nulles sanglotz jette nulles sospirs  
 Regarde tristement faitz retentir tes cris,  
 Ton pere te fera, en fin misericorde.  
 Comme la pomme au feu souvre la cache du pir.  
 Ainsi par la douceur tout se fait a la fin.

ANNA.



**I**Am sumus in portu, soluenda que zona puellæ est;  
 Hic quoque, de multis, pauca monenda mihi.  
 Infitor agnatos excindit in arbore ramos,  
 Omnis adoptivum germen vt humor alat.  
 Funditus illa vagos animo deturbet amores,  
 Germina legitimi si qua caloris amat.  
 Protinus vt junxit tibi tæda pudica maritum  
 Vnicus ille tibi mente fovendus erit.  
 Non congerro vetus tua postmodò tecta frequenter,  
 Nec iuuet, innuptæ qui comes ante fuit.  
 Anxia nec matris, nec sit tibi cura sororis;  
 Alterius succor ne bibat alter amor

---

**F**Allor ? an occurrunt hîc plura notanda puellis  
 Quas socio primùm fœdere iunxit Hymen.  
 Quæ proprijs quondam vergebat in aëra ramis  
 Planta, peregrinâ non nisi fronde viret :  
 Vertice truncato iam non sua, germina monstrat,  
 Quodque suum non est sustinet arbor onus.  
 Arbitrio, nova nupta, tuo desiste moveri;  
 Certa tibi vitę normâ maritus erit.  
 Ille dabit leges, quas non averfa sequêris;  
 Si sapias, his succos pectoris adde tui.  
 Obsequium sint regna tibi; parendo gubernas:  
 Sensibus alterius disce, puella, regi.

**P**Lus habet Infitio, memori quod mente recondas,  
 Inere preceptis hæc quoque, nupta, tuis.  
 Cedit honor ramis, succi tamen arbor origo est;  
 Et decus hoc, ex se quod dedit, alter habet.  
 Si fortasse tuâ rutilent a dote penates,  
 Arcula cum modico sit gravis ere viri.  
 Pone supercilium, bona nec tua laudibus effer;  
 Inque viri lateat nomine tota domus,  
 Turpiter, hæc mea sunt, mulier furibunda reclamat,  
 Ah! nunquam proprias fœmina jactet opes.  
 Lex dominos rerum pronuntiat esse maritos,  
 Idque viri juris, quâ patet orbis, habent.

---

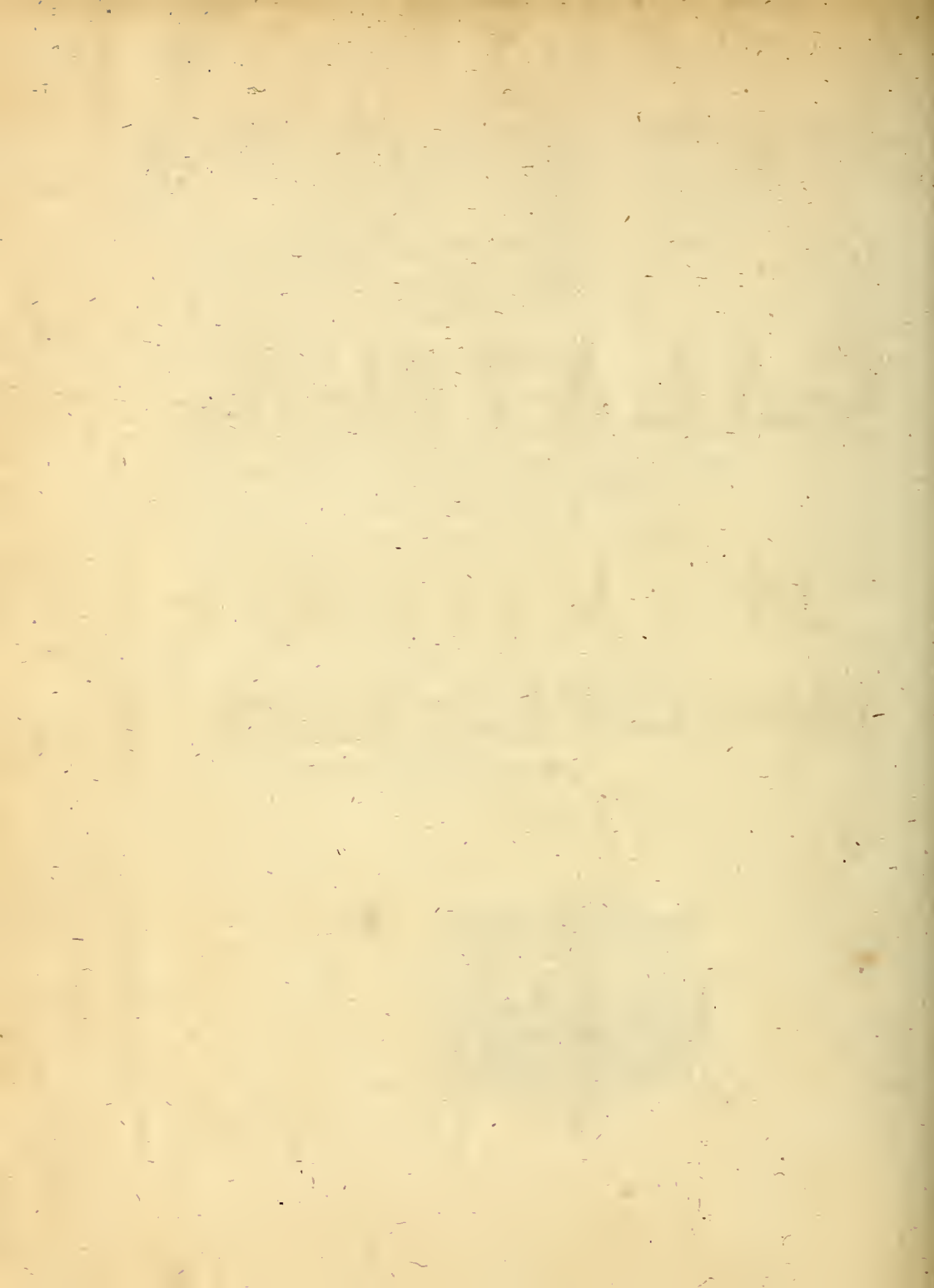
**P**Lura locuturas strepitus, quem fortè ciebam,  
 Terruit; Anna, prior dum capit aure sonum,  
 Hic aliquis latet error, ait, satis ista, superque.  
 Dixerat, & roseo desijt ore loqui.

F I N I S.









GALATHEE

OFTE

HARDER

MINNE-KLACHTE.

*Van*

*J. CATZ.*

GALATHEE

ODTE

HARDER

MINNEKLACHTE

1842



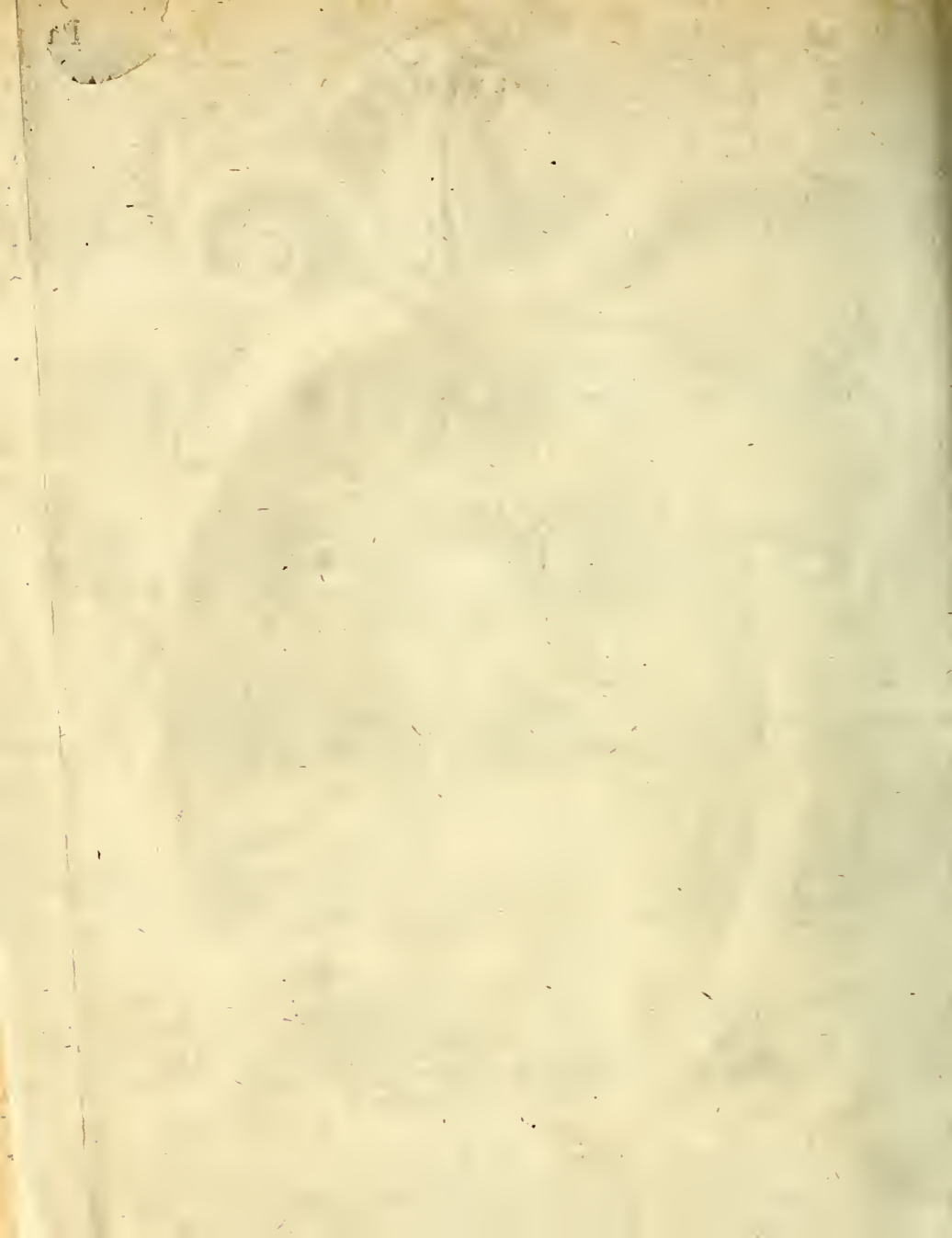


Siet, o Hoeders van het vee,  
 Siet hier onse GALATHEE,  
 By veel barders wel bemint,  
 Maer tot geene noch gesint,

Daerom ist dat haer gelaet  
 Hier soo strack geschildert staet,  
 Maer het sou wel anders syn  
 Troff haer eens de minne-pyn.

Wiltje sien een schoone maecht?  
 Siet haer alse liefde draecht.





## GALATHEE,

Ofte

## HARDERS-KLACHTE.

**D**aphnis, op een meye-nacht,  
 Als hy op de liefste dacht,  
 Wenscht alleen te moghen zijn,  
 Om sin droeve minne-pijn  
 Uyt te storten inde locht,  
 Daer het niemant hooren mocht.

'Twas een weder sonder wint,  
 Soo men dat by wylen vint;  
 Al de werelt was in slaep  
 Men en hoorde niet een schaep,  
 Niet een By' en wasser uyt  
 Om te vliegghen op het cruyt,  
 Inde boomen gheen ghedril,  
 Vee en honden swegghen stil,  
 En de voghels al-te-mael,  
 Maer alleen de nachtegael,  
 's Nachts te singhen wel ghewent,  
 Sat en fleuyte daer ontrent.

Daphnis sach de doffe maen  
 Treurich aen den hemel staen,  
 Of om dattet soo geleeck,  
 Mits sy in het duyster weeck,  
 Of om dat het harders kindt  
 Niet ten besten was ghesint;  
 Want al was de cudd' in rust,  
 Slapens hadt hy geenen lust,  
 Maer hy want een eensaem velt,  
 Daer hy sich ter neder stelt,  
 Daer hy met een droef ghemoet  
 Dus sijn minne-clachten doet.

Galathea, gheestich dier,  
 Oorsaec van mijn eerste vyer,  
 Oorsaec van een vreemt ghewoel  
 Dat ick inde leden voel,  
 Oorsaeck van een vasten bande  
 Die mijn siel aen u verpandt.



Die mijn jeughdich herte bint  
 Dat het niemant anders mint ;  
 Die mijn ziel aen u werknoot,  
 Datse niet int wild' en loopt.  
 Soete meysien aerdigh dinck,  
 Soeter als een distel-vinck,  
 Soeter in u soeten praet,  
 Als de soeten honich-raet,  
 Soeter als het groene lis  
 Aende siecke vissen is,  
 Soet; maer dickmael op een uyr  
 Weder wyter maten suyr.

Somtyts macker als een lam,  
 Somtyts felder als een ram ;  
 Somtyts swack, gheluc een riet.  
 Somtyts stijf, ghelijck een spriet ;  
 Somtyts brooser als een glas,  
 Somtyts tayer als een was ;  
 Somtyts straf, ghelijc een stier,  
 Somtyts dwee, ghelijc een pier ;  
 Somtyts bitter, als een gal,  
 Somtyts honich over al ;  
 Somtyts mack ghelijck een rhee,  
 Somtyts stuer, ghelijc de zee ;  
 Somtyts siltigh, als de vloet,  
 Somtyts weder suycker-soet ;  
 Somtyts vrolijck, somtyts stil,

Altyts, so ick niet en wil ;  
 Eeuwigh teghen my ghecant,  
 Altyt naer een ander lant,  
 Eeuwigh teghens my gheset,  
 Altijt op een ander bedt.

Och hoe veel heb ick ghesucht !  
 Och hoe langh heb ick gheducht !  
 Och hoe seer heb ick gheschreyt !  
 Seder ghy eerst hebt gheweyt  
 Inde velden van Dijshouck,  
 Seder hebt ghy uwen douck  
 Anders na den toy ghestelt,  
 Als de vrijsters van het velt :  
 Seder hebje met een schraegh  
 Onderstut u blauwe kraegh,  
 Seder staet u doecken-huyf  
 Even als een Kievits kuys,  
 Seder hebt ghy uwen tret  
 Op een ander wijs gheset  
 Als Lycoris, rap te voet,  
 Of als Amarillis doet.  
 Och ! wat dienter veel geseyt ?  
 Of wat dienter meer gheschreyt ?  
 T'is al niet ghelijck het pleegh,  
 Doen ick met u kennis kreegh.  
 Seder ghy het booffsche vrien,  
 Tot Dijshouck eens hebt ghesien,

En de streken van de stad,  
Seder heb ic uyt gebadt:  
Seder noemt ghy my een loer,  
En een kinckel, en een boer,  
En een clunten, en een cluts,  
Al, om dat ic juist mijn muts  
Niet recht steeds can nemen of;  
Al, om dat ic in het stof  
Niet can schraven als een hoen  
In den mis-hoop plagh te doen;  
Al, om dat ic zeus en ront  
Spreke juffer wyten mont,  
En niet draeyen can mijn re'en  
Als de linckers van de ste'en.

Maer, al ben ic plomp en slecht,  
Immers ben ic vroom en recht,  
Immers isser niet een maeght  
Die haer over my beclaegt,  
Dat ic met een slimmen keer,  
Oyt ontfusfelt heb haer eer;  
Dat ic oyt in eenigh dingh,  
Reyne min te buyten gingh,  
Dat ic in het woeste velt  
Oyt de parten heb gestelt,  
Dat ic op den cooren-tas  
Oyt oneerlic dertel was,  
Dat ic oyt by vrijster sliep,

En dan inde buerte liep,  
Om te dragen mynen roem  
Van haer teere maegde-bloem.

Neen, dat heb ic noyt bestaer,  
Maer ic hebbe ront gegaen,  
En ic hebbet u geseyt  
Vvat my op het herte leyt,  
Niet met eenig lang verhael,  
Of met opgeproncte tael,  
Niet met eenig groot bestach,  
Als een steetsche vrier plach,

Neen, ic seyde u rustig uyt  
Wiltje, kint, ghy zijt de bruyt,  
Siet daer is mijn rechter hant,  
Tot een vast, een eeuwich pant,  
Soo ick u maer aen en staen,  
Segt met corte woorden, Jae.

Dese myne ronden aert  
Vvas u eertyts lief en waert,  
VWant ghy seyde, dat het lant  
Eyscht een ongeveynst verstant.  
Maer dat is nu al gedaen  
Al u rontheyt is gegaen,  
Seder datje kennis had  
Met de gilden vande stad.





Eertijts was ick wel gesien  
 Als ick u plach aen te bien  
 Kleyne giften van het lant,  
 Als wel eer een harder sant,  
 Of een tuyltjen wyt den tuyn,  
 Of een cransjen wyt den duyn,  
 Of een bloemtjen wyt het velt,  
 Alsmen die noch weynich telt,  
 Of een wonder schoone roos,  
 Die ick onder hondert koos,  
 Of misschien een kievits ey

Vry een wyle voor den mey.  
 Somtijts nieuwen honich-raet  
 Eerse noch te coopen staet,  
 Somtijts oock het eerste lam  
 Dat ick van de moeder nam,  
 Somtijts wel een jonck faisant,  
 Vruchten van het vaderlant,  
 Eygen queecsel, eygen goet,  
 Hier in zeelant wytghebroet:  
 Somtijts wafels diep gheruyt  
 VVel ghesuyckert, mel ghecruyt,

VVel



Wel met boter overdroopt,  
 In een neusdoeck opgeknoopt,  
 En alsoo u t'huys gebracht,  
 Die en hebje noyt veracht.

Lestmael greep ick een lampraes,  
 En daer toe een jongen haes,  
 't Eene so het lach en sliep,  
 D'ander so hy voor my liep,  
 Ginder op mijn klaver-wey,  
 Soete beesjes alle bey,  
 Stracx so riep ick, dese twee  
 Zijn voor u, o Galatee.

Noch zijn my te huys gebracht  
 Korseboomen vroech in dracht,  
 Daer de vruchten worden groot  
 Daer de vruchten worden root,  
 Daermen smaeck van hebben mach,  
 Eermen elders vruchten sach,  
 Dese worden nu geplant  
 In mijn alderbeste lant,  
 En terwijl ick spit en delf,  
 Seg ick salfjens in mijn self,  
 Spaert dit boomtjen, corse-dief,  
 D'eerste vrucht is voor mijn lief.

Somtijts quam ic tot u treen  
 Met wat dun-gewolde queen,  
 Somtijts met een abricoc,  
 Somtijts met een artichoc,  
 Staech met yet dat geestig stone,

Of het beste datmen vont.

Bracht ick dan een vogel-nest,  
 Dat beviel u alderbest,  
 Want ghy had soo veel te doen  
 Met de beesjens wel te broen,  
 Datj' ontsloot u witte borst,  
 Die nu (dacht ic) die eens dorst  
 Die eens mochte metter hant.  
 Maer waer loopt mijn los verstant?  
 Hoe! mijn dunct ick worde dwaes  
 Dat ic hier dus sit en raes;  
 Al mijn breyn wil over hoop,  
 Al mijn geest is opten loop,  
 Al mijn sinnen op de reys  
 Als ic om dat wesen peys:  
 Doch al eer ic verder raec,  
 't Sa al weder totte saeck.  
 Maer of ic al giften sant  
 Vyt den segen van het lant,  
 Noch en was het niet ter deeg,  
 Noch en bracht ic niet te weeg,  
 Datie my oyt hebt gelaest,  
 Datie my een cusjen gaest,  
 Datie my u rooden mont  
 Oyt een reysjen hebt gejoint:  
 Neen, al wat ic mochte doen,  
 Noyt en bootie my een soen;  
 Ia ghy waert oock al te straf,  
 Dat ic u een cusjen gaf:

Dies en bleeffter anders niet  
 Om te laven mijn verdriet,  
 Als dat ic u rechter hant  
 Na mijn droeve lippen sant,  
 Om mijn hert, ten minsten daer,  
 V te maken openbaer:

Maer als ghy uyt harden aert,  
 Hier al mede teghen waert,  
 Soo en wist ic geen en raet,  
 Gheen en troost, of toeverlaet,  
 Als dat ic u vingebrs nam,  
 En daer mede neder quam  
 Op mijn ongheruste borst,  
 Daer mijn herte leyt en dorst:  
 Op dat ghy daer voelen mocht  
 Hoe mijn banghe ziele vocht,  
 Hoe mijn leven-ader sloegh,  
 En gheduerich lach en joegh.

Maer al wat ick oyt bestone  
 Met het wesen, metten mont  
 Noyt en heb ic vrucht ghedaen  
 T'is al inde mint ghegaen.

Vvat ick oyt, ô fiere maeght,  
 Heb ghesproken, heb gheclaeght,  
 Heb gejammert, heb gevleyt,  
 T'is den dooven al gheseyt.

Ia het isser soo ghestelt,  
 Dat al com' ick uytet wolt,  
 En ic brenge voor den dach,

Soete dinghen als ic plach,  
 Ghy, ô strenghe Galathee,  
 Felder, als de noorder-zee,  
 Ghy, als anders nu ghewent,  
 Mijn in gramschap benen sent,  
 Sonder eens te willen sien,  
 Vvat ic u meyn aen te bien;  
 En voor reden seghje my,  
 Het en staet u gheensins vry  
 Tet te nemen van een hant,  
 Die van uwe minne brant:  
 En, waer ic u reden vat,  
 T'is een lesse vande stadt;  
 Daer ist datmen leyt en schenct,  
 En de goede zeden krenct:  
 Dan ten is geen harders gift,  
 Geene kaes van room geschift,  
 T'is geen mus, of distel-vinc,  
 T'is een keten, of een rinc,  
 Of een helle diamant,  
 Die geliç een kaerse brant;  
 Daermen wel van suyselolt  
 En dan los daer henen rolt.

Soete vriesters ic beken  
 Dat ic hier ooc tegen ben:  
 Vvant het gout heeft wonder cracht  
 Vvaer het immer wert gebracht:  
 Maer in harders reyne gunst  
 Slecht gewas, of cleyne cunst,



Daer en is geen ongeval  
Dat de seden crencken sal.

Maer dit heb ic al geseyt,  
En noch breeder uytgeleyt,  
Dan het meysje niet-te-min  
Brengher weder tegen in,  
Dat by ons een cleine gift  
Heeft al mede slim vergift.

Lieve Daphnis, hoe het gaet,  
Hoeje jammert, hoeje praet,  
Watje weet, en watje vint,  
Sy blijft efter steeds gesint.

'Tis als geene tijt gele'en,  
'Tsoete dier was doen te wre'en,  
Sich te spiegel len inde zee,  
Als de stroom lach stil en dwee,  
Niet gerimpelt van de wint,  
Als men die wel somtijts vint:  
't Gater nu al anders toe,  
Sy ist 't stille water moe,  
En sy wert voort aen ghebult,  
In een glas ront som vergult,  
Spiegelhel noemt men 't in de stadt,  
Hier van wert se bijster prat,  
Want se siet meer als se plach:  
Meer als 't in het water sach,  
Want se geestichs by haer heeft,  
Watter aen de vrijster leeft,  
Wat haer ciert, dat weet se vry  
Immers alsoo wel als wy.

Sy doorsiet dat hel gesicht,  
Dat ooc in het duyster licht,  
En dien lieffelicken mont,  
Schoonder als de morgenstont,  
En dat hairtje sacht gecrolt,  
Dat haer om de wangen rolt;  
Dit is haer nu al bekend,  
En diep in het hoost geprent:  
Dies ontstaet in haren sin,  
Minnaers haet, en eyge min.  
Komt, o weerde Galathee,  
Spiegelhel weder inde zee.  
Hem die hier toe oorfaec gaf,  
Vvensch ic tot verdiende straf,  
Dat sin lief, hem eertijts soet,  
Trots en moedich worden moet;  
Dat se, naer een soete min,  
Kryghen moet een stueren sin.

Ach hoe leyt hy my int hoost,  
Die my van mijn lief berooft!  
't Schijnt dat alle sijn gelaet,  
Eeuwich voor mijn oogen staet.  
't Is een cleine tijt gele'en  
Dat de gilde quan ger'e'en  
Met twee vogels siins gelijc  
Ginder aen den hoogen dijc,  
Daer vernam hy Galatee  
Soose dreef het jonge vee,  
Stracx begon de loose quant  
Haer te nemen metter hant,

b

Haer



Haer te groeten opten voer  
 Alsmen inde steden doet,

Goeden dach, schoon harders kint,  
 't Schoonste datmen immer vint,  
 Ghy moet wesen (naer ic acht)  
 Van der Nymphen hooch geslacht,  
 Of van Pales huysghesin,  
 Of misschien een wout-Goddin,  
 Want ic sie dat u gelaet  
 Gheensins na de koeyen staet.

Ik en hoorde vorder niet  
 Mits hy vande plaetse schiet;  
 Mits hy leyde mijn vriendin  
 Na sijn ongebonden sin:  
 't Scheen voor eerst sy wou niet gaen,  
 Maer het was terstont ghedaen;  
 Al geliet' haer wat gestoort,  
 Evenwel so ginghse voort:  
 't Scheen hoewelse met hem streef,  
 Dats' et maer int jockx en deed'.  
 Siet! daer sat ic doen en keeck,  
 Als een poel-snep, op een kreeck,  
 Root van gramschap, bleec van nijt,  
 't Oog vol tranen, thart vol spijt.  
 Gaeje dan, wel, gaeje kint;  
 Onbedacht en onbesint?  
 Gaeje met een vreemden haen?  
 Gaeje na een vreemde baen?  
 Gaeje moytjens hant aen hant  
 Met een los en weelich quant?

Gaeje met een steedsche vent  
 Dieje noyt en hebt gekent.

Onbedachte Galatbee,  
 Vaerom zyde nu so dwee?  
 Vaerom zijte nu soo soet,  
 Voor een onbekenden bloet?  
 Daer ghy staet, gelijsk een muyr,  
 VVonder spytich, byster stuyr,  
 Als een harder van het lant.  
 U wil nemen by der hant  
 Om een reys te mogen gaen,  
 Daer de schoonste linden staen?  
 Harders kint, so ghy het wist,  
 Hoe een vryster haer vergist,  
 En hoe qualijsk dattet past,  
 Met een asgerichten gast  
 Sich te geven op de baen,  
 'k VVeet, ghy soud het niet bestaen.  
 Maer al was ick wonder bang,  
 Sy gingh ester haren gang.  
 Dies soo clam ick op de kruyn  
 Van een wonder hoogen duyn,  
 Om van boven af te sien  
 VVatter vorder sou geschien.  
 Sy ging sachtjens door het sant  
 Sy gingh henen na het strant;  
 Met den vryer vande stad  
 Die haer inden arrem had.  
 Die haer dickwils gaf een cus,  
 Slimmer als een kriele mus.

Hy geleyde Galathee  
 Van den oever inde zee,  
 Dies soo rees de soute stroom  
 Vry wat hooger dan de zoom  
 Van haer opgeschorte cleet.  
 Is dat niet een schoon bescheet,  
 Dat men so een teere maeght  
 In dat grove water draegt?  
 Dat een vryster met geweld,  
 Inde baren wort gestelt?  
 Tot de vreeselijcke vloet,  
 Brengt een schric in haer gemoet?  
 Tot haer cleet is wuylen nat?  
 't Fy beleeftheyt vande stad.  
 Na dat nu die sorte lust  
 In het water was gheblust,  
 Gingh een yeder van de strant,  
 En vercoos het drooge lant.  
 'k Meynde, 't spel was doe gedaen,  
 Maer het ging doe eerstmael aen.  
 Stracx wert daer mijn weerde pant  
 Omgetobbelt in het zant,  
 En dan weder om ghewent,  
 't Scheen het spel en nam gheen end.  
 't Steeds geselschap, wytte steen,  
 Is, al waret buyten re'en:  
 Even als een dertel beest  
 Dat gebonden is geweest,  
 Raekt het eens ten lesten los  
 't Loopt als rasend in het bos.

Doen en mocht ick langer niet  
 Staen begapen mijn verdriet,  
 Dies so ging ick na de kant  
 Van de krom-gebooghde strant.  
 Daer began ic mijn geclach,  
 Als een drouve minnaer plach;  
 Daer beschreef ic mynen stant,  
 Met een rijfsen in het zant,  
 Eerst een vast-gesette min,  
 Doen, een wanckelbaren sin;  
 Dit was ic, en Galathee.  
 Ondertusschen quam de zee,  
 Als gelaten uyten toom,  
 Oppedragen metten stroom  
 Verre boven haer gemerck,  
 Siet daer lach het gantsche werck.  
 Siet! daer ging mijn soete min  
 Dryven heen te zee-waert in.  
 Nijdich water, bitter nat,  
 Segg' eens waerom doeje dat?  
 Vaerom neemje met de vloet,  
 Mede niet mijn drouf gemoet?  
 Maer comt, segg' my, soeten beck,  
 Souje wel eens zyn so geck  
 Datje wout u rechter hant  
 Stellen tot een eenwich pant,  
 Aen een proncker trots en prat,  
 Aen een joncker van de stad?  
 Neen, ken loovet nimmermeer  
 Datj' een steedsche pop ter eer



Laten soudt een rustich quant  
 Klouck van leden wel ter hant  
 En soudt stellen u gemoet  
 Op 'ken weet niet wat gebroet  
 Ach ten zijn geen rechte mans  
 Maer alleen slechts om ten dans  
 Om ter bruyloft of ter feest  
 Speel te leyden baren geest,  
 Noyt geoeffent noyt beproeft  
 Daermen manne cracht behouft.

Al dit soet geselschap gaet  
 Eeuwich proncken achter straet,  
 Niet alleenlick aen den voet,  
 Maer aen handen ooc geschoet,  
 't Schijnt sy dragen hun te coop,  
 't Fy! van dien verwijfden hoop.  
 't Fy van dat pampieren vel,  
 Nut alleen tot enckel spel.

Ick heb quasten inde hant,  
 Dat is sauce voor het lant;  
 Ic heb knousten inde ouyft,  
 Dat is kinders, dat is juyft  
 Dat is ver het nutste goet,  
 Dat een lantsman hebben moet.  
 Ic sou licht een stueren ram  
 Als by my te quellen nam  
 Soo ontrent het bachuys staen  
 Dat hem 'tstooten sou vergaen,  
 Harders is ons eygen naem,  
 Harde lieden zijn bequaem

Voor het Vee, en voor het wout,  
 En al waer men landen bout.

Dunckt u niet het swarte lant  
 Beter als het witte sant?  
 Bleyck te zijn is wyve-werck,  
 Blancke lieden selden sterck.  
 Maer die brwyn is, dats een gasz  
 Die is mette plough ghepast,  
 Die is d'eere van een hof.

End' en vraegt na son-of stof.

Ben ick ruygh, en dicht ghebaert?  
 Dats een peyl van cloucken aert,  
 Ick en ben des niet beschaemt,  
 Want het is dat ons betaemt:  
 Segh wat ciert het moedigh peert  
 Als de maen en als de steert?  
 Segh, wat maect het schaep geacht  
 Als sijn wol en ruyghe vacht?  
 Segh, wat datje seggen kondt,  
 't Hayr is 'tciersel vanden mondt.  
 Al de luyster, al de schat,  
 Vanden boom dat is het blat;  
 't Velt is heerlick door het kruyt,  
 Mannen door een ruyger huyt.

Ben ick niet soo moy ghecleet,  
 Gae ick niet soo wonder breet,  
 Draegh ick niet soo moyen hoet,  
 Als men inde steden doet:  
 Mach ick bidden harders kint,  
 Vveest daerom niet onghesint;



Want voorwaer het keurlick gaen  
Is alleen maer sotte waen.

Dat wel eer de steedsche pracht,  
Inde werelt heeft ghebracht,  
Inde menschen heeft gheplant,  
Vry tot ondienst van het lant.

Vaermen gout en zyde draeght  
Daer ist dat een yeder klaeght  
Van bedrogh en slimme list  
Daermen eerst niet van en wist.

Siet, al wieder proncken gaet  
Boven macht en boven staet  
Die is besig over al,  
Vaer hy middel vinden sal  
Tot zijn overmoedigh cleet,  
Oock by wylen teghen eet.

Ick en can het niet verstaen  
Vaerom doch het keurlijck gaen,  
Echte wijf of eerlick man,  
Oyt ten goede dienen can:  
Siet eens wat een vreemt bejaegh,  
Wat een grooten ommeslagh,  
Wat al dinghen sonder naem,  
Ja by-na een heele kraem,  
Yeder om de leden hangh,  
Yder aen de leden prangh,  
Die wil comen aen den dagh  
Soomen inde steden plagh.

Heester yemant uyt te gaen  
Of in haesten op te staen

Och! hoe is de man gequelt,  
Och! hoe staet de man verstelt,  
Mits hy door het sinnich cleet,  
Noyt in tijts en is gereet.

Kint, ic vinde groot gemack  
Dat ons ooc het beste pack  
Haest can schuyven aen het lijf,  
Om te gaen tot ons bedrijs;  
Haest can worden uytgedaen  
Om dan weder slaep te gaen.

Maer ontrent een sinnig cleet  
Is noch menig ander leet,  
Datmen in een cort beslag  
Niet can halen aen den dag,  
Een van velen, niet-temin  
Moet ic hier noch brengen in.

Laet een trotse proncker gaen,  
Daer veel doren-hagen staen,  
Laet hem comen in het wout,  
Inde bossen in dat hout,  
Siet terstont sal hem de braem  
Vatten in dat malle kraem,  
In dien langen cousebant  
Die so bijster is gecant,  
In de sneden van sijn brouc,  
Of ontrent den synen douc,  
Dien hy tot den elleboog  
Boven op de mouwe toog;  
Of ineenig ander ding  
Dat hem aen de leden hing.

Dies hy, die wyt spelen quam,  
 VVort dan wyter-maten gram,  
 VVort so gantsch wytsinnich quaet,  
 Dat hem al sijn lust vergaet;  
 En voerwaer tis groote spijt  
 Datmen so den soeten tijt  
 Moet verquisten met berou  
 Daermen vrolijk wesen sou.

Daer staet dan de joncker stil,  
 Schoon ooc dat hy niet en wil,  
 VVant indien hy veerdich spoet,  
 Stracx so scheurt het meepse goet.

Seker tis een vrye staet  
 Alsmen onbecommert gaet,  
 Alsmen wandelt door het velt  
 Sonder eens te zijn gequelt  
 Van een doren, van een haegh,  
 Of een ander slimmer plaegh.

Ik can treden in het wout  
 Sonder dat my doren hout,  
 Sonder dat my kravel vangt,  
 Of ontrent de slippen hangt:  
 En of schoon de braem my greep,  
 Of eoc inde leden neep,  
 Dat is my een cleyne saeck  
 VVant ic can haer loosen haeck  
 Rucken van mijn beste cleet,  
 Even sonder eenich leet;  
 Moye cleeding is een pac,  
 Slechte cleeding is gemac,

Slechte cleeden zijn bequaem  
 Om te loopen door den braem.

Of ic aen der heyden dwael,  
 Of ic rijts, en of ic dael,  
 Of ic renne door het hof,  
 Of ic loope door het stof,  
 Of ic rijde met het mis,  
 Daer het niet als slic en is.  
 Of my lucht en hemel dreygt,  
 En tot onweer is geneygt,  
 Of het dondert, of het raest,  
 Of de wint geweldig blaest,  
 Al en isset geen verdriet,  
 Grauwe pyen vleckten niet.

Mach het wesen, Galathee  
 Houdt u aen het edel vee,  
 Laet de wolle, laet het vlas,  
 Laet u eygen huys-ghewas  
 Ons bedecken teghen kou,  
 Dat is dienstig voor den bou.

„VVe hem met de schaepjes cleet,  
 „En sijn eyghen hemde reet,  
 „Die behoudt eens schaepjens aert  
 „Die ons noodich is bewaert;  
 „Die is buyten loosen schijn,  
 „Als het eertijts placht te zijn.  
 Daerom bid ic soete maeght,  
 Soo u d'eenyout noch behaegt,  
 Gaet niet opten steedschen toy,  
 Set u douckien niet te moy,



„Noyt en dede rijke dracht  
 „Noyt en dede groote macht  
 „Noyt en dede trots gemoet  
 „Aende soete liefde goet;  
 „Reyne minne can bedijen  
 „Even onder grauwe pijn,  
 „Even daer het niet en blindt,  
 „Even daer het niet en clintt,  
 „Even in een aerden huys,  
 „Even in een slechte cluys,  
 „Even daermen om de pracht,  
 „Noyt sijn leven heeft gedacht.  
 Riec ic na geen musculiaer  
 Dat en achte niemant quaet,  
 Ic ben fris en wel gesont,  
 My en comt niet wyten mont  
 Dat met soo een lofsen schijn  
 Noodich is bedekt te zijn,  
 Laet een opghepronste sot  
 Die van binnen is verrot,  
 Poogen na een vreemt bejagh  
 Dat sijn wyl bedecken mach.  
 Ic en wil geen seltsaem cruyt,  
 Dat in verre landen spruyt,  
 Want mijn reuc en is maer sweet  
 Dat en doet geen menschen leet,  
 Fa ten is geen rustig man,  
 Die sijn sweet niet riecken kan.  
 Ic en weet niet wat je let,  
 Dat je dus u herte set,

Dat je dus zyt opgevat  
 Door een poppen van de stadt.  
 Schoon al is daer yemant net,  
 Tisser daerom niet te wet;  
 Schoon men is daer moy gecleet,  
 Tisser daerom niet te breet.  
 Eertijts, en ooc heden noch  
 Zijn de steden vol bedroch,  
 Daer ist dat men sonder maet  
 Wil geduyrich meerder staet,  
 Daer ist dat men eewwich tracht  
 Om te krijgen grooter macht,  
 Daer ist dat een yder poogt  
 Om noch meer te zijn verhoogt.  
 Glijck de visch het coele nat,  
 Glijck het schaep het groene blat,  
 Glijck den ael den dou begeert,  
 So ist dat sich yder weert,  
 So ist dat een yder jouet,  
 So ist dat een yder souet  
 Om te krygen sin bejach,  
 't Gelde wattet gelden mach.  
 Ic en weet de streken niet  
 Diemen daer geduyrich siet,  
 Maer ick hoore wel so veel  
 Dat ick met een open keel,  
 Dat ick met een open mont  
 Segghe, 't gaetter al te bont,  
 Siet hoe daer een yder vat,  
 God bewaer ons voor de stadt.

Maer



Maer een ander souwt het gelt,  
 Dat s de plage die hem quelt,  
 Die hem door de leden dwaelt,  
 Die hem inde sinnen maelt,  
 Die hem, schoon al isset cout,  
 Gantsche nachten besich hout.  
 Maer al is hy immer stil,  
 Hy en crijght niet dat hy wil;  
 Want al comt hem groot gewin  
 (Soo het schijnt) ter deuren in,  
 Eer hy noch sijn boucken sluyt,  
 Valt het dicmael anders wyt;  
 Want door yemants slimme list  
 Komtet anders als hy gist.

Wie, al is hy wonder vroet,  
 Is bevrijt van bankeroot?  
 O dat is een seltsaem quaet,  
 Dat gemeenlicj verder gaet,  
 Als een stil, een effen man  
 Mette sinnen grijpen can.  
 Want al wie daer handel drijft  
 Wort gheswaect, en wort gestijft,  
 Niet alleen wyt eygen daet  
 Maer ooc door sijn mede-maet,  
 Daer van crijght hy wel een slach  
 Dien hy niet verdragen mach,  
 Ia hem comt ooc wel het wee  
 Hondert mylen over zee  
 Denct hoe dat een mensch verdriet

O dat spel en dient my niet.

Maer dit treft hem nimmermeer  
 Die sijn herte niet te seer  
 Opten rijcdom heeft geset,  
 Of met gelt-sucht is besmet;  
 „Wie met weynich is ghepaeyt,  
 „En sijn eygen acker maeyt,  
 „Die en souwt geen vreemde cust,  
 „En is weynig ongerust;  
 „Maer die tnette spant te breed,  
 „Die is nimmer sonder leet.

Wie sijn schaepjens savonts tele  
 Alsse comen wyt het velt,  
 En hy vint het vol getal  
 Die en vraegt dan niet met al  
 Wat eens coopmans treurigh hoofd  
 Van den soeten slaep berooft;  
 Hy en vreesft niet, dat sijn schip  
 Mocht verzeylen op een klip;  
 Dat sijn waren, hier of daer,  
 Mochten comen in gevaer;  
 Dat een roover, met geweld  
 Mochte nemen schip en gelt;  
 Dat sijn schipper is een dief,  
 Datmen synen wissel-brief  
 Mochte laten onbetaelt.  
 Denct! hoe een die leyt en maelt  
 Op dees saken nacht en dagh,  
 Vijf, en kint vermaken mach.



Ic en houw niet van het goet  
 Dat moet sweven metten vloet,  
 Dat moet comen over zee,  
 Ic ben liever by het vee.  
 By den plough, en by de bien,  
 Daer can ic myn rijkdom sien,  
 Daer speel ic een geestigh liet,  
 Op een mousel, of een riet,  
 Daer heb ic een stille siel,  
 Schoon de gantschen hemel viel.  
 Die op 'tlant sijn woonplaets stelt,  
 En behouft nau eenich gelt,  
 En behouft niet om het goet,

Te besmetten sijn ghemoet,  
 Of te hangen in een schael  
 Eere, siel, en al-te-mael.  
 Vt de vruchten van het lant  
 Valt hem alles inder hant.  
 Want des aertrijcx milde schoot,  
 Schenct aen yder synen noot.  
 Wat men inde steden coopt  
 Alsmen opte marcten loopt.  
 Wat daer yder stelt op prijs,  
 't Zy van cleedingh ofte spijs,  
 Dat vercrijgt men op het velt  
 Sonder munte, sonder gelt.



*Wij' een hemd, of linnen cleet,*  
*Fijn gesponnen, wel gereet,*  
*Wit gebleict gelijc de snee,*  
*Ia! als ghy, ô Galathee,*  
*Steeft gheen handen in de tas,*  
*⁊ Komt al van ons eyghen vlas.*

*Wij' een ziertjen of een keurs;*  
*Gaet ooc daerom niet te beurs,*  
*Spreeft alleen de schaepjens aen,*  
*Die in onse weyden gaen,*  
*Hare wol, en dichte vacht*  
*Heeft vry meer als volle macht*  
*En ons, tegen 's winters leet,*  
*Stof te geven tot een cleet.*

*Wij' een leetjen van een lam,*  
*Of de beyers van een ram,*  
*Ofeen bocxjen, of een geyt,*  
*Eerment vande moeder scheyt*  
*Wij' swefers van een calf,*  
*Of een schenckel, huel of half;*  
*Of een hamel wel gemest,*  
*Want dat voet wel alderbest,*  
*Ghy en houft niet eens te gaen,*  
*Daer de steedsche spotters staen;*  
*Vaer toe souckje craem of hal,*  
*Gaet alleen maer inden stal,*  
*Gaet en tast, en keelt, en vilt,*  
*Siet, ghy winter wat je wilt.*

*Wij' quackel, of patrijs,*  
*Oft een kor-hoen uyt het rijs,*

*Of een kievit met haer kuys,*  
*Ofeen vette tortel-duys,*  
*Of een snepjen langh ghebeet,*  
*Ofeen smientjen dick gespeet,*  
*Ofeen meerelt uyt het wout,*  
*Of een lijster uyt het hout,*  
*Of een spreekje, of een vinc,*  
*Ofeen ander lekker dinc,*  
*Of een jonghe sant-plevier,*  
*Ofeen ander weelig dier,*  
*Of misschien een lekker hoen,*  
*Of een malsen, huys-cappoen,*  
*Of een kalicot schen haen,*  
*Of de jongen vande swaen,*  
*Ofeen trap-gans, of een end,*  
*By de menschen niet ghewent,*  
*Maer die met een snelle vlucht*  
*Comt gevallen uyt de lucht;*  
*Ey, en maect doch geen gekijf,*  
*Met een leppig hoender-wijf,*  
*Die terstont wel leelic siet,*  
*Sooje niet genouch en biet;*  
*Met een netjen, met een stric,*  
*Met een wyltjen op een kric,*  
*Met een boge, met een buys,*  
*Met den spreekpot aen het huys,*  
*Metten slach of vogel-lijm,*  
*Op den mishoop, inden rijm,*  
*Met een weynich cruyt en loot,*  
*Vanght men vogels cleyn en groot.*



Maer indien je voor den die  
 Mocht begeeren versschen vis,  
 Wat behoufje wylen stanc,  
 Van het vis-wijf of haer banc,  
 Dese beec of gene sloot,  
 Die vervult ons desen noot,  
 Daer wort vis genoeg gehaelt  
 Diemen sonder gelt betaelt,  
 Sonder cost, en met genucht,  
 Pluuctmen hier des waters vrucht.

Carper, brasem, baers, en snouc,  
 Is te vangen met een houc,  
 Wilt niet wesen mette roe,  
 Neemter dan een netjen toe,  
 Of een diep-ghetande schaer,  
 Of een spitsen ellegaer:  
 Daer me stietmen vetten ael,  
 Goede cost voor 'tmiddagmael.  
 Of wanneer men 'tsuycjen set,  
 's Avonts eermen gaet te bed,  
 Schoon men slaept dan wel gerust,  
 's Morgens vintmen synen lust,  
 's Morgens trectmen wyttet slick  
 Fyne paling, armen dick.  
 Is dat niet een goet gherief,  
 Datmen, by sijn soete lief,  
 Loon van trouwe min ontfangt,  
 T'wijl het net een visjen vangt?

Wilje kaes soo groen als gras?  
 Of ghelijck als maeghde-was?

Die ooc by den parmesaen  
 Mach op heeren tafels staen,  
 Wilje kaese sacht en dwee,  
 Vit als nieu gevallen snee?  
 Wilje kaese jonc en oudt?  
 Wilje boter als een gout?  
 Wilie kappy? wilie saen?  
 Wilie taerten, wilie vlaen?  
 Wilie noten boven dat

Daer van wel een coning at.  
 Siet alleen de soete melck  
 Geefiet al, en geefiet elck,  
 En dit wort ons al bestelt  
 Sonder cost, en sonder gelt.

Wilie dat wat hartigh is  
 Segh my doch eens wat ick mis,  
 Heb ic niet den vollen eysch  
 Van gesouten offe vleysch?  
 Heb ic niet een schoone tongh  
 Die ick inde schoorsteen hongh?  
 Heb ick niet een schapen bout  
 Wel ghewreven in het sout,  
 Wel doorreghen vanden loock,  
 En ghehanghen inden roock?  
 Veet ooc dat hier hammen zijn  
 Van een beer, een lustich swijn,  
 Daer by niet mach zijn genoemt,  
 Vatter wyt westfalen coemt.

Wilje fruyten op het lest?  
 Die zijn hier ooc alderbest.

Kriicken meer als sesderley,  
 Pruymen groot ghelijck een ey,  
 Druyven wytermaten goet,  
 Persen root ghelijck een bloet,  
 Appels diemen eten mach  
 Even vanden eersten dach  
 Sonder eens te zijn ghemuyt,  
 Appels diemen noyt gebruyt  
 Als tot struyven inde pan  
 Mits men die bewaren can,  
 Peeren wyter-maten soet,  
 Diemen haestich eten moet;  
 Of so hart ghelijc een key,  
 Diemen houdt tot inde mey.

Al te seggen dat ic wext  
 Watmen by ons harders ect,  
 Ware vry een langh verhael,  
 Wie doch seydet altermael?  
 Komt ô soete Galathee,  
 Prouftet eens een maent of twee,  
 Ghy sult vinden metter daet  
 Dattet hier al beter staet,  
 Als misschien wyt slim beleyt  
 Een steedsche vryer sey.

Alsmen nu hier tegens let  
 Wat de stadt op tafel set,  
 Segghe dat haer gantsch beslach  
 Hier niet teghens op en mach;  
 Want behoudens dat het welt,  
 Duysent schoone dinghen telt,

Die de stadt zijn onghewent  
 Die de stadt niet eens en kent,  
 Soo is dit een groote saeck,  
 En gantsch dienstich voor de smaeck,  
 Dat het geen den huysman woet,  
 Niet en is als eyghen goet,  
 Mits het fruyt, en vleysch, en vis,  
 Van sin eygen queecksel is,  
 Mits wy leven maenden langh  
 Niet als van ons eyghen vangh;  
 Seght dan watje seggen meugt  
 Voor de stadt, en hare vreugt,  
 „Eygen vrucht is wonder soet,  
 „Eygen vrucht is wonder goet,  
 „tEytjen wyt een eygen nest  
 „Is mijns oordeels alderbest.

„Vruchten diemen heeft gesaeyt,  
 „Vruchten diemen heeft gemaeyt,  
 „Vogels diemen door het net  
 't VVech te vliegen heeft belet.  
 „Vissen diemen heeft verrast  
 „En sijn tafel toegepast,  
 „t VVilt-braet datmen heeft gejaegt,  
 „En dan na de keucken draegt,  
 „Dat is gantsch een ander ding  
 „Als dat yemant anders ving,  
 „Als dat yemant anders saeyt,  
 Als dat yemant anders maeyt.

Hier comt by een ander saec,  
 Dat is mede groot vermaec,

Want



Want of haer de stadt vermeet  
 Datse groote dingen weet,  
 Datse goede sauce maect,  
 Die ooc stompe monden smaect,  
 Die, vermits haer bitfig nat,  
 Ooc in slappe magen vat;  
 Noch is efter hier alleen  
 (Immers na dat ick het meen)  
 Noch is hier de beste vont  
 Voor de lusten vanden mont.

Siet wanneer men staet en spit  
 Sonder datmen neder sit,  
 Of wanneer men wyren langh  
 Houdt de beenen opte gangh;  
 Of wanneer men bijster vrough  
 Slaet de vuysten aen de plough,  
 Dat verdrift de vuyle slijm  
 Dat verjaegt het taye lijn  
 Die sich inde leden set  
 En den goeden smaeck belet;  
 Of ontrent het ingewant  
 Maect een ongesonden bant.

Maer besiet in dit ghevoel  
 Sit de ste-man op een stoel,  
 Sit men weet niet waer en schrijft,  
 Daer hy gantsche daghen blijft,  
 Sit en futselt dit en dat,  
 Als ghevangen inde stadt;  
 Hier uyt komt dan vreemde sucht,  
 Mits hy mist de vrye licht;

Mits hy niet ter werelt doet  
 Tot verversingh van het bloet;  
 Hierom is sijn koude maegh  
 Nimmer lustig, nimmer graeg,  
 Nimmermeer also ghestelt  
 Als die in het open velt  
 Al sijn quade dompen blaest,  
 En dan als van hongher raest.

Gheeft een ander marsepeyn  
 In een blauwe porceleyn,  
 Gheeft een ander frans geback  
 Soomen't uyt den oven track,  
 Gheeft een ander spaensche pap  
 Die is voor my al te slap;  
 Ick en wil geen vreemde cost  
 Die sijn meester diere cost,  
 Geef my, geef my slechts een ham,  
 Die vers uyt de ketel quam,  
 Geeft my slechts een spec-tersey,  
 Wel gewentelt in het ey,  
 Geeft my slechts een dicke worst,  
 Die gevoeltmen aende borst,  
 Die geeft hart en crachtich bloet,  
 Alsmen dapper plougen moet.

Of indiender oyt een orient  
 Hier te gast gebeden dient,  
 Geeft my dan een jonghe duyf,  
 Geeft my dan een appel-struyf,  
 Geeft my dan een boeckweyt-kouc,  
 Dat is eten, dat ic souc,



Daer wyt suygh ic meerder soet  
 Als een steedschen joncker doet  
 Uyt sijn veresoen pastey,  
 Of ken weet niet wat geley,  
 Uyt de taerten, uyt de vlaen,  
 Uyt gesoden, of gebraen,  
 Uyt al watmen backen can,  
 't Zy in oven ofte pan.

Dan ic weet dat inde stad,  
 Menich wijf is wonder prat,  
 Mits sy op haer tafel set  
 Blauwe teylen wonder net,  
 Die een ander werelt sent  
 Hier te voren niet bekent,  
 Mits sy heeft een gantsche kas  
 Wel versien van aerdich glas,  
 Dun gelijk een enckel vlies,  
 Datmen tot Venegien blies.

Maer al isset wonder kuys,  
 't is maer hoeft sweer voor het huys,  
 Want het is soo bijster teer.  
 Dat geen schotel immermeer,  
 Lange tijt op tafel duert,  
 Of haer vreugde wort besuert.

Breeëter glas of porceleyn  
 Stracx is al het huys te cleyn,  
 Soo geweldich tiert het wijf,  
 't Schijnt sy wil de meyt op 't lijf,  
 Keucken, kamer, sael een vloer,  
 Is daer altemael in roer,

't Schijnt sy treet als in gevecht  
 Met een jongen, met een knecht,  
 Met haer dochter, of haer kint,  
 Met den eersten diese wint,  
 En hier tusschen heeft de man  
 Vry daer sijn ghedeelte van.

Ist niet beter datmen eet  
 Daermen van geen knorren weet?  
 Daer het teyltje niet en leet?  
 Daer de logge niet en breeft!  
 Daer de schotel niet en berst  
 Schoon die somtijts wort geperst!  
 Schoon die somtijts neder valt  
 Alffer yemant staet en malt.  
 Of al waer het datse braeck,  
 Daermen om een cleyne saeck  
 Daermen om het minste gelt  
 Ander in de plaetse stelt.

Ach, wat is doch van de stad?  
 Langht my slechts een aerden vat,  
 Langht my slechts een houten back,  
 Dat is vry een groot gemack;  
 „ O! 't is beter sonder twist  
 „ Schoon men blauwe teylen mist,  
 „ Schoon men niet op tafel heeft  
 „ Dat de malle weelde geeft)  
 „ 't Is al beter slechte spijs  
 „ Aenghedischt na onse wijs,  
 „ Als een tafel vol ghetast  
 „ Daermen sit en haffsebast,

„ Dan

Daermen opte boden' tiert,  
Daermen niet een mensch en viert,  
Vvech van hier met dat gheschal,  
Vrede vrede boven al:  
O! wanneer men is gerust,  
Daer is eerst de ware lust;

Vveet dat ic geen diere spijs,  
Ooc geen moye schotel prijs,  
Daer is yet dat beter smaect,  
Dat my blyder sinnen maect,  
Mach ic bidden, Galathée,  
Soeter als een jonghe rhee,  
Krijgh ic immer uwen sin,  
Krijgh ic immer uwe min,  
Toont my dan een blyghelaet,

Gheeft my slechts een soeten pract  
Als ic come vanden plough  
Dat is my voor al ghenoech:  
Gaet versiet dan uwen dis  
Met het ghene datter is,  
Dat de tijt u gheven can,  
Siet! ic ben een vrolick man.

Wat nu aengaet onsen dranc,  
Al-hoewel de wijngaert-ranck  
Daer de soete most wyt vloeyt,  
Niet in onse landen groeyt,  
Ester moetsen zyn ghetelt  
Als een seggen van het velt,  
En wanneer de stadt gheniet  
Vwater wyt de druyve uliet

Moetse seggen tot het lant  
Grooten danck voor dese plant.

Maer laet doch de gastsche stad  
Haer vry drincken vol en sat,  
Jnden schralen duytschen wijn  
Afgedreven vanden rijn.

Of in hittigh spaens ghewas  
Dat als brant schiet wyt het glas,  
Oft int roffe fransche nat  
Dat terstont de sinnen vat  
Of in wynen diemen brant,  
Enckel uuytheyt, enckel schant,  
Of in secken malvesey,  
Ic ben mette versche wey

Ic ben met de soete mé  
Immers alsoo wel te vré  
Als met al den vreemden wijn  
Vvaerse mach gewasschen zyn,  
Vvey versacht de stramme borst  
Vvey verstaet den heeten dorst,  
Wey verhit de lever niet  
Schoon men al wat milde giet.

Dan al treft ons harde pijn  
Gantsch het lant is medecyn.  
Het ghesonde schapen wey,  
Versghedroncken inde mey,  
Doet den lantman groot gherijf,  
Want het jaeght hem wyt het lijf  
Watter int ghebeele jaer,  
Is vergadert, hier of daer.



Isser yemant, in de stad,  
 Van een heete coorts ghevat,  
 Of van ander quael ontstelt,  
 Stracx soo looptmen na het velt,  
 Om een wortel, om een kruut,  
 Dat hier aen de wegen spruit,  
 Dat hier aen de dijcken wast,  
 En daer niemant op en past;  
 Noyt en werter iet soo slecht  
 By een apotekers knecht,  
 Uyt het velt in stad gebrocht,  
 Of t'en werdter dier vercocht.  
 Eenich spruytje uyt het sant,  
 Vvt een hollen dellif-cant,  
 Uyt het slick, of schorr' ghehaelt,  
 Vvort ten diersten al betaelt;  
 'tSchijnt men houtet voor bequaem,  
 Als het crijgt een vreemden naem.  
 'tSchijnt het crijgt dan eerst sijn prijs,  
 Alsmen dees en geen maect wijs  
 Dattet van het mooren-lant,  
 Of den barbarische strant,  
 Dattet vanden Indiaen  
 Herwaerts comt gedreven aen:  
 'tDunet de slechte luyden best,  
 Vvat ons geeft een vreemt gewest.

Maer wanneer ic gae besien  
 Al de malle schilderien,  
 Alden huysraet, al de cost,  
 Daer de beurs in werd gelost,

Daer den hoogmoet van de stad  
 In verquist soo grooten schat;  
 Dan verhefic boven al  
 Bosschen, beemden, bergh, en dal,  
 En der velden schoon cieraet,  
 Dat ons op gheen gelt en staet.

Laet u oogen en u sin  
 Van de stad niet nemen in,  
 Soo ghyt woud maer recht besiet,  
 'tSteedsche pralen gelter niet,  
 Als de gerste dijnt op 't velt,  
 Gh'lijck het water rijft en helt;  
 Als het bloeyfel van het vlas  
 Thoont sijn hemels blau ghewas;  
 Als het geel ghebloemde zaet  
 In de gulde velden staet;  
 En sijn reucke machtig soet,  
 Ons komt vliegen te ghemoet;  
 En dat hier of daer een wey  
 Speelt, met groente tusschen bey,  
 Seg, wat heeft tapitfery,  
 Of het goude leer hier by?  
 Ick en sal u niet benien  
 Al de sotte pronckerien  
 Daer de juffers van de stad  
 Mede zijn soo trots en prat,  
 Als dit aenghenaem ghesicht  
 Mijne bedroufsden sin verlicht.

In de stad is menschen kunst,  
 In de velden Godes gunst;



Pluym-ghediert en die daer speelt  
 Door de tacxkens, die daer queelt,  
 En, met stemmen reyn en soet,  
 Uwen grooten schepper groet,  
 Die den lantsman smorgens vroug,  
 Schenct een deuntjen aen de ploug;  
 Die, met sang, het swaer ghewicht  
 Van een reyssend' man verlicht;  
 En den minnaer, die hem quelt,  
 Doet verquicken in het welt;  
 Seg my doch, wat is de luyt?  
 Wat is al het vreemt ghetuyt,  
 Dat in steden maect gheclanc,  
 Vergheleken by den sanc,  
 By de soete stem en tael  
 Van den fieren nachtegael?  
 Van dat cleyn, dat aerdich dier,  
 Dat met enckel soet ghetier  
 Ons wil leeren, dat in hem  
 Is de woonplaets van de stem?  
 Dat met deuntjens ons vereert,  
 Die hem noyt en zijn gheleert,  
 Als ontrent sijn eygen nest;  
 Wilde sangh is alderbest.

Ist niet wonder? even sangh  
 Stelt de stadt in wollen dwangh;  
 Wat daer yemant doet, of laet  
 Moet gheschieden op de maet:

Alle ding. hoe los en vry,  
 Is daer niet als slaverny.  
 Niemand daer sijn honger bluft,  
 Als het aende maghe lust,  
 Neen, de buyc (al valtet swyr)  
 Moet daer passsen op sijn uyr.  
 Want de stee-man sit en vast,  
 Tottet cloc en kostet past:  
 'tSchijnt wanneer de clocke slaet,  
 Dat sijn maegh dan open gaet:  
 En wanneer de clocke swijght,  
 Dat hy geen en honger crijght.  
 Ia hoewel een heete maegh  
 Somtijts is geweldigh graegh,  
 Noch (al ist haer enckel spijt)  
 Moetse wachten haren tijt.  
 Hoe geluckich is het lant!  
 Daermen is uyt desen bant,  
 Daer de mensche sijn natuыр  
 Niet en bint aen cloc of uyr;  
 Daermen inde hammen snijt,  
 Daermen inde worsten bijt,  
 Daermen t'elcken gaet te gast,  
 Alffet buyc en mage past.

Eetm' in stadt int openbaer,  
 'tSchijnt als offet schande waer;  
 Eetmen voren inde vloer,  
 Yeder schelt u voor een boer;

d Eetm'

Eetm' een sticjen wytter hant,  
 Dat is noch al meerder schant,  
 Seg eens; watje beter weet,  
 Als dat yemant drinct en eet:  
 Evenwel de stadt besnijt,  
 In het eten, plaets en tijt.

Gaetmen oyt by nacht of dagh,  
 Daermen niemant senden mach,  
 Kijck een reys dat noodig werc  
 Heeft al med' een seker perc;  
 Daer is (ic en weet niet wat)  
 Eenich wyl besloten gat,  
 Daer van onder wyle damp  
 Vult den buyc met enckel ramp,  
 Daer de lucht het edel hoest  
 Van sijn goeden stant berooft,  
 Siet in desen wylen stanc  
 Neemt daer yder synen ganc.

Hier en isset niemant schant,  
 Mis te draghen op het lant;  
 En wy houden voor ghemaec  
 Datmen dit verdrietich pac,  
 Datmen desen swaren last  
 Lossen mach, al waer het past;  
 Maer bysonder daer het groen  
 Nutte saecker plach te doen:  
 Want het cruyt van frissche jeugt,

Doet van onder groote deught,  
 Beter als na stadts manier,  
 Doet het oudt Vermust papier.

Als de steedsche jonge lien  
 Nu of dan uyt spelen rien,  
 Buyten haer benaude vest  
 Juyst als 't spel is op sijn best,  
 En dat eenich jeughdich paer  
 Meynt te dwalen hier en daer,  
 T'wijl de sonne leegher daelt,  
 En niet meer so heet en straelt,  
 Dan comt daer een woerman aen  
 En hy roupt, 'tis tijt te gaen  
 Eer de stadt haer poorten sluyt,  
 Haestje wat; de poort-cloc luyt.

Ach! des woermans hees geschat  
 Bolt den minnaer niet met al,  
 'tIs hem spijt, en groot verdriet,  
 Dat de plompaert hem ghebiet  
 Af te breken sijn ghenucht:  
 Maer het is om niet ghesucht,  
 Arme vryer! hy moet voort.  
 Komt hy dan ontrent de poort  
 Maer een ooghen-blick te laet,  
 Dat de clock niet meer en gaet,  
 Siet! daer staet hy dan ver stelt,  
 En hy moet om louter gelt,

Tot des sluyters groot ghewin,  
 Door de poorten dringhen in:  
 Niemand raecter in de stadt,  
 Als gheschoren, en gheschat.

Als ghy nu al binnen zijt,  
 Noch en zydy niet bevrijt  
 Van den nauwen steedschen dwang;  
 Want een ander cloc eer lang  
 Komt u seggen metter daet,  
 Datje ruymen moet de straet,  
 Daer is 'tbaken weer verset,  
 Want de minnaer wert belet  
 Door de straten van de ste'en  
 Met sijn lief te mogen tre'en;  
 Wilt hy even-wel noch gaen,  
 Soo comt daer een schout ter baen,  
 Die de minnaer met sijn lief,  
 Licht sou grijpen voor een dief.  
 Hier seyt u de schilt-wacht, sta;  
 Daer de ronde, qui va là;  
 Elc wil weten, wie ghy zijt,  
 Dat is op een steeds gevrijt.  
 Siet u yemant van de wacht,  
 Daerje doet u minne-klacht  
 Aen een glas, of voor een scheur  
 Van een venster, of een deur,  
 Die verhaelt het voor een clucht,  
 En des morgens is 'tgherucht

(Schoon het is u spijt of leet)  
 Door de gantsche stadt verspreeet.  
 Hoe gheluckigh is het velt,  
 Daer gheen minnaer is gequelt  
 Mette schiltwacht, en haer spien,  
 Groot beletsel van het vrien!

Zydy's morgens opgestaen,  
 Om te landwaers te gaen,  
 Ergens daer de saec vereyft;  
 'tIs om niet, alwat je peyft,  
 Want hoe-wel ghy vroug daer he'en  
 Op de reyse meynt te tre'en,  
 Soo de poort-kloc niet en luyt,  
 Niemand cander in of uyt:  
 Och! daer staetmen dan en siet,  
 Huyv'rich, nuchter, vol verdriet,  
 Vol verlangkens, ongherust,  
 Tottet eens den coster lust.

Noch is inde stadt een clock,  
 Dat's te segghen, noch een jock,  
 Die, wanneerse clipt of luyt,  
 Yder een doet kijcken uyt;  
 En dan looptmen met ghedruys  
 Na de penye van't stadt-huys;  
 Daer leest yemant uyt een brief,  
 Yeder een zyn ongherief,  
 VVet en raet, seyt hy, ghebiet  
 Datter niemant as en giet



Ergbens op des Heeren straet,  
 Tot de vuyl-karr' omme-gaet.  
 Is dat niet een nauwen dwaenck,  
 Datmen moet den wuylen stanck,  
 Datmen houden moet sijn as,  
 Tottet wuyl-karr' komt te pas?

Maer 'tis noch het meeste quaet,  
 Als in stadt de trommel slaet,  
 Dan moet yder met gheweer  
 Gaen de straten op en n'er,  
 Iuyst na dat ghebedt, en seyt  
 Een, van wie ghy wert gheleyt;  
 En, so ghy maer eens en bit,  
 Niet te houden u ghelit.  
 Daer sal licht een vent bestaen,  
 Temant op het lijf te slaen  
 Even daer hy raken can.  
 Ist niet spijtich, dat een man  
 Al sijn huyl vol slagen krijgt,  
 En noch blijd' is dat hy swijgt?

Als dit spel nu is gedaen,  
 Meynje dan te bedd' te gaen?  
 Neen: men moet den gantschen nacht  
 Over-brenghen op de wacht.  
 Schoon ghy hebt een jonghe vrou,  
 Die't wel liever anders mou,  
 Even-wel ghy moet gaen tre'en,  
 Dickwils met verkleunde le'en,

Op de vesten van de stadt:  
 Kruypje somtijts in een gat  
 Daer het rooft, ghelijck eens keet,  
 Dan gaen noch u sakers breet.  
 Hier med' is hy niet gequelt,  
 Alsmen woont int vrye velt.  
 Svvaen mijn hont, en sijn gheslacht,  
 Houdt voor my soo goeden wacht,  
 Dat ick rust genieten mach  
 Even tot den lichten dach.  
 En ick sluyt nochtans mijn deur  
 Met een wortel, of een leur.  
 Wilje weten, wat ic maeck  
 Als ic nu en dan ontwaeck?  
 Dickwils peyns ic om mijn lief,  
 Noyt, of selden, om een dief.

Als ick come van het bedt,  
 Stracx so doe ick mijn gebedt,  
 En voor eerst so danck ic God  
 Even voor dit eyghen lot,  
 Dat ic hier geboren ben,  
 En gheen liever staet en ken.  
 En dan bidd' ic naderhart  
 Voor deruste van het lant,  
 Datter toch geen binne-kriigh  
 Inde steden op en stijgh,  
 Dat geen ruyter of zyn maet,  
 Dat gheen onbetaelt soldaet,

Ons com vallen op het lijf  
 Die, als voor een tijt-verdrijs,  
 Ons het groene cooren snijt,  
 Ia noch op de leden smijt,  
 En sich boven dat gewent,  
 Dat hy wel ons dochters schent;  
 Dan God hebbe grooten danc,  
 Dat ic al myn leven lanc,  
 Dit niet eens en heb ghesien,  
 Schoon het elders mach gheschien.

Maer 'ken bidde nimmermeer  
 Om een staet van grooter eer,  
 Ic laet woelen die het lust,  
 Ic bemin de soete rust.  
 Had ic u, ô Galathee,  
 Ic bleef ewich by het vee,  
 En ic seyde tot de stadt  
 Dat ic haer vergeten had,  
 Ia ic riep, gelukkig mensch  
 Siet hier is u volle mensch.

Te verhalen al 'rverdriet,  
 Dat men inde steden siet,  
 Sou te lang zijn: over al  
 Krielt de stadt van ongeval.

So ghy timmert huys, of schuyr,  
 Nevens uwen buyrmans muyr,  
 Elke camer, yder doel.  
 's gemis een nieu crakeel:

Of u muiren staen te hoogh,  
 Naer dat peylt u buyr-mans oogh,  
 Of het vallen vanden drop  
 Leyt en maelt hem inden cop;  
 Of hy drijft dat u ghesicht  
 Komt te dichte by sijn licht;  
 Niemant bouter inde stadt,  
 Of daer hapert altijt wat.

Wat een vryheyte heeft het velt!  
 Yder bout daer na sijn gelt;  
 Niemant, wat se maect of breeft,  
 Iffer, die u tegen spreect.

Na-gebuyrschap is een pack,  
 Vol van twist en ongemack;  
 Is u buyrman dol of dwaes,  
 Ghy moet lyden het geraes;  
 Is hy oneens met sijn wijs,  
 Ghy moet hooren het gekijs;  
 Leyt sijn binne maer een ey,  
 'tHuys dat daveret van 'tgeschrey,  
 Houdt hy eenich woestig dier,  
 'tHooft dat spijst u van 't getier.

Wederom; zijt ghy te mal  
 De gebuyren hooren t al:  
 Zydy gram, of keijse wat,  
 Stracx soo weetment door de stadt;  
 Noodje nu of dan een gast,  
 Daer wert oock al op gepast,



VWant de geur van u gebraet,

VVert geroken op de straet.

Iffer ooc by wylen yet

Datmen niet en hoort of siet,

Een klappeye van een meyt

Sal't niet laten ongheseyt,

Alsse vroech en weder laet

Hier of daer ghebuyren gaet.

Of ist meysen heusch van mont,

(Datmen nochtans selden vont)

'tKint, dat by de buyren dwaelt,

Of aldaer wert aen-ghehaelt,

Seyt, met onghëveinst gemoet,

Alwat vaertj en moertje doet.

VWie en hoorter gheen ghekijf

Van zijn buyrmans stout jongwijf?

Om een strootje, dat de meyt

Ergkens inde weghe leyt,

Om wat affchen, om een goot,

Die voor-by haer deure vloot,

Scheltf u dienstmaegt voor een hoer,

En stelt al de buyrt in roer.

Heeft u buyrman rat of muys,

'tIs een plaghe voor u huys,

Boter, keese, spec, en graen,

Alles moet dan houden aen;

Doucken, lijnwaet, ooc het best

Raect wel in een ratte-nest;

En die 't sijn is af-ghebaelt,

VVert met wylen drec betaelt.

Iffer inde buyrt een kat,

Al het hof is maer een pat;

VVaster dan een schoone blom,

't Slim ghedierte looptet om,

VWatje poot, en watje zaeyt,

Is al voor den tijt ghemaeyt.

Soo u buyr-man houdt een hont,

Die noch maectet al te bont;

En voor al een hasewint,

Is het slimste datmen vint,

VVatter aen den viere staet,

VVatter op den rooster braet,

VVatter voor u was bereyt,

(Daer en baet gheen sneghe meyt)

VVatter is van soeten geur,

Daer me gaet de linckert deur:

Keert de koc maer eens sijn hoest,

Al den heert die is berooft,

Al de potten zijn gheleeght,

Al de schotels zijn gheveeght.

Alsmen dan gaen eten sal,

En men vintet niet met al,

Daer is dan het huys ontstelt,

Yeder raester, yeder schelt,

Maer het is om niet gewoelt

Hoemen souet, en waermen voelt;

VWant het spec is uyten pot,

Souetet in het honde-kot.



Maer hoewel ic al den nacht  
Dit, en anders niet, en dacht,

So en vont ic geen besuyt,  
Daerom kint ic scheyer wyt.



Dan so des al niet-te-min  
U mocht komen inden sin  
Somtijts eens de stadt te sien,  
En al watter mach gheschien,  
So woud ic mijn beste peert  
Geestich vlechten aende steert,  
En dan nemen eenich cleet  
Over langh hier toe ghereet,  
En so lustich van te zy  
U gaen setten nevens my.

Alsje dan gheseten waert  
V Wel ghesint, en wel ghepaert,  
Reed ic eerst om onsen bouw,  
Eer ic elders rijden wou;  
Daer soo wees ic metter hant  
U de vruchten van het lant  
En den boomgaert en het vee,  
Maer voor al de jonghe me,  
Die ic op een koelen nacht  
Lest wyt schouwen heb ghebracht.

En als

En als 'tpeert dan opte baen  
 Eens wat harde mochte gaen,  
 Souje my, als tot u scherm,  
 Vaster grijpen indens arm  
 Vaster hangen aen het lijf,  
 En dan seggen; niet te stijf.

Maer so-aengenamen hant  
 En so lang-gewensten bant  
 So een knoop om my geleyt,  
 Die my soete dingen seyt,  
 Sou my so bevallich zijn  
 Dat ic uyt een loosen schijn  
 Licht om onsen gantschen bou,  
 Vry wat harder rijden sou.  
 Al om datje door het wout  
 My wat naerder clemmen sout,  
 My sout houden als een klis  
 Die in wol geslingert is.

Als ic dus geseten waer  
 So en gaf ic niet een haer  
 Om het gelt of om het goet,  
 Daermen so om leyt en wroet,  
 Ooc niet om een hooger staet  
 Enckel rijt, en enckel haet.

Wat heeft nu het steeds gery  
 Wat heeft hier een wagen by?  
 Wat een coets vol enckel pracht,  
 Onlancx hier in't lant gebracht,  
 Daer geen joffer in en rijt,

Als om meer te zijn benijt,  
 Daermen eeuwigh sit en praet  
 VVatter elders omme-gaet,  
 En schier niet een woot t en spreekt,  
 Als dat yemants eere breeft?

Jc en wilse niet benyen  
 Die so prachtig henen ryen,  
 Schoon sy voeren menig peert  
 Dicwils hondert croonen weert;  
 VVant haer sorig is so groot,  
 Datse weeght gelijk een loot,  
 En tot so een swaren geest  
 Houftmen ja so menigh beest,  
 Overmits een cleyn gespan  
 Haer verdriet niet trecken can.

„Tis voorwaer geë machtig vorst  
 „Die na groote rijcken dorst,  
 „Die sijn lusten niet en paelt,  
 „Maer geduyrigh leyt en maelt  
 „Hoe hy grooter worden sal  
 Oock tot 'swerelts ongheval.

Wat is doch van grooten staet?  
 „Niet als moeyten inder daet,  
 „Niet als last en enckel rijt,  
 „Daer het leven in verslijt,  
 „Siet! ontrent een groot beslagh  
 „Vintmen altijt groot beklagh.

Laet ons ryden, Galatee,  
 Om het lant, en by het wee,

Daer



Daer de groene linden staen,  
 Daer ons vette kudden gaen,  
 Daer het weeligh cooren groeyt,  
 Daer de jonge veerse loeyt,  
 En ontdeeft op haer manier  
 Haer verdriet en innich vier;

Siet! een veulen uyt het stal  
 Kan ons dienen over al,  
 Dat's de koetse die ons past,  
 Want wy rijden sonder last.

Nu ick gae na mijn ghewest,  
 Maer ick segge voor het lest,  
 Letter op, ô Galathee,  
 Eerje laet het edel vee,  
 Soof' u tot de stadt begheeft,  
 Ghy meught grouwen datje leeft,  
 Want ghy weet de rancken niet  
 Diemen inde steden siet,  
 Diemen inde steden prijst,  
 En de jonghe kinderen wijst,  
 Daerom moetje schole gaen  
 Ofjet noyt en had ghedaen,  
 Anders sultje by de lien  
 Noyt u leven zyn ghesien,  
 Denckt dan vry op dat gheval,  
 En hoet u al passen sal.

Meyntj om datje gheestigh zijt  
 Datje wel in korten tijt  
 Steedsche grillen leeren soudt?  
 Neen, het steeds gheselschap houdt

Dat een vrijster van het lant,  
 Schoon sy heeft al goet verstant,  
 Altijt haren aert ghelijckt,  
 Altijt na den derrinck rijckt.

Lieve denckt doch om den spijt,  
 Om het leppich steeds verwijt,  
 Datmen staegh en over al  
 U int aensicht wrijven sal.

Sooje maer het minste doet,  
 Sooje orient of buyren groet,  
 Sooje dit of gint bestaet,  
 Dat niet op sijn steeds en gaet,  
 Stracx sal yemant vande stadt

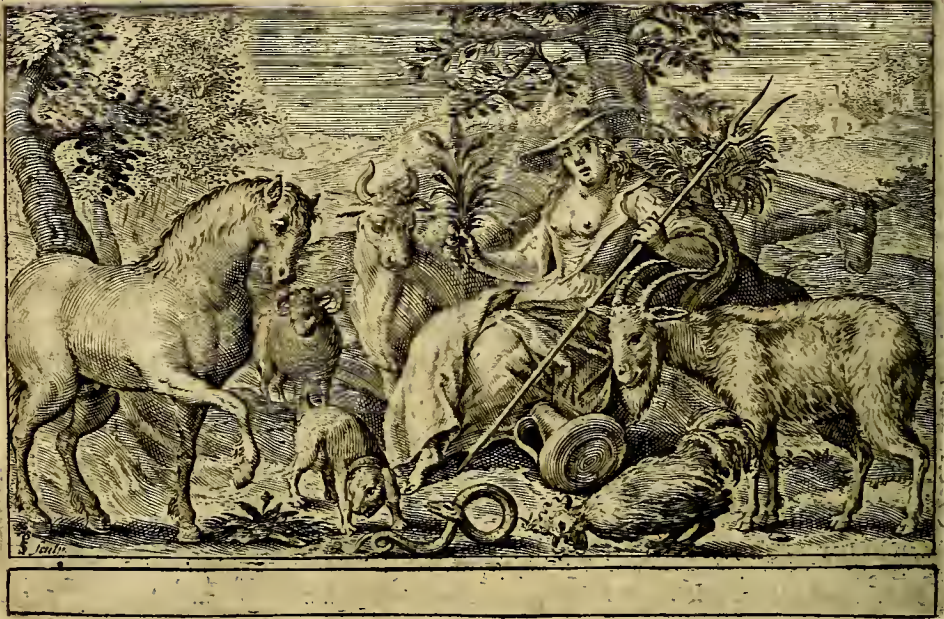
Roepen, ick en weet niet wat,  
 Plat-ghedwymde mellick-dewy,  
 Packt u na den boeren reuy  
 Packt u naer het kluytigh lant  
 Na den hollen dellif-kant,  
 Na de biesen of het riet,  
 Want in stadt en dientje niet.

Siet als yemant is ghepaert  
 Met een onghelijcken aert.  
 Steeds met boers, en hooffsch met ront,  
 Dat en heeft noyt goeden gront.  
 Ghy daerom blijft in u wijk  
 Bout en trout met uws ghelijck.  
 Net met kuys, en mors met wyl,  
 Valck met valck, en wyl met wyl.

F I N I S.



## HARDERSLIEDT.



**D** Hillis met haer met-gefallen  
 Was gecomen in het lant,  
 Daerse niet veel schorr' en vant;  
 Sy quam vande vlaemsche stellen,  
 Daermen fant en slicken dijct,  
 Daermen roept, schaepharders wijct.

Daermen vvater maect tot landen,  
 Daer de plough comt om sijn haer,  
 Dat hy had gelaten daer;  
 Daer het vvout door menschen handen

(Ist *Neptunus* leet of spijt)  
Van de stroomen vwort bevrijt.

Phillis had haer vee gedreven  
Tusschen *Armuy* en de *Veer*,  
Daer slough sy haer eerstmael neer,  
Thirsis haer vermaec en leven  
Was by *Domburgh* neer gestelt,  
In dat dor en sandig velt.

Phillis in den coelen morgen,  
Als de son noch niet te straf  
Eerst den dau ging licken af,  
Quamen voor haer oude sorgen,  
Want sy viel in diep gepeis,  
En bedacht haer zeeusche reis.

Niet dat *Zeelant* haer mishaege,  
*Zeelant* docht haer vol genucht,  
Daerom vvasse niet beducht;  
't Meeeste vvas dat sy beclaegde  
Dat sy Thirsim niet en sach,  
Die by haer te vvoonen plach.

Sy ging vveyden met haer schapen  
Van *Armuyde* niet te vviijt,  
Op het gors *ten halven-krijt*;  
Daer began haer druck t'ontslapen,  
Dies sy vvat ter zijden af

Haer tot clagen dus begaf.

Siltig schor ten *halven-krijte*  
 Tot u doe ic dit beclag,  
 Souter vvortje dag aen dag,  
 Ic en cant de zee niet vvijten,  
 Want ten is niet vanden vloet,  
 Maer van miin bedruet gemoet.

Soo als dauvv ontrent den meye,  
 Vande groene loovers schiet,  
 Vande teere kruyden vliet;  
 Soo mijn tranen als ick schreye  
 Om u, Thirsi, moye knecht,  
 Rollen neder op den vveght.

Dit verfoet het gantsche schorre,  
 Want de filte vande zee  
 Is noch dienstig aen het vee;  
 Maer, of ick schoon drijf of porre,  
 Watter nat is van mijn traen  
 Daer en leet geen schaepken aen.

Hoe geluckig vvaert ghy rammen  
 Doen als Thirsi by ons vvas  
 Op het groesche buyte-gras?  
 Als hy speelde met de lammen  
 Als hy sneed een lustig riet,  
 En beslotet met een liet.

Hy ging



Hy ging op een ry verhalen  
 Al de vrijsters van het lant.  
 En haer soeten minne-brant;  
 Maer ten mochte nimmer falen  
*Phyllis* was des liedts besluyt.  
 'tQuam altijt op *Phyllis* uyt.

*Phyllis* schreef hy inde boomen,  
*Phyllis* was het dat hy song,  
 Waerder oyt een Echo klonc,  
*Phyllis* (soo hy quam te droomen  
 Datter yemant by hem stont)  
*Phyllis* viel hem uytten mont.

*Phyllis* was sijn gantsch vermaken,  
*Phyllis* die sijn hert vercoos,  
*Phyllis*, *Phyllis* was de loos,  
*Phyllis* ging voor alle faken  
*Phyllis* wasser om benijt,  
 O waer is die soete tijt!

Als vvy hier int Eylant quamen,  
 Doen vvas ons dit gors te cleen,  
 Och! doen moester zïjn gescheen;  
*Thyrsis* dreef sijn vee te samen  
 En hy liet mijn dit gevvest,  
 Want hy hieltet voor het best.

Als het nu ging op een scheiden,

Wat een druck quam over my!  
 Ic nam *Thyrsis* aen d'een zy  
 Daer stont ick en hy en schreiden,  
*Thyrsis* vvist niet vvat hy sprack,  
 't Scheen dat hem sijn herte brack.

Voor besluyt ten langen lesten  
 Gaf hy miin sijn rechter hant,  
 Tot een eeuuvich minne-pant;  
*Phylli* neemt het my ten besten  
 Seyd' hy, dat ick stille svviig,  
 'tSchiint dat ick de cortse krijg.

'tSchiint ick sal mijn sin verliefen  
 Soo geweldig clopt mijn hoofd,  
 'tSchiint het is van brein berooft;  
 'tSchiint mijn tonge wil bevriesen,  
 'tSchiint mijn lippen willen toe,  
 Ach! ic stae 'ken weet niet hoe.

Daer op heeft hy my gegeven  
 Met gefucht en droef gebaer,  
 Eenen ring van peerden-haer,  
 Daer stont *Thyrsis* in geschreven,  
 En daer was een hart gemaect,  
 Met een minne-pijl gheraect.

Maer my docht de geest t'ontsincken  
 Als hy seyde; Nu vaert wel,

Philli, denct om mijn gequel,  
 Jck sal weder om u dincken:  
 Meer en wift hy niet te doen,  
 Want ten quam niet tot een soen.

Thirfi ghy zijt nu vertrocken  
 Wel een maent drie ofte vier,  
 En ghy comt niet eens tot hier;  
 Zijn u geyten, zijn u bocken,  
 Zijn u schapen al u vreugt  
 Datjer niet eens af en meugt?

Neen gevvis ten zijn geen schapen  
 T'is een ander vvitter vee,  
 Dat my doet het drouve vvec;  
 Ach! ick ken die op u gapen,  
 T'is de dertel Amaril  
 Die met u is opten dril.

Vraeghj' hoe ick het com te vveten  
 Denct dat yder als hy mint  
 Vremde dingen ondervvint,  
 Al ben ick vvat ver gefeten  
 Op de leste peerde-mart  
 Vont ic d'oorfaeck myner smart.

Jck vvas vroug ter mart gecomen  
 En ging dvvalen hier en daer,  
 Doch u vvert ic niet gevvaer;  
 Niemant (t'scheen) had u vernomen,



Mits so sach ic uyven hont  
 Daer hy voor een deure stont.

*Snel* beleefder van manieren  
 Als sijn meester scheen te zijn,  
 Komt en toont my blijden schijn,  
 Comt sijn steert ontrent my s'vieren  
 Comt en biedt my sijnen poot,  
 Comt en springt my opten schoot.

Al miin bloet quam opgeresen  
 Als ick sach het trouwve beest,  
 Daerom sprack ick metten geest,  
 Hier ontrent moet *Thyrstis* vvesen:  
 Want sijn hont is so gevvent,  
 Dat hy niet te verr' en rent.

Sracx liet ick in alle vvijcken,  
 Waer dat jonge lieden staen,  
 Mijn begeerig ooge gaen;  
 Maer doen ick ging omme-kijcken  
 Wasset dat ic *Thyrstim* sach,  
 Daer hy in een venster lach.

Hy vvas vry daer niet alleene,  
 Vlugge vrijsters twee of dry  
 Waren hem geduerig by;  
 Onder dese vvasler eene,  
 Na miin oordeel, niet te moy  
 Maer vyat na den steedschen toy,

Dat moet Amarillis wesen  
 Dacht ick, en het was ooc vvaer,  
 Want Pol Faes, de soete vaer,  
 Hadse mijn wel eer ghepresen  
 Als beset en vvonder clouc,  
 In het setten van haer douc.

Thirsis had so veel te quicken  
 Met de meit, het vvas een schant;  
 Want hy kust' haer mont en hant,  
 Wonder vvasser te beschicken;  
 Ach! dit dede my so vvee,  
 Als de vorst het jonge vee.

Hy vvas so verblint int mallen  
 Dat hy mijn niet eens en sach,  
 Mits quam Faes vvt sijn gelach,  
 Laet ons med' hier onder vallen  
 Seyde Faes, en trock mijn in,  
 Dan het vvas mijn eygen sin.

Men gingh daer een dans int ronde  
 Onder eenen rosen-krans,  
 Thirsis vvas niet aen den dans,  
 Maer hy stont daer mont aen monde  
 Met sijn nieu-verkoren lief,  
 Tot mijn drouvig ongerief.

Pan met al u bosch-gefallen,  
 Als ic sach haer sot gelaet,  
 'k Wist mijn leven geenen raet ;  
 'k Wist niet hoe mijn aensicht stellen,  
 'k Werde bleyc en vveder root  
 't Scheen ic ging als in de doot.

Als nu 't volc sich ging verstroyen  
 Doen vvast eerst dat hy my sagh,  
 Philli, sprac hy, goeden dagh,  
 En began te flicke-floyen ;  
 Maer sijn groete quam so blau,  
 Dat sijn antvvoort vvas een grau.

Thirsis acht het niet een mijte  
 Sagh ooc na my niet meer om,  
 Maer greep daer een fleuyt en bom,  
 En hief op als my te spijte,  
 Een nieu deuntjen van de min  
 Die hem doen lach inden sin.

Daer vverd Amaril gepresen  
 Tot den derden hemel toe,  
 Och ! hoe vvas ick doen te moe !  
 Want dat Phillis plach te vvesen  
 Hoord' ick (niet dan al te ras)  
 Dat het nu een ander vvas.



Amarillis was bestorven  
 (Soo het schein) in sijnen mont,  
 Ja tot in sijns hertsen gront,  
 Och nu ben ic gantsch bedorven  
 Seyd' ic met een droef gheluyt,  
 En ic streeck ter deuren uyt.

Ick ging dwalen aen der heyden,  
 Ic ging in het mulle sant,  
 Ic ging aen het vette lant,  
 Ic ging eenig door de weyden  
 Sonder troost, en sonder raet,  
 Als een schaep dat dolen gaet.

Harders van de vlaemsche dalen,  
 Harders van het Zeeusche strant,  
 Is het niet een groote schant  
 Dat ic dus alleen moet dwalen?  
 Ick, die eertijts was verselt  
 Met de puickjes van het velt.

Jck, die eertijts plach te treden  
 Onder menig harders kint,  
 Hoog gepresen, wel bemint;  
 Ic die eertijts werd gebeden  
 Ben nu maer een arrem dier,  
 En gae treuren sonder vrier.

Och! hoe can de tijt verkeeren!  
 Och hoe can de min vergaen!  
 Och ic bender qualiic aen!  
 Niemand wil nu Phillis eeren,  
 Niemand die na Phillis siet,  
 Niemand die haer liefde biet.

Dit is vry een sware plage,  
 T'is een deerlijc ongeval,  
 T'is een hartseer boven al,  
 Siet, hoe stae ic hier een clage,  
 Mits ic ben gantsch ongewent  
 Dat my niet een harder kent.

Leert u minne beter setten  
 Vrijsters, wie ghy wesen meugt,  
 Leert u dienen vande jeugt,  
 Leert op uwe faken letten,  
 Want dat eens gebeuren mach  
 Dat en comt niet al den dagh.

Maer hoe konjet in u vinden  
 Dat ghy Phillis dus vergeet,  
 Dat ghy Phillis dus verleet,  
 Thirsi? lichter als de vvinden  
 Lichter als een dorre blat,  
 Dat de vvint van onder vat.

**Streect dan nu u gantsch begeeren**  
 Tot dit jong en vvelig dier,  
 Tot dit, nieu ontsteken vier?  
**Heb ic u niet hooren syveren,**  
 Eer ghy noch in Zeelant vyaert,  
 Dat ghy preeft een ronden aert?

**Datje noyt en soudt verkiesen**  
 Soo een afgerichte meyt  
 Die ontrent de steden vveyt,  
**Datje liever vvout verliesen**  
 Heel de cudd' op een gety,  
 Als te leven sonder my.

**Denct toch nu eens om de reden**  
 Waerom dat ghy dit besyvden,  
 't Was, vermits een yder loert  
**Op de meisjens die by steden**  
 Niet besluten vande zee  
 Weyden het gevvolde vee.

**Ghy preeft vriisters die op stellen**  
 Ginder aen de Vlaemsche kant  
 Of ontrent de Zeeusche strant  
**Hare vette schapen tellen,**  
 Want ghy hielt dat desen aert  
 Voor de linckers vvas bevvaert.



Ist niet Domburg daer de steden  
 Senden al haer malle jeugt,  
 Brengen al haer malle vieugt?  
 Yder comt daer aen gereden  
 Soo lang als het wagen-rat  
 Niet te diep snijt in het nat.

Aen die duynen, aen die weyen,  
 Js u Amaril gebroet  
 En van eersten aengevoert,  
 Daerom canse listig vleyen,  
 Dat en meer heeft sy geleert  
 Van het volc dat daer verkeert.

Sy is vol van steedtsche ercken,  
 Op een steedts so drilt haer gang,  
 Op een steedts so draeyt haer sang,  
 Op een steedts soo canse spreken,  
 Op een steedts ist datse swijgt,  
 Op een steedts ist datse niijt.

Maer wat school-gelt moetsse tellen  
 Meyntje voor soo moyen leer?  
 Nu een soentjen, dan yet meer,  
 Al na lust van die gesellen.  
 „Wie met steedtsche linckers praet,  
 „Steedts yet van sijn veren laet.

Jck ben op een fchor geboren,  
 Daer fat ic alleen een keec,  
 Op een flouw, of op een krec;  
 Noyt en ginger maegt verloren,  
 Op een gors of op een ftel  
 Daer noyt quam een steeds gefel.

Waer de linden veilig groeyen  
 Daer ift dat de wagens rien;  
 Om het luftig velt te sien;  
 Waer de boomgaerts aerdig bloeyen,  
 Daer ift dat de joncheyt malt,  
 Tot het loof daer neder valt.

T'is te *Domburgh* inde duynen  
 Daermen wentelt in het fant,  
 Daer soo menigh dertel quant  
 Achter hagen, achter tuynen  
 Doet dat ic niet seggen derf,  
 Dicvvils op eens anders kerf.

Amarillis (naer ic hoore)  
 Heeft al dicvvils me gereen  
 Met de juffers vande fte'en,  
 Sy feyt, ick en ben geen floire,  
 Ic en ben voor Klaes of Pier,  
 Ic en vvas noyt mellick-dier.

Sy heeft

Sy heeft schotels, koppen, teilen,  
 Van dat vremde blauwe goet  
 Daerf' haer soeten room in doet,  
 Dat zijn teickens, dat zijn peilen  
 Datf' al ander kennis houdt  
 Als met harders van het woudt.

Dunct u dit te zijn klaerschapen?  
 Mach dit al bestaen met eer?  
 Ick geloof het nimmermeer,  
 „Vrijsters die na giften gapen,  
 „Maegden die na gaven staen  
 „Spelen op een gladde baen.

Thirfi wy zijn beyde Zeeuwen,  
 Al was *Breskens* ons vertreck,  
 T'is noch onder t'Zeeusche reck,  
 Laet de steedsche linckers spreuvven;  
 Wy zijn ront en daer toe goet  
 Dat's van oudts een zeeus gemoet.

Laet ons in die rontheyt blijven  
 Dat is naer u eygen sin,  
 Dat is dienstig inde min:  
 Laet ons t'faem ons schäepiens drijven  
 In u jonckheyd waerje mijn;  
 Waerom suljet nu niet zijn?

F I N I S.

Cupido





Et is maer een kleyne tijt,  
Dieder tusschen beyden lijst.

*Amaril* quam inde stadt,  
Daerse voor een schilders sat,  
Daer terstont een geestigh quant,  
Ras en kunstigh vander hant,  
Teykent veerdigh haer gelaet,  
Soo dat hier beneden staet  
Teykent, met een clouke streeck,  
Dattet haer in als geleeck:  
Doch de schilder deder by  
(Want het staet de geesten vry)  
Hoese met haer veeltjen speelt,  
Hoese met haer keeltjen queelt  
Hoe haer lagh en wesen valt,  
Alse by de Vryers malt.

Maer, schier op de versche daet,  
*Phyllis* weetet op een draet,  
*Phyllis* haddet achter haelt,  
Waer het beelt is afgemaelt:  
Dies soo haest als sy het vont,  
Daer het voor den winkel stont,  
Nam-se crijt, en van ter sy  
Schreefser dese veersen by.

**H**arders, dit is Amaril,  
Noyt geset en nimmer stil,  
Altijts besigh met een liet  
Somtijts op eens harders riet,  
Somtyts op haer vryers veel,  
Somtijts met haer eyghen keel;  
Hoe het gae, en hoe het zy,  
Altijt los, en even bly,  
Altijt ick en weet niet hoe,  
VVant sylacht een yeder toe.

Vraeghje nu wat Amaril  
Met dit wesen seggen wil?  
Vrienden, wat ick gissen kan,  
Seker, 't Meysje wil een man,  
't Meysje wensst te sijn de bruyt:  
't Siet haer als ten ooghen uyt:  
Koomt dan vryers, koomt ter baen,  
VVant de vryster wilder aen.

Als dit veerfje was gestelt,  
Phyllis maeckt haer naer het velt,  
Sy gaet vrolick uyte stadt,  
Mits sy dit geschreven hadt.

Thyrsis quam dien eyghen dagh  
Daer hy dit geschrifte sagh,  
Dies soo wert hy byster gram,  
Want hy wist van waer het quam;  
Flux dan, eer naer huys te gaen,  
Stelt hy dit besyden aen.

**A** L die hier dit beelt aensiet,  
En geloofst het by-schrift niet,  
Want al ist van witten kryt,  
't Koomt geheeluyt swarten nyt.

Twe gesint op een alleen  
Sijn twe honden aen een been,  
Sijn twe vrouwen op een slot,  
Sijn twe baenen in een kot,  
Sijn twe krayen op een tack,  
Sijn twe swynen aen een back,  
Sijn twe princen in een rijk,  
Daerom staense noyt gelijk.

Dan men segghe soo men wil,  
Prijs of smaet van Amaril,  
Hooft, wat ick hier segghen kan,  
Wilsse my, sy heeft een man.

Siet wie mint heeft goet gehoir:  
Het coomt *Amaril* ter oir  
Al vvat *Phyllis* heeft bestaen  
Al vvat *Thyrsis* heeft gedaen,  
Al vvat *Phyllis* inde stadt  
Op haer beelt geschreven had,  
Sy ontset haer niet te seer,  
Doch soo strijtsse voor haer eer,  
Want sy laet van stonden aen  
Oock een veersken henen gaen,  
Datse met een heusche groet,  
Aen den schilder geven doet,  
Want het Meysje datse sondt,  
Seyde met een soeten mont.



Jfser plaetse lieve orient,  
Setdit weersjen daer het dient,  
Settet op het aerdigh beelt  
Dat daer op een veeltjen speelt,  
Op het beelt van Amaril,  
Die het eens verdienen wil,  
Die het eens vergelden sal,  
Met een bloemtjen wyt het dal?  
Of een wyt gelesen roos,  
Diese voor de beste koos,  
Of een appel met een blos,  
Of een schoonen druypen-tros,  
Of een ander boom-gewas,  
Datse voor het schoonste las,  
Dat alleen niet dienstigh is  
Om te setten op den dis,  
Of te nutten met den mont,  
Maer dat ghy oock brenghen kond,  
Door de kunste vant pinceel,  
In een aerdigh tafereel,  
Dat alsdan de steetse lien,  
Voor een wonder sullen sien;  
Of, indien ghy beter acht  
Tet ghevanghen op de jacht.  
Lieve macker, seghtet vry,  
Lieve schilder, seghtet my,  
Ghy sult hebben metter daet,  
Wat u wel te sinne staet.  
Ghy sult krijghen, sooje wilt,  
Of een haes, of ander wilt,

Of voor eerst een goet konijn,  
Eer de hasen tijdigh sijn,  
Of misschien een jongh patrijs,  
Eerst gespronghen uyt het rijs,  
Of een mees, of schoone vingh,  
Geelder als een gouden ringh,  
Maer oock elders duyster grau,  
Elders weder hemelf-blau,  
Elders root, en elders wit,  
Vry geen mult-braet voor het spit,  
Maer bequaem te sijn gestelt  
Midden in een aerdigh welt,  
Daer een schilder met verstant,  
Thoont de gaven van het lant  
Thoont de opgetoghen geest,  
Menigh vogel, meenigh beest,  
Dat of aender heyden springht,  
Of ontrent de bossen singht,  
Of ontrent de beken queelt,  
Of oock in het water speelt,  
Amarillis houtet vast  
Dat een rustigh schilders gast  
(Is hy van de rechte kunst)  
Rekent voor, een meerder gunst  
Ingevall' een schoone maeght  
Hem een kleyne gifte draeght,  
Dan wanneer hem eenigh gelt  
By een ander wort getelt,  
VVant de schoonheyd boven al  
Is de schilders liefgetal.

Dit beviel den schilder vvel,  
Want het is een hups gefel,  
Die met soo een minne-stryt  
Vuyter maten vvas verblyt;  
Hy nam dan het veerfjen aen  
En hy latet heden gaen,  
Voor een gunftigh minne-pant  
Aen een vryfter van het lant,  
Aen een vryfter die hy mint,  
Die hy vvonder heeft gefint,  
Geestigh *Aeltje*, neemtet aen,  
Want het is om u gedaen.

CVPIDO





PHYLIS segg watse wil  
 Efter blyff ick AMARIL,  
 Efter ben ick ouer al  
 Aengenaem en lief-getal;

Ben ick vry en bly van sin,  
 Ick ben erbaer niet te min;  
 Dus of PHYLIS sit en sucht,  
 En of THYRSIS staet en krucht,  
 Ick en voel geen minne pijn:  
 Vryster moeten vrolyck syn.





## Verloren en uytgeroepen.

**H**Et weligh boufje, Venus kint,  
 Het flimpfte guytje datmen vint,  
 Was lefmael ick en weet niet waer,  
 Dies maect fijn Moeder groot misbaer,  
 Sy roept het wicht, fy fucht, en klaeght,  
 Maer tis om niet al waerfe vraeght;  
 Want fchoon fy grooten rouw bedreef,  
 Men wift niet waer de lekker bleef,  
 Sy liet daerom den kleynen guyt  
 Door al het lant dus roepen uyt.

Jndiender ymant is, goelien,  
 Die Venus foontjen heeft gefien,  
 De vinder fal des fijn geloont  
 Alshy het kint maer heeft getoont,  
 Een kus van Venus rooden mont  
 Sal hem geworden voordeden vont;  
 Maer die het wicht met eene vat,  
 Diens loon fal meerder fijn als dat:  
 Dan op dat ghy hem kennen fout,  
 Dit is fijn wesen, dat onthout.

Het is een cleyn, een weligh dier,  
 Ghewapent met een felfaem vier,



Het voert twee vleughels als een swaen.  
 En noyt en kan het stille staen,  
 Het flickert hier en vveder daer,  
 En koppelt menigh drolligh paer,  
 Syn ooghen glimmen als een keers,  
 Daer mede lonctet over dvveers,  
 Sijn boogh die is vol enkel list,  
 Het schiet al eer het ymant gist,  
 Sijn pijl, al isse schoon vergult,  
 Is binnen met vergif gevult;  
 Sijn lijf, al isset moeder naect,  
 Heeft menigh ruyter afgemaect;  
 Sijn tortf; al isse niet te groot  
 Brenght menigh ridder inder noot;  
 Brenghe jonghe vrouvven in verdriet,  
 En spaert de teere maeghden niet  
 Iae maectet dicmael vvel soo bont,  
 Dat hy sijn eygen moeder vvont.

Vint ghy een vricht van desen slag,  
 Soo brenget veerdigh aenden dag,  
 En soo het vveygert met te gaen,  
 Soo grijptet vry vvat harder aen,  
 Maer alsj het eens hebt aengerast  
 Soo houtet dan gedurigh vast,  
 Want anders sal het metter vlught  
 Verdvvynen in de schrale lucht;

En of het schoon al deerlick sie t  
Ghy even vvel en achtet niet  
En achtet niet indien het schreyt,  
En achtet niet indien het vleyt  
Maer als het staet en koker muylt,  
Soo denckt vry datter on-heyl schuylt;  
Want onder sijn beveysden lagh  
Soo deckett veel tijts slim bejagh.

Indien het u een soentjen biet  
Jek raede u, en neemptet niet  
De mont daer hy me kussen sou,  
Heeft kleyne vreught, en groot berou  
Maer soo de lekker ondervvyl  
U schenken vvil sijn gulde pijl;  
Ick bidde vvat ick bidden kan  
Onthout u des, en blyfter van  
Sijn gift en is geen minne-pand  
Maer boos vergif en heeten brant.

Wel vrienden, tot een kort besluyt,  
Treckt hier nu desen regel uyt  
Dat vviedien bengel grypen sal  
Sich hoeden moet voor ongeval,  
Want let hy niet vvel op zijn stuck,  
Hem naect voor seker ongeluck  
En past hy niet op loofen schijn  
Zoo sal die vanght gevangen zijn.

## L I E T

Van een trouw-hatende Vrijster, het houwe-  
lijcken af-radende.

Qui non litigat, caelebs est.

**O**NS Gespeul wil enckel trouwen,  
Wat mach t' meysjen o' vergaen?

Sy en wil het niet verstaen

Dattet haer sou moghen rouwen:

-Neen, by haer en is geen schroom,

Tis al boter totten boom.

Wat is doch het Venus-jancken?

Suchten, duchten, nacht en dach,

Geen vermaeck, als met geklagh,

Hopen vreesen, duysent ranken,

Al des liefdes pijlen sijn

Drie van vreughde, ses van pijn.

Tongh-mans laet u niet verblinden,

t' Bruylofs-bed is niet soo soet

Alsmen u geloven doet;

Ghy sult metter daet bevinden:

Dat noyt man soo wel en trout

Dien het niet by wijlen rout.

Sooje niet en hebt terz besten,

En ghy neemt een kale Griet,

Ach! twee naeckte dienen niet

Hoe kan hier de liefde vesten?

Slappe beurse, weecken moet;

Wie kan winnen sonder goet.

Wiltje gelt en goet bejaghen

Als ghy selfs niet rijck en sijt,

Kleyne liefde groot verwijt:

Vrient, ghy sultet moeten draghere

Datse u op den necke trapt,

Tis haer schijue dieder klapt.

Zyt ghy rijck van gelt en landen,

En verkiefsje dan een lief

Slechs alleen tot u gerief,

Noch en sijnt geen vaste banden,

Want soo haest sy is de vrou,

Springht het geckien uyt de mou.

Krijghtj' een schoone; duysent plaghen,

Duysent vreesen, alle daegh,

Tder isser even graegh,

Tder schijntet haer te vraghen;

Is het niet een vaste peil,

Schoone vrouwen trots of geil.

Koomtj' een leelick wijf te trouwen,

Dat is leet, en anders niet,

Dat is eeuwigh huys-verdriet;

Maer het sal u meest berouwen

Alse treurigh staet en kijckt,

Dat u kint de moer gelijckt.



Heeft u vrouw wat hooger sinnen  
Als haer spin-rock of haer douck,  
Strax soo grijpse nae den brouck;  
Dies en mooghje niet beginnen  
Niet besluyten metter daet  
Of het is met haeren raet.

Sooj aen eene koomt te raeken  
Niet te vroet, of niet te sneegh,  
Noch en isset niet ter deegh,  
Want dat maect u gansche saken  
Sonder aensien sonder eer,  
Sy is maer een kint te meer.

Soo u wijs geduerigh kindert,  
Wat een moeyte koomter van!  
Wat een hoost-sweer voordent man!

Yder kraem u goetjen mindert  
Kleyne kinders, noyt verlost,  
Grootte kinders, groote kost.

Gaetse lange sonder baren,  
Noch ist niet gelyck het sou,  
Noch ist niet gelyck se wou,

Want gewis in korte jaeren  
Sal in stad de mare gaen  
Dat u dinghen qualick staen.

Kan u vrouwe deftich spreken,  
Brenghetse goede reden voort.  
Strax soo voertse t' hoochste woort;  
Kijck? wat geeftse drooghe steken!  
t' wijs, dat kunstigh spreken kan,  
Js een plaghe voordent man.

Is u liefste sacht van wesen,  
Spreekse woorden honigh-soet,  
Lasse spys is niemant goet;  
Kost die byt is meer gepresen:  
Is het schaepje soet van staet  
Yder koomter suyghen aen.

Veegh dan met de minne-treken,  
Spreekt my doch van trouwen niet,  
Tis al onrust watmen siet:  
Waerom voughtmen twee gebreken?  
Yder mensche, wijs of geck,  
Heeft genough aen sin gebreck.

Juvenal. Sat. 6.

**N**Vllane de tantis gregibus tibi digna videtur?  
Sit formosa, decens, dives foecunda, vetustos  
Poiriticibus disponat avos, intactior omni.  
Crinibus effusis bellum dirimente, Sabinâ,  
Rara avis in terris nigroque simillima cygno.

## TEGENLIET

Van een trouwens-gefinde Vryster het houwelicken  
aenradende

Moriar, nisi nubere dulce est.

**V**V At magh ons Gespeul bewegen  
My het trouwen af te raen?  
Neen, ic kan het niet verstaen,  
Want ten coomt my niet gelegen  
Afte slyten mijn jeught  
Sonder vrucht en sonder vreught.

Lieve kosen kinders telen,  
Met een onverdeilden vrient,  
Die ons tot een steunsel dient;  
Met sijn eyghen maetsel spelen,  
En te wassen tot een stad,  
Denct eens wat een vreught is dat.

Nu dan stelt u om te trouwen,  
Wie daer syt een rap gesel,  
Vvaerom vreesje voor gequel?  
Daer en is geen aert van vrouwen  
Die niet haer vermaec en heeft,  
Alsmen reden plaetse geeft.

Soo mischien een goet geselle,  
Diet niet al te breet en gaet,  
Neemt een wijf nae sijnen staet;  
Dat by sich te vreden stelle,  
Vvat geeft cloecheyt om het goet  
t'Samen winnen is soo soet.

Soo een kalis trout een rijcke,  
t' Ian! die isser dan wel aen  
Hymagh ledigh spelen gaen:  
Vry wat meer als sijn gelijcke  
Goet veroveret mette min  
Is voor al een soet gewin.

Soo daer een wyt reyne minne  
Neemt sijn minder byder hant,  
Dat is iae een rustigh quant;  
Want hy kiest sich een vriendinne  
Die in vrienschap over stort,  
Vvat s' in ruydom quam te cort.

Gaeter ymant sich verbinden  
Met een schoon een geestigh Dier,  
Is dat niet een hemel schier?  
Daer en is doch niet te vinden  
Daer s' mans oogh soo lief op speelt  
Als op een schoon vrouwen beelt.

Heeft u lief mismaecte leden,  
Vvaerom is u liefde flauw?  
s' Nachts sijn alle catten grauw;  
Mischien heeft se beter seden,  
Doch is dat al mede neen,  
Sy is dan voor u alleen.

Soo i' aen eene cont geraecken  
Die haer saken wel verstaet,  
Dat is vry geen cleyne baet  
Want dat styft u gantsche saecken;  
i' VVijf dat haere plichten can,  
Is een steunsel voor den man.

Is u lief niet seer geslepen,  
Of van sinnen wat te swac,  
Noch al heeftet sin gemac;  
VVaerom hier doch slimme grepen?  
By een duysien sonder gal  
Is men meester over al.

Is u wijf soo out van jaren  
Datse niet en kindert meer,  
En bedroeft u niet te seer  
Siet! nu meughje spelen varen,  
i' Huys en laetje geen en last,  
Sonder Kinders liever gast.

VVort u menigh Kint gheboren,  
Daerom isst datmen trout,  
Enden echten acker bout,  
Sonder dat ist lant verloren;  
VVie geen li eve kinders heeft  
VVeet niet waerom dat hyleeft.

Is u lief niet wel ter talen,  
Valt haer tonghe somtijts krom,  
Vrient, en haetse daer niet om,  
i' Sal haer aen geen spreken falen,  
VVie doch heeftet ongemack  
Dat sin wijf te weynigh sprack?

Isse krepel u beminde,  
Rekent dat voor geen belet  
Veel die prijsent in het bed:  
Tis u by-slaep, niet u winde,  
Ghy en hebtse niet getrouwt,  
Datje met haer jagen sout.

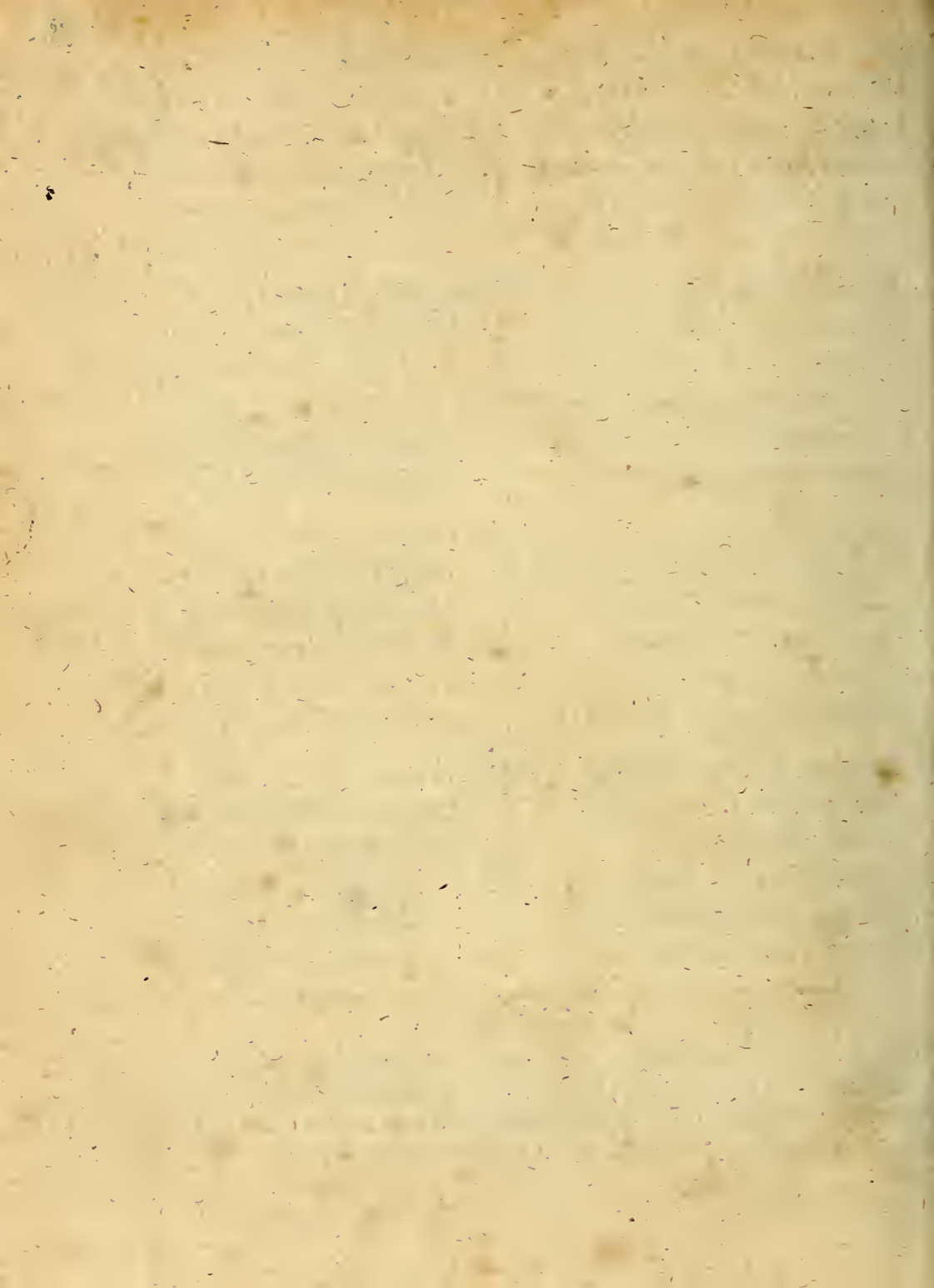
Is u wijf van die manieren,  
Datse spreekt met nors gedruys,  
Siet! nu teerje binnens huys  
Ander lieden seylen vieren;  
Tis u nut dat ghy die deught,  
Sonder cost soo leeren meught.

Liefde wetet al te voughen,  
Liefde neemtet al voor goet,  
Liefde maect het bitter soet,  
Liefde doet het hert vernoughen,  
Liefde vint in als gerief,  
Noyt en voutmen leelic lief.

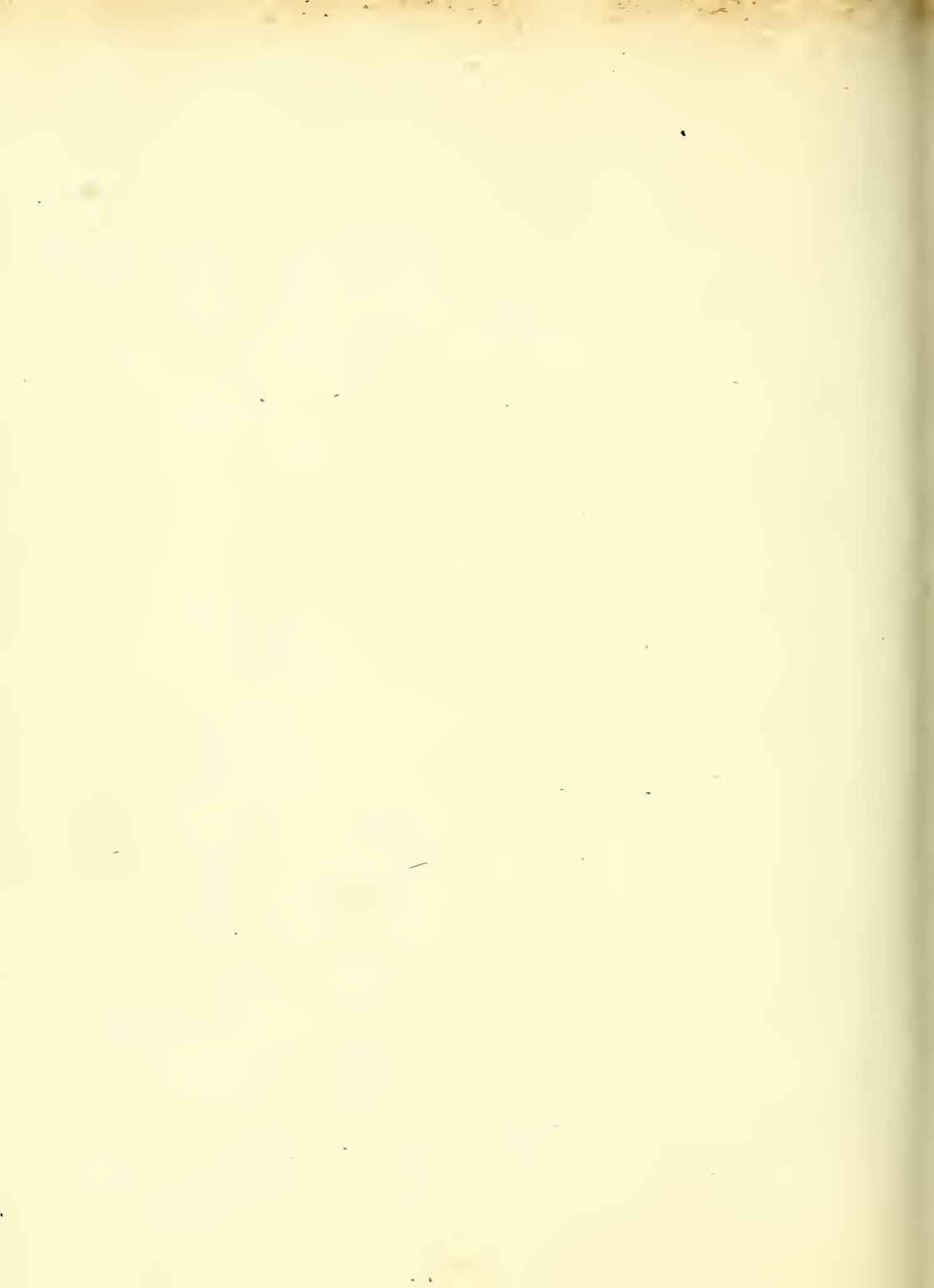
32. q. vers. si vxorem.

**S**uxorem quis habeat sterilem, siue corpore deformem, siue debilem membris,  
vel caecam, vel claudam, vel surdam, vel si quid aliud siue morbis, doloribus,  
aboribusque confectum, & quidquid (exceptâ fornicationis causâ) cogitari potest  
vehementer horribile; pro societate, fideque maritus sustineat.

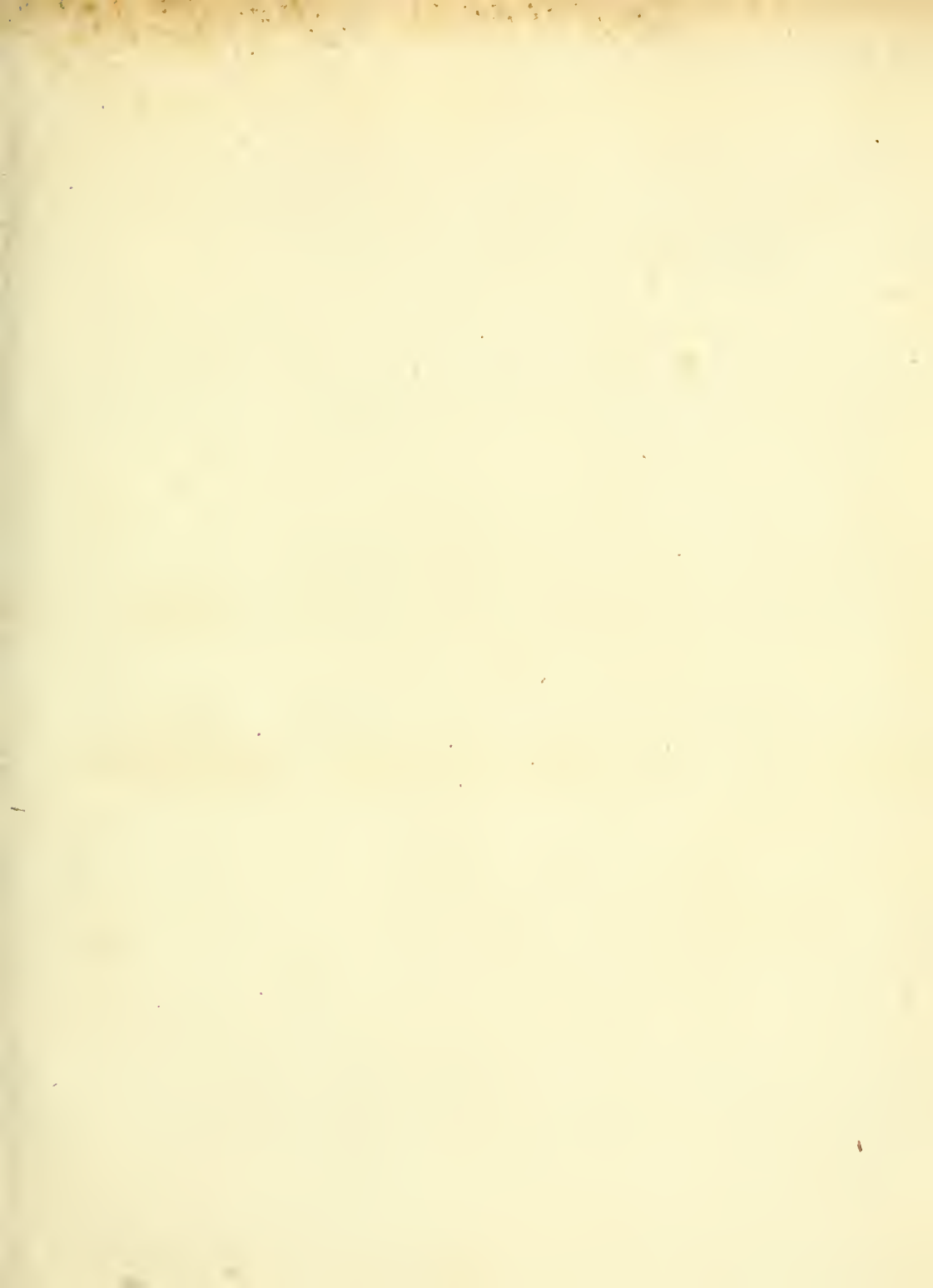














96 embel. engr

2 engr. fold.

4 engr in the text



